

**РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ**

FORUM SOIS, 2023

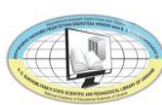
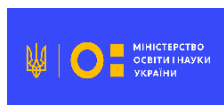
**THE DEVELOPMENT OF THE
UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE
IN LIFELONG EDUCATION**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
(тез доповідей)
4го і 5го Міжнародного
науково-практичного
WEB-форуму**

**COLLECTION OF MATERIALS
(Theses of the Reports)
The 4th and 5th International
Scientific and Practical WEB-Forum**

4, 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ЕРАЗМУС+ ПРОЄКТ PAGOSTE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ
FORUM SOIS, 2023

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ (ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ)
4го і 5го МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО WEB-ФОРУМУ

23-26 травня 2023 року
(Київ-Харків)

Випуск 4

Вінниця
«ТВОРИ»
2023

УДК 37:002–021.341](082)

P78

Рекомендовано до оприлюднення вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 9 від 28.09.2023 року)

Рецензенти:

СЛЮСАРЕНКО Анатолій Гнатович, доктор історичних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, професор кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

БЛИК Надія Іванівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, м. Полтава, Україна

Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя (Forum-SOIS, 2023): збірник матеріалів (тез доповідей) 4го і 5го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму (Київ-Харків, 23-26 травня 2023 р.) / [за заг. ред. М. Л. Ростокі, Т. С. Бондаренко; упоряд. М. Л. Ростокі]; МОН України, УПА, НАПН України, ДНПБ України . . . .
Вінниця: ТВОРИ, 2023. Вип.4. 198 с. DOI:
<https://doi.org/10.33407/lib.NAES.736724>

ISBN 978-617-552-466-4

У збірнику зосереджено матеріали та тези доповідей 4го і 5го (Ювілейного) Міжнародного науково-практичного WEB-форуму «Forum-SOIS, 2023» (23.05-26.05.2023), який підготовлено на умовах договору про спільну діяльність між основними організаторами – Українською інженерно-педагогічною академією та Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського. Вміщено матеріали тез доповідачів заходу з різних куточків світу, у тому числі представників Національної академії педагогічних наук України, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Інституту професійної освіти НАПН України, дослідників Київського національного університету імені Тараса Шевченка та інших закладів освіти і наукових установ України і зарубіжжя, зокрема учасників із Болгарії, Грузії, Італії, Молдови, Німеччини, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, США, Узбекистану тощо.

Матеріали форуму призначено для наукових працівників, докторантів, аспірантів, магістрантів, викладачів і студентів закладів вищої освіти, педагогів і керівників закладів системи професійної освіти й навчальних підрозділів підприємств, а також роботодавців, управлінців, законодавців і політиків, всіх тих, хто зацікавлений у поліпшенні якості підготовки підрастаючого покоління в умовах єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя.

Автори цього збірника несуть відповідальність за достовірність, унікальність, ергономічність і релевантність до тематики власне поданої публікації.

Erasmus + проєкт
«Нові механізми управління на основі партнерства та
стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні»
609536-ERP-1-2019-1-DE-ERPKA2-CBHE-SP

Цей проєкт фінансується за підтримки Європейської Комісії.
Підтримка з боку Європейської Комісії в підготовці цього повідомлення [публікації] не означає схвалення його змісту, який відображає думку лише його авторів. Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в авторській публікації тез доповіді.

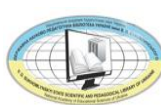
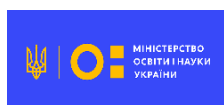
УДК 37:002–021.341](082)

ISBN 978-617-552-466-4

© ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2023
© УПА, 2023
© ТВОРИ, 2023
© Автори публікацій, 2023

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
UKRAINIAN ENGINEERING AND PEDAGOGICAL ACADEMY
NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
V. SUKHOMLYNSKY STATE SCIENTIFIC AND
EDUCATIONAL LIBRARY OF UKRAINE
ERASMUS + PAGOSTE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

THE DEVELOPMENT OF THE UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE IN LIFELONG EDUCATION

FORUM SOIS, 2023

COLLECTION OF MATERIALS
THE 4th AND 5th INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL
WEB-FORUM

May 23-26th, 2023

(Kyiv-Kharkiv)

Issue 4

Vinnytsia
«TVORY»
2023

UDC 37:002–021.341](082)

R78

*Recommended for Publication by the Academic Council of the
V. Sukhomlynsky State Scientific and Educational Library of Ukraine
(Protocol No. 9 dated Sept. 28, 2023)*

Reviewers:

SLIUSARENKO Anatoly, *DrSci Habil. (in History), Professor, Academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine, Faculty of History at Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

BILYK Nadiia, *DrSci (in Pedagogy), Associate Professor, M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education.*

R78 **The Development of the Unified Open Information Space in Lifelong Education «Forum-SOIS, 2023»**: collection of materials (abstracts) of the 4th and 5th Inter. Sci. and Pract. WEB-Forum (Kyiv-Kharkiv, May 23-26th, 2023) / [in general ed. M. L. Rostoka, T. S. Bondarenko; focus-comp. M. L. Rostoka]; Ministry of Education and Science of Ukraine, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, V. Sukhomlynsky State Scientific and Educational Library of Ukraine. 2023. Issue 4. 198 p. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.736724>

ISBN 978-617-552-466-4

The collection contains materials and abstracts of reports of the 4th and 5th International Scientific and Practical WEB Forum «Forum-SOIS, 2023» (23.05-26.05.2023), which was prepared under the terms of the agreement on joint activities between the main the organizers are the Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy and the V. Sukhomlynskyi. State Scientific and Educational Library of Ukraine. Materials of theses of speakers of the event from different parts of the world are included, including representatives of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, the Ivan Zyzun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine, the Institute of Professional Education of the NAES of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv and other educational institutions and scientific institutions of Ukraine and abroad, including representatives of Bulgaria, Georgia, Moldova, Germany, Romania, Poland, Portugal, Slovakia, USA, Uzbekistan, etc.

The materials of the forum are intended for researchers, doctoral students, post-graduate students, masters, teachers and students of higher education institutions, teachers and managers of institutions of the professional education system and educational units of enterprises, as well as employers, managers, legislators and politicians, all those who are interested in improving the quality training of the younger generation in the conditions of a single open information space of lifelong education.

The authors of this collection are responsible for the authenticity, uniqueness, ergonomics and relevance to the topic of the publication itself.

Erasmus + проект
«Нові механізми управління на основі партнерства та
стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні»
609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP

This project has been funded with support from the European Commission.
The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

UDC 37:002–021.341](082)

ISBN 978-617-552-466-4

© V. Sukhomlynsky SSEL, 2023

© UEPA, 2023

© TVORY, 2023

© Authors of theses of reports, publications, 2023

ЗМІСТ

Програма Forum SOIS, 2023..... 11

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЯКІСТЮ НАУКОВОГО ТА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСІВ

 16

Березівська Лариса. Роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в інформаційному освітньо-науковому просторі в умовах воєнного стану..... 16

Адамович Ірина. Актуальність та можливості наративів: сервіси створення... 19

Бачієва Лариса. До питання реалізації дослідницької парадигми у педагогічній освіті..... 22

Беляєва Олена. Вплив цифрової трансформації на організацію освітнього процесу..... 25

Вараксіна Наталія. Використання інноваційних технологій у модернізації системи освіти України..... 27

Годецька Тетяна. Суть цифрової компетентності: елементи інформаційного аналізу наукового доробку українських учених..... 30

Елькін Олександр, Рассказова Ольга, Гринько Вікторія. Цифрова платформа «ПОВІР» – можливості для українського учнівства щодо подолання освітніх втрат і розривів..... 33

Жук Михайло. Українська освіта 4.0+: адаптивна відповідь на реальні виклики та можлива платформа «План Маршалла для України»..... 38

Журавель Яна. Вплив процесу цифровізації на розвиток суспільства..... 41

Кашаба Ольга, Щербина Ірина. Виклики системи освіти в умовах російсько-української війни..... 43

Кірієнко Уляна. Цифрова трансформація освітнього простору: актуальні вектори досліджень..... 46

Литвин Світлана. Сторітелінг як метод популяризації знань у сучасному освітньому просторі..... 50

Оліфір Світлана. Педагогічне управління в цифровому освітньому середовищі..... 52

Пітух Лілія. Підготовка конкурентоздатного випускника закладу професійної (професійно-технічної освіти) в умовах розбудови інформаційно-освітнього простору..... 56

Ростока Марина. Віртуальний читальний зал як трансдисциплінарна складова цифрового інформаційно-аналітичного середовища науково-педагогічної бібліотеки (англ.)..... 59

Тінькова Дар'я. Реалізація STEM-освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Черкащини..... 62

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	65
---	-----------

<i>Галаган Василь, Раєвська Яна. Теоретичні підходи до вивчення психічного здоров'я працівників в організації.....</i>	65
<i>Дворник Олена. Аспекти діяльності педагогічних працівників зі здобувачами освіти, які опинились у складних життєвих обставинах.....</i>	68
<i>Калюжна Євгенія. Тілесність як психологічний феномен та чинник становлення жінки .....</i>	73
<i>Кузнецова Мілена, Кузнецова Ірина. Вплив постійного психоемоційного напруження, спричиненого війною в Україні, на якість освітнього процесу.....</i>	75
<i>Кульмінська Анастасія. Вплив керівника на корпоративні відносини у закладі професійної (професійно-технічної) освіти.....</i>	78
<i>Тарасова Світлана. Екологія контакту в освітній сфері (англ.) .....</i>	81

СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СИСТЕМИ	83
---	-----------

<i>Акмен Вікторія, Сорокіна Світлана, Сорокіна Валентина. Роль цифрових технологій у трансформуванні процесу навчання.....</i>	83
<i>Божко Віктор. Віртуальний викладач як елемент гейміфікованого освітнього середовища в умовах онлайн-навчання.....</i>	87
<i>Бондаренко Тетяна, Князева Вікторія. Особливості створення цифрового контенту в закладах вищої освіти.....</i>	90
<i>Борисенко Денис. Штучний інтелект у професійній освіті: скринька пандори чи нові можливості.....</i>	93
<i>Гуменний Олександр. Особливості створення віртуального освітнього середовища навчального закладу.....</i>	96
<i>Гуралюк Андрій. Модель системи наукової підтримки відкритого освітнього середовища (англ.).....</i>	100
<i>Заболотенко Денис. Підвищення кваліфікації публічних службовців через онлайн-навчання в асинхронному режимі: переваги та недоліки.....</i>	102
<i>Ільїна Тетяна. Цифрові технології як дієвий механізм різнобічного розвитку закладів освіти.....</i>	107
<i>Калюжна Олена. Нейромережі. Використання інноваційних програм, що генерують різноманітний контент за допомогою штучного інтелекту на уроках зарубіжної літератури.....</i>	112
<i>Коберляйн Керлер Юрген. Освіта впродовж життя та дистанційне навчання в контексті штучного інтелекту (ШІ) (англ.).....</i>	115
<i>Литвин Ольга. Педагогічний дизайн та його роль у створенні електронних освітніх ресурсів.....</i>	119
<i>Нечитайло Лариса, Полянничко Тетяна. Використання інтернет-сервісів у вивченні природничих дисциплін.....</i>	122
<i>Парій Світлана. Особливості підготовки бакалаврів з туризму до діяльності в інформаційному просторі.....</i>	125
<i>Пономаренко Лариса. Проєкт «Українська мова онлайн» в інформаційно-ресурсному забезпеченні сфери освіти.....</i>	128

<i>Проценко Олексій. Застосування моделі «перевернутий клас» в умовах дистанційного навчання.....</i>	132
<i>Савінок Оксана. Формат проведення лабораторних занять в умовах дистанційного навчання.....</i>	135
<i>Судніков Євген. Проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю.....</i>	137
<i>Чорна Ольга. Створення скрапбукінгів на уроках української мови та літератури.....</i>	140
ОСВІТА ДОРОСЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	143
<i>Андрющенко Тетяна. Розвиток цифрової компетентності фахівців дошкільної освіти як виклик сучасності.....</i>	143
<i>Васильєва Марина. Сучасні тенденції в організації онлайн-освіти впродовж життя.....</i>	146
<i>Коваленко Інна. Освіта дорослих в умовах університету третього віку: реалії воєнного часу.....</i>	150
<i>Костенко Лариса, Стрюкова Оксана. Акмеологічний підхід у навчанні педагогів: роль освітніх інституцій .....</i>	151
<i>Мерзлякова Олена. Форми і методи розвитку інформаційної грамотності вчителя в системі післядипломної освіти.....</i>	155
<i>Сімокоп Людмила. Еволюція освіти дорослих: андрагогіка в епоху цифрових технологій.....</i>	158
<i>Суворова Людмила. Центр освіти впродовж життя: напрями роботи та перспективи.....</i>	161
УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА: ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ	165
<i>Лебедева Наталія. Поточні та нові проблеми університетської освіти в Україні .....</i>	165
<i>Лисенко Галина, Баранник Олена, Волкова Світлана. Модернізація технічної освіти у вищій школі України заради сталого розвитку .....</i>	168
<i>Лучанінова Ольга. Цифровий університет: нові моделі розвитку та індивідуальної траєкторії навчання здобувачів вищої освіти .....</i>	172
<i>Черевичний Геннадій. Пошук відповідей на виклики сьогодення щодо професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України і Республіки Польща .....</i>	175
ПЕРСПЕКТИВИ.....	179
ВИСНОВКИ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЕБФОРУМУ.....	181
ПЕРСОНАЛІЇ.....	184
АНАЛІТИЧНІ ДАНІ. ГЕОГРАФІЯ ФОРУМУ.....	194

CONTENT

Forum SOIS Program, 2023.....	11
-------------------------------	----

Transdisciplinary Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society: Managing Changes and Quality of the Scientific and Educational Process	16
--	-----------

<i>Berezivska Larysa. The Role of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine in the Information, Educational and Scientific Space Under Martial Law.....</i>	16
--	----

<i>Adamovych Iryna. The Relevance and Possibilities of Narratives: Services of Creation.....</i>	19
--	----

<i>Bachiiava Larysa. On the Issue of Implementation of the Research Paradigm in Teaching Education.....</i>	22
---	----

<i>Bieliaieva Olena. The Influence of Digital Transformation on the Organization of the Educational Process.....</i>	25
--	----

<i>Varaksina Natalia. The Use of Innovative Technologies in the Modernization of the Education System of Ukraine.....</i>	27
---	----

<i>Godetska Tetiana. The Essence of Digital Competence: Elements of Information Analysis of Scientific Work of Ukrainian Scientists.....</i>	30
--	----

<i>Elkin Oleksandr, Rasskazova Olha, Hrynko Viktoriia. Digital Platform «POVIR»: Opportunities to Overcome Educational Losses and Gaps for Ukrainian Students ..</i>	33
--	----

<i>Zhuk Mykhaylo. Ukrainian Education 4.0+: Adaptive Response to Real Challenges and Possible Platform of the «Marshall Plan for Ukraine».....</i>	38
--	----

<i>Zhuravel Yana. The Influence of the Digitalization Process on the Development of Society.....</i>	41
--	----

<i>Kashaba Olga, Shcherbyna Iryna. Challenges in the Education System in the Context of the Russian-Ukrainian War.....</i>	43
--	----

<i>Kiriyenko Ulyana. Digital Transformation of Educational Space: Current Directions of Research.....</i>	46
---	----

<i>Lytvyn Svitlana. Storytelling as a Method of Popularizing Knowledge in the Modern Educational Space.....</i>	50
---	----

<i>Olifir Svitlana. Pedagogical Management in a Digital Educational Environment.....</i>	52
--	----

<i>Pitukh Liliia. Training of a Competitiveness Graduate of a Professional (Vocation and Technical) Education Institution in the Conditions of the Development of the Information and Educational Space.....</i>	56
--	----

<i>Rostoka Marina. Virtual Reading Room as a Transdisciplinary Component of the Digital Information and Analytical Environment of a Scientific and Educational Library (eng.).....</i>	59
--	----

<i>Tinkova Daria. Implementation of STEM-Education in Vocation School in Cherkasy Region.....</i>	62
---	----

Psychological Basis of Development of a Unified Open Information Space of Education in the Process of all Life	65
---	-----------

<i>Galagan Vasyi, Raevska Yana. Theoretical Approaches to the Study of Mental Health of Employees in the Organization.....</i>	65
--	----

<i>Dvornyk Olena. Aspects of the Activity of Pedagogical Workers with Education Seekers to Have Found Themselves in Difficult Life Circumstances.....</i>	68
<i>Kaliuzhna Yevheniia. Corporeality as a Psychological Phenomenon and a Factor in the Formation of a Woman.....</i>	73
<i>Kuznetsova Milena, Kuznetsova Irina. The Influence of Constant Psychoemotional Tension Caused by the War in Ukraine on the Quality of the Educational Process ...</i>	75
<i>Kulminska Anastasia. The Influence of the Manager on Corporate Relations in the Professional (Vocation-Technical) Education Institution.....</i>	78
<i>Tarasova Svitlana. Ecology of Contact in the Educational Sphere (eng.).....</i>	81
Digital Education Strategies: Tools, Methods, Technologies, Systems	83
<i>Akmen Viktoriia, Sorokina Svitlana, Sorokina Valentyna. The Role of Digital Technologies in Transforming the Learning Process.....</i>	83
<i>Bozhko Viktor. Virtual Teacher as an Element of Gamified Educational Environment in Online Learning.....</i>	87
<i>Bondarenko Tetiana, Kniazieva Viktoriia. Features of Digital Content Creation in Higher Education Institutions.....</i>	90
<i>Borysenko Denys. Artificial Intelligence in Vocational Education: Pandora's Box or New Opportunities.....</i>	93
<i>Humennyi Oleksandr. Features of Creating a Virtual Educational Environment for an Educational Institution.....</i>	96
<i>Guraliuk Andrii. Model of the Scientific Support System of the Open Educational Environment (eng.).....</i>	100
<i>Zabolotenko Denys. Improvement of the Qualifications of Public Servants Through Online Learning in Asynchronous Mode: Advantages and Disadvantages .....</i>	102
<i>Ilina Tetiana. Digital Technologies as an Effective Mechanism of Diverse Development of Educational Institutions .....</i>	107
<i>Kaliuzhna Olena. Neural Networks. Use of Innovative Programs that Generate Various Content With the Help of Artificial Intelligence in Foreign Literature Lessons.....</i>	112
<i>Koeberlein-Kerler Juergen. Lifelong- and Distance Learning in the Context of Artificial Intelligence (AI) (eng.).....</i>	115
<i>Lytvyn Olha. Pedagogical Design and its Role in Creating Electronic Educational Resources.....</i>	119
<i>Nechytailo Larisa, Polyanichko Tetyana. Use of Internet Services During the Study of Science Disciplines.....</i>	122
<i>Parii Svitlana. Features of Training Bachelors in Tourism for Activities in the Information Space.....</i>	125
<i>Ponomarenko Larysa. «Ukrainian Language Online» Project in the Information and Resource Security of Education.....</i>	128
<i>Protsenko Oleksii. Application of the Flipped Classroom Model in Distance Learning.....</i>	132
<i>Savinok Oksana. The Format of Conducting Laboratory Classes in the Conditions of Online Learning.....</i>	135

<i>Sudnikov Yevhen. The Problem of Forming Information and Communication Competence of Cadets in Institutions of Specialized Secondary Education in the Military Field.....</i>	137
<i>Chorna Olga. Making of Scrapbooking in Ukrainian Language and Literature Lessons.....</i>	140
Adult Education Under the Conditions of the Dynamic Development of Information Society	143
<i>Andriushchenko Tetiana. Development of Digital Competence in Specialists of Preschool Education as a Challenge of Modernity.....</i>	143
<i>Vasylieva Maryna. Modern Trends in the Organization of Lifelong Online Education.....</i>	146
<i>Kovalenko Inna. Adult Education in University Conditions of the Third Age: Realities of Wartime .....</i>	148
<i>Kostenko Larysa, Striukova Oksana. The Acmeological Approach in Teaching Teachers: the Role of Educational Institutions.....</i>	149
<i>Merzliakova Olena. Forms and Methods of Developing Teacher's Information Literacy in the System of Post-Graduate Education.....</i>	154
<i>Simokop Liudmyla. The Evolution of Adult Education: the Andragogy in the Age of Digital Technologies.....</i>	158
<i>Suvorova Liudmyla. Lifelong Education Center: Work Directions and Prospects.....</i>	161
University Education: Trends Today	165
<i>Lebedieva Natalia. Current and New Problems of University Education in Ukraine</i>	165
<i>Lysenko Galyna, Barannyk Olena, Svitlana Volkova. Modernization of Technical Education in High School of Ukraine for the Sake of Sustainable Development.....</i>	168
<i>Luchaninova Olga. Digital University: New Models of Development and Individual Student's Learning Trajectory.....</i>	172
<i>Cherevychnyi Gennadii. Searching for Answers to Today's Challenges for Professional Training of Future History Teachers in Universities of Ukraine and the Republic of Poland.....</i>	175
PROSPECTS.....	179
CONCLUSIONS, PROPOSALS, RECOMMENDATIONS OF THE WEB FORUM....	181
PERSONALITIES.....	184
ANALYTICAL DATA. GEOGRAPHY OF THE FORUM.....	194

FORUM SOIS, 2023: РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

<https://forumsois.uipa.edu.ua/>

THE DEVELOPMENT OF THE UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE
IN LIFELONG EDUCATION

ПРОГРАМА

4го і 5го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму

PROGRAM

The 4th and 5th International Scientific and Practical WEBForum

Erasmus + проект
«Нові механізми управління на основі партнерства та
стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні»
6с09536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP

Цей проект фінансується за підтримки Європейської Комісії.
Підтримка з боку Європейської Комісії в підготовці цього повідомлення [публікації] не означає схвалення його змісту, який відображає думку лише його авторів. Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в авторській публікації тез доповіді.

This project has been funded with support from the European Commission.
The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

23–26 травня 2023 року

May 23-26th, 2023

Kyiv-Kharkov

КУПРІЯНОВ Олександр (голова науково-програмного комітету), проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії, доктор технічних наук, доцент (Харків, Україна);

БЕРЕЗІВСЬКА Лариса (спікер, радник науково-програмного оргкомітету), директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна);

ЗИБІН Сергій (спікер), професор кафедри безпеки інформаційних технологій факультету кібербезпеки та програмної інженерії Національного авіаційного університету, доктор технічних наук, професор (Київ, Україна);

КЕЛЕМЕН Габрієла (спікер), доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи, заступник декана факультету навчальних наук, психології та соціальних наук Аурел Влайку університету Арада, доктор філософії (Арад, Румунія);

ЛУК'ЯНОВА Лариса (спікер), директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна);

ВЕЛИЧКО Олександр (спікер), ректор Українського державного університету науки і технологій, доктор технічних наук, професор, лауреат державної премії в галузі науки і техніки України (Дніпро, Україна);

БРАЙКОВ Андрій, декан факультету фізики, математики та інформатики Тираспольського державного університету, доцент кафедри інформаційних технологій (Кишинів, Республіка Молдова);

ДУЧЕВА Златоєл, начальник відділу управління безперервної освіти Тракійського університету, доктор наук (Стара Злагода, Болгарія);

СТОЙКОВА Ваня, декан факультету техніки та технологій Тракійського університету, доктор наук (Стара Загора, Болгарія);

ХРМО Роман, проректор із якості та розвитку Університету ДТІ, доктор філософії, МВА (Дубниця-над-Вагом, Словаччина);

ЄЛЬНИКОВА Галина (почесний модератор наукового чату), голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна);

НЕЧУЙВІТЕР Олесь, завідувач кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, доктор фізико-математичних наук, доцент (Харків, Україна);

МЕКВАБІДЗЕ Руісан, керівник відділу міжнародних зв'язків Горійського державного педагогічного університету, доктор наук, професор (Горі, Грузія);

РАД Дана Вероніка, доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи Аурел Влайку університету Арада, доктор філософії (Арад, Румунія);

ХОЙНОВСЬКІ Лех, директор Інституту безпеки та управління Поморської академії у Слупську, доктор наук (Слупськ, Польща);

ПИЖИК Андрій, завідувач кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат історичних наук, доцент (Київ, Україна);

ШВАЧИЧ Геннадій, завідувач кафедри прикладної математики та обчислювальної техніки Українського державного університету науки і технологій, доктор технічних наук, професор (Дніпро, Україна).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:
Forum SOIS, 2023

БОНДАРЕНКО Тетяна (голова оргкомітету від основного організатора, координатор з наукового та інформаційно-технологічного супроводу організації й проведення форуму, модератор наукового чату), професор кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, виконавчий директор Громадської спілки «Асоціація розвитку неперервної і професійної освіти», доктор педагогічних наук, доцент (Харків, Україна);

РОСТОКА Марина (голова оргкомітету від основних співорганізаторів, координатор з науково-програмної організації й проведення форуму, модератор наукового чату), завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, докторант Національного авіаційного університету, член Громадської спілки «Асоціація розвитку неперервної і професійної освіти», кандидат педагогічних наук, старший дослідник (Київ, Україна);

БАНІТ Ольга (почесний модератор наукового чату), головний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, доктор педагогічних наук, старший дослідник (Київ, Україна);

БАЧІЄВА Лариса (модератор наукового чату), представник Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», кандидат педагогічних наук, доцент (Харків, Україна);

ГЕРМАК Ольга, (модератор наукового чату), викладач спеціальних дисциплін енергетичного профілю ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії і машинобудування», кандидат педагогічних наук (Кривий Ріг, Україна);

ГУМЕННИЙ Олександр (модератор наукового чату), завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук (Київ, Україна);

КОВАЛЕНКО Інна (модератор наукового чату), старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, кандидат педагогічних наук, доцент (Київ, Україна);

ЛУЧАНІНОВА Ольга (модератор наукового чату), професор кафедри інженерної педагогіки Українського державного університету науки і технологій, представник Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», член Громадської спілки «Асоціація розвитку неперервної і професійної освіти», доктор педагогічних наук, професор (Дніпро, Україна);

МЕРЗЛЯКОВА Олена (модератор наукового чату), старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, член Національної спілки психологів України, кандидат психологічних наук (Київ, Україна);

НЕСТЕРЕНКО Роман (модератор наукового чату, координатор форуму з міжнародних зв'язків), керівник Навчально-наукового центру довузівської підготовки, інноваційних освітніх технологій та академічної мобільності Української інженерно-педагогічної академії (Харків, Україна);

РАЄВСЬКА Яна (модератор наукового чату), директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної академії управління персоналом, експерт МОН України з психологічних питань, доктор психологічних наук, професор (Київ, Україна);

ХАРЛАМЕНКО Валентина (модератор наукового чату), завідувач кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент, (Київ, Україна);

ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій (модератор наукового чату), доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член Громадської спілки «Асоціація розвитку неперервної і професійної освіти», кандидат історичних наук, доцент (Київ, Україна);

ЧЕРНОВА Тетяна, (модератор наукового чату) доцент кафедри технологічної освіти, декан факультету технологій та дизайну Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук (Київ, Україна);

ГОНЧАРОВ Едуард, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області (Краматорськ, Україна);

РУСЛАНОВА Тетяна, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області (Харків, Україна);

ШКУРЛЯТ Ізабелла, заступник директора Інституту безпеки та управління Поморської академії у Слупську, кандидат соціологічних наук (Слупськ, Польща);

ГОДЕЦЬКА Тетяна, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, член Громадської спілки «Асоціація розвитку неперервної і професійної освіти» (Київ, Україна);

КІРІЄНКО Уляна (секретар редакційної колегії з підготовки збірника матеріалів форуму), молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (Київ, Україна);

ЕДЖЕРАУ Анка Мануела, доктор філософії Аурел Влайку університету Арада (Арад, Румунія);

КРИШТОФ'ЯКОВА Люсія, заступник завідувача кафедри дидактики, технологій і освітніх технологій Університету ДТІ, кандидат технічних наук (Дубниця-над-Вагом, Словаччина);

МАРІАН Павле, учений секретар Тираспольського державного університету, доцент кафедри інформаційних технологій (Кишинів, Республіка Молдова).

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ

4го і 5го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму
«РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: FORUM SOIS, 2023»
23–26 травня 2023 року

Центральний офіс трансляції форуму:

м. Харків, вул. Університетська, 16, Українська інженерно-педагогічна академія

м. Київ, вул. Берлинського, 9, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

Регламент часу (Київський час):

23.05.2023	10.00 – 15.00	25.05.2023	10.00 – 15.00
24.05.2023	10.00 – 15.00	26.05.2023	10.00 – 15.00

Місія форуму: запровадження ідей розбудови єдиного відкритого інформаційного освітнього простору шляхом об'єднання зусиль наукових установ і закладів освіти України та Європейських країн, а також держав, що обрали пріоритетним шлях сталого розвитку науки та освіти.

Аудиторія: науковці, педагогічні працівники, управлінці всіх рангів, які стоять на позиціях адаптивного реформування освіти, у тому числі наукової, професійної (професійно-технічної), загальної середньої і позашкільної, запроваджують ефективні методики й технології педагогіки й андрагогіки, сприяють формуванню й розвитку трудового та інтелектуального потенціалу країни, генерують ідеї випереджального розвитку освіти в умовах розбудови єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя.

Основні мови спілкування: українська, англійська.

Умова трансляції доповідей іноземною мовою (носія):

наявність перекладача або субтитрів з перекладом на державну мову України.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ФОРУМУ:

1.	Трансдисциплінарна парадигма цифрової трансформації суспільства: управління змінами та якістю науково-освітнього процесу <i>Модератори:</i> Марина РОСТОКА, siase@dnpb.gov.ua ; Ганна ГРИНЧЕНКО, hrinchenko@uipa.edu.ua
2.	Психологічні засади розбудови єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя <i>Модератори:</i> Олена МЕРЗЛЯКОВА, o.merzliakova@gmail.com ; Яна РАЄВСЬКА, raewskaya@ukr.net
3.	Сервіс-інжинірингове забезпечення створення й функціонування інформаційно-освітніх середовищ. Безпека інформаційних технологій. Штучний інтелект <i>Модератори:</i> Сергій ЗИБІН, zysv@ukr.net ; Сергій ТРОХИМЧУК, serge.nick.ikt@gmail.com
4.	Стратегії цифрової освіти: засоби, методики, технології, системи <i>Модератори:</i> Тетяна БОНДАРЕНКО, bondarenko_tc@uipa.edu.ua ; Олександр ГУМЕННИЙ, gumenniy7@gmail.com
5.	STEAM-освіта: досвід, реалії, стратегії <i>Модератори:</i> Артем ЧЕРНЮК, archer.uipa@gmail.com ; Ольга ГЕРМАК, olij.germak@gmail.com
6.	Нові механізми управління підготовкою педагогічних кадрів в умовах цифрової трансформації професійної освіти <i>Модератори:</i> Наталія БРЮХАНОВА, brnat@ukr.net ; Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ, gscherevichnyj@gmail.com
7.	Освіта дорослих в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства <i>Модератори:</i> Інна КОВАЛЕНКО, i_artemenko@ukr.net ; Людмила ШТЕФАН, lshtefan@gmail.com ; Ольга БАНІТ, olgabanit@ukr.net
8.	Університетська освіта: тенденції сьогодення <i>Модератори:</i> Тетяна ЧЕРНОВА, teachcoaching@gmail.com ; Валентина ХАРЛАМЕНКО, v.b.kharlamenko@npu.edu.ua
9.	Інноваційні трансформації у спеціалізованій освіті (воєнній, мистецькій, спортивній і науковій) <i>Модератори:</i> Галина КОЛОМІЄЦЬ, ya_osvita@imzo.gov.ua ; Владислав КИВА, kyvavlad3010@gmail.com ; Ольга КАШАБА, olga.kashaba@ukr.net
10.	Адаптивне управління соціально-педагогічними системами <i>Модератори:</i> Галина ЄЛЬНИКОВА, galina.yelnikova@gmail.com ; Лариса БАЧІЄВА, bachievalarisa@gmail.com
11.	Інтернаціоналізація наукової освіти: стратегії випереджального розвитку суспільства знань в умовах воєнного стану <i>Модератори:</i> Тетяна ЖИБЕР, tzyber@kneu.edu.ua ; Роман НЕСТЕРЕНКО, roman.nesterenko@uipa.edu.ua

КЛЮЧОВІ СПІКЕРИ		KEY SPEAKERS	FORUM SOIS, 2023
	Лариса БЕРЕЗІВСЬКА професор, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, директор, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна	Larisa BEREZIVSKA Professor, DSci (in Education), Corresponding Member of the of the NAES of Ukraine, Director, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine	
	Сергій ЗИБІН професор, доктор технічних наук, професор кафедри безпеки інформаційних технологій, факультет кібербезпеки та програмної інженерії, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна	Serhii ZYBIN Professor, DSci (in Engineering), Professor of Information Technology Security Department, Faculty of Cyber Security and Software Engineering, National Aviation University, Kyiv, Ukraine	
	Габрієла КЕЛЕМЕН професор, доктор педагогічних наук, заступник декана факультету педагогіки, психології та соціальних наук, Університет «Аурел Влайку», головний редактор журналу «Освіта плюс», м. Арад, Румунія	Gabriela KELEMEN Professor, DSci (in Education), Vice-Dean, Faculty of Educational Science, Psychology and Social Sciences, Aurel Vlaicu University, Editor in Chief Journal Plus Education, Arad, Romania	
	Юрген КОБЕРЛЯЙН-КЕРЛЕР Ph.D., генеральний директор ІБК «Інженерне бюро GmbH & Co. KG», член Товариства випускників Вюрцбурзького університету й Центру прикладних енергетичних досліджень, м. Вюрцбург, Німеччина	Juergen KOEBERLEIN-KERLER Ph.D., CEO, IBK IngenieurbueroKoeberleinGmbH & Co. KG Member Alumni society of the University of Wuerzburg, Member Center for Applied Energy Research, Würzburg, Germany	
	Лариса ЛУК'ЯНОВА професор, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, директор, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імен Івана Зязюна НАПН України, Голова правління Громадської спілки «Українська асоціація освіти дорослих», м. Київ, Україна	Larysa LUKIANOVA Professor, DSci (in Education), Corresponding Member of the NAES of Ukraine, Director, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine, President of the Ukrainian Association of Adult Education, Kyiv, Ukraine	
	Володимир СТРЕЛЬЦОВ професор, доктор наук з державного управління, професор Поморської академії, м. Слупськ, Республіка Польща	Volodymyr STRELTSOV Professor, DSci (in Public Administration), Professor of Pomeranian Academy, Slupsk, Republic of Poland	
	Валентина РАДКЕВИЧ професор, доктор педагогічних наук, дійсний член (академік) НАПН України, директор, Інститут професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна	Valentyna RADKEVYCH Professor, DSci (in Education), Full Member (Academician) of the NAES of Ukraine, Director, Institute of Professional Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine	
	Луїс Мігель КАРДОСО професор, доктор наук, кафедра мови та комунікативних наук, Вища школа освіти та соціальних наук Політехнічного інституту Порталегре, Центр порівняльних досліджень, Університет Лісабона, м. Порталегре, Португалія	Luis Miguel CARDOSO Professor, Ph.D, Department of Language and Communication Sciences, Graduate School of Education and Social Sciences, Polytechnic Institute of Portalegre, Centre for Comparative Studies, University of Lisbon, Portalegre, Portugal	
	Ігор ЗАВГОРОДНІЙ професор, доктор медичних наук, академік Національної академії наук вищої освіти України, директор, Навчально-науковий Інститут якості освіти Харківського національного медичного університету, м. Харків, Україна	Igor ZAVGORODNII Professor, DSci (in Medicine), Academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine, Director, Educational and Research Institute of Education Quality of KhNMU, Kharkiv, Ukraine	
	Олена МЕРЗЛЯКОВА кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, член Національної психологічної асоціації України, Міжнародної організації «Європейське суспільство дослідників травматичного стресу» (ESTSS), м. Київ, Україна.	Olena MERZLYAKOVA Ph.D. (in Psychology), Senior Researcher at the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Member of the National Psychological Association of Ukraine, International Organisation «European Society of Traumatic Stress Studies» (ESTSS), Kyiv, Ukraine	

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЯКІСТЮ НАУКОВОГО І ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСІВ

Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society:
Managing Changes and Quality of the Scientific and Educational Process

---

Березівська Лариса¹

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-5068-5234](https://orcid.org/0000-0002-5068-5234)

E-mail: lberezivska@ukr.net

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розкрито вагому роль ДНПБ в інформаційному освітньо-науковому просторі України в умовах воєнного стану. Аргументовано значення для комунікації з науковими, науково-педагогічними, педагогічними працівниками, здобувачами освіти офіційного вебпорталу бібліотеки, де представлено галузеві електронні ресурси, інноваційні послуги тощо. Запропоновано онлайн-проекти як ефективну форму впровадження через Фейсбук результатів досліджень та інструмент надання віддаленим користувачам безкоштовного доступу до надійної інформації у контексті відкритої науки.

Ключові слова: освітньо-науковий простір, вебпортал, електронні ресурси, відкрита наука, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.

The Role of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine in the Information, Educational and Scientific Space Under Martial Law. The important role of the SSEL in the informational, educational and scientific space of Ukraine under martial law has been revealed. The article substantiates the importance of the library's official web portal, presenting branch electronic resources, innovative services, etc., for communication with academic, scientific and pedagogical staff, applicants for education. Online projects have been proposed as an effective form of implementation of research results through Facebook and as a tool for providing separate users with free access to reliable information in the context of open science.

Keywords: Educational and Scientific Space, Web Portal, Electronic Resources, Open Science, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Вступ. Під час повномасштабної війни РФ проти України діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) як наукової установи з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства, педагогічного джерелознавства, біографіки, історії освіти, інформаційної діяльності; національного галузевого книгосховища; всеукраїнського науково-інформаційного, координаційного й науково-методичного центру бібліотек освітянської галузі

---

¹ Березівська Лариса (Berezivska Larysa)

України спрямовано на реалізацію пріоритетів, визначених у Статуті бібліотеки, Стратегії розвитку ДНПБ на 2017–2026 рр. [2]. Водночас війна кардинально змінила життя всіх українців. З огляду на актуалізацію дистанційної освіти інтенсифікувалася діяльність ДНПБ щодо наповнення наявних і створення нових електронних ресурсів задля задоволення інформаційних потреб користувачів – наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників, здобувачів освіти.

Мета – розкрити роль ДНПБ в інформаційному освітньо-науковому просторі України в умовах воєнного стану.

Методи і підходи. Для реалізації зазначеної мети використано теоретичні та емпіричні дослідницькі методи. У процесі дослідження проаналізовано основні тенденції та результати діяльності ДНПБ за провідними напрямками під час війни.

Основні результати. В умовах воєнного стану завершено виконання трьох прикладних наукових досліджень, актуальність яких визначено потребою інформаційного забезпечення реформування освіти в Україні, міжнародних інтеграційних процесів, цифровізації суспільства; пошуку інноваційних підходів до формування галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів і способів надання доступу до них; удосконалення системи науково-інформаційного забезпечення сфери освіти та науково-методичного забезпечення функціонування мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України тощо. Результати досліджень відображено у 226 публікаціях (хрестоматія, бібліографічні посібники, статті в українських і зарубіжних виданнях тощо), що підтверджено відповідними 133 довідками (актами) [1]. Проведено понад 20 науково-практичних, науково-інформаційних та культурно-освітніх онлайн-заходів (https://dnpb.gov.ua/ua/?post_type=events).

Важливу роль в інформаційному освітньо-науковому просторі відіграє офіційний вебпортал (<http://dnpb.gov.ua/ua/>) ДНПБ, на якому представлено ресурси бібліотеки, інноваційні послуги, різні види бібліографічної, реферативної та аналітичної інформації тощо. В умовах воєнного стану та адаптивного карантину вебпортал є основною платформою комунікації з віддаленим користувачем, зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних технологій і глобальних хмарних сервісів. Укладено нові й оновлено наявні сторінки електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» (понад 80 персоналій). Забезпечено формування та розвиток галузевого інформаційного ресурсу (доступні через вебпортал бази даних та цифровий контент рідкісних видань, електронна бібліотека, ресурс «Бібліотека Нової української школи», створено сторінку «Українська мова онлайн» тощо), забезпечено методичний супровід діяльності мережі освітянських бібліотек, оприлюднено 47 віртуальних виставок; надано доступ до міжнародних

інформаційних ресурсів Web of Science, Scopus та ін. [2]. Позитивно, що портал відвідують користувачі із таких зарубіжних країн, як США, Індонезія, Нідерланди, Польща, Німеччина, Ірландія, Канада та ін.

На порталі бібліотеки продовжено поповнення чотирьох віртуальних читальних залів («Віртуальний читальний зал освітянина», «Віртуальний читальний зал Фонду В. О. Сухомлинського», «Віртуальна кімната-музей рідкісної книги», «Віртуальний читальний зал Фонду В. О. Сухомлинського»), розміщено інформаційно-аналітичні матеріали «Освіта і наука в умовах війни» (<http://dnpb.gov.ua/ua/virtualni-chyitalni-zaly/virtualnyy-chyitalnyy-zal-osvityanyna/>).

Ефективною формою впровадження результатів дослідження через мережу Фейсбук (<https://www.facebook.com/dnpb.gov.ua/>) є онлайн-проекти («Ми стоїмо на плечах наших попередників: видатні педагоги-ювіляри», «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо!», «Читаймо Сухомлинського онлайн», «Афоризми Сухомлинського» спільно з Педагогічним музеєм України і Павлиським педагогічно-меморіальним музеєм В. О. Сухомлинського, «Казки В. О. Сухомлинського у підручниках та посібниках О. Я. Савченко», «Дитина – частина природи» (про художньо-літературний доробок В. О. Сухомлинського, присвячений Другій світовій війні), «Sukhomlinsky News» та ін.).

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що ДНПБ наполегливо працює на науково-інформаційному фронті, консолідує зусилля щодо забезпечення інформаційних потреб широкого кола освітян з метою задоволення їхніх професійних інтересів у надскладних умовах воєнного стану. Для цього продовжуємо поповнювати вебпортал і сторінку Фейсбук як ефективні інструменти надання віддаленим користувачам безкоштовного доступу до надійної інформації у контексті відкритої науки. Безперечно, що інтенсифікація цифровізації бібліотеки сприяє залученню віддалених українських і зарубіжних користувачів до інформаційних ресурсів ДНПБ, утвердженню її позитивного іміджу як в Україні, так і за її межами.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. *Результати діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України в умовах воєнного стану за 2022 р. та завдання на 2023 р. Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2022 р., 20 груд. 2022 р., Київ / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця, 2022. С. 6–24. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=32994> (дата звернення: 10.05.2023).*
2. *Стратегія розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки : (нова ред.) / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; авт. кол.: Березівська Л. Д., Закатнов Д. О., Страйгородська Л. І. та ін.; за наук. ред. Л. Д. Березівської. Київ, 2020. 28 с. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Strategy_2020.pdf (дата звернення: 10.05.2023).*

Адамович Ірина²

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради
м. Житомир, Україна

ORCID: [0000-0002-5688-0516](https://orcid.org/0000-0002-5688-0516)

E-mail: adamovich-irina@ukr.net

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ НАРАТИВІВ: СЕРВІСИ СТВОРЕННЯ

У статті розглянуто питання актуальності та можливостей наративів в освіті та суспільному житті, які можуть бути використані у вихованні цінностей і формуванні навичок, стимулюванні творчого потенціалу учасників освітнього процесу, а також надано короткий огляд використання інтерактивних технологій і сервісів для створення наративів.

Ключові слова: наративи, сервіс, виховання, критичне мислення.

***The Relevance and Possibilities of Narratives: Services of Creation.** The article examines the relevance and possibilities of narratives in education and social life, which can be used to educate values and skills, stimulate the creative potential of participants in the educational process, and also briefly reviews the use of interactive technologies and services for creating narratives.*

Key words: Narratives, Service, Education, Critical Thinking.

Вступ. Важливою складовою сучасної освіти є розвиток творчого мислення та вміння людини адаптуватися до змін у соціально-економічному середовищі. З огляду на це наративи можуть бути ефективним інструментом для досягнення поставлених цілей. Так, українські педагоги використовують історії та приклади з реального життя, пропонуючи учням створювати і свої власні, щоб зробити навчання цікавішим та більш доступним для учнів, що також сприяє розвитку креативності та уяви. Сучасна освіта використовує наративи для виховання цінностей і формування навичок, наприклад, доброти, чесності, толерантності тощо. Постановка проблеми дослідження полягає в тому, як забезпечити розуміння місця, доступності та ефективності використання наративів в освітньому процесі та створювати їх з меншими зусиллями та більшою ефективністю.

Мета, методи і підходи. Мету дослідження ми бачимо у вивченні ролі та впливу наративів на формування ідентичності, розвиток мови, культурне сприйняття, пізнання світу та інші аспекти нашого існування. При цьому важливо використовувати методи, що дають змогу отримати об'єктивну інформацію та зробити наукові висновки: емпіричні (опис, експеримент, спостереження) й теоретичні (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення

---

²© Адамович Ірина (Adamovych Iryna)

тощо). Дослідження передбачає використання трансдисциплінарного підходу, зокрема йдеться про використання теоретичних відомостей з психології, соціології, культурології, лінгвістики та інших наукових галузей для розкриття феномену наративів та їх актуальності.

Основні результати. У роботах науковців, політологів та інших дослідників (таких, як С. Антошук, С. Биков, Л. Волинець, Я. Грицак, О. Кучерявий та ін.) не завжди чітко окреслено поняття «наратив», але можуть бути розглянуті поняття «історія, опис, міт, розповідь»; ми ж будемо розглядати саме поняття, винесене в назву тез [1]. В Україні використання наративів в освіті та суспільстві також має свою історію. Розглянемо, як наративи відіграють роль у навчанні та сприяють розвитку здобувачів освіти:

– по-перше, наративи допомагають зрозуміти історію і культуру, розповіді про історію минувшини, події та людей, розширюють знання про світову та українську історію, завдяки чому учні вчаться співчувати, проявляти емпатію та відчувати зв'язок з історичними персонажами (наприклад, «9 березня 2023 року в дистанційному форматі відбулася презентаційна сесія «Виховні наративи Дня українського добровольця», де учасниками семінару стали понад 100 освітян, відповідальних за організацію виховної роботи на місцях») [5];

– по-друге, наративи розвивають аналітичні вміння та критичне мислення, спонукаючи до підтримки думок, обґрунтування власних висловлювань та пошук можливих альтернативних пояснень подій;

– по-третє, наративи сприяють розвитку комунікативних здібностей (при цьому цікаво проявляється стимул до висловлювання своїх вражень і думок, обговорювання та спілкування з однолітками або/та людьми різних вікових категорій; такий процес навчання стимулює розвиток командної роботи та навичок спільної реалізації проектних можливостей) [1].

Навчальними програмами Нової української школи (далі – НУШ) передбачено використання створених наративів з урахуванням їх актуальності та особливостей у вивченні різних дисциплін. Зокрема, саме українська мова та література, які можна назвати найважливішими сьогодні предметами, мають великий потенціал для використання наративів, оскільки ці дисципліни пов'язані з історією й культурою українського народу [4] та допомагають розвивати самоідентифікацію української нації, українську самобутність та українську державу. Адже тільки у новоствореному проукраїнському середовищі можуть з'явитись проукраїнський уряд, проукраїнська армія, проукраїнський бізнес, проукраїнська культура тощо [6].

У НУШ та сучасному суспільстві важливою складовою освітнього процесу є використання інтерактивних технологій і сервісів, у тому числі й для створення наративів, що може сприяти забезпеченню потреби здобувачів освіти

і вчителів. Наприклад, учні та вчителі мають змогу в режимах реального часу або змішаного навчання створювати свої власні історії, мультимедійний контент на основі різноманітних інтерактивів [4]. Тож ми можемо запропонувати сервіси й додатки з використанням різних інструментаріїв для створення наративів: Microsoft PowerPoint (слайди, текст, зображення, відео- та аудіофайли), Adobe Spark (відео, вебсторінки та зображення), Prezi (нестандартні й динамічні презентації), Storyboard That (комікси або ілюстрації з використанням шаблонів, інструментів для рисування), Canva та Crello (вебплатформи для створення графічного змісту, ілюстрацій, постерів, презентацій та ін. з візуалізацією контенту наративів), Google Forms (тести та опитування з різними типами питань), Quizlet (тести та флеш-картки для запам'ятовування), Genial.ly (вебплатформа у форматі інфографіки, анімаційних відео, вебсторінок з інтеракцією).

Висновки. Отже, наративи відіграють важливу роль у процесі формування та розвитку світосприйняття [2], ціннісно-змістового та соціально-перетворювального потенціалу [3] як особистості, так і члена спільноти. Вони мають різноплановий емоційний, психологічний, іноді й фізичний вплив на особистість людини, допомагаючи зрозуміти інших, ефективно спілкуватися та обмінюватись знаннями. Значення наративів у сучасному суспільстві ми можемо розглядати як можливість (здатність, фактичність) формування цінностей, переконань, навичок, надій, що трансформують соціальні верстви населення.

Наративи є необхідним і невід'ємним складником особистого та суспільного життя в освіті та українському суспільстві в цілому, підтримуючи розвиток культури, національної свідомості та бережного ставлення до культурної спадщини рідної країни.

Список використаних джерел

1. Биков С. Як Україна переможе у війні наративів. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/870738.html> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Волинець Л. Л. та ін. Світоглядний потенціал шкільної гуманітарної освіти в країнах ЄС та США : монографія. Ін-т педагогіки НАПН України. Київ, 2011. 482 с.
3. Кучерявий О. Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729190/> (дата звернення 19.05.2023).
4. НУШ. URL: <https://nus.org.ua/> (дата звернення 19.05.2023).
5. Презентаційна сесія «Виховні наративи Дня українського добровольця» URL: <https://ippo.dn.ua/novyny-afisha/novyny/2023/prezentatsijna-sesiya-vikhovni-narativi-dnya-ukrajinskogo-dobrovoltzya> (дата звернення 19.05.2023).
6. Прудеус М. Чому мова завжди на часі? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=V4EcrAgfiEM> (дата звернення 18.05.2023р.).

Бачієва Лариса³

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-0188-6638](https://orcid.org/0000-0002-0188-6638)

E-mail: bachievalarisa@gmail.com

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПАРАДИГМИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

У статті розглянуто визначення поняття «парадигма». Схарактеризовано традиціоналістко-консервативну, технократичну, біхевіористську, гуманістичну та неінституціональну освітні парадигми. Проаналізовано питання реалізації дослідницької парадигми в сучасній освітній системі. Розкрито суть адаптивної моделі підготовки магістрів педагогічної освіти до здійснення дослідницької діяльності.

Ключові слова: дослідницька парадигма, індивідуальна дослідницька траєкторія.

On the Issue of Implementation of the Research Paradigm in Teaching Education. The article considers the definition of the concept of «paradigm». Traditionalist-conservative, technocratic, behaviorist, humanistic, non-institutional educational paradigms are characterized. The essence of the implementation of the research paradigm in the modern educational system is analyzed. The essence of the model-adaptive model of training masters of pedagogical education for the implementation of research activities is revealed.

Keywords: Research Paradigm, Individual Research Trajectory.

Вступ. Стан сьогоденної освітньої системи можна схарактеризувати як такий, що динамічно змінюється. Він обумовлений багатьма чинниками, зокрема процесами інтеграції у європейській освітній і дослідницький простір та адаптивними процесами, що пов'язані з реалізацією актуальних суспільних вимог. З огляду на це йдеться про необхідність перегляду наукового підґрунтя організації та реалізації освітнього процесу, що заснований на освітніх парадигмах. Зазначимо, що їх формування відбувається саме в часи активних змін і перетворень. Підвищення ролі науки, орієнтація на науку та дослідницьку діяльність сприяють актуалізації формування, розвитку та впровадження дослідницької парадигми в освіту.

Мета, методи і підходи. Метою статті є здійснення теоретичного дослідження суті освітніх парадигм, розкриття способів реалізації дослідницької парадигми через застосування адаптивної моделі у процесі підготовки магістрів педагогічної освіти.

Основні результати. Еволюція наукових знань відбувається як формування, конкуренція та зміна парадигм. Поняття «парадигма» у філософії науки сформульовано позитивістом Г. Бергманом (Bergmann, 1957) та набуло поширення завдяки працям американського фізика Т. Куна (Kuhn T., 1974).

---

³©Бачієва Лариса (Bachieva Larisa)

Як визначає Т. Кун, парадигма – це те, що поєднує членів наукової спільноти і, навпаки, наукова спільнота складається з людей, які визнають певну парадигму. У сучасній філософії парадигму розглядають як систему теоретичних, методологічних й аксіологічних настанов як зразком для розв’язання наукових завдань, та як таку, що визнається всіма членами наукової спільноти [1, с. 57].

У методології науки суть парадигми визначають як сукупність цінностей, методів, підходів та засобів прийнятих у науковій спільноті в межах наукової традиції у певний проміжок часу. Отже, парадигма визначає бачення науковцями картини світу, методів пізнання та характер проблем, які потребують розв’язання. Концептуалізація освітніх парадигм є дискусійним питанням, проте у сучасній філософії виокремлюють такі:

- традиціоналістсько-консервативна (ключовим складником є систематизовані, «готові», «завершені» знання, вміння та навички, які мають бути повідомлені студентам; при цьому самі здобувачі освіти – пасивні об’єкти в освітній діяльності);
- технократична (організація освітньої діяльності здійснюється на основі репродуктивної роботи здобувачів освіти; освітній процес спрямований на результативне досягнення чітко визначених прикладів засвоєння знань і досвіду);
- біхевіористська (раціоналістична) (розглядає освіту як шлях засвоєння знань з метою формування поведінки здобувачів освіти);
- гуманістична (ставить у центр уваги розвиток особистості студента, його інтелектуальні потреби та суб’єкт-суб’єктні відносини між ним і викладачем);
- неінституціональна (орієнтована на організацію освіти поза традиційними закладами освіти, зокрема школами, закладами вищої освіти);
- навчання «через здійснення відкриття» (набуття знань здійснюється через власні відкриття, що вимагають напруги усіх пізнавальних сил здобувачів освіти й одночасно впливають на розвиток продуктивного мислення) та ін.

Сучасна епоха характеризується процесами становлення нових освітніх парадигм. Зокрема такої, що зорієнтована на науку та дослідницьку діяльність як головну цінність суспільного життя й освіти. Тобто відбувається формування, розвиток та впровадження дослідницької парадигми в освіту. Результатом її впровадження у процес професійної підготовки магістрів педагогічної освіти є формування педагога-дослідника, який володіє значним творчим потенціалом, здатністю до рефлексивного мислення, постійної самоосвіти, самовдосконалення своєї професійно-педагогічної діяльності. Професійна діяльність такого викладача передбачає реалізацію індивідуальної дослідницької траєкторії та системне залучення здобувачів освіти до науково-дослідницької роботи (в навчальному процесі, поза навчальним процесом, у межах науково-організаційних заходів).

На нашу думку, індивідуальна дослідницька траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу викладача-дослідника, що проєктуються з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі мети, змісту та засобів здійснення дослідницької діяльності на основі запитів освітньої теорії та практики.

Сприятливі реалізації дослідницької парадигми може перехід від традиційної моделі підготовки магістрів педагогічної освіти до здійснення дослідницької діяльності до нової – модельно-адаптивної. Вона дає можливість створити сприятливе середовище для розвитку та становлення викладача-дослідника. Реалізація адаптивної моделі базується на двох складових, а саме:

– перша – система моделей діяльності, яка представлена сукупністю науково обґрунтованих моделей дослідницької діяльності щодо широкого кола предметів її здійснення (соціально-демографічні характеристики здобувачів освіти; якості освітнього середовища та навчально-методичного забезпечення; матеріально-технічне оснащення, методики та технології навчання та ін.);

– друга – адаптивна (гнучка система), яка, пристосовуючись до умов реалізації дослідницької роботи, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, не втрачає орієнтацію на стратегічну мету підготовки.

Слід зазначити, що адаптивна складова має двосторонній процес пристосування: з одного боку, освітня система активно пристосовується до індивідуальних особливостей здобувача освіти (майбутнього педагога), з іншого, – сам здобувач освіти пристосовується до системи. Результатом реалізації адаптивної складової є проєктування та реалізація індивідуальної дослідницької траєкторії викладача-дослідника.

Висновки. У сучасній освітній системі актуалізовано орієнтацію на дослідницьку діяльність як головну цінність суспільства та результатів освітнього процесу. Таким чином відбувається формування та становлення дослідницької парадигми. Сформульовано авторський спосіб її впровадження в процес підготовки магістрів педагогічної освіти через реалізацію адаптивної моделі, зміст якої становлять: система моделей дослідницької діяльності в освітній галузі; адаптивна модель побудови індивідуальної дослідницької траєкторії викладача-дослідника. Отже, наукова теорія та практика потребують напрацювань щодо підготовки магістрів педагогічної освіти на засадах реалізації дослідницької освітньої парадигми.

Список використаних джерел

1. Кун Т. Структура наукових революцій. Київ: Port-Royal, 2001. 228 с.
2. Козубовська І. В., Повідайчик О. С., Попович І. Є. Формування нової освітньої парадигми підготовки педагогічних кадрів у Великій Британії : [монографія]. Вид-во ПП «АУТДОР-ШАРК», 2017. 216 с.

Беляєва Олена⁴

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

ORCID: [0000-0002-7246-4694](https://orcid.org/0000-0002-7246-4694)

E-mail: lenyse4ka_-85@ukr.net

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Важливість цифрової грамотності та основи кібергігієни в сучасному освітньому процесі обумовлено вимогами суспільного життя та переходом до цифрової економіки. Широке використання освітніх платформ для навчання, комунікації усіх учасників освітнього процесу, пов'язано з розширенням моделей навчання, необхідністю створення єдиного освітнього простору, нормативно-методичної бази, реалізації освітніх проєктів. Широке використання цифрових технологій в освітньому процесі за сучасних умов, розширить можливості здобуття освіти, особливо для тих здобувачів освіти, які вимушено виїхали з території України під час російської агресії. Інформаційний простір має велике значення на формування та зростання нового покоління українців, дистанційне навчання та трансформації освітніх процесів.

Ключові слова: цифровізація освіти, дистанційне навчання, цифрове освітнє середовище, освітні платформи.

The Influence of Digital Transformation on the Organization of the Educational Process.
The importance of digital literacy and the basics of cyber hygiene in the modern educational process is due to the demands of social life and the transition to a digital economy. The wide use of educational platforms for learning, communication of all participants in the educational process is connected with the expansion of learning models, the need to create a unified educational space, a regulatory and methodological base, and the implementation of educational projects. The widespread use of digital technologies in the educational process, in modern conditions, will expand the opportunities for obtaining an education, especially for those students who were forced to leave the territory of Ukraine during the aggression of Russia. The information space is of great importance for the formation and growth of a new generation of Ukrainians, distance learning and transformation of educational processes.

Keywords: Digitalization of Education, Distance Learning, Digital Educational, Environment Educational Platforms.

Постановка та висвітлення проблеми. Зміна соціально-політичної ситуації та запровадження зручних і сучасних інструментів в управлінні закладами освіти вплинули на освітню ситуацію в усьому світі. Значна кількість здобувачів освіти виїхала на навчання за кордон та продовжує навчання в закладах України. Розглянемо найбільш поширені та зручні у використанні освітні ресурси, що дають змогу навчатися здобувачам освіти, підвищувати свою кваліфікацію викладачам та якісно керувати освітнім процесом

---

⁴©Беляєва Олена (Bieliaieva Olena)

адміністрації закладу освіти [1]. Створення Human шкіл та академій сприяє вдосконаленню здобувачами навичок з використання інформаційно-телекомунікаційних систем в освітньому процесі, здобуттю нових знань, підвищенню кваліфікації.

Цікавим є сайт «Нові знання», на якому після реєстрації відкриваються електронні щоденники, журнали, що є зручними під час дистанційного навчання. Основною умовою є те, що заклад освіти має бути приєднаним до системи «КУРС «Школа»». «Єдина школа» – це система, розроблена з метою налагодження взаємодії між батьками та закладом освіти, яка містить електронні журнали та щоденник, мобільний додаток, що також дуже зручно для тих, хто не має поруч персонального комп'ютера. Навчальна платформа Moodle допомагає створювати ефективне інтернет-навчання у власному середовищі, а також курси та близько 20 видів діяльності. Google Classroom – безкоштовний вебсервіс, зручний і простий у використанні здобувачами освіти й викладачами. Близько 100 безкоштовних онлайн-курсів пропонує найбільша платформа онлайн-освіти в Україні, що починалася з краудфандингу та записів перших курсів на касетні камери – Prometheus, серед яких курси підготовки до НМТ (ЗНО), англійської мови та освіти вчителя. ED-ERA – проєкт, на основі якого можна створювати безкоштовні онлайн-курси. На сьогодні вже функціонує близько 50 курсів та освітній контент широкого спектра з використанням інформаційних технологій. iLearn – онлайн-курси з основних предметів НМТ (ЗНО), які пропонують вебінари з найкращими репетиторами, тексти, подкасти, матеріали для самопідготовки. Learningapps: конструктор інтерактивних завдань, що дає можливість зручно та легко створювати електронні інтерактивні вправи, вести ефективний зв'язок теорії з практикою, поєднувати колективні та індивідуальні форми навчальної роботи. Microsoft Teams: здобувачі освіти, викладачі, педагогічні працівники можуть зустрічатися, працювати разом, створювати контент і ділитися ресурсами в Office 365 Education завдяки простому, інтуїтивно зрозумілому функціоналу [1–4].

Висновок. Використання відповідних інновацій, розвиток цифрової трансформації, який задовольняє освітні потреби нинішнього покоління, без шкоди для майбутніх поколінь, надає здобувачам освіти право самостійно шукати та обробляти інформацію, розвивати навички, просувати відповідні ресурси у відкритому доступі, формувати нові навички для самоосвіти.

Список використаних джерел

1. Деміда Б., Сагайдак С., Копіл І. Система дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. URL: <http://ena.lp.edu.ua/Lviv-Polytechnic-National-University-Institutional> (дата звернення 17.05.2023).

2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Постанова МОН України 20 грудня 2000 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 19.05.2023)
  3. Концепція цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти» на 2021–2023 роки. URL: http://umo.edu.ua/koncthciva_cifroviz.pdf (дата звернення 18.05.2023)
  4. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі.: метод. рекомендації. Київ. 2020. 71 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення 19.05.2023).
-

Вараксіна Наталія⁵

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-0333-5186](https://orcid.org/0000-0002-0333-5186)

E-mail: natalia.varaksina@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Розвиток системи освіти потребує впровадження сучасних інноваційних технологій, що передбачає оновлення й вдосконалення змісту, методів, засобів та технологій. Розглянуто головні тренди інноваційної освіти як чинник підвищення креативного розвитку особистості.

Ключові слова: інноваційні технології, система освіти України, інновації в освіті, тренди інноваційної освіти.

Use Innovative Technologies in the Modernization of the Education System of Ukraine. The development of the education system requires the introduction of modern innovative technologies, which involves updating and improving the content, methods, means and technologies. The main trends of innovative education as a factor of increasing the creative development of the personality are considered.

Keywords: innovative technologies, education system of Ukraine, innovations in education, trends in innovative education.

Постановка та висвітлення проблеми. Входження України в європейський освітній простір передбачає у професійній підготовці фахівців формування максимально тісного зв'язку освіти, дослідної діяльності та технологічних інновацій – «трикутник знань». Сучасний фахівець має бути багатофункціональним спеціалістом, володіти високим рівнем професійної компетентності, здійснювати практичну, науково-дослідну, методичну діяльність у реальних умовах освітньої практики [1].

Основні результати, методи, підходи. Розвиток системи освіти потребує вивчення й впровадження сучасних технологій та нових методів навчання. Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій,

---

⁵©Вараксіна Наталія (Varaksina Natalia)

у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [2].

Сучасна педагогічна інноватика є молодією галуззю освітніх змін, оскільки відображає життя суспільства, що детермінується інформатизацією, глобалізацією, інтеграцією в європейський освітній простір. Педагогічну інновацію фахівці визначають як процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, що оптимізує досягнення її мети [3].

Визначаючи інноваційну освіту як чинник підвищення креативного розвитку особистості, науковці виокремили її основні тренди:

Тренд 1. Онлайн-освіта, яка передбачає два великих кластери: інфобізнес, спрямований на створення та продаж контенту, технологічний бізнес із акцентом на інновації.

Тренд 2. Онлайн-курси з нових та вузькоспеціальних дисциплін.

Тренд 3. Адаптивне навчання – оцінювання знань здобувача освіти на кілька кліків, що дає можливість побачити прогалини у знаннях та змінити процес навчання, щоб ліквідувати їх. Зазвичай це є оцінювання реальних знань у технічних галузях.

Тренд 4. Масове дистанційне навчання.

Тренд 5. Персоналізація у навчанні. Онлайн-школи та онлайн-курси насамперед прагнуть мати прибуток. І найпростіше його отримати, якщо дати людині необхідні знання. Тому попит працедавців на конкретні навички найбільше впливає на онлайн-освіту. При цьому онлайн-школі недостатньо враховувати лише попит на навички. Важливо враховувати ще й обсяги ринку та розуміти, для якої кількості людей ці навички є цікавими. І єдиний шлях – це акцент на конкретній людині та її особистості.

Тренд 6. Мікронавчання. Якщо важко знайти 2 години на лекцію, для зручності учнів, простіше розбити її на 4–6 мікроуроків.

Тренд 7. Гейміфікація. Це спроба надати освіті зовнішню схожість із грою, що полягає в адиктивності ігор, тобто у швидкому звиканні до повторення процесу. Гейміфікація сприяє підвищенню мотивації та розвитку навичок.

Тренд 8. Мобільне навчання. Вчимося в зручних умовах.

Тренд 9. Гібридне навчання. Основний принцип гібридного навчання – «все для результату».

Тренд 10. Фрагментація навчання. Ураховуючи те, що в онлайні навчаються дуже різні люди навіть у межах однієї професії, така диференціація дає змогу отримати лише потрібні модулі, а отже, раніше отримати диплом та почати працювати.

Тренд 11. Сторітелінг та підкасти. Зважаючи на те, що не про все можна розповісти словами, можна провести одну-дві тематичні лекції, решта

потребуватиме стримування або відео. Якщо лекцію можна слухати, не втративши при цьому послідовності міркувань, зробіть з неї підкаст.

Тренд 12. Імерсивне навчання. Відбувається у віртуальній реальності та дає можливість підвищити залученість, сконцентрувати увагу людини та позбавити її відчуття «я просто на навчанні, тут все не по-справжньому».

Тренд 13. Ком'юніті та менторство. Освіта – це робота з людьми, тому практичним змістом вона не обмежується [4, с. 41–45].

Висновок. Отже, одним із чинників підвищення ефективності системи освіти є впровадження в її практику інновацій, що передбачає оновлення й вдосконалення змісту, методів, засобів і технологій. Інновації впливають на загальний рівень професійної діяльності педагога та забезпечують розширення інформаційного освітнього середовища закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Шеремет М. К., Супрун Д. М., Кондукова С. В. Професійна підготовка фахівців спеціальної освіти в умовах сьогодення. Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами: матеріали IV всеукр. наук.-практ. конференції (Київ, 14–15 травн. 2020): До 15-річчя ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів» / НПУ ім. М. П. Драгоманова; Факультет спеціальної та інклюзивної освіти ; ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів». Київ, 2020. С. 6–10. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/720532/1/Професійна%20підготовка%20фахівців%20спеціальної%20освіти%20в%20умовах%20сьогодення-С.%206-10.pdf> (дата звернення: 29.08.2023).
  2. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: зб. наук.-метод. праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf> (дата звернення: 15.07.2023).
  3. Пантюк Т., Пантюк М., Гамерська І., Денисяк Ю. Інновації в освіті: необхідність, сутність, зміст. Молодь і ринок. 2020. № 6–7. С. 6–10. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf> (дата звернення: 15.07.2023).
  4. Олексенко Р. І., Гарбар Г. А. Інноваційна освіта як чинник креативного розвитку особистості в умовах глобальних викликів : монографія. Запоріжжя : ФОРМ Однорог Т. В., 2022. 96 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf> (дата звернення: 15.07.2023).
-

Годецька Тетяна⁶

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0003-0550-1894](https://orcid.org/0000-0003-0550-1894)

E-mail: godtaniv@gmail.com

СУТЬ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ЕЛЕМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ НАУКОВОГО ДОРОБКУ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ

Проаналізовано науковий доробок українських учених з проблеми цифрової компетентності педагогічного працівника. Результати аналізу засвідчують про різні тлумачення поняття «цифрова компетентність». У тезах наведено певні визначення цього поняття ученими України.

Ключові слова: цифрова компетентність, цифрові технології, інформаційно-комунікаційні технології, цифрова грамотність, цифрова культура.

The Essence of Digital Competence: Elements of Information Analysis of Scientific Work of Ukrainian Scientists. The scientific output of Ukrainian scientists regarding the essence of the digital competence of a pedagogical worker has been analyzed. The analysis shows different interpretations of the essence of the concept of «digital competence». Their definition is also revealed.

Keywords: Digital Competence, Digital Technologies, Information and Communication Technologies, Digital Literacy, Digital Culture.

Вступ. Сучасне суспільство зазнало змін майже в усіх сферах діяльності, зокрема соціальних, культурних, економічних. Розвиток соціальної сфери змінює повністю наше життя. Сьогодні ми не уявляємо себе без телефона та інтернету. Простір нашого спілкування став переважно віртуальним. Віртуально виконуємо роботу, навчаємось, спілкуємось. Змінився світ, навколишнє середовище, тож і ритм нашого життя. Щоб відповідати вимогам часу потрібно постійно навчатися.

Мета. Здійснення аналізу наукового доробку українських учених щодо проблеми цифрової компетентності педагогічного працівника й окреслення її основних складників.

Методи. У роботі застосовано комплекс методів, зокрема контент-аналіз, синтез, порівняння та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до узагальнень і систематизації досвіду Європейським Парламентом та Радою зміст і структура цифрової компетентності мають передбачати інформаційну грамотність і грамотність з оброблення даних, володіння комунікативними технологіями з організації співпраці, розроблення цифрового контексту, дотримання безпеки інформаційних технологій тощо [4]. Схвалення Європейським Союзом Цифрового порядку денного для Європи 2020 та інших офіційних документів з цього питання зумовили необхідність у підтримці розвитку цифрової компетентності відповідно до європейських

---

⁶©Годецька Тетяна (Godetska Tetiana)

орієнтирів, оновлення освітніх стандартів, створення навчально-методичного контенту щодо розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників [3].

У векторі інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти і педагогіки М. Ростока наголошує на тому, що треба вважати «за доцільне конкретизувати найбільш вагомні цифрові освітні тренди, що забезпечують балансування між викликами освіти в нових умовах існування й потребами освіти сьогодення задля майбутнього: розвиток цифрової компетентності суб'єктів освіти та реалізація проєктів цифрової трансформації в освіті» [6]. Так тож, на виконання наукового дослідження, за результатами проведеного аналізу наукового доробку з питань розвитку цифрової компетентності, також виокремлено праці, таких українських учених, як: В. Биков, Н. Бабовал, О. Білоус, О. Жерновникова, С. Литвинова, Н. Морзе, О. Овчарук, С. Прохорова, О. Романовський, Н. Сороко, О. Співаковський, О. Спирін та ін.

Цифрова компетентність педагога, на думку дослідників, «має забезпечувати розвиток широкого спектра всіх її складових: від медіаграмотності до опрацювання та критичного оцінювання інформаційних даних, безпеки й співпраці в мережі інтернет до знань про різноманітні цифрові технології та пристрої, вміння використовувати відкриті ресурси та технології для професійного розвитку, формування в здобувачів освіти умінь ефективно користуватися цифровими технологіями та сервісами у навчальних та життєвих ситуаціях для розв'язування різних проблем та завдань, застосовувати інноваційні технології для оцінювання їхніх навчальних результатів, розуміння поняття кодування, елементів штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності та розв'язання професійних проблем за допомогою використання цифрових технологій» [4]. До основних складників цифрової компетентності вчителя за Л. Гаврілової й Я. Топольник належать такі, як здатність знаходити інформацію в різних джерелах; організувати інформацію за певними критеріями; оцінювати якість інформації та надійність її джерел; порівнювати й узагальнювати інформацію; робити правильні висновки на основі наявної інформації; надавати інформацію здобувачам освіти; володіти вміннями працювати з прикладними програмами, цифровим обладнанням і навичками комунікації в цифровому середовищі; самостійно розробляти програмне забезпечення, створювати власні цифрові продукти тощо [2]. Погоджуємось також з О. Наливайко, що цифрова компетентність у своєму підрунті має низку базових елементів, зокрема таких, як знання й вміння працювати в цифровому середовищі, здатність взаємодіяти та комунікувати з різними суб'єктами в кіберпросторі, вміння шукати та аналізувати інформацію, здатність до відповідальної поведінки в процесі створення та поширення цифрового контенту, знання операційних і технологічних можливостей техніки, з якою необхідно взаємодіяти» [5]. Зазначимо, що нині

необхідно досконало вміти застосовувати цифрові засоби в своїй професійній діяльності [7]. Отже аналіз зазначеної проблеми дає підстави для висновку, що українські й зарубіжні науковці дедалі частіше вживають поняття «цифрова компетентність», «цифрова грамотність», «цифрова культура» [1].

Нині на віртуальних ресурсах для кожного педагогічного працівника є можливість перевірити рівень власної цифрової компетентності в реальному часі за покликанням – <https://digital-competence.eu/>, отримати певні рекомендації для користувачів та створити особистісне коло цифрової компетентності, технології якого розроблено Центром цифрових технологій Dannelse [3].

Висновки. Розглянувши наукові праці українських учених щодо визначення суті цифрової компетентності педагогічного працівника, зосереджуємо увагу на тому, що відділом наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у 2023 році розпочато наукове дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/>), у якому аналіз джерельної бази з цієї проблеми є одним із актуальних аспектів для вивчення.

Список використаних джерел

1. Вус В., Оліяр М. *Цифрова компетентність педагога ЗЗСО в умовах інформаційного суспільства. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: 2023 (Пошук рішень в період війни) : зб .матеріалів всеукр. наук.-практ. семінару (Київ, 21 бер. 2023 р.) / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: ЦО НАПН України, 2023. С. 129–131.*
2. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. *Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 61, №5. С. 1–14. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v61i5.1744>.*
3. Генсерук Г. Р., Мартинюк С. В. *Розвиток цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип. 19. Т. 2. С. 158–161 DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-34>.*
4. Морзе Н. В. *Опис цифрової компетентності педагогічного працівника / Н. В. Морзе, О. В. Базелюк, І. П. Воротнікова, Н. П. Дементієвська, О. Г. Захар, Т. В. Нанаєва, О. В. Пасічник, Л. А. Чернікова. (Проект розроблено на виконання Наказу МОН України № 38 від 15 січ. 2019 р.). Київ. 2019. 53 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf> (дата звернення: 15.05.2023).*
5. Наливайко О. О. *Цифрова компетентність: сутність поняття та динаміка його розвитку. Компетентнісний підхід у вищій школі: теорія та практика 2021. С. 40–65. DOI: <https://doi.org/10.26565/9789662856729.03>.*
6. Ростока М. Л. *Цифрові тренди у контексті випереджального розвитку освіти. Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі: матеріали 1-ї міжнар. наук.-практ. конференції наук.-педагогічних, педагогічних працівників і молодих учених (Дніпро, 5-6 квіт. 2023 р.). Університет ім. Альфреда Нобеля, 2023. С. 262–265. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735165/> (дата звернення: 30.05.2023).*
7. Філіппова Л. В., Коробейнікова Т. І., Михалюк А. М. *Розвиток цифрових компетентностей здобувачів вищої освіти в Україні в сучасних реаліях. Академічні візії. 2023. Вип. 17. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7695926>.*

Елькін Олександр⁷

Інститут проблем виховання НАПН України, ГО «ЕдКемп Україна»
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-7050-0428](https://orcid.org/0000-0002-7050-0428)

E-mail: aelkin@edcamp.ua

Рассказова Ольга⁸,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-6431-0206](https://orcid.org/0000-0002-6431-0206)

E-mail: orasskazova@edcamp.ua

Гринько Вікторія⁹

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна

ORCID: [0000-0001-9834-7181](https://orcid.org/0000-0001-9834-7181)

E-mail: vhrynko@edcamp.ua

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА «ПОВІР» – МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО УЧНІВСТВА ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ І РОЗРИВІВ

Проаналізовано діяльність ГО «ЕдКемп Україна» в межах антикризової ініціативи у травні–вересні 2022 р.: EdCamp-академія та EdCamp-табір для учнівства, телеграм-канал «Дорослі в ресурсі заради дітей» для батьківства та осіб, що їх замінюють. Виявлено так званий «подвійний негативний ефект», що спостерігався в роботі громадських організацій та установ, які працювали в цей час з дітьми. Встановлено, що подолання цього ефекту пов'язано з імплементацією в освітню діяльність трьох важливих наукових підходів (теорія самодетермінації, концепція «двох сигм» Б. Блума, теорія соціального навчання). З урахуванням цих підходів у межах державно-громадського проекту з подолання освітніх втрат і розривів розроблено концепцію та готується пілотування онлайн-платформи «ПОВІР» для допомоги ученицям і учням України.

Ключові слова: подолання освітніх втрат і розривів, онлайн-платформа «ПОВІР», антикризові ініціативи, ГО «ЕдКемп Україна».

Digital Platform «POVIR»: Opportunities to Overcome Educational Losses and Gaps for Ukrainian Students. The paper analyzes EdCamp Ukraine's activities held within the framework of the anti-crisis initiative in May – September 2022: EdCamp academy and EdCamp Smart Summer camp for students, as well as Telegram channel for parents and guardians «Adults remaining resourceful for kids' sake». The so-called «Double Negative Effect» was determined, which was also observed among public organizations and institutions working with children at that time; it was established that overcoming the effect is linked with implementing three important scientific approaches in education (self-determination theory, Bloom's two sigma problem phenomenon, and social learning theory). Considering these approaches, an online platform «POVIR» was developed to help schoolchildren of Ukraine within the framework of the

---

⁷©Елькін Олександр (Elkin Oleksandr)

⁸©Рассказова Ольга (Rasskazova Olha)

⁹©Гринько Вікторія (Hrynko Viktoriia)

---

state-public project aimed at overcoming educational losses and gaps and the platform piloting is underway.

Keywords: Overcoming Educational Losses and Gaps, POVIR Online Platform, Anti-Crisis Initiatives, EdCamp Ukraine NGO.-Emotional Skills.

Вступ. Пошук механізмів подолання освітніх втрат і розривів, пов'язаних із пандемією Covid-19 та повномасштабним вторгненням росії в Україну, потребує пошуку нових стратегій і форм взаємодії з учнівством з урахуванням сучасних реалій цифрової освіти й інструментів дистанційного навчання, що здатні забезпечити комплексну підтримку усіх категорій дітей, насамперед тих, які залишаються в районах бойових дій, переміщені в Україні або виїхали за кордон.

Метою публікації є обґрунтування основних підходів до розроблення онлайн-платформи з дружнім інтерфейсом та безпечним простором «ПОВІР» для допомоги ученицям і учням українських шкіл у подоланні освітніх втрат і розривів.

Основні результати. ГО «ЕдКемп Україна» – організація, яка зазвичай працювала з дітьми опосередковано, маючи за основну цільову аудиторію вчительство. Після початку повномасштабного вторгнення рф в Україну ГО «ЕдКемп Україна» з метою психолого-педагогічної підтримки учнівства, учительства і батьківства запровадила антикризову ініціативу – онлайн EdCamp-академія для учнівства (травень-червень 2022 року), EdCamp-табір для учнівства «Розумне літо» (липень-серпень 2022 року) (<http://surl.li/hduvp>), а також був створений телеграм-канал «Дорослі в ресурсі заради дітей» для батьківства та осіб, що їх замінюють (травень-вересень 2022 року) (<https://t.me/adultsforchildren>). У рамках антикризової ініціативи у травні-серпні 2022 року проведено 917 онлайн-занять для 2500 дітей. Кількість підписників/підписниць телеграм-каналу становила 1424, щоденний контент містив щонайменше 3-4 публікації. За матеріалами дописів укладено посібник «Дорослі в ресурсі заради дітей». Загалом опубліковано щонайменше 530 дописів. Окрім підтримки і збереження ментального здоров'я дітей і підлітків, організації дозволя, створення позитивної атмосфери й комунікаційного поля для спілкування, метою цих занять було подолання освітніх втрат і розривів.

Освітні втрати визначаються як недосягнення окремих результатів через відсутність або обмеження доступу до навчання, освітні розриви – як різниця в рівні результатів навчання між різними групами учнівства, зумовлена сталими чинниками [1]. Ці явища є взаємопов'язаними, хоча перше більше стосується особистих проблем учениць і учнів, друге – колективних проблем учнівських спільнот.

Аналізуючи здобутий ГО «ЕдКемп Україна» досвід, крім позитивних результатів, виявлено, так званий, «подвійний негативний ефект», що

спостерігався і в роботі інших громадських організацій та установ, які працювали в цей час з дітьми. Цей ефект є досить поширеним явищем, здатним значно гальмувати процес подолання освітніх втрат в Україні. Він полягає в тому, що часто участь в ініціативах, що спрямовані на подолання освітніх втрат, фактично не є самостійним рішенням дітей, за яке вони несуть відповідальність, а радше ініціативою батьків. У зв'язку з цим багато хто з дітей реєструються до участі у навчанні, але так його і не розпочинають, або навіть розпочавши навчання, вони не зацікавлені в його продовженні і результаті, а тому полишають його на будь-якому етапі. Розглядаючи цей досвід, ми припустили, що подолання цього «подвійного негативного ефекту» може бути пов'язано з імплементацією в освітню діяльність трьох важливих наукових підходів.

Перший з них – теорія самодетермінації (самовизначення), авторами якої є Р. Райан та Е. Десі. За цією теорією первинною і автентичною (притаманною людині з народження) є саме внутрішня мотивація, яка, на відміну від зовнішньої, призводить до сталих поведінкових змін, приносить задоволення й переживання радості від діяльності, спонукає дитину до пошуку нових важливих завдань, розширення своїх можливостей, пізнання світу. Тож в освіті важливо плекати такі потреби дитини, які необхідні для посилення внутрішньої мотивації: автономія (прагнення людини самостійно ініціювати і контролювати власну поведінку), компетентність (потреба відчувати свою самоефективність), прийняття (потреба в зв'язках з іншими) [5].

Другий підхід, що базується на концепції «двох сигм», сформулював американський психолог освіти Б. Блум. За його спостереженнями, найбільш ефективними в освіті є два методи – навчання, спрямоване на майстерність, та індивідуальне наставництво учнівства. Майстерність розуміється тут як перехід до вивчення нової теми тільки через глибоке оволодіння попередньою темою на рівні залученості. А це досягається через персональне наставництво дитини, яка цього потребує, а також через вибудовування індивідуальної траєкторії навчання на основі на особистих здібностей дитини [3].

Третій підхід пов'язаний з теорією соціального навчання (Social Learning Theory), запропонованою канадським психологом А. Бандурою. З позицій цього підходу в освітньому процесі важливо враховувати, що ефективний розвиток дитини відбувається виключно через її взаємодію із соціумом, поступове її входження у соціальне мікро- і макросередовище через опанування спільними цінностями, наслідування поведінки, що забезпечує взаємні зміни і перетворення [2].

Отже, основна теза полягає в тому, що соціально-емоційні навички в освіті мають передувати когнітивним та забезпечувати їх перетворення

у компетентності. Тому у навчанні на перший план виходять усвідомленість, співпереживання, залученість до реального життя на особистісному, соціальному, системному рівнях, що традиційно залишалися поза увагою вчительства. Водночас це є центральною ідеєю програми соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН), яку нині мережує ГО «ЕдКемп Україна» на підтримку реформи НУШ [4]. Така робота, що почалася як реакція на депривацію освіти у часи пандемії Covid-19, здійснюється відповідно до провідної ідеї, яка полягає в тому, що людина здатна навчатися одна в одній та надихати одна одну. Цю модель ГО «ЕдКемп Україна» робить доступною у часи суспільних негараздів (Covid-19, війна в Україні) й життєздатною в будь-якому контексті, в якому людина має доступ до інструментів цифрової освіти. Оскільки модель спирається на накопичені навички та досвід самих освітян, ресурси можна спрямувати на фасилітацію, логістику та комунікацію [6]. Можливо, саме завдяки цьому антикризові ініціативи ГО «ЕдКемп Україна», як і заходи з мережування програми СЕЕН, досвід яких покладено в основу таких ініціатив, виявилися ефективними й результативними навіть у складних умовах активних воєнних дій на території України.

Грунтуючись на набутому ГО «ЕдКемп Україна» досвіді антикризової діяльності, маємо сміливість стверджувати, що саме на перетині названих підходів можна ефективно надолужити втрати і розриви в освіті. Інструментально саме ці ідеї «захити» у Всеукраїнський державно-громадський проєкт «ПОВІР» (Подолання освітніх втрат і розривів).

«ПОВІР» – це онлайн-платформа з дружнім інтерфейсом та безпечним простором, на якій учениці й учні 5–11 класів закладів освіти України, які постраждали через кризи (Covid-19, війна та інші), можуть отримувати безкоштовні індивідуальні чи групові консультації (мікрогрупи до 5 дітей) з низки шкільних предметів (насамперед – українська мова і математика, а також СЕЕН) від висококваліфікованих педагогів. Важливою умовою роботи, що проводитиметься на платформі, є особиста мотивація і проактивна позиція учнівства (Students Agency). Адже рушійною силою в процесі взаємодії з платформою виступатиме дитина та її потреби.

Мета проєкту полягає у допомозі дітям у надолуженні втрачених можливостей (навчальні досягнення, розвиток наскрізних, загальних і предметних компетентностей), забезпеченні безпечного освітнього простору, сприянні зниженню рівня тривожності та подоланні стресу, підтримці у виборі кращого майбутнього. Особливістю онлайн-платформи є поєднання двох форматів взаємодії:

– по-перше, заохочення учнівства через тьюторинг – підтримку в поточних викликах у навчанні, як-от швидка допомога для виконання домашніх завдань, пояснення певних конкретних, вузьких питань;

– по-друге, власне залучення до систематичної глибокої роботи (групової чи індивідуальної), спрямованої на подолання освітніх втрат.

Висновки. Насамкінець варто наголосити, що розв'язання проблеми подолання освітніх втрат і розривів в Україні потребує окремої державної програми, що в умовах децентралізації і розвитку соціального партнерства має розроблятися і реалізовуватися з урахуванням необхідності залучення освітянських громадських організацій, які вже мають досвід антикризових дій й перспективні візії. Виходячи з цих міркувань, проєкт «ПОВІР» був запропонований на слуханні Комітету з питань освіти, науки та інновацій (<http://surl.li/hdura>) для включення у Національну програму подолання освітніх втрат і освітніх розривів на рівні загальної середньої освіти, спричинених пандемією Covid-19 та повномасштабною війною, на період 2023–2030 рр.

Вважаємо, що науково обґрунтована корекція програми потребує активізації на національному рівні аналітичних досліджень на кшталт Дослідження соціальних та емоційних навичок «ДоСЕН», що наразі реалізується національним дослідницьким центром ГО «ЕдКемп Україна» в межах міжнародного дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку, у співпраці з Комітетом Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій, Міністерством освіти і науки України та іншими державними інституціями у галузі освіти за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Список використаних джерел

1. Круть І. Що таке освітні втрати? Освітні втрати та освітні розриви: у чому різниця та як долати? Медіа Освіторія. URL : <https://osvitoria.media/experience/osvitni-vtraty-ta-osvitni-rozryvy-u-chomu-riznytsya-ta-yak-dolaty> (дата звернення: 25.05.2023).
  2. Bandura A. *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall, 1977. 247 p.
  3. Bloom B. S. *The 2 Sigma Problem: The Search for Methods of Group Instruction as Effective as One-to-One Tutoring*. *Educational Researcher*, 1984. Vol. 13(6), P. 4–16. <https://doi.org/10.2307/1175554>.
  4. Edcamp Ukraine : [офіц. сайт]. URL : <https://www.edcamp.ua/> (дата звернення: 16.05.2023).
  5. Ryan R. M., Deci E. L. *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, And Wellness*. The Guilford Press. 2017. DOI: <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>.
  6. Vincent-Lancrin S., Cobo Román C., Reimers F. (eds.) *How Learning Continued during the Covid-19 Pandemic: Global Lessons from Initiatives to Support Learners and Teachers*, OECD Publishing, Paris, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1787/bbeca162-en>.
-

Жук Михайло¹⁰

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Суми, Україна

ORCID: [0009-0004-9658-975X](https://orcid.org/0009-0004-9658-975X)

E-mail: sumy_zhuk@ukr.net

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА 4.0+: АДАПТИВНА ВІДПОВІДЬ НА РЕАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВА ПЛАТФОРМА «ПЛАН МАРШАЛЛА ДЛЯ УКРАЇНИ»

Адаптивна можливість «План Маршалла для України» передбачає післявоєнне відродження країни як високотехнологічної держави. А це запровадження формування в Україні людського капіталу, що відповідає пріоритетам 4.0 (4-ї промислової революції, індустрії 4.0, сучасного інноваційного цифрового суспільства). У розвинутих країнах ці задачі розв'язує освіта 4.0. При цьому здійснюються активні дослідження освіти 5.0, освіти 6.0. Україні потрібні швидкі транзити сучасного досвіду ЄС та провідних країн світу.

Ключові слова: розвиток 4.0, освіта 4.0, трансформації української освіти, освітні транзити.

Ukrainian Education 4.0+: Adaptive Response to Real Challenges and Possible Platform of the «Marshall Plan For Ukraine». The Marshall Plan for Ukraine envisages the post-war revival of Ukraine as a high-tech state. And this involves the introduction of the formation of human capital in Ukraine, which meets priorities 4.0 (4th Industrial Revolution, Industry 4.0, Modern Innovative Digital Society). In developed countries, these tasks are solved by Education 4.0. At the same time, there are active studies of Education 5.0, Education 6.0. Ukraine needs fast transits of the modern experience of the EU and the leading countries of the world.

Keywords: Development 4.0, Education 4.0, Transformation of Ukrainian Education, Educational Transits.

Вступ. В Україні іде війна. Єдиною гарантією безпеки після перемоги є членство нашої країни в ЄС, НАТО та розбудова України як сучасної інноваційної, цифрової та високотехнологічної держави. Саме на це спрямовано план Маршала для України, що потребує швидких економічних і соціально-політичних реформ на шляху до реалізації в Україні тренда 4.0 – «4-ї промислової революції», «індустрії 4.0», інтеграції в «глобалізацію 4.0», а також інноваційного формату людського капіталу. Саме це є завданням «Освіти 4.0» з опрацюванням моделей освіти 5.0, 6.0. Для ефективного розв'язання зазначених проблем Україні потрібні оптимальні транзити сучасного досвіду. І в першу чергу досвід ЄС, який відображено в пріоритетах розвитку освіти в реалізації рамок компетенцій та сучасних програм їх реалізації, сучасних освітніх трендів і проєктів. Транзити потребують адаптації до програм розвитку ЄС 2021–2027 рр., а також вивчення досліджень таких світових аналітичних центрів, як Світовий економічний форум.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є визначення адаптивних можливостей прискорення використання європейського та світового досвіду

---

¹⁰©Жук Михайло (Zhuk Mykhaylo)

розбудови «Освіти 4.0» – випереджальної цифрової освіти, що готує до адекватної реалізації людського капіталу в умовах постійних змін та розширення сфери впливу штучного інтелекту. В дослідженні використовувались методи аналізу та синтезу, дослідження віртуальних і друкованих джерел, «міксаналітики», системного аналізу. Серед підходів автор використовував проблемно ресурсний та індикативно-технологічний виміри освіти.

Основні результати. Тренд «Освіта 4.0» як відповідь викликам сучасного етапу реалізації 4-ї промислової революції найбільш активно розробляє така провідна світова аналітична фундація, як Світовий економічний форум (СЕФ).

Як приклад звіти «Каталізатор освіти 4.0: інвестування в майбутнє навчання як відродження спрямоване на людину» («Catalysing Education 4.0 Investing in the Future of Learning for a Human-Centric Recovery INSIGHT REPORT MAY 2022. WEF») [2] та «Визначення освіти 4.0: таксономія майбутнього навчання» («Defining Education 4.0: A Taxonomy for the Future of Learning. White paper January 2023 WEF») [3]. В Україні презентовано програму «Освіта 4.0. Український світанок», але її успішна реалізація, на нашу думку, потребує постійного розширення відповідно до нових аналітичних підходів, які постійно оновлюються [1]. СЕФ постійно оновлює інформацію про аналітичні дослідження [6].

Транзити як ущільнювачі розвитку української освіти потребують адекватності підходів українських реформаторів пріоритетам та програмам розвитку освіти в ЄС. На сайті Європейської комісії виокремлюють такі завдання розвитку освіти та навчання на 2025 р. (використано Google перекладач) [4]: 60% недавніх випускників професійно-технічної освіти на роботі мають отримати користь від навчання у процесі професійної освіти та навчання; 47% дорослих у віці 25–64 років мають брати участь у навчанні впродовж останніх 12 місяців.

В ЄС реалізується програма «Наступне покоління» (Next Generation, 2021-2027) [5]. Одним із пріоритетів цієї програми є масово доступний 5 G інтернет. Нагадаємо, що 2023 рік є роком набуття навичок в ЄС, при цьому саме навичок, а не компетенцій [7]. Компетенції певного спрямування формують певну «рамку», яка потім набуває практичного виміру в реалізації певних програм, що структурують компетентності на рівні навичок (skills). Рамку цифрових компетентностей (DigCompEdu2017 р.) затверджено в ЄС у 2017 р., а вже деталізовано в програмі Digital Europe Programme and Repealing Decision (EU) на період 2021–2027 рр. за 22 напрямками. Таким чином процес виглядає так: формується уявлення про пріоритети, затверджується рамка компетенцій, приймається відповідна програма. А в процесі реалізації програми

можуть виявитися нові цілі, які раніше не виокремлювалися, тож буде порушено питання про нову рамку компетенцій. Як приклад розглянемо формат освіти впродовж життя (LLL). Європейську рамку ключових компетентностей освіти впродовж життя нормативно визначено у 2006 р., а вже у 2018 р. схвалено її нову редакцію.

Висновки. Розбудову в Україні програми «Освіта 4.0» пов'язано з певними викликами, що потребують відповідей.

1. Реалізація «Освіти 4.0» потребує інтегрованого комплексу реформ з інтеграції України в тренд 4-ї промислової революції, індустрії 4.0, глобалізації 4.0.

2. Потрібні сучасні транзити ефективних програм і практик їх реалізації в ЄС та розвинутих країнах. Дуже важливим є адекватність змісту українського виміру освіти 4.0 тому, що вже накопичено в реаліях 2023. Це передбачає, наприклад, інтеграцію до програм ЄС 2021–2023 рр.

3. Доцільно використати досвід ЄС в доповненні рамок компетенцій програмами, що розвивають навички, і через розвиток навичок змінювати розуміння рамок компетенцій. А для цього потрібно активно інтегруватись в програми розвитку ЄС, зокрема такі як «Наступне покоління» і те, що європейці називають європейським роком. Це рік навичок.

4. Розбудова освіти 4.0 в Україні є дуже важливим компонентом реформування освітньої діяльності в умовах війни та в реалізації плану Маршалла для України після перемоги. Питання практичної реалізації програми 4.0 в Україні – це питання стратегічних перспектив нашої держави. Адже саме освіта формує рівень інноваційної готовності до змін людського капіталу.

Список використаних джерел

1. Міністр освіти і науки України презентував програму великої трансформації «Освіта 4.0: Український світанок». МОН України: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministr-osviti-i-nauki-ukrayini-prezentuvav-programu-velikoyi-transformaciyi-osvita-40-ukrayinskij-svitanok> (дата звернення: 10.12.2022)
2. *Catalysing Education 4.0 Investing in the Future of Learning for a Human-Centric Recovery INSIGHT REPORT MAY 2022*. WEF: веб-сайт. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Catalysing_Education_4.0_2022.pdf (дата звернення: 16.05.2022)
3. *Defining Education 4.0: A Taxonomy for the Future of Learning. White paper January 2023* WEF: веб-сайт. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Defining_Education_4.0_2023.pdf (дата звернення: 12.12.2022).
4. *Education and Training. European Commission*: веб-сайт. URL: https://commission.europa.eu/topics/education-and-training_en (дата звернення: 12.12.2022).
5. *NextGenerationEU. Ensuring the EU is prepared for future challenges and opportunities. European Commission*: веб-сайт. URL: https://next-generation-eu.europa.eu/recovery-and-resilience-facility_en (дата звернення: 12.12.2022).
6. *Reports*: WEF: веб-сайт. URL: <https://www.weforum.org/reports/> (дата звернення: 23.12.2022).
7. *European Year of Skills 2023. European Commission*: веб-сайт. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_en (дата звернення: 23.12.2022).

Журавель Яна¹¹

Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-2856-5439](https://orcid.org/0000-0002-2856-5439)

E-mail: yv.zhuravel@knmu.edu.ua

ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження полягає в тому, що процес цифровізації впливає на всі напрями розвитку суспільства – економічний, соціальний, освітній, технологічний, медичний та інші, які виводять суспільство на новий рівень розвитку. Сталий розвиток суспільства поступово стає новим стратегічним вектором, який базується на прогресивних технологіях. Феномен процесу цифровізації розглядається як сучасний процес розвитку, що передбачає створення та впровадження інноваційних цифрових рішень. Цифровізація має вивести соціально-економічний розвиток суспільства на якісно новий рівень і відкрити нові горизонти розвитку.

Ключові слова: цифровізація, суспільство, розвиток, трансформація, інновації.

***The Influence of the Digitalization Process on the Development of Society.** The relevance of the research lies in the fact that the digitization process affects all areas of society's development: economic, social, educational, technological, educational, medical and many others, which bring society to a new level of development. Sustainable development of society is gradually becoming a new strategic vector based on progressive technologies. The phenomenon of the digitization process is considered as a modern development process that involves the creation and implementation of innovative digital solutions. Digitization should bring the socio-economic development of society to a qualitatively new level and open new development horizons.*

Keywords: Digitalization, Society, Development, Transformation, Innovation.

Вступ. Сталий розвиток суспільства поступово стає новим стратегічним вектором, який базується на прогресивних технологіях. Феномен процесу цифровізації розглядається як сучасний процес розвитку, що передбачає створення та впровадження інноваційних цифрових рішень. Цифровізація має вивести соціально-економічний розвиток суспільства на якісно новий рівень і відкрити нові горизонти розвитку.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є обґрунтування рівня впливу процесу цифровізації на розвиток суспільства в сучасних турбулентних умовах. Використано методи та підходи логічного та системного підходів, узагальнення, порівняння, аналізу і синтезу.

Основні результати. Процес цифровізації впливає на всі напрями розвитку суспільства: економічний, соціальний, освітній, технологічний, медичний та інші, які виводять суспільство на новий рівень розвитку,

---

¹¹ ©Журавель Яна (Zhuravel Yana)

що зумовлює: перехід до цифрової трансформації та створення цифрового суспільства, оскільки на цьому етапі якісно поліпшується життя населення, як з точки зору виробничих, побутових, освітніх, медичних та управлінських процесів, так і з точки зору відкритості й прозорості. Формування різних підходів і бачення процесу цифровізації, які об'єднує спільна ідея. Під час запровадження цифровізації слід звернути увагу на якісні особливості: ефективне використання ресурсів, створення оптимальної структури управління та високий рівень корпоративної соціальної відповідальності, що сприяє мінімізації витрат та максимізації прибутку, підвищенню рівня розвитку працівників і суспільства. Цифрові технології, що впроваджуються, мають бути безпечними й прозорими з точки зору захисту прав і дотримання норм законодавства та відповідати принципам сталого розвитку [1]. Аналіз праць зарубіжних і українських авторів дає змогу виокремити спільні риси досліджуваного феномену цифровізації в його безумовному зв'язку з цифровою трансформацією суспільства.

Цифровізація є інструментом цифрової трансформації, яка полягає у впровадженні IT-рішень, цифрових рішень і платформ цифрової взаємодії з метою розвитку рівня освіти, медицина, виробництва, сфери обслуговування та ін. Ступінь впровадження процесу цифровізації залежить від потреб і можливостей суспільства, як фінансових, так і інтелектуальних. Необхідність впровадження процесу цифровізації обумовлена зовнішніми чинниками (розвиток ринку, технології, конкуренція) і цілями самого суспільства (створення можливості додаткового доходу або створення унікального продукту). Однак важливим у цьому визначенні є акцент на розвитку інновацій та технологій, адже цифровізація сприяє не лише більш інтенсивному розвитку виробництва та покращенню економічних результатів, а й запровадженню принципів сталого розвитку суспільства.

Висновки. Таким чином, розвиток цифрових технологій уможливує створення більш безпечних методів виробництва та обслуговування. Крім того, цифровізація спрощує взаємодію з усіма зацікавленими сторонами за рахунок розширення каналів комунікації. Уже на цьому етапі можна сказати, що позитивний ефект від впровадження процесу цифровізації полягає у просуванні концепції сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. *Chobitok V., Shevchenko O., Lomonosova O., Kochetkov V., Bykhovchenko V. Application of Budget Allocation Models in the Management of Investment Processes in the Context of the Digital Economy Development. Cuestiones Políticas. 2021. Vol. 39, №71 DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.35>.*
2. *Tulchinskiy R., Chobitok V., Dergaliuk M., Semenchuk T., Tarnovska I. Strategic Guidelines for the Intensification of Regional Development Under the Impact of Potential-Forming Determinants in the Conditions of Digitalization. IJCSNS Inter. Journal of Computer Science and Network Security. 2021. 21(8), 97-104.*

Кашаба Ольга¹²,

ORCID: [0000-002-0616-145X](https://orcid.org/0000-002-0616-145X)

E-mail: olga.kashaba@ukr.net

Щербина Ірина¹³

ORCID: [0000-003-3007-2446](https://orcid.org/0000-003-3007-2446)

E-mail: shcheririna63@gmail.com

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ВИКЛИКИ СИСТЕМІ ОСВІТИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Проаналізовано поточний стан цифрової трансформації освіти та можливості її удосконалення в умовах російсько-української війни.

Ключові слова: війна, цифрова трансформація, освітні технології, фізичних можливостей.

Current Challenges in the Education System in the Context of the Russian-Ukrainian War. The article is devoted to determining the current state of digital transformation of education and the possibility of its improvement taking into account the Russian-Ukrainian war.

Keywords: war, digital transformation, educational technologies

Вступ. У сучасних умовах освіта є одним із найважливіших чинників, що забезпечує економічний і гуманітарний поступ України. Зростає розуміння її ролі як інструмента стійкого розвитку та забезпечення добробуту громадян. Освіта значною мірою обумовлює не тільки майбутнє українського суспільства і держави, а й майбутнє планети та світового співтовариства.

XXI століття позначилося суперечливими тенденціями. З одного боку – це значний перехід до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості та культури всього населення набувають вирішального значення для економічного, соціального та гуманітарного поступу країни та світу. З іншого боку – це загострення геополітичних суперечностей, невиправдана та жорстока війна росії проти України, яка поглибила ці суперечності, нищення екологічної системи через антропогенне навантаження на навколишнє середовище, наслідки пандемії COVID-19. Ці розбіжності створюють різноманітні бар'єри: невідповідність різних держав, народів, регіонів співпрацювати один з одним через цивілізаційні, етнічні та ціннісні перешкоди. Особливо аналогічні тенденції можна побачити в діях російської федерації, яка своїм брутальним, агресивним

---

¹²©Кашаба Ольга (Kashaba Olga)

¹³©Щербина Ірина (Shcherbyna Iryna)

нападом на Україну порушила всі норми та закони міжнародного життя, знехтувала домовленостями про цілісність встановлених кордонів, договорами про дружбу й економічну співпрацю, історичними зв'язками та політичною толерантністю. Це можемо розцінювати як замах на свободу і систему демократії, на еволюційний поступ людства взагалі.

Мета. У цьому загостренні викликів глобалізації і розв'язанні проблем, важливим чинником цивілізаційного прогресу людства є удосконалення й осучаснення освітнього процесу, його трансформація, всебічне впровадження інформаційних технологій. Саме тому велику увагу приділено інформатизації освіти та суспільного життя. Інформатизація зумовлює ширше використання комп'ютерних систем, цифрових технологій, телекомунікації, мережі інтернет в усіх сферах суспільного життя – економіці, культурі, науці та, звичайно, освіті. Інформаційно-цифрові засоби та технології розвиваються прискореними, випереджальними темпами, а науково-технічна, економічна, політична інформація набуває дедалі більшого значення в житті суспільства, у тому числі й для освітньої діяльності.

Основні результати. В інформатизації суспільства освіта відіграє особливу роль. З передавача суспільного досвіду вона трансформується завдяки використанню засобів ІКТ і цифровізації освітнього процесу в рушія поступу людини в індивідуальному розвитку й самореалізації. І головне, сучасна освіта готує людину до способу життя у XXI ст., коли інформаційно-цифрове середовище стає необхідною умовою життєдіяльності в усіх сферах суспільного буття.

Цифрова трансформація освіти особливого значення набуває для нашої країни, яка намагається розвивати освіту у вкрай негативних умовах російсько-української війни. З 24 лютого 2022 р. перед українським суспільством і освітянською спільнотою виникли нові загрози, які потребують новітніх підходів до організації освітнього процесу. Зокрема, це питання психологічного та емоційного пригнічення, зниження рівня мотивації, уваги під час повітряної тривоги, відсутність технічного та енергетичного забезпечення, досконалої цифрової інфраструктури в регіонах, де ведуться бойові дії, проблеми з інтернетом, проблеми з організації гнучкого освітнього процесу тощо.

Воєнний стан в Україні зумовив суттєві зміни в освітній галузі, зокрема у вищій освіті. Актуальною стала проблема організації дистанційної та змішаної форм навчання, впровадження синхронного та асинхронного дистанційних методів, що передбачає цифрову комунікацію між учасниками освітнього процесу та використання цифрових технологій для візуалізації освітнього контенту, а також забезпечення безперервності навчання і незниження рівня знань здобувачів освіти. Крім визнаної системи управління навчанням Moodle, широко застосовуються хмарно орієнтовані сервіси, наприклад:

відеоконференції Zoom, Skype, Meet; візуалізації контенту – Canva, Google Presentations; онлайн дошок – Padlet, Google Keep; тестування, опитування – Google Forms, Microsoft Forms; інтерактивних завдань – LearningApps, Classtime тощо. Приділено значну увагу добору дистанційних курсів на освітніх порталах Prometheus, Coursera, EdEra, Дія.Освіта та ін. Саме тому, перед освітянами і освітніми науками постають особливі завдання, які відображають потреби науково-методичного забезпечення освітньої діяльності на всіх рівнях освіти.

Серед першочергових завдань можна назвати такі: теоретичне обґрунтування і методичний супровід різних моделей інформаційно-освітнього середовища для задоволення освітніх потреб здобувачів освіти; створення цифрового контенту з різних галузей знань для різних рівнів освіти та забезпечення відкритого доступу до нього усіх учасників освітнього процесу; педагогічне проєктування і психологічний супровід адаптивних інформаційно-цифрових дидактичних систем, побудованих з урахуванням особливостей психічного розвитку здобувачів освіти, їх пізнавальних інтересів та інтелектуальних здібностей; формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників та способи їх сертифікації відповідно до функціонала діяльності; методичні особливості виховного процесу в умовах віртуального освітнього середовища, медіаосвіта і безпека здобувачів освіти в кіберпросторі.

Висновки. Особливо важливими ці завдання постають нині, в умовах воєнного стану, та будуть актуальними найближчим часом, у період повоєнного відновлення України, оскільки процеси цифрової трансформації освіти суттєво впливають на результативність освітнього процесу, забезпечують доступ до якісної освіти всіх здобувачів, уможливають організацію освітньої діяльності з урахуванням потреб, інтересів і здібностей студентів.

Список використаних джерел

1. *Гарашук О. В., Куценко В. І. Трансформація освіти в контексті забезпечення сталого розвитку та євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2020. Вип. 30. С. 41–47.*
2. *Жумбей М. М., Савчук Н. І., Філіпенко Л. В. Цифрова трансформація освіти в умовах російсько-української війни. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2022. № 12(17). С. 89–99.*
3. *Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи. Науково-аналітична доповідь / В. Ю. Биков, О. І. Ляшенко, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий, Ю. І. Мальований, О. П. Пінчук, О. М. Топузов / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: 2022. 96 с.*

Кірієнко Уляна¹⁴

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0009-0004-0479-8598](https://orcid.org/0009-0004-0479-8598)

E-mail: ulyana.kirienko@gmail.com

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: АКТУАЛЬНІ ВЕКТОРИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проаналізовано основні тенденції швидкісного переходу до цифровізації освіти, виокремлено концептуальні й методологічні підходи, що використовують дослідники під час вивчення цифрових трансформацій. Розглянуто певний контент наукових досліджень цифрової трансформації освіти в Україні. Предметом дослідження став науковий доробок, що було опубліковано у наукових журналах України за період 2022–2023 рр. Актуалізовано головні напрями розвитку цифровізації освіти, зокрема, проблематика цифрової грамотності та компетентності, інформаційно-аналітичного супроводу освіти, науки та педагогіки, смарт-освіти тощо. Фокус аналітичних розвідок зорієнтовано на отримання проміжних результатів наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти та педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід», що виконується відділом наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Ключові слова: цифрова трансформація, цифрова грамотність, цифрова компетентність, інформаційно-аналітичний супровід, смарт-освіта.

Digital Transformation of Educational Space: Current Directions of Research.
The main trends of the rapid transition to digitalization of education are analyzed, the conceptual and methodological approaches used by researchers in the study of digital transformations are highlighted. Certain content of scientific research on the digital transformation of education in Ukraine is considered. The subject of the research was a scientific researches that was published in scientific journals of Ukraine for the period 2022–2023. The main directions of the development of digitalization of education were updated, in particular, the issues of digital literacy and competence, information and analytical support of education, science and pedagogy, smart education, etc. The focus of analytical intelligence is focused on obtaining intermediate results of the scientific study «Information and analytical support of the digital transformation of education and pedagogy: domestic and foreign experience», which is carried out by the Department of scientific information and analytical support of education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Keywords: Digital Transformation, Digital Literacy, Digital Competence, Information and Analytical Support, Smart Education.

Вступ. Цифрові зміни в різних сферах суспільного життя стали визначальною ознакою розвитку компетенції сучасної людини. Зміни в освітньому просторі в умовах цифрових трансформацій впроваджуються на різних ланках освіти – дошкільна, середня, вища, наукова, академічна тощо.

---

¹⁴©Кірієнко Уляна (Kiriyenko Ulyana)

Цифровізація освіти відкриває та розширює можливості здобуття та поширення знань для всіх суб'єктів освітнього простору. Освіта як соціальний інститут стає більш мобільним, проактивним та інноваційним.

У зв'язку з поширенням різноманітних форм та методів навчання, появою нових креативних підходів, методик, кейсів виникає необхідність в аналізі цих методів, узагальненні набутого досвіду впровадження сучасних інформаційних технологій.

Мета дослідження. Проаналізувати основні тенденції швидкісного переходу до цифровізації освіти, виокремити концептуальні й методологічні підходи, що використовують дослідники для вивчення цифрових трансформацій.

Методи та підходи. У дослідженні розглянуто науковий доробок, який було опубліковано в різних виданнях періодики України з питань освіти, педагогічної, психологічної та соціальних наук за період 2022–2023 рр. У дослідженні використано ресурси віртуального контенту Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського [4].

Основні результати. В умовах суспільних трансформацій освітній простір України демонструє високу мобільність педагогічної, дослідницької та наукової діяльності. Цифровізація освіти та педагогіки стала актуальним та перспективним вектором наукових розробок й досліджень.

За період з початку 2022 р., у тому числі й перший квартал 2023 р., здійснено певну кількість досліджень з проблематики цифровізації освіти і педагогіки, результати яких представлено у провідних українських і зарубіжних виданнях [4]. Так, у дослідженні колектива (І. Шахіна, О. Поджигун, А. Петрова, Г. Гордійчук) зазначено, що цифровізація сприяє, з одного боку, безперервності процесу навчання, а з іншого – формуванню індивідуальної траєкторії здобуття знань. Дослідниками визначено чинники, що впливають на цифрову трансформацію закладів освіти. Автори наголошують на тому, що ключовим елементом цифровізації освіти є цифрова грамотність: набір знань і вмінь, які необхідні для ефективного використання цифрових технологій, ресурсів, інструментів. Водночас дослідниками підкреслено, що принциповою відмінністю цифрової грамотності від цифрової компетентності є залучення до її змісту компонентів мотивації та відповідальності [10]. Безумовно, що мотиваційний і відповідальний компоненти є ключовими для педагогічних працівників.

До того ж, в умовах швидкісної цифровізації освіти окремим напрямом досліджень стає наукова інформаційно-аналітична робота наукових бібліотек. М. Ростока у монографії «Інформаційно-аналітичне забезпечення підготовки

наукових кадрів у часи цифрових трансформацій і форс-мажору» наголошує на тому, що за сьогоденних умов розбудови науково-освітнього простору України є необхідним вироблення та запровадження єдиної концепції формування інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки наукових кадрів на засадах онтологічного моделювання. Автор звертає увагу також на те, що коло дослідження проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки наукових кадрів є дискусійним і потребує дослідницьких розвідок у ключі цифрової трансформації освіти та її впливу на розвиток науки [5].

У цьому контексті дослідники О. Сербін та Т. Ярошенко визначають роль цифрових університетських бібліотек у супроводі освіти, підтримці досліджень та створенні нових знань. Автори дослідження наголошують, що університетські бібліотеки виступають важливими суб'єктами не лише у збереженні та поширенні інформації, а й у наданні «вбудованих» послуг для дослідників. Зі зміною цифрової ролі бібліотек у дослідників інтерес перемістився на вивчення ролі аналітичних центрів/відділів, що займаються інформаційно-аналітичним супроводом. Дослідники проаналізували роль таких центрів/відділів у виконанні місії та стратегії сучасного університету (на прикладі окремих бібліотек та університетів України). Ми згодні, що роль і значення подібних бібліотечно-інформаційних центрів зростає. Водночас автори дослідили проблеми подібних центрів/відділів, серед яких найбільш актуальними є: відсутність чи недостатньо напрацьовані відповідні політики, технології та інфраструктура; ресурсомісткість створення цих нових рішень; численні правові проблеми [6].

Нині українськими дослідниками здійснюються наукові розвідки за такими напрямками: концепції неформальної та дуальної освіти [3], концептуальні підходи до проєктування цифрового портфоліо наукових і науково-педагогічних працівників [1], розроблення методик створення і використання е-портфоліо в освітньому і дослідницькому процесах [7, 9], використання масових відкритих онлайн-курсів [2], смарттехнології у закладах освіти (смарт-університет, е-університет) [8].

Висновки. Таким чином, за період 2022–2023 рр. українськими дослідниками актуалізовано головні напрями розвитку цифровізації освіти, зокрема, проблематика цифрової грамотності та цифрової компетентності, інформаційно-аналітичного супроводу освіти, науки і педагогіки, смарт-освіти тощо. Дослідники приділяють увагу також вивченню конкретних кейсів, що уможливають розроблення й реалізацію конкретних проєктів з розв'язання тієї чи іншої проблеми.

Нинішні умови спонукають українську науку на розширення прикладних досліджень, тестування та реалізацію їх для вдосконалення процесу надання

якісних освітніх послуг та прийняття дієвих управлінських рішень на державному рівні.

Список використаних джерел

1. Биков В., Литвинова С., Тукало С. Концептуальні підходи до проектування цифрового портфоліо наукових і науково-педагогічних працівників. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2021. Вип. 60. С. 9–16. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-9-16>.
  2. Бульвінська О. І., Капралова І. М. Використання масових відкритих онлайн курсів у професійному розвитку викладачів закладів вищої освіти. Інформаційні технології та засоби навчання. ІКТ і засоби навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. 2022. Вип. 2 (88). С. 273–290. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4568>.
  3. Вітер М., Держук О. Неформальна та дуальна освіта в Україні. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2022. Вип. 36. С. 24–35. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2022.36.11497>.
  4. Наукова періодика України онлайн з питань освіти, педагогічної, психологічної та соціальних наук. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/naukova-periodyka-ukrayiny-onlayn/> (дата звернення: 29.05.2023).
  5. Росток М. Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення підготовки наукових кадрів у часи цифрових трансформацій і форс-мажору. *Moderní aspekty vědy: XXVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. tr. S. 465–477 [495 s.]. (кат. Б)*
  6. Сербін О., Ярошенко Т. Інформаційно-аналітичні центри університетів та бібліотек: виклики часу. Український інформаційний простір. 2022. Вип. 2 (10). С. 293–312. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.270017>.
  7. Черевичний Г. С. (2022). Педагогічна технологія навчального е-портфоліо у системі підготовки майбутніх учителів історії. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», Вип. 1(50). 2022. С. 298–301. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.298-301>.
  8. Potapchuk O. I., Lutsyk I. B., Hevko I. V., Buyak B. B. Implementation of the Concept of a Smart University in Terms of Distance Education. *Information Technologies and Learning Tolls. 2022. Vol. 6 (92). P. 140–153. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v92i6.5009*.
  9. Rostoka M., Cherevychnyi G., Kuzmenko O. E-Portfolio as a Component of the Information and Analytical System of Scientific Staff Training. In: Auer M. E., Pachatz, W., Rüttmann, T. (eds). *Lecture Notes in Networks and Systems, Vol. 634 LNNS, 2023. Springer, Cham. DOI : https://doi.org/10.1007/978-3-031-26190-9_55*. In: *Web of Science, Scopus ([Q4], English)*.
  10. Shakhina I., Podzygun O., Petrova A., Gordiichuk G. Digitalization as a prospective direction of the contemporary education system. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems. 2022. Vol. 63. P. 65–77. DOI: https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-63-65-77*.
-

Литвин Світлана¹⁵

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0003-2025-4705](https://orcid.org/0000-0003-2025-4705)

E-mail: LitvinSV@uipa.edu.ua

СТОРИТЕЛІНГ ЯК МЕТОД ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗНАНЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Персоналізація навчання, сторітелінг, вміння грамотно поєднувати онлайн і офлайн навчання є основними, але далеко не єдиними форматами, які вже розвинуті в сучасному світі й будуть далі розвиватися. В межах тез доповіді розглянуто особливості сторітелінгу як методу підвищення ефективності сприйняття нових знань, розвитку мислення, комунікаційних вмінь. Визначено мету та принципи використання в педагогічній діяльності технологій сторітелінгу. Проаналізовано вплив впровадження технологій сторітелінгу в проєктну педагогічну діяльність.

Ключові слова: тренди освіти, навчання онлайн, персоналізація навчання, сторітелінг.

Storytelling as a Method of Popularizing Knowledge in the Modern Educational Space. Personalization of learning, storytelling, the ability to competently combine online and offline learning are the main, but far from the only, formats that have already been developed in the modern world and will continue to develop. Within the theses of the report, the characteristics of storytelling as a method of increasing the effectiveness of the perception of new knowledge, the development of thinking, and communication skills are considered. The purpose and principles of using storytelling technologies in pedagogical activity are defined. The impact of the introduction of storytelling technologies into project pedagogical activity is analyzed.

Keywords: Education Trends, Online Learning, Personalization of Learning, Storytelling.

Вступ. У сучасній мовній практиці сторітелінг й оповідання позначають як той самий тип мови, але використовують їх в різних контекстах.

Оповідання – це тип мови, в якому повідомляється про події, що розвиваються, і дії. Цю мовну форму добре вивчено та описано. У лінгвістиці та літературознавстві докладно розглядається оповідання, виокремлюються композиційні ознаки оповідального тексту, форми організації оповідання тощо. У педагогічній практиці оповідальну форму активно застосовують для розвитку мовлення. Таким чином, термін описує продукт мовної діяльності, що має певні формальні характеристики, композиційні елементи.

Основні результати, методи, підходи. Сторітелінг як метод комунікацій та управління персоналом був запропонований Д. Армстронгом, головою Armstrong International – британської компанії з добору менеджерів вищої ланки [1]. У практичних посібниках і наукових статтях сторітелінг

---

¹⁵©Литвин Світлана (Lytyyn Svitlana)

розглядають як «спосіб передавання інформації та знань, а також спонукання до бажаних дій за допомогою повчальних історій» [2], «метод управління шляхом трансляції цінностей», інструмент впливу, що виконує пропагандистські, об'єднуючі, комунікативні, мотивуючі та утилітарні функції [1].

Сторітелінг є комунікаційною технологією, що розв'язує певні завдання. Так, у мережевому маркетинговому словнику дається таке визначення: «Сторітелінг – маркетинговий прийом, який використовує медіапотенціал з метою передавання інформації та транслявання тексту за допомогою розповіді історій». Мета сторітелінгу – забезпечення ефективної мотивації до необхідної від суб'єкта дії. Місія сторітелінгу – захопити увагу з першої секунди і тримати її впродовж усієї історії, викликаючи у читача чи глядача симпатію до головного героя історії, і таким чином донести до нього основну ідею» [1]. У сфері освіти, як і в маркетингу, ідея використовувати методики та технології, що дають можливість у межах соціального замовлення створити контент, який приносить задоволення від використання, завжди залишається актуальним. Так, досвідчений лектор вміє привернути увагу аудиторії, розповівши доречну історію, яка ілюструє матеріал, що викладається. Дидактичний потенціал сторітелінгу використовується у науково-популярних книжках і фільмах, автори яких, щоб утримувати увагу глядачів, розповідають історії, створюють персонажів, намагаються підтримувати сюжетну напруженість всіма новими проблемами та загадками. Використання сторітелінгу в освіті можна розглядати в контексті осмислення поняття «едьютейнмент» (від англ: education – навчання та entertainment – розвага) та аналізу ефективності його застосування.

Існує кілька видів сторітелінгу [4]: усний, письмовий та цифровий сторітелінг, у кожного своя сфера застосування та своя специфіка. Усний сторітелінг невіддільний від публічних виступів, важливою його частиною є погляд, емоції, жести, особистість того, хто говорить. Він використовується як у презентаціях, так і міжособистісному спілкуванні. Письмовий сторітелінг сьогодні є об'єктом пильного вивчення. Ця технологія впливу та завоювання уваги аудиторії затребувана копірайтерами, блогерами, маркетологами та журналістами. Мультимедійний (цифровий сторітелінг) використовують у створенні сайтів та цифровій журналістиці, у соціальних мережах, а також у створенні навчальних презентацій та відеороликів. Цифровий сторітелінг може бути реалізований у різних форматах: у вигляді відеоролика, презентації або цифрової публікації з мультимедійним контентом. Актуальність цифрового сторітелінгу обумовлена загальною тенденцією розвитку електронних медіа – удосконаленням ергономіки сприйняття всіх способів подання інформації, зокрема тексту [5].

Висновок. Досвід проєктної діяльності в галузі сторітелінгу в межах освоєння інформаційно-комунікаційних технологій буде корисний здобувачам освіти педагогічного закладу вищої освіти. Використання такого досвіду уможливитиме закріплення й реалізацію на практиці цілого комплексу компетенцій, пов'язаних із застосуванням тексту, графіки, фото, аудіо, відео у заданих комунікативних ситуаціях, розвиток мовних навичок, стимулювання внутрішньої мотивації до вивчення принципів медіакомунікації.

Список використаних джерел

1. Буковська О. Сучасні методи викладання: сторітелінг як неформальний метод навчання. *Математика в рідній школі*. 2018. №3. С. 43–48.
2. Гич Г. М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. 2015. № 4(51). С. 188–191.
3. Dalkir K., Wiseman E. *Organizational Storytelling and Knowledge Management: a Survey. Storytelling, Self, Society*. 2004. Vol. 1. №1. P. 57–73.
4. Кузьменко Ю. В., Рідкоус Л. В. Сторітелінг: досвід В. О. Сухомлинського. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 171. С. 83–87.
5. Лівін М. *Сторітелінг для очей, вух і серця*. Київ: Наш формат. 2020. 184 с.

Оліфір Світлана¹⁶

Комунальний заклад освіти «Середня загальноосвітня школа №85»
Дніпровської міської ради, м. Дніпро, Україна

ORCID: [0009-0000-2764-5560](https://orcid.org/0009-0000-2764-5560)

E-mail: okridefsveta@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Цифрове середовище освіти стає не лише викликом нового часу, а й умовою підготовки спеціалістів нової формації для цифрового суспільства. Для цього вчителю важливо усвідомити нові особливості реалізації педагогічного управління в умовах глобального процесу цифрової трансформації освіти. У статті уточнено суть поняття «педагогічне управління». Визначено особливості та характер педагогічного управління в цифровому освітньому середовищі.

Ключові слова: цифрове освітнє середовище, педагогічне управління, молоді педагоги.

***Pedagogical Management in a Digital Educational Environment.** The digital environment of education becomes not only a challenge of the new time, but also a condition for the training of specialists of a new formation for the digital society. For this, it is important for the teacher to understand the new features of the implementation of pedagogical management in the conditions of the global process of digital transformation of education. The article specifies the essence of the concept of «pedagogical management». The features and nature of pedagogical management in the digital educational environment are determined.*

Keywords: Digital Educational Environment, Pedagogical Management, Young Teachers.

---

¹⁶©Оліфір Світлана (Olifir Svitlana)

Вступ. Сучасній людині необхідно навчитися розв'язувати широке коло питань, використовуючи цифрові інструменти та інтелектуальні системи. Сфера освіти має реагувати на нові запити цифрової спільноти та ринку праці.

Цифрове освітнє середовище (ЦОС) – це сукупність умов, що забезпечують якісне виконання різних навчальних завдань. Навчальне середовище в цифровому форматі якісно нового рівня розвитку, ядро якого утворюють цифрові інструменти та технології, у найближчому майбутньому стане частиною цифрової навчальної екосистеми.

Учителю необхідно усвідомити та навчитися бачити цілісно, як в цифровому освітньому середовищі змінюються інформаційний контент, комунікаційні зв'язки, характер навчальної діяльності. Для цього потрібно вибудовувати й реалізовувати збалансовану систему управління навчальною діяльністю здобувачів освіти.

Основи досліджень цифрового феномену закладено на початку ХХІ століття в умовах пошуку управлінських підходів впровадження інформаційних технологій. Публікації останніх років присвячено здебільшого практичному аспекту реалізації управління в сфері освіти.

На думку М. Коннолі (M. Connolly), К. Джеймс (C. James), М. Фертиг (M. Fertig), сьогодні управління освітньою організацією розуміють як взаємну відповідальність, на відміну від прямого впливу дії лідера [1]. К. Фу (C. Fu), Х. Цзян (H. Jiang), С. Чен (X. Chen) вважають, що в умовах цифровізації актуальними є дослідження інтелектуальних технологій, як перспективи інструментів управління освітніми системами в рамках електронної освіти [2]. Ю. Баллі (Y. Balli), С. Басарі (S. Basari), С. Кан (S. Kan) звертають увагу на вплив особистих якостей вчителя (комунікабельність, емпатія) на процес управління [3].

Ще однією з особливостей, актуальність якої зростає в умовах цифрової освіти, є розуміння управління як взаємодії.

Мета, методи і підходи. Метою статті є усвідомлення системних змін, пов'язаних з педагогічним управлінням у цифровому освітньому середовищі, вивченням нового змісту структурних компонентів педагогічного управління. Якщо вчителі свідомо розумітимуть системні зміни педагогічного управління в цифровому освітньому середовищі, то це дасть змогу підвищити якість роботи молодих педагогів в умовах цифрової освіти.

З метою виявлення нових тенденцій в розумінні особливостей педагогічного управління сформовану вибірку обумовлено двома позиціями: по-перше, молоді вчителі перебувають на початку своєї професійної кар'єри, по-друге, саме такі педагоги є перспективними спеціалістами, адже вони мають

в подальшому реалізовувати повноцінну професійну діяльність в цифровому середовищі. Респондентами виступили молоді педагоги шкіл Дніпра із стажем роботи до 5 років. Для дослідження розроблено анкету, в якій запропоновано відкриті та закриті питання з варіантами відповідей, зокрема: виявлення асоціативних зв'язків з поняттям «педагогічне управління» в цифровому освітньому середовищі; визначення цілей управління діяльністю здобувачів освіти в ЦОС; визначення розуміння позиції здобувача освіти; оцінювання умов ефективного управління та пропозиції щодо підвищення його рівня в освітньому середовищі. Для аналізу здобутих даних використовувались методи кількісного аналізу, дескриптивної статистики та описовий метод. На основі виявлених особливостей проведено опис нового поповнення структурних компонентів педагогічного управління.

Основні результати. По-перше, за результатами анкетування виявлено особливості розуміння педагогічного управління в цифровому освітньому середовищі. За допомогою асоціативних зв'язків (рис. 1) встановлено, що педагоги в цілому широко розглядають суть управління в освітньому середовищі., що відображено в різних аспектах: організації, підтримці, супроводі, допомозі та ін.

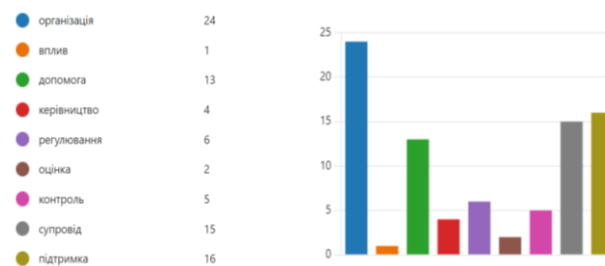

Рис. 1. Суть управління в ЦОС

По-друге, проаналізовано пріоритетні для респондентів цілі управління діяльністю здобувачів освіти в цифровому освітньому середовищі (рис. 2).

Рис. 2. Визначення цілей управління діяльністю здобувачів освіти в ЦОС

У відповідях учителів простежується нове розуміння мети педагогічного управління – це передусім підтримка самостійності та керівництво навчальним процесом. Зосередження уваги молодих учителів на цьому свідчить про зміни характеру педагогічного управління.

По-третє, визначено розуміння позиції здобувачів освіти, яких у цифровому освітньому середовищі навчають молоді педагоги. Респонденти продемонстрували розуміння важливості позиції кожного учня: «активний діяч», «творець», «дослідник». За результатами анкетування можна зробити висновок про розуміння педагогами функціональних особливостей освітнього середовища, необхідності зміни звичного освітнього процесу в умовах «цифри», неможливість досягти високих якісних результатів без позиції здобувача загальної середньої освіти, що проявляється в дослідницькій і творчій діяльності (рис. 3).

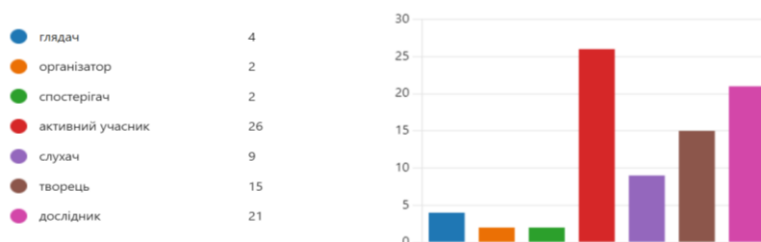

Рис. 3. Позиція здобувача освіти в ЦОС

Висновки. Учителю необхідно навчитися управляти процесом навчання й розвитку в цифровому середовищі з використанням широкого арсеналу цифрових інструментів, грамотно вибудовувати гнучку збалансовану систему управління освітньою діяльністю з метою досягнення високих результатів відповідно до вимог цифрового суспільства. У нових цифрових освітніх координатах змінюється суть поняття «педагогічне управління».

Педагогічне управління має бути орієнтовано на підтримку навчально-пізнавальних можливостей кожного здобувача освіти, допомогу і супровід у формуванні передових компетентностей та саморозвитку учня, необхідних для реалізації стратегії неперервної освіти як одного з головних трендів освіти найближчого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Connolly M., James C., Fertig M. *The Difference Between Educational Management and Educational Leadership and the Importance of Educational Responsibility*. *Educational Management Administration and Leadership*. 2019. №47(4). P. 504–519. DOI: <https://doi.org/10.1177/1741143217745880>.
2. Fu C., Jiang H., Chen X. *Big Data Intelligence for Smart Educational Management Systems*. *Journal of Intelligent and Fuzzy Systems*. 2021. №40(2). P. 2881–2890. DOI: <https://doi.org/10.3233/JIFS-189328>.
3. Balli Y. S., Basari S., Kan S. G. *The Relation Between Classroom Management Skills and empathic Tendencies Of High School Teachers' Classroom Management Skills and Empathic Tendencies*. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 2020. №15(1). P. 144–152. DOI: <https://doi.org/10.18844/cjes.v15i1.4595>.

Пітух Лілія¹⁷

Вище професійне училища № 13 м. Івано-Франківськ, Україна

E-mail: liliyaif@gmail.com

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ВИПУСКНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У доповіді розкрито суть підготовки конкурентоздатного випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти в сучасному інформаційно-освітньому просторі.

***Ключові слова:** інформаційно-освітній простір, конкурентоздатний фахівець, кваліфікований робітник, заклад професійної (професійно-технічної) освіти*

Training of a Competitiveness Graduate of a Professional (Vocation and Technical) Education Institution in the Conditions of the Development of the Information and Educational Space. The report reveals the essence of preparing a competitive graduate of a professional (vocational and technical) education institution in the modern informational and educational space.

***Keywords:** Informational and Educational Space, Competitive Specialist, Skilled Worker, Institution of Vocational Education.*

Вступ. Сучасний стан підготовки кваліфікованих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) обумовлюють нагальною потребою на ринку праці в творчих, нестандартних, мислячих, креативних особистостях, які здатні до засвоєння та впровадження інновацій у будь-якій галузі діяльності. Інноваційні процеси у сфері освіти потребують створення такого інформаційно-освітнього простору ЗП(ПТ)О, який спрямований на реалізацію стратегічних цілей і завдань розвитку сучасної освіти. В умовах модернізації освіти у сучасному суспільстві дедалі більш актуальним є питання професійного становлення майбутніх конкурентоздатних випускників ЗП(ПТ)О в інноваційному інформаційно-освітньому середовищі, адже сучасний ринок праці ставить особливі вимоги до професійної компетентності фахівців. Тільки інноваційна за своєю суттю освіта може сформувати, розвинути та виховати людину, яка живе в сучасному інформаційному просторі і є всебічно розвиненою, креативною, творчою, активною, самостійною, самодостатньою особистістю, яка здатна успішно розв’язувати актуальні нагальні проблеми.

Мета, методи і підходи. Інноваційність освітніх процесів, упровадження інноваційних компонентів у навчальну діяльність є сьогодні основою конкурентоспроможності ЗП(ПТ)О. Упровадження інновацій у ЗП(ПТ)О покликане забезпечити підвищення якості навчання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, що є запорукою майбутньої конкурентоздатної

---

¹⁷©Пітух Лілія (Pitukh Liliia)

(успішної) особистості. Сучасна система освіти, яка має ґрунтуватися на реалізації концепції неперервної освіти, набуває з кожним роком дедалі більшого практичного звучання в суспільстві. Тож визначальними в характеристиці сучасного кваліфікованого робітника є мотивація до безперервної освіти та постійного професійного вдосконалення, здатність самостійно й ефективно виконувати професійні завдання будь-якої складності та оперативно приймати ситуативно виправдані рішення, адаптація до мінливих умов ринку праці, що потребує від нього високої професійної мобільності.

Основні результати. Важливим для освіти в ЗП(ПТ)О є використання всіма учасниками освітнього процесу навчальних технологій у форматі сучасного освітнього простору. Інформаційно-цифрова складова професійної компетентності здобувача професійної (професійно-технічної) освіти є сукупністю навичок його діяльності в інформаційному просторі. Сучасний випускник ЗП(ПТ)О має бути компетентним, відповідальним, креативним, вільно володіти своєю професією та орієнтуватися в суміжних галузях діяльності, здатним до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готовим до постійного професійного зростання, соціально-професійної мобільності.

Інформаційно-освітній простір ЗП(ПТ)О – це безпечне та доступне освітнє середовище із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). Для його створення використовують також новітні технології енергоефективності, дизайну, архітектури будівель, споруд та територій закладів освіти. Важливою характеристикою сучасного інформаційно-освітнього простору є широке застосування ІКТ в освітньому процесі. Спектр технологій, який нині функціонує в інформаційно-освітньому просторі ЗП(ПТ)О, об'єктивно стає важливим інструментом всіх учасників процесу навчання і є доволі різноформатним. Головним рушієм цього процесу завжди були і незмінно залишаться люди компетентні й кваліфіковані, конструктивні й конкурентоздатні, компромісні й консенсусні. У розвитку людського потенціалу, людського капіталу, ключову і, головне, безперервно зростаючу роль відіграє освіта. Звісно – освіта сучасна, що відповідає найкращим стандартам якості, виключно завдяки освітній складовій в індексах людського розвитку та глобальної конкурентоспроможності [1, с. 4]. Загальновідомим є факт, що середовище є одним з чотирьох (поряд зі спадковістю, діяльністю та вихованням) загально визнаних у педагогічній науці чинників, що впливають на розвиток особистості [2, с. 5–27]. Створення інноваційного освітнього середовища для розвитку особистості, здатної до самореалізації, – основне завдання сучасних ЗП(ПТ)О, в яких формуються оптимальні умови, фактори, необхідні для успішного функціонування освітнього процесу. Інноваційний освітній простір – це система, в якій взаємодіють

всі учасники освітнього процесу: «адміністрація – педагоги – учні – батьки-працедавці». Під час його формування у закладі освіти необхідно розв'язати проблему змісту освіти на сучасному етапі, співвідношення традиційних складових освітнього процесу та нових ІКТ, нових взаємин учнів, педагогів, батьків та працедавців у освітньому середовищі. Інформаційне освітнє середовище містить технологічні, інформаційні й організаційні ресурси, тому під час розбудови інноваційного інформаційно-освітнього простору ЗП(ПТ)О зростає значущість формування й розвитку в його суб'єктів ІКТ-компетентності за умови опанування й широкого застосування засобів ІКТ.

Інноваційне освітнє середовище виступає функціональним інформаційним та навчальним просторовим об'єднанням усіх учасників освітнього процесу ЗП(ПТ)О, між якими існують тісні взаємозв'язки. Саме в процесі навчання і виховання майбутнього кваліфікованого робітника в освітньому просторі ЗП(ПТ)О формуються знання, вміння, навички, взаємини, досвід діяльності й поведінкові моделі творчої особистості. Такі підходи до організації інформаційно-освітнього простору в системі освіти створюють необхідну основу для якісного вдосконалення організації і змісту навчально-виховного процесу училища. На нашу думку, ефективність діяльності ЗП(ПТ)О з підготовки конкурентоздатних кваліфікованих робітників значною мірою залежить від результативності впровадження сучасних технологій навчання та інноваційних виробничих технологій у підготовці кваліфікованих робітників. Саме професійне становлення майбутніх кваліфікованих робітників формується під впливом інформаційно-освітнього простору, і навпаки – освітній простір ЗП(ПТ)О формується під впливом активної інноваційної діяльності майбутніх конкурентоздатних фахівців.

Висновок. Інформаційно-освітній простір професійного становлення майбутніх кваліфікованих робітників – це система, яка забезпечує умови для формування й розвитку особистості як фахівця, реалізацію його творчого потенціалу, удосконалення фахових компетентностей, особистих якостей і виражає взаємозв'язок всіх структурних компонентів. Конкурентоздатні випускники училища мають характеризуватися високим рівнем креативності, яскраво вираженими особистісними якостями і здібностями, які будуть сприятимуть майбутній успішній професійній діяльності та кар'єрі.

Список використаних джерел

1. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.*
2. *Бех І. Д. Принципи сучасної освіти. Педагогіка і психологія. 2005. № 4. С. 5–27.*

Rostoka Marina¹⁸

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine
National Aviation University
Kyiv, Ukraine

ORCID: [0000-0002-1891-5482](https://orcid.org/0000-0002-1891-5482)

E-mail: marilvross@gmail.com

VIRTUAL READING ROOM AS A TRANSDISCIPLINARY COMPONENT OF THE DIGITAL INFORMATION AND ANALYTICAL ENVIRONMENT OF A SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL LIBRARY

Civilizational progress has led to a revision of the concept of the functioning of the scientific and educational library (SEL) in terms of providing information and analytical support (IAS) for education and pedagogy in a distance format. It is important to substantiate and design new concepts of IAS to create comfortable conditions for a wide range of consumers of digital SEL services. In addition, to develop an structural and substantive information and educational component - a Virtual Reading Room of a SEL.

The purpose of the virtual reading room of SEL is to provide information-analytical, information-library, information-bibliographic support to the subjects of the scientific and educational environment with adaptive tools and high-quality content to meet user needs for specific virtual information in certain fields of science. The author substantiate the necessity of applying the methodology of systemic and synergistic approaches to the creation and functioning of virtual reading rooms on the example of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine. The effectiveness of establishing research work involving the services of virtual reading rooms is enhanced by the introduction of the latest information technologies and modern information and analytical support based on ontological modeling.

The author have established that conceptually grounded approaches, methods, principles and means of designing and functioning of virtual reading rooms in the digital ecoenvironment of a scientific and educational library and adequate information and analytical support of these processes have a qualitative impact on the indicators of information, educational, international internal research activities of subjects of distance library communications. It is noted that the digital transformation of education in conditions of extreme danger requires taking into account the general trends in the development of scientific and educational library structures in the vector of globalization and European integration processes.

Keywords: *Open Science, EcoEnvironment, Virtual Reading Room, Digital Library, Distance Education.*

Віртуальний читальний зал як трансдисциплінарна складова цифрового інформаційно-аналітичного середовища науково-педагогічної бібліотеки.
Як результат цивілізаційного прогресу постала потреба в перегляді концепції функціонування науково-педагогічної бібліотеки (далі – НПБ) в частині інформаційно-аналітичного забезпечення (далі – ІАС) освіти і педагогіки в дистанційному форматі. Важливими є обґрунтування та розроблення нових концепцій ІАС у створенні комфортних умов для широкого кола споживачів

---

¹⁸©Ростока Марина (Rostoka Marina)

цифрових послуг НПБ. Крім того, потребує розроблення структурно-змістова інформаційно-освітня складова – віртуальний читальний зал НПБ.

Метою віртуального читального залу НПБ є забезпечення інформаційно-аналітичної, інформаційно-бібліотечної, інформаційно-бібліографічної підтримки суб'єктів науково-освітнього середовища адаптивними засобами та якісним контентом для задоволення потреб користувачів у специфічній віртуальній інформації з певної галузі науки. Автор обґрунтовує необхідність застосування методології системного та синергетичного підходів до створення та функціонування віртуальних читальних залів на прикладі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Ефективність налагодження науково-дослідної роботи із залученням послуг віртуальних читальних залів підвищується впровадженням новітніх інформаційних технологій та сучасного інформаційно-аналітичного забезпечення на основі онтологічного моделювання.

Автором встановлено, що саме впливає на показники інформаційної, освітньої, міжнародної та внутрішньої наукової діяльності суб'єктів дистанційних бібліотечних комунікацій. Зазначено, що цифрова трансформація освіти в умовах надзвичайної небезпеки потребує врахування загальних тенденцій розвитку науково-освітніх бібліотечних структур у векторі глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

***Ключові слова:** відкрита наука, віртуальний читальний зал, екосередовище, цифрова бібліотека, дистанційна освіта.*

Context. Civilizational progress has historically led to a revision of the concept of the functioning of the scientific and educational library (SEL) in terms of information and analytical support (IAS) for education and pedagogy in a distance format. In this context, it is important to substantiate and design new concepts of IAS to create comfortable conditions for a wide range of consumers of digital SEL services. In addition, to develop an effective structural and substantive information and educational component that focuses on meeting of stakeholders in the key of an open scientific and educational ecosystem – a virtual reading room of a SEL.

Purpose or Goal. The global digital transformation of society, the challenges of today, provoked by the extreme danger of force majeure (quarantine restrictions due to the Covid-19 pandemic, military actions that cover the entire civilized information space of the world, etc.) and the requirements of the Industrial Revolution 4.0 (development of information technologies, application of artificial intelligence elements, etc.). In open science situation, using the proposed culture-organizing ecoenvironment of the SEL, the concept of designing and functioning of its virtual reading room is a fundamental component of effective IAS of education and pedagogy in distance learning conditions.

The purpose of the virtual reading room of SEL is to provide information-analytical, informationlibrary, information-bibliographic support to the subjects of the scientific and educational environment with adaptive tools and high-quality content to meet user needs for specific virtual information in certain fields of science, in

particular, education and pedagogy. And its implementation is based on the fundamentalization of ideas, taking into account the practical methodologies of systemic, transdisciplinary and synergistic approaches.

Approach. The author propose the concept of designing and functioning of a virtual reading room of a SEL, which reveals:

- methodological aspect – system-synergetic construction of the main construct for solving technical and technological (engineering, semantic technologies, ontological modeling) and socially conditioned relationships of the subjects of virtual interaction (psychological, pedagogical, andragogical, professional relationships);

- theoretical aspect – logical definition of the structural and semantic apparatus in the system of basic concepts and principles that outline the significance of the technology of the virtual reading room of a SEL in the organization of information and information-analytical processes of searching for the necessary data, resource arrays on education and pedagogy;

- methodic aspect – multifunctional development and description of the functioning of the transdisciplinary ecoenvironment of virtual reading rooms of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine (V. Sukhomlynskyi SEL) in the conditions of digital transformation of education and force majeure circumstances of the turbulent present.

The results of the scientific search obtained by the make it possible to assert that at the systemic level of organization of the virtual reading room, taking into account the concept and provisions of open science and open education, its technical, technological, logical and sociopsychological significance is made possible (methods, regularities and principles of functioning are established, adaptive processes are ensured and appropriate interaction tools are selected); at the synergistic level, comfortable conditions are created for the development of the scientific and educational potential of users of information resources and the semantics of concepts in the basic terminology of research on educational and pedagogical innovation is substantiated by organizing a transdisciplinary space of virtual interaction (knowledge management, knowledge transfer, development of digital competence of consumers of educational services, etc.).

Actual or Anticipated Outcomes. Actual or Anticipated Outcomes. The author substantiate the necessity of applying the methodology of systemic and synergistic approaches to the creation and functioning of virtual reading rooms on the example of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine – the Virtual Reading Room of the V. Sukhomlynskyi Foundation, the Virtual Reading Room of the Library Science Cabinet, the Virtual room-museum of rare books, the Virtual Reading Room of Education (VRRE).

Methodological approaches to VRRE functioning on the adaptive basis of cooperation between the subjects of the dynamic eco-environment of the library's digital space are developed; it is determined that the implementation of the VRRE attracts a large number of consumers-researchers to its use, as evidenced by the rating indicators of their visits. The effectiveness of establishing research work involving the services of virtual reading rooms is enhanced by the introduction of the latest information technologies and modern information and analytical support based on ontological modeling of both the hall's ecological environment and its individual structural and content elements, which is confirmed by the results of site testing and user surveys.

Conclusions/Recommendations. The author have established that conceptually grounded approaches, methods, principles and means of designing and functioning of virtual reading rooms in the digital eco-environment of a scientific and educational library and adequate information and analytical support of these processes have a qualitative impact on the indicators of information, educational, international internal research activities of subjects of distance library communications, including in the field of education and pedagogy in general. It is noted that the digital transformation of education in conditions of extreme danger requires taking into account the general trends in the development of scientific and educational library structures in the vector of globalization and European integration processes (scientific orientation, transdisciplinarity of pedagogy as such, adherence to the principles of open science, principles of advanced development of education, theory and practice of blended and distance education, etc.

Тінькова Дар'я¹⁹

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Черкаській області
м. Черкаси, Україна

E-mail: tinkovads@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ STEM-ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЧЕРКАЩИНИ

У статті висвітлено питання реалізації STEM-освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Черкаської області. Розглянуто структурні елементи STEM-уроку. Наведено приклад STEM-уроку під час підготовки кваліфікованих робітників з професії «Слюсар з контрольованих-вимірювальних приладів та автоматики (електромеханіка). Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення».

Ключові слова: STEM-освіта, кваліфікований робітник.

---

¹⁹©Тінькова Дар'я (Tinkova Daria)

***Implementation of STEM-Education in Vocation School in Cherkasy Region.** The article reflects the issue of the implementation of STEM-Education in Vocational School in Cherkasy region. The structural elements of the STEM lesson are considered. An example of a STEM lesson in the training of skilled workers in the profession «Mechanic for instrumentation and automation (electromechanics). Operator for information processing and software» is given.*

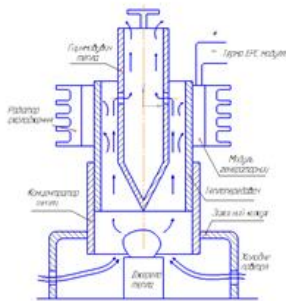
***Keywords:** STEM-Education, skilled worker.*

Вступ. В умовах європейської інтеграції України реформування системи професійно-технічної освіти актуальним стає питання зміни підходів до організації навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О). Задля формування кваліфікованих робітників нового типу, які креативно мислять, вміють працювати в команді, володіють науковими знаннями, можуть поєднувати їх з технологіями, щоб успішно розв’язувати професійні проблеми педагогічно доцільними є упровадження STEM-освіти у професійну підготовку. Таке навчання може бути реалізовано через проведення STEM-уроків, позаурочних заходів, занять з гурткової роботи. Важливим під час проєктування STEM-уроку є застосування трансдисциплінарного підходу, що означає «над дисциплінами». Трансдисциплінарний підхід розпочинається з проблеми, у процесі розв’язання якої актуалізуються знання з тих предметів, які необхідні для цього, зокрема наукові знання, технології, інженерія та обчислення. Спільнотою наукової освіти Європи [1] був розроблений орієнтовний план уроку у форматі STEM. Відповідно до цього плану обов’язковим є визначення мети і завдань уроку, освітнього середовища та цифрових технологій, які будуть використані на уроці.

Основні результати. Структурними елементами STEM-уроку є: Dream (поміркуй, уяви, придумай) – здобувачі освіти ознайомлюються з трансдисциплінарною темою; розмирковують, яким чином розв’язати завдання; Explore (досліди) – учасники освітнього процесу досліджують об’єкт вивчення; Map (сплануй) – здобувачі освіти аналізують інформацію, отриману з різних джерел, і планують проєкт або доповідь; Make (створи) – здобувачі освіти створюють прототип або робочий варіант фінального продукту; Ask (запитай) – здобувачі освіти отримують feedback щодо їхнього проєкту від інших учасників освітнього процесу: здобувачів освіти, педагогічних працівників, членів родини, представників громади, зовнішніх експертів; Re-make (удосконалюй) – здобувачі освіти удосконалюють фінальний продукт з урахуванням реакцій інших учасників освітнього процесу; Show (демонструй) – здобувачі освіти демонструють власний продукт. Розглянемо приклад STEM-уроку, який проведено у Державного навчального закладу «Канівське вище професійне училище» для здобувачів освіти 1го курсу, які навчаються за

професією «Слюсар з контрольно-вимірювальних приладів та автоматики (електромеханіка). Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення». Метою уроку було дослідити процес перетворення теплової електроенергії в електричну.

Рис. 1. Генератор термоелектричний

Результатом уроку стало виготовлення генератора термоелектричного – альтернативного джерела живлення електронного обладнання невеликої потужності (рис. 1), що є особливо актуальним в умовах періодичного (аварійного) відключення електричної енергії. Під час уроку здобувачі освіти самостійно розв’язали проблему

зарядження мобільного телефону на період аварійного відключення світла шляхом інтеграції наукових знань, технологій, інженерії і математики.

Висновок. Упровадження STEM-освіти у підготовку кваліфікованих робітників середньої ланки дає можливість переформатувати освітній процес та виконати низку завдань: формувати ключові та професійні компетентності здобувачів освіти відповідно до обраної ними професії та розвивати «тверді» й «м’які» навички майбутніх кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел

1. Community for Science Education in Europe. URL: <https://www.scientix.eu/> (дата звернення 18.05.2023).

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Psychological Basis of Development of a Unified Open Information Space
of Education in the Process of all Life Process

Галаган Василь²⁰

Раєвська Яна²¹

ORCID: [0000-0003-3802-2304](https://orcid.org/0000-0003-3802-2304)

E-mail: raewskaya@ukr.net

Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Автори стверджують, що за нинішніх умов проблема психічного здоров'я працівників в умовах робочого середовища набуває дедалі більшої актуальності. Вони наголошують, що це питання є сферою зацікавленості компаній-працедавців, самих робітників, профільних організацій у системі керування персоналом та HR, а також міжнародних інституцій.

Ключові слова: психічне здоров'я, управління персоналом, організаційні умови.

***Theoretical Approaches to Studying the Mental Health of Employees in the Organization.** The authors claim that under current conditions, the problem of mental health of employees at work is becoming more and more urgent. They also emphasize that this issue is an area of interest on the part of employer companies, workers themselves, specialized organizations in the field of personnel management and HR, as well as international institutions.*

Keywords: Mental Health, Personnel Management, Organizational Conditions.

Вступ. В умовах сьогодення питання психічного здоров'я працівників в умовах робочого середовища набуває дедалі більшої актуальності. Це питання є сферою зацікавленості з боку компаній-працедавців, самих робітників, профільних організацій у системі керування персоналом та HR, а також міжнародних інституцій.

У процесі вивчення феномену психічного здоров'я на робочому місці простежується прямий взаємозв'язок між станом працівника й здатністю його продуктивно та ефективно виконувати свої робочі завдання. Таку кореляцію

---

²⁰©Галаган Василь (Galagan Vasyl)

²¹©Раєвська Яна (Raievska Yana)

було помічено ще на початку ХХ століття. Це дало поштовх для розвитку організаційної психології як окремої дисципліни, що вивчає питання психологічного здоров'я робітників в умовах робочого середовища.

Основні результати. Вивчення теоретичних досліджень зарубіжних та українських учених (О. Баякіної, С. Власової, А. Добриніна, І. Дубровіної, Л. Карамушки, В. Климчука, В. Креденцер, С. Максименко, Я. Раєвської, В. Терещенко, С. Серьогіна та ін.), а також напрацювань профільних організацій у сфері збереження здоров'я персоналу (CIPD, Gartner, Chartered Institute of Personnel and Development, Institute of Employment Studies) показало, що існує неточність у визначенні понять «психічне здоров'я» та «психологічний добробут» по відношенню до застосування цих термінів у робочій площині.

Поняття «організація», з одного боку, визначається як об'єднання людей, які разом намагаються реалізувати визначену програму або місію, діючи при цьому відповідно до визначених правил і процедур; а з іншого – являє собою дихотомію процесів або дій, які вдосконалюють зв'язки між частинами цілого, тобто йдеться про внутрішню злагодженість окремих частин цілого. Організаційна психологія як галузь науки зосереджує увагу на вивченні такого складного феномену, як вплив організаційно-професійної діяльності людини на її здоров'я, зокрема, психічне, та, навпаки, – як психологія окремої людини та робочої групи впливають на робочі процеси [3].

Психічне здоров'я як одна з основних складових загального здоров'я людини поєднується з її фізіологічним початком. Індивідуум не може бути здоровим без психічного здоров'я. Психічне здоров'я визначається не лише наявністю чи відсутністю захворювання або розладу у людини; воно інтегрується в інші аспекти її життя та соціального середовища, впливає на переживання останньою всього спектру позитивних чи негативних емоцій, внутрішнього благополуччя, впливає на соціальну активність та професійну діяльність [4].

Сучасний працівник змушений діяти в умовах, наближених до надважких, оскільки перебуває в умовах негативного впливу сучасного напруженого та трудомісткого ритму життя. Його праця набуває характеру напруженої повсякденної діяльності з підвищеним рівнем персональної відповідальності, необхідністю приймати в короткий час вагомі рішення, від яких за певних обставин залежить не лише ефективність професійної діяльності самого працівника, але й організації в цілому. Це особливо позначається на роботі керівників, лідерів команд, топ-менеджерів тощо [1].

Існують дві групи чинників, які мають вплив на психологічне здоров'я персоналу організацій: психосоціальні та соціально-економічні. При цьому, соціально-психологічними чинниками здоров'я на робочому місці визначають

такі: психофізіологічні, психоемоційні, соціальні, фінансові, ергономічні та професійні.

До психосоціальних чинників належать такі складові:

– психофізіологічна: наявність/відсутність фізичного дискомфорту; наявність/відсутність больових відчуттів; наявність/відсутність фізіологічних станів (порушення теплообміну, порушення у роботі внутрішніх органів, порушення когнітивної функції); чутливість до зовнішніх подразників; особливості сну; рівень напруження.

– психоемоційна: психоемоційні стани (спокій – емоційне напруження – емоційне виснаження – розлад); здатність регулювати власні емоції; ефективні копінг-стратегії подолання стресових ситуацій; постійність самосприйняття та самооцінки; вміння відпочивати та дотримуватися балансу «робота-відпочинок».

Соціально-економічні чинники містять такі компоненти:

– соціальний: вміння будувати дружні та довірливі взаємовідносини з іншими, зокрема на роботі; комунікативні здібності; у трудовій діяльності до них відносять також особистість керівника/лідера, атмосферу в робочому колективі, соціальні зв'язки поза робочим місцем тощо.

– фінансовий: рівень заробітної плати, премії, додаткові виплати; можливість додатково сплачуваного відпочинку та саббатікалу (тривалий відпочинок для відновлення сил та працездатності, який покривається працівнику за рахунок компанії); додаткові бенефіти: сплачувані обіди, покриття витрат на відвідування спортивного залу, оплата медичного страхування тощо.

– ергономічний: зручність робочого місця, температура, освітлення, акустика, наявність зон релаксації та відпочинку, наявність всього необхідного для виконання робочих завдань.

– професійний: можливість самореалізації, кар'єрного та професійного зростання, задоволення від власної професійної діяльності, продуктивність праці, ефективність праці, мотивація; наявність або відсутність таких явищ, як презентеїзм, абсентеїзм та лівеїзм.

Висновок. Таким чином, усі наведені вище чинники мають той або інший вплив на збереження або незбереження психічного здоров'я працівників в організації, а також можуть бути вимірними за допомогою психодіагностичних методик і опитувальників. Серед психосоціальних ризиків психологічного здоров'я персоналу організацій виокремлюють такі основні: високі або некеровані навантаження працівників; нереалістичні очікування; нечіткість та неоднозначність професійних ролей; організаційні зміни; низька задоволеність

роботою та особистими досягненнями; відсутність визнання; погані міжособистісні стосунки та підтримка на роботі; насильство на робочому місці, зокрема переслідування та знущання; невідповідний баланс між роботою та особистим життям. До соціально-економічних ризиків психологічного здоров'я персоналу організацій належать бідність, безробіття, погані умови роботи, низький рівень освіти тощо, які можуть призводити до таких важких психологічних, соціальних та економічних наслідків діяльності персоналу в організації, як робочий стрес, професійне вигорання та психічні розлади (зокрема, тривога та депресія на робочому місці).

Список використаних джерел

1. Селезньов А. А. Психологія здоров'я: навч.-метод. посібн. для орг. Управління самот. роботою; під ред. Я. Л. Коломинського. Барановичи: РІО БарГУ, 2007. С. 76–79.
2. Серьогін С. М., Соколовський С. І., Шипко А. Ф. Психічне здоров'я як фактор ефективності професійної діяльності державного службовця: зарубіжний досвід. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09ssmszd.pdf> (дата звернення: 23.05.2023).
3. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л. М. Карамушки. Київ: Фірма «ІНКОС». 2005. 366 с.
4. *Mental Health and Work*. URL: <https://www.mhe-sme.org/what-we-do/mentalhealth-work/> (дата звернення: 23.05.2023).

Дворник Олена²²

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0001-7561-3432](https://orcid.org/0000-0001-7561-3432)

E-mail: yakowleva@ukr.net

АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

У статті виокремлено основні аспекти діяльності педагогічних працівників зі здобувачами освіти, які опинились у складних життєвих обставинах. Зазначено, що бойові дії в Україні є одним із основних чинників, які зумовлюють складні життєві обставини у здобувачів освіти закладів освіти. На основі результатів соціологічного дослідження продемонстровано стан забезпечення соціальними педагогами в закладах загальної середньої освіти та кількість освітян, які виконують обов'язки класного керівника. Наголошено на важливості підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників в частині соціальної роботи з дітьми, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах.

Ключові слова: педагогічні працівники, складні життєві обставини, соціально-педагогічний супровід, соціальний педагог, класний керівник.

Aspects of the Activity of Pedagogical Workers with Education Seekers to Have Found Themselves in Difficult Life Circumstances. The article highlights the main

---

²²©Дворник Олена (Dvornyk Olena)

aspects of the activity of pedagogical workers with education seekers to have found themselves in difficult life circumstances. It is noted that hostilities in Ukraine are one of the main factors that lead to difficult life circumstances for education seekers education institutions. The state of provision of social pedagogues in institutions of general secondary education and the number of pedagogues who perform the duties of a class teacher, based on sociological research, are demonstrated. The importance of increasing the professional competence of pedagogical workers in terms of social work with children who have found themselves or may find themselves in difficult life circumstances is indicated.

Keywords: *Pedagogical Workers, Difficult Life Circumstances, Social and Pedagogical Support, Social Pedagogues, Class Teacher.*

Вступ. Бойові дій в Україні призвели до важких наслідків для українського населення та вплинули на соціальний, економічний, фізичний та психологічний рівень життя. Найвразливішою категорією населення України є діти, адже захист дітей є пріоритетом будь-якої держави. Переміщення, втрата дому й членів родини, а також розлука з батьками, від яких залежить їхнє виживання, мають довготривалий вплив на процес розвитку та дорослішання, і відчутний навіть у дорослому віці [1].

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією [5], є чинниками, що зумовлюють складні життєві обставини. Це свідчить, що майже все населення України потрапило у складні життєві обставини.

Тривалий період, спричинений форсмажорними обставинами, діти України не мали (а є що й не мають) можливості повноцінно відвідувати заклади освіти, що призводить до втрати навичок спілкування та співпраці здобувачів освіти з однолітками та педагогічними працівниками.

Визначення основних аспектів діяльності педагогічних працівників з дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах, може допомогти в подальшому швидкій соціалізації здобувачів освіти за рахунок якісного соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу педагогічними працівниками.

Мета і методи. Метою статті є визначення основних аспектів діяльності педагогічних працівників зі здобувачами освіти, які опинились у складних життєвих обставинах. Під час дослідження використані емпіричні та теоретичні методи.

Основні результати. Виокремлено основні аспекти діяльності педагогічних працівників зі здобувачами освіти, які опинились у складних життєвих обставинах, а саме:

1. Емоційна підтримка: освітяни можуть стикатись зі здобувачами освіти, які переживають складні емоційні стани через різні життєві обставини, такі як втрата близької людини, розлучення, переїзд, бідність, втрата житла тощо.

Важливо, щоб вчителі виявляли співчуття, розуміння та підтримку до емоційного стану здобувачів освіти, виявляли терпіння та турботу, сприяли їх емоційному відновленню та психологічному благополуччю.

2. Індивідуальна педагогічна підтримка: здобувачі освіти, які опинились у складних життєвих обставинах, можуть потребувати індивідуальної педагогічної підтримки з боку педагогічного працівника. Це може бути врахування особливостей їх навчальних потреб, ритму життя, доступності ресурсів, фізичного, емоційного та соціокультурного контексту, в якому вони перебувають.

Науковець В. Громовий зазначає, що дитина, зіткнувшись із проблемою, яку вона не спроможна успішно розв'язати, опиняється не тільки в емоційно складній ситуації, а й перед низкою загроз (особистих, соціальних, освітніх) [2]. Це може сприяти появі передумов для асоціальної і антисоціальної поведінки, що призведе до збільшення кількості випадків булінгу (цькування) у закладах освіти, в тому числі і появи суїцидальних проявів. Тому педагогічний працівник повинен володіти не тільки певними професійними знаннями, вміннями та навичками, а й мати відповідні позиції, вміння ефективно діяти у кожному окремому випадку.

3. Соціальна підтримка: вчителі можуть допомагати здобувачам освіти, які переживають складні життєві обставини, у взаємодії зі службами соціальної підтримки, якщо в цьому є потреба.

Слід зазначити, що соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти виконує класний керівник, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 № 434 «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» (зі змінами) [4].

У результаті соціального дослідження-опитування педагогічних працівників, які викладають у 5-11 класах (рис. 1), з'ясовано, що кожний четвертий педагогічний працівник отримував додаткові функціональні обов'язки до своїх посадових інструкцій у вигляді обов'язків класного керівника під час педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

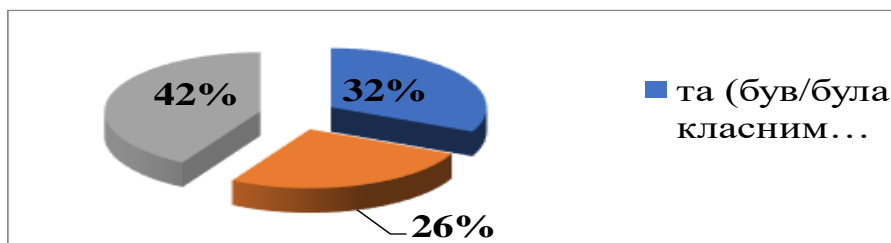
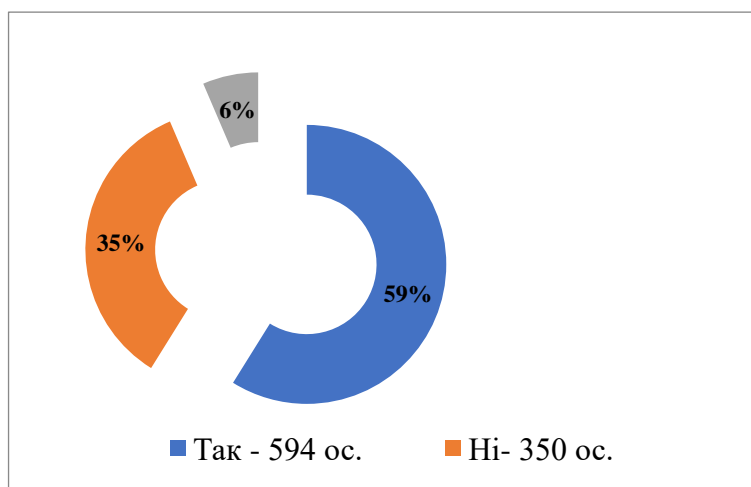

Рис. 1. Кількість педагогічних працівників, які виконували або виконують обов'язки класного керівника в ЗЗО

Слід відмітити, що згідно зі штатними розписами в кожному закладі загальної середньої освіти відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» [3] є посада соціального педагога, який безпосередньо здійснює і координує роботу з питань соціального захисту дітей. Проте стан забезпечення педагогічними працівниками катастрофічно низький: відповідно до результатів дослідження лише 60% опитаних педагогічних працівників, із 1009 респондентів (рис. 2) мають можливість співпрацювати із соціальним педагогом.

Рис. 2. Стан забезпечення соціальними педагогами закладів загальної середньої освіти

Із викладеного вище постає проблема – кількість дітей, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах, невпинно зростає, а кількість соціальних педагогів залишається незмінною згідно з чинними нормативами. Водночас у педагогічних працівників, які виконують обов’язки класного керівника, мають недостатньо сформовані знання, уміння й навички щодо роботи з дітьми, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах, особливо у малодосвідчених освітян, стаж роботи яких від одного до трьох років. На основі ретроспективного досвіду з’ясовано, що соціальні компетенції соціально-педагогічного супроводу дітей, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах, освітяни набувають під час педагогічної практики, тобто на власному досвіді.

Висновки. Питання соціального захисту здобувачів освіти, які опинились у складних життєвих обставинах, має в Україні пріоритетне значення. З огляду на це педагогічним працівникам необхідно підвищувати рівень власної професійної компетентності щодо соціальної роботи із учасниками освітнього процесу, зокрема в частині індивідуального соціально-педагогічного супроводу дітей, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах. Адже якісний соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти педагогічними працівниками є запорукою соціалізації учнів. Важливо саме на ранньому етапі визначити чинники, які можуть зумовити складні життєві обставини у здобувачів освіти, і здійснити емоційну, індивідуальну педагогічну та соціальну підтримку з метою запобігання цим обставинам у дітей, які в подальшому можуть вплинути на погіршення мікроклімату в класі та на розвиток здібностей кожного учня.

Педагогічні працівники мають бути компетентними в цих питаннях. Тож підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників у частині соціальної роботи з дітьми, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах, є першочерговим завданням освітньої політики України.

Список використаних джерел

1. Вплив війни на дітей. URL: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-children> (дата звернення 24.04.2023).
2. Громовий В. Індивідуальний педагогічний супровід учнів. URL: <https://osvita.ua/school/method/upbring/1240/> (дата звернення 28.04.2023).
3. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України. Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text> (дата звернення 24.04.2023).
4. Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 № 434. Дата оновлення: 16.07.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text> (дата звернення 26.04.2023).
5. Про соціальні послуги. Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. Дата оновлення: 27.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 22.04.2023).

Калюжна Євгенія²³

Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0003-0735-2247](https://orcid.org/0000-0003-0735-2247)

E-mail: y.kaliuzhna@kubg.edu.ua

ТІЛЕСНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН ТА ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ЖІНКИ

Автор порушує проблему тілесності як психологічного феномену та чинника становлення жінки.

Ключові слова: тілесність, психологічний феномен, становлення жінки.

Corporeality as a Psychological Phenomenon and a Factor in the Formation of a Woman. The authors raised the problem of physicality as a psychological phenomenon and a factor in the formation of a woman.

Keywords: Physicality, Psychological Phenomenon, Becoming a Woman.

Вступ. У сучасному світі розвиток рекламних технологій, які використовують дедалі більше й більше агресивних методів впливу на людину, призводить до того, що вона потрапляє в різні «ринкові еталони», які відвертають її увагу від себе та спрямовують її на пошук «ідеального образу», що обіцяє здійснення багатьох завдань і бажань. Особливо чутливі до цієї тенденції жінки. Так, під соусом сексуальності й жіночності експлуатується бажання жінки «бути у відносинах», таким чином прив'язуючи ці феномени до зовнішнього образу – «бути як», а не «відчувати себе». Орієнтація в прийнятті рішень лише на зовнішні чинники завжди тягне за собою шлейф тривожності, тому що впливати на зовнішні орієнтири досить складно, і це завжди мінлива тенденція. Інша справа, коли життєве буття вибудовується з урахуванням тілесних станів, можливостей та внутрішніх відчуттів. Саме урівноваженість зовнішнього й внутрішнього є гарантом психічної стабільності, особливо для жінки, тому що вона обумовлена біологічним годинником та здатністю народжувати. Самоусвідомлення жінкою своїх психічних станів є запорукою її адаптації у соціумі та в особистих відносинах.

Основні результати. Сучасні віяння активної жінки, образ якої нав'язується і течіями фемінізму, і сучасними тенденціями західноєвропейського характеру, змушують жінку активно розвертати увагу від внутрішніх станів на досягнення цілей для задоволення соціальних стандартів визнання. Дедалі більша інтелектуалізація жінок виводить внутрішні конструкти психічного від чуттєво-емоційного на інтелектуально-абстрактний рівень, де розсіюється сама сутність жіночності. Цей процес потребує

---

²³©Калюжна Євгенія (Kaliuzhna Yevheniia)

відмовитись від усіх досягнень та слухати серцем, вдивлятися у відчуття малечі, використовуючи власний досвід чуттєвості, щоб без слів на рівні інтуїції та відчуття зрозуміти, що відбувається в певну мить з дитиною. Для цього вкрай необхідно і в повсякденному житті мати власний саморефлексивний досвід, і тільки на базі цього можна говорити про співналаштування з іншим.

Психоаналітичні розвідки транслюють, що таке явище, як аутизм, досить часто пов'язують з нездатністю матері співналаштуватися на свою дитину на чуттєвому рівні, що змушує юного суб'єкта зробити вибір – не входити в людський світ через відмову від комунікації з іншим через внутрішню нездатність або складність прийняти мову іншого, його позицію та почуття. Це свідчить про відсутність інтегрованого досвіду в психіці ще з раннього дитинства. Такий досвід можна передати тільки від первинного об'єкта, і переважно це жінка – жінка, яка на той момент з різних причин не вписалася в материнську позицію. Однією зі складностей може бути нерозвинена або частково розвинена тілесність.

Що стосується наукового теоретичного підґрунтя проблеми тілесності, то в літературі досить абстрактно описаний цей феномен, і дуже часто його синонімізують з категорією «образ тіла». Але така плутанина збиває фокус від суті до форми. І замість того, щоб задаватись сенсами буття через проживання себе в певних психічних станах, робиться ставка на співвідношення між Я та ідеальним Я, а це, по суті, залишає суб'єкта бути зацикленним на собі в своїй уяві. Проте тілесність пов'язана з внутрішньою реакцією на іншого, на обставини і, саме спираючись на неї, можна сконструювати свій внутрішній вибір та позицію у житті, яка глибинно задовольнятиме суб'єкта та якісно покращувати проживання себе у своєму житті з відчуттям наповненості. Особливо це є важливим для жінки. Тож дуже важливим є створення програми з формування жіночої тілесності.

Можемо резюмувати, що тілесність – це психологічний феномен, який базується на психічних уявленнях, на тому, як вони пов'язані з тілом. Цей зв'язок виникає в дитинстві в процесі відносин дитина – батьки. Досить вагомим для формування тілесності є наявність чуттєвого зв'язку з первинним материнським об'єктом. Саме здатність до співналаштування з дитиною є запорукою формування тілесності жінки, де кожне слово прошито істинним відгуком тілесного почуття. Ця здатність базується на здатності до саморефлексії, а механізм саморефлексії пов'язаний зі здатністю відчувати внутрішні тілесні відгуки та диференціювати їх.

Висновок. Отже, на основі аналізу феноменології тілесності можна дійти висновку, що фізичне тіло (організм) є зв'язком між суб'єктом і об'єктом, де тілесність являє собою суб'єктивне інформаційне сприйняття психікою

власного тіла. Жіноча позиція – це здатність відмовитись від власного нарцисизму спочатку перед чоловіком, а потім перед дитиною. Проте не кожен суб'єкт може мати справу зі своєю біологічною статтю, тому слід зазначити, що навіть методично ідеальна програма з формування тілесності у жінок матиме свої певні обмеження.

Список використаних джерел

1. Kaliuzhna Y. M., Savchenko N. V., Zinchenko I. A., Kaizerova A. V., Martyniuk I. S. *Psychological Features of the Formation of Corporeality in Young Women* (Психологічні особливості формування тілесності у молодих жінок). *Iranian Journal of War and Public Health*. Vol. 14, Issue 1 (2022). Janbazan Medical and Engineering Research Center, 2022. P. 9–17. URL: <https://ijwph.ir/article-1-1109-en.html> (дата звернення: 30.07.2023).
  2. Kaliuzhna Y. M., Beheza L. E. *Corporealitative Experience as a Dispositional Component of the Self-Concept of Personality* (Тілесний досвід як диспозиційна складова Я концепції особистості). *Věda a perspektivy : мультидисциплінарний міжнародний журнал (Чехія)*. 1(8) 2022. С. 207–216. DOI : [https://doi.org/10.52058/2695-1584-2022-1\(8\)-207-216](https://doi.org/10.52058/2695-1584-2022-1(8)-207-216).
-

Кузнецова Мілена²⁴

ORCID: [0000-0002-3170-1649](https://orcid.org/0000-0002-3170-1649)

E-mail: mkusya1605@gmail.com

Кузнецова Ірина²⁵.

ORCID: [0000-0002-7782-8848](https://orcid.org/0000-0002-7782-8848)

E-mail: kusya388@gmail.com

Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна

ВПЛИВ ПОСТІЙНОГО ПСИХОЕМОЦІЙНОГО НАПРУЖЕННЯ, СПРИЧИНЕНОГО ВІЙНОЮ В УКРАЇНІ, НА ЯКІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Постійний стрес і тривога стали супутниками життя населення України. За останній рік у пошуках кращої долі, тікаючи від війни, за межі країни виїхало приблизно 8 мільйонів українців (серед них молодь і діти), а деякі люди переїхали в інші регіони, залишившись в Україні. У зв'язку з цим виникають різні проблеми, починаючи від пошуку житла до працевлаштування, а подекуди й соціальної адаптації, що в сукупності зумовлює психічне перенапруження. Метою цього дослідження є визначення впливу постійного психоемоційного напруження, спричиненого війною в Україні, на якість освітнього процесу в закладах вищої та фахової передвищої освіти. У дослідженні взяли участь 43 респонденти, серед яких були здобувачі освіти та викладачі Харківського національного медичного університету (далі – ХНМУ) та медичного коледжу ХНМУ. Опитування проведено за допомогою спеціальних опитувальників, поширених за допомогою Google forms в соціальних мережах Viber, Telegram. На основі

---

²⁴©Кузнецова Мілена (Kuznetsova Milena)

²⁵©Кузнецова Ірина (Kuznetsova Irina)

аналізу відповідей респондентів виявлено, що серед чинників, які мали найбільший вплив на респондентів, були стрес і тривога. Крім того, опитані зазначали зростання потягу до шкідливих звичок, зокрема до вживання алкоголю, слабоалкогольних напоїв та тютюну. 100% респондентів звертали увагу на погіршення стану здоров'я. Усе це призвело до зниження мотивації до навчання у здобувачів освіти та появи симптомів емоційного вигорання у викладачів, що супроводжувалось зниженням якості освітнього процесу та загальної успішності у здобувачів. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок про негативний вплив психоемоційного напруження, зумовленого війною в Україні, на якість освітнього процесу, що проявлялось зниженням вмотивованості та погіршенням показників загальної успішності у здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: психоемоційне напруження, стрес, війна в Україні, освітній процес, викладач, здобувачі вищої освіти.

The Influence of Constant Psychoemotional Tension Caused by the War in Ukraine on the Quality of the Educational Process. Constant stress and anxiety have become life companions of the population of Ukraine. Over the past year, approximately 8 million people fled the country in search of a better life (young people and children among them), while some people left for other regions remaining in Ukraine. All this leads to the emergence of a whole series of problems, starting from the search for housing to employment, and sometimes social adaptation, which collectively triggers mental overstrain. The purpose of this study was to determine the impact of constant psycho-emotional stress caused by the war in Ukraine on the quality of the educational process in institutions of higher and professional pre-higher education. The study involved 43 respondents, including students and teachers of Kharkiv National Medical University (KhNMU) and Medical College of KhNMU. A survey was conducted using special questionnaires distributed using Google forms in social networks Viber, Telegram. Assessment of the answers of the respondents showed the following results: stress and anxiety played a leading role among the factors that had the greatest impact on the respondents. In addition, the interviewees noted an increase in craving harmful habits, in particular alcohol, soft alcohol beverages and tobacco. 100% of respondents noted a deterioration of their health. All this collectively resulted in a decrease in students' motivation to study and the development of symptoms of emotional burnout in teachers, manifested in the deterioration of the quality of the educational process and the overall success of students. Based on the results of the research, we can conclude that the psycho-emotional stress caused by the war in Ukraine had a negative impact on the quality of the educational process, which was manifested by a decrease in students' motivation and overall success rates.

Keywords: Psycho-Emotional Tension, Stress, War in Ukraine, Educational Process, Teacher, Students.

Вступ. Останні роки стали значним викликом для всіх українців, зокрема для молоді та людей середнього віку [1, 2]. Багато хто втратив близьких, роботу, житло, зазнав насильства, а найголовніше втратив душевний спокій і впевненість у майбутньому. Багато людей вимушені були покинути свої домівки в пошуках порятунку в інших регіонах, а подекуди і в інших країнах [3]. Нині спостерігається тенденція щодо виїзду дітей і молодих людей, зокрема здобувачів вищої освіти (студентів), через постійну загрозу ракетних ударів по

всій території України [4, 5]. Усі ці чинники призводять до стресу та можуть негативно впливати на організацію освітнього процесу в закладах освіти.

Метою цього дослідження є визначення впливу постійного психоемоційного напруження, зумовленого війною в Україні, на якість освітнього процесу в закладах вищої та фахової передвищої освіти.

Матеріали та методи. До дослідження було залучено 43 респонденти, серед яких 12 здобувачів вищої освіти (студентів, з яких 8 дівчат і 4 хлопці) та 10 викладачів ХНМУ (6 жінок і 4 чоловіки), 10 здобувачів вищої освіти (7 дівчат і 3 хлопці) та 11 викладачів медичного коледжу ХНМУ (6 жінок і 5 чоловіків). Для досягнення встановленої мети дослідження розроблено спеціальний опитувальник для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між впливом психоемоційного перенапруження та якістю освітнього процесу. Опитувальник поширено за допомогою Google forms на різних соціальних платформах, наприклад Viber, Telegram.

Основні результати. На основі аналізу даних опитування отримано такі дані: серед факторів, які впливали на опитаних респондентів найбільшою мірою, зазначено стрес у 48% опитаних; тривога – у 26 %; невпевненість у майбутньому – у 19% та страх за близьких – у 7% опитаних. При цьому більшість опитаних не виїжджали за межі регіону (54%) та інші (46%) перебували в інших регіонах України.

Крім того, респонденти звертали увагу на збільшення потягу до вживання алкогольних та/або слабоалкогольних напоїв у чоловіків у 63% випадків і у жінок у 37%, щодо тютюнопаління як засобу боротьби зі стресом у жінок – у 58% опитаних, а у чоловіків – у 42% опитаних.

Виявлено, що за допомогою алкогольних напоїв та тютюнопаління стрес знімали переважно люди середнього віку, а молодь більше вживала слабоалкогольні напої та тютюн. У 100% опитаних за останній рік погіршився стан здоров'я. Респонденти переважно скаржилися на біль за грудиною – у 38% випадків; постійний головний біль – у 27%; загальна слабкість та втома – у 17%; погіршення пам'яті та уваги – у 11% і розлади шлунково-кишкового тракту – у 7%. Майже в усіх опитаних здобувачів вищої освіти (92%) спостерігалось зниження загальної успішності та мотивації до навчання, яке вони пов'язували з погіршенням стану здоров'я через вплив хронічного стресу, спричиненого війною в Україні. Водночас 8% опитаних мали труднощі під час відповіді на це питання.

У викладачів картина була дещо іншою: у 56% випадків зазначалося зростання відповідальності за виконання роботи в умовах конкуренції на ринку праці. Водночас це зумовлювало додаткове навантаження на психоемоційний

стан викладача і створювало передумови для розвитку синдрому емоційного вигорання, що призводило до зниження мотивації до подальшого професійного розвитку та виконання своїх обов'язків. Так, 44% викладачів наголошували на відсутності мотивації до залучення нових інтерактивних технологій в освітній процес, оскільки вважали, що це жодним чином не сприятиме заохоченню здобувачів освіти до навчання.

Висновки. Отже, на основі результатів проведеного дослідження можна зробити висновок, що психоемоційне напруження, зумовлене війною в Україні, мало негативний вплив як на сам освітній процес, так і на всіх його учасників, що призводило до зниження загальної успішності здобувачів освіти (студентів).

Список використаних джерел

1. Вінс В, Радюшкіна Ю. Психологічна характеристика поведінкових реакцій студентів ВНЗ в умовах навчального стресу. Актуальні проблеми сучасної психології : шляхи становлення особистості: зб. наук. статей за матеріалами міжнар. наук.-практ. офлайн-онлайн конф. учнівської молоді, студентів, аспірантів, молодих учених та науковців, м. Переяслав-Хмельницький, 14–16 трав. 2019 р. / За заг. ред. Т. В. Кириченко, Т. М. Кузьменко. Переяслав-Хмельницький: «Вид-во КСВ», 2019. С. 297–302.
2. Іванова О. І., Басанець Л. М. Динаміка розумової працездатності студентів у процесі їх навчання. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. 2010; 1 (3). С. 165–173.
3. Маруненко І. М. Психофізіологія: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] Київ: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 408 с.
4. Маруненко І. М., Неведомська Є. О., Волковська Г. І. Психофізіологія: навч.-метод. посіб. з питань проведення практичних робіт. [для студ. небіол. спец. вищ. навч. закл.] Київ: Київський ун-т ім. Бориса Грінченка, 2014. 52 с.
5. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України. Вища школа. 2007. № 5. С. 3–16.

Кульмінська Анастасія²⁶

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

E-mail: n.kulminskaya96@gmail.com

ВПЛИВ КЕРІВНИКА НА КОРПОРАТИВНІ ВІДНОСИНИ У ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

У статті було розкрито питання впливу керівника на корпоративні відносини у закладі професійної (професійно-технічної) освіти. Розглянуто основні завдання сучасного керівника та вимоги до нього. Проаналізовано характеристики, які повинен мати керуючий закладом професійної (професійно-технічної) освіти в наш час. Визначено роль керівника в управлінні колективом та закладом професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: керівник, корпоративна культура, управління, колектив, комунікації.

The Influence of the Manager on Corporate Relations in the Professional (Vocation-Technical) Education Institution. The article revealed the issue of the manager's

²⁶©Кульмінська Анастасія (Kulminska Anastasia)

influence on corporate relations in a professional (vocational and technical education) institution. The main tasks and requirements for a modern manager are considered. The characteristics that the manager of a professional (vocational-technical) education institution should have in our time have been analyzed. The role of the leader in the management of the team and the institution of professional (vocational and technical education) has been established.

Keywords: *Manager, Corporate Culture, Management, Team, Communications.*

Вступ. У зв'язку з європейською інтеграцією та глобалізацією соціально-економічного та освітнього простору, українські науковці зосереджуються на ролі організаційної та корпоративної культури управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О). На їхню думку, ефективне управління освітньою установою неможливе без розвитку культури організації, яка, безсумнівно, залежить від керівника та його професійних навичок і здатностей до організації управлінського процесу[4].

Мета. Головною метою статті є визначення особливостей формування та розвитку корпоративної культури у ЗП(ПТ)О, яка переважно залежить від особистості керівника та рівня його професійної компетентності.

Основні результати, методи і підходи. Нині найважливішим завданням керівника закладу освіти є розвиток корпоративної культури, що сприятиме позитивним результатам інноваційних змін. Це залежить від сформованої системи цінностей колективу та позитивного іміджу освітянської організації в цілому. Керівник забезпечує управління процесами вдосконалення корпоративної культури, що потребує інтеграції та координації зусиль співробітників. Підвищення професіоналізму керівника у сфері освітнього менеджменту є важливою умовою успішності інноваційних процесів в освіті [1].

У сучасних умовах освітній галузі необхідні керівники нового рівня, які є ініціативними, творчими, самостійними, успішними та креативними лідерами, здатними реалізувати себе на ринку праці та нести відповідальність за свої дії. Управлінська культура має стати основою нового менталітету в усіх сферах життя, зокрема в освітній галузі, яка формує основи моралі та етики взаємин, культури підприємницької праці та задає тон для подальшої трудової діяльності випускників. Компетентні фахівці з високою управлінською культурою є здатними сформувати міцний колектив однодумців з високою корпоративною культурою [3].

Сучасний керівник повинен мати не тільки теоретичні знання, а й практичний досвід у питаннях загальної та прикладної культурології, соціології, психології та педагогіки, а також у процесі управління та прийняття управлінських рішень виявляти почуття гармонії та стилю. Важливо, щоб

керівник був ерудованим, мав знання основ організаційної та управлінської культури, а також знав закони організаційної поведінки [5, с. 8].

У процесі перетворень професійних (професійно-технічних) закладів освіти керівнику особливо важливо бути зосередженим на корпоративній культурі організації. Дослідження показують, що будь-які зміни, особливо стратегічні та інноваційні, можуть суттєво вплинути на колектив. Крім того, впровадження стратегічних змін може бути причиною опору з боку колективу, що пов'язано зі змінами в організаційних правилах, комунікації та стилі управління. Керівник має передбачити цю проблему та спрямувати зусилля на формування позитивного ставлення до змін серед працівників, що допоможе створити сприятливі умови для їх впровадження. Ефективна комунікація між керівником і колективом зробить процес змін концептуально обґрунтованим, зрозумілим та безболісним [2, с. 66]. Отже, неможливо заперечити важливість ролі керівника освітнього закладу в створенні сприятливого морально-психологічного клімату та психологічної атмосфери в колективі, що є невід'ємною частиною корпоративної культури організації. Зважаючи на те, що третина нашого життя пов'язана з роботою, психологічний клімат у колективі має визначальний вплив на результати праці і на наше життя взагалі. Формування корпоративної культури в ЗП(ПТ)О є важливою складовою управлінської компетентності керівника. Корпоративну культуру слід розглядати як єдине явище, що визначає систему поглядів, ідей, цінностей, пов'язаних з управлінням організацією, стратегією її розвитку, способами та методами досягнення цілей, діловою етикою організації, моральними принципами, нормами та правилами, які створюють фундаментальну основу процесу управління, його філософію та ідеологію [6, с. 257]. Кожна організація має свою унікальну корпоративну культуру, яка передбачає традиції, місію, філософію, ідеологію, репутацію та психологічний клімат в колективі. Однак формування корпоративної культури в освітніх закладах є складним завданням, важливість якого часто недооцінюється керівниками. Упровадження нових вимог до освітнього середовища закладів професійної освіти потребує від керівників нових компетенцій, щоб успішність організації можна було виміряти рівнем розвитку її корпоративної культури [3].

Висновки. У процесі формування корпоративної культури ЗП(ПТ)О керівнику доводиться стикатися із складними питаннями та проблемами, які потребують оперативного розв'язання. Успіх закладу в цілому залежить від керівника та його управлінських компетентностей, здатності ефективно виконувати завдання, пов'язані з формуванням корпоративної культури, інноваційними перетвореннями.

Список використаних джерел

1. Коннова М. В. Проблема розвитку корпоративної культури в контексті інноваційних перетворень в управлінні закладом освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип. 52. Вінниця. С. 31–37.
  2. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
  3. Сушик І. В. Формування корпоративної культури закладу професійно-технічної освіти як складова управлінської компетентності керівника. Економічний форум 1/2021. Луцький нац. тех. унів-т URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/195/183.
  4. Яковлева В. А., Богдан В. В. Корпоративні комунікації у закладі професійно-технічної освіти. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Молодий вчений. No 12(64). 2020. С. 127–130. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3277/3240> (дата звернення: 17.05.2023).
  5. Palekha Ju. I. Kljuchi do uspihku, abo Orghanizacijna ta upravlinsjka kuljтуры: navch. posib. 2-ghe vyd. dop. Kyiv: Vyd-vo Jevrop. un-tu, 2002. 337 s.
  6. Upravlinnja rozvytkom profesijno-tehničnoji osvity v suchasnykh umovakh: teorija i praktyka : monohrafiya / [H.V. Yeljnykova [ta in.]; za red. V. I. Svystun. Kyiv : «NVP Polighrafservis», 2014. 338 s.
-

Tarasova Svitlana²⁷

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, Ukraine

ORCID: [0000-0002-6585-6163](https://orcid.org/0000-0002-6585-6163)

E-mail: svetlana.tarasova12@gmail.com

ECOLOGY OF CONTACT IN THE EDUCATIONAL SPHERE

The paper focuses on the problem of stating communicative category of contact in the sphere of education. It is studied from the position of functional-communicative approach, discourse science and from the point of view of ecolinguistics. Establishing contact in the educational sphere is characterized by: two-layeredness and bipolarity.

Keywords: Communicative, Contact, Ecolinguistics, Educational Sphere.

Екологія контакту в освітній сфері. У статті розглянуто проблему формулювання комунікативної категорії контакту в освітній сфері, що характеризується двохаровістю і біполярністю. Досліджено з позиції функціонально-комунікативного підходу, дискурсознавства та з точки зору еколінгвістики.

Ключові слова: комунікація, контакт, еколінгвістика, освітня сфера.

Introduction. The modern communicative space demonstrates the intemperance of emotions in all spheres of human communication, especially in education. The loss of benevolence of modern communicators, a general decrease in tolerance, an increase in offensiveness, and aggravation of competitiveness lead to a deterioration of the climate of interpersonal communication.

Purpose, methods, and approaches. The tendency to carry out comprehensive research in the modern educational space, the importance of the communicative category of contacts, establishing for understanding the specifics of each other's

---

²⁷©Тарасова Світлана (Tarasova Svitlana)

---

communication in various types of initial discourse situations, both in terms of methodological issues and in terms of practical analysis, as well as an appeal to the study of this category from the positions functional-communicative approach, discourse science and from the point of view of ecolinguistics is considered relevant. So, the object of research is the communicative category of establishing contacts, which is studied according to the principle of common and contrasting, and the subject is ecological methods and means of its implementation in various types of situations of institutional discourses.

Main results. Establishing contact in the educational sphere is characterized by: two-layeredness (actualizes phaticity and informativeness) and bipolarity (characterized by communicative unison «plus-polarity» and communicative dissonance «minus-polarity»). Contact is a part of the communicative process and a method of communication using verbal and non-verbal means in situations of educational discourse, which differ in the configurations of the roles of the communicators (dean, director, teacher, lecturer, student, headman, etc.) and their instructions for harmonizing or disharmonizing relations (working relations, agreements among colleagues, students with the teacher, etc.). National communicative culture is crucial to the effectiveness of communication, so studying the cultural aspect of communication that shapes a nation's environmental thinking is an important issue for ecolinguistics. It was found that contact is based on the category of politeness, and, accordingly, is a set of norms and rules of speech behavior in society, organizes and regulates the communicative process, and has communicative content and various speech and speech, including non-verbal means of expression.

A full-fledged way of contacting manifests itself as ecological contact, in which phaticity in the contact-establishment phase turns into informativeness, which is the objectification of the topic of communication in the contact-maintenance phase. Opening contact is a return to phaticism, because the topic of communication has been exhausted or its discussion has been stopped in unison. Ecologically appropriate boundaries of phaticity and informativeness in the phases of contact are adjusted by the communicative goals of the communication participants and the type of situations in the discourses: ordinary, extraordinary, and extraordinary. Unison contact is an example of ecological communication and is a prerequisite for the development of discourse. This is a harmonious way of communication between speakers for conflict-free, cooperative and coordinated interaction.

Conclusions. Establishing contacts in the educational field is currently one of the most important and urgent problems at the same time. Thus, the conducted analysis allows us to come to the conclusion that contact should be interpreted as a way of actualizing relevant knowledge structures.

СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СИСТЕМИ

Digital Education Strategies: Tools, Methods,
Technologies, Systems

Акмен Вікторія²⁸

Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0001-5938-6161](https://orcid.org/0000-0001-5938-6161)

E-mail: viktoriaakmen@gmail.com

Сорокіна Світлана²⁹

Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-2137-5077](https://orcid.org/0000-0002-2137-5077)

E-mail: sorokinasvetlana0508@gmail.com

Сорокіна Валентина³⁰

Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж
ім. В. І. Вернадського, м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0003-4131-8472](https://orcid.org/0000-0003-4131-8472)

E-mail: sorokina5872@gmail.com

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТРАНСФОРМУВАННІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

У зв'язку з активним впровадженням цифрових технологій у всі сфери життя суспільства актуальним є питання вивчення впливу зазначеного процесу на освітянську діяльність. Показано, що процес цифровізації освіти має ґрунтуватися на принципах сталого розвитку і розвиватись з урахуванням соціальних принципів. Визначено та представлено перелік аспектів цифрової освіти, які сприяють трансформації процесу навчання за межі стаціонарного ЗВО та активному приєднанню до здобуття освіти всіх верств населення, незалежно від місця проживання, соціального статусу та фізичних можливостей.

Ключові слова: цифрові технології, здобувачі освіти з особливими потребами.

***The Role of Digital Technologies in Transforming the Learning Process.** Due to the active implementation of digital technologies in all spheres of society, the question of studying the impact of this process on educational activities is becoming topical. It is shown that the process of digitalization of education should follow the principles of sustainable development and develop with due regard for social principles. A list of aspects of digital education that contribute to the transformation of the learning process beyond the stationary higher education institution and the active involvement of all segments of the population, regardless of place of residence, social status and physical abilities, is identified and provided.*

Keywords: Digital Technologies, Education Socialization, Students With Disabilities.

---

²⁸©Акмен Вікторія (Akmen Viktoria)

²⁹©Сорокіна Світлана (Sorokina Svitlana)

³⁰©Сорокіна Валентина (Sorokina Valentyna)

Вступ. Науковці з різних галузей знань пропонують чимало ідей і пропозицій щодо майбутнього цифрової епохи, в яку вступило людство з початку XXI століття. Однак, як не оцінювали б працівники освіти вплив віртуалізації суспільства на процес навчання, порядок мислення студентів, образ їх життя та підготовку до занять, факт впливу цифрових технологій на технології у освітянській діяльності є очевидним [2]. Тому сучасні науковці, викладачі-дослідники надають великого значення вивченню процесів трансформації, що відбуваються в інформаційному просторі, та стратегії цифрової освіти. Це дасть можливість поєднати та модернізувати традиційні методики, технології і засоби навчання із сучасними системами дистанційної медіаосвіти.

Застосуванню цифрових технологій в українській освіті присвячено багато праць: за останні 5 років захищено понад 30 дисертаційних робіт, а формування науково-освітньої політики інформатизації національної системи освіти увійшло до переліку стратегічних завдань держави [1].

Метою роботи було показати розвиток цифрових технологій та їх вплив на трансформування процесу навчання у ЗВО. Для досягнення поставленої мети застосовувалися такі методи: системний аналіз, спостереження, теоретико-методологічний, емпіричний.

Основні результати. Як свідчать дослідження, міжнародні нормативні документи з питань розвитку цифрових освітніх технологій та організації глобального освітнього простору визначають пріоритетні завдання інформатизації освіти. Ці положення розглянуто в рекомендаціях ЮНЕСКО про навчання й освіту дорослих (2015), у документі про технічну та професійну освіту і підготовку (2015), у Делійській декларації про інклюзивні ІКТ в інтересах інвалідів (2014), а також у положеннях європейської стратегії «Цифровий порядок денний для Європи». Однак провідна роль у цифровізації освітньої галузі належить США, де принципи проведення переосмислення ролі технологій у вищій освіті занесено до Національного плану освітніх технологій (NETP) 2016 р. Цей документ написаний відповідно до принципів сталого розвитку і формулює підхід до освіти як соціальної можливості, що має бути доступною для кожного. Крім того, у документі акцентується увага на активному використанні та співпраці всіх освітніх структур та зацікавлених сторін у цифровізації освіти. США як держава бере на себе зобов'язання вжити дії для забезпечення студентів різного віку можливостями для навчання та особистого зростання, щоб зберегти конкурентоспроможність у розвинутому економічному суспільстві [3].

Україна, приєднавшись до системи цифрової освіти, має прийняти новий зміст і нові форми навчання. З'являються нові підходи до організації навчання і

самого процесу формування знань, умінь, дій студентів, нових засобів оцінювання ефективності навчання.

У ЗВО здійснюється формування нових інформаційно-комунікативних практик, що утворюють якісно нові характеристики студентів, як соціуму, що спілкуються і бачать один одного переважно у цифрових мережах. Це впливає на чуттєве сприйняття кожної людини як індивіда, на можливість та принципи самореалізації кожного із здобувачів вищої освіти, адже відсутність очного спілкування трансформує можливість процесу самореалізації та переводить спілкування в інший віртуальний простір.

Поряд з цим цифрові технології в освітньому процесі дають можливість здобувачам освіти бути більш мобільними і незалежними від багатьох чинників, у тому числі від емоційного впливу одногрупників і викладачів.

За результатами аналізу можна зробити висновок, що цифрова освіта розширює доступ до навчальних ресурсів усіх верств населення, незалежно від їх місця перебування та соціальних можливостей. Частіше з'являються здобувачі освіти, які здобувають освіту не відразу після школи, а після зважених кроків та набутого професійного досвіду.

Розширюються можливості для історично неблагополучних здобувачів освіти шляхом забезпечення рівного доступу до високоякісних навчальних матеріалів та інструментарію планування майбутнього кар'єрного шляху. Узагальнюючи викладене вище, визначимо перелік чинників, за допомогою яких цифрові технології трансформують процес навчання за межі стаціонарного ЗВО та покращують обставини сталості розвитку навчальної практики.

1. Технології цифрової трансформації дають студентам можливості для доступу до навчання поза традиційними бар'єрами часу та місця, що особливо важливо для «дорослих» студентів і студентів, у яких є конфлікт пріоритетів. Це є можливим завдяки гнучкому графіку навчання. ЗВО можуть встановлювати розклади, які дають змогу студентам відвідувати заняття у вечірній час (це не потребує урегулювання проблем на роботі, у родині тощо). Деякі заклади у США (University of Wisconsin, LinnBenton Community College, located in Oregon), щоб забезпечити гнучкі шляхи навчання, розробляють програми альтернативної онлайн-освіти із скороченими навчальними модулями, які можна використовувати віддалено або на мобільних пристроях.

2. Нові технології дають студентам можливості доступу до навчання за межами стаціонарного вищого навчального закладу, наприклад на робочому місці або у домашніх умовах (якщо людина має дитину або обмежена у пересуванні), у громадських місцях тощо. Студенти також можуть використовувати цифрові технології для підтвердження набутого досвіду,

---

продемонструвавши результати навчання. Таким чином вони можуть отримати кредит, який дасть змогу їм просуватися на робочому місці або переходити на вищий освітній рівень.

3. Цифрові технології дають змогу здобувачам освіти мати доступ до високоякісних навчальних ресурсів незалежно від географічного розташування або порядку та обсягів фінансування їх установи. Так, ЗВО, що мають обмеження з доступом до лабораторного приладдя та обладнання, можуть усунути ці недоліки шляхом віртуально-наочної онлайн-демонстрації процесу лабораторних досліджень, що відповідає необхідним результатам навчання. Деякі установи також зосереджуються на кураторстві навчальних матеріалів, які не мають відкритого доступу в інтернеті, що забезпечує здобувачам освіти безкоштовний доступ. У цих випадках заклади освіти також мають забезпечити своїх здобувачів пріоритетним доступом до цифрових пристроїв та інтернету, що дасть можливість студентам брати участь у виявленні відповідних відкритих ресурсів та обміні ними.

4. Технології, що забезпечують модифікований досвід навчання за допомогою моделей змішаного навчання. Доцільні для студентів, для яких стратегії активного навчання є необхідним засобом опанування матеріалу. Тому для підвищення продуктивності проходження курсу студент має можливість поєднувати онлайн-навчання, отримуючи доступ до ресурсів і виконуючи частку завдань у зручний для себе час, та очне спілкування у групових обговореннях на заняттях у ЗВО.

5. Цифрові технології із запровадженням персоналізації спілкування. Такі технологічні нововведення уможливають для здобувачів освіти, які є особами з особливими потребами, індивідуальні академічні й неакадемічні потреби. Це допомагає викладачам зустрітися зі здобувачами освіти там, де вони є, і просувати їх до здобуття знань і майстерності, враховуючи їхні різні сильні сторони, рівень попередніх знань та інтереси. Це ж стосується і надання здобувачам освіти індивідуального зворотного зв'язку, а також спонукає викладачів, у разі потреби, ініціювати додаткові уроки чи пропозиції, щоб забезпечити успіх курсу та програми.

6. Цифрові технології гарантують студентам з обмеженими можливостями здобуття знань та опанування освітніх програм на гідному рівні. Для забезпечення цього процесу викладачі ЗВО мають брати участь в інтерактивному процесі навчання, застосовуючи допоміжні засоби, послуги та модифікації, зокрема й застосування здобувачем освіти технологій на рівні його можливостей. Так, наприклад, здобувачі освіти з особливими потребами отримують доступ до електронних версій підручників із допоміжними технологіями перетворення мови в текст і навпаки.

Висновки. Цифрові технології дають змогу реалізувати принцип «неможливо студенту пристосуватись під навчання, але навчання може стати зручним для студента». Нині відбувається активний процес трансформації освітнього процесу, спрямований на модернізацію на основі впровадження сучасних цифрових технологій, окреслення конкретних дій, фінансування досліджень та інновацій у галузі цифровізації, а також подальшого просування цифрових технологій в освітній процес, щоб зробити його соціально доступним.

Список використаних джерел

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень, В. І. Луговий, А. М. Гуржій, О. Я. Савченко] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. С. 160.
2. Сухонос В. В., Гаруст Ю. В., Шевцов Я. А. Діджиталізація освіти в Україні: зарубіжний досвід та вітчизняна перспектива впровадження. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 19(32). С. 79–86.
3. Шпарик О. Цифрова трансформація середньої освіти: спільні стратегічні вектори США та країн ЄС. *Український педагогічний журнал*. 2022. №3. С. 33-43. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/609> (дата звернення 20.02.2023).

Божко Віктор³¹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0009-0009-7178-9997](https://orcid.org/0009-0009-7178-9997)

E-mail: vic.bozhko@gmail.com

ВІРТУАЛЬНИЙ ВИКЛАДАЧ ЯК ЕЛЕМЕНТ ГЕЙМІФІКОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Новий поштовх для розвитку інформаційних технологій в освітньому процесі надали пандемія коронавірусу Covid-19 та карантин, що був запроваджений для запобігання поширенню хвороби. Через карантин та війну в Україні освітній процес перейшов в онлайн-простір, що створило умови для віддаленого навчання з використанням медіаконтенту. Медіаосвіта покликана готувати здобувача освіти до життя в нових інформаційних умовах, навчити його повноцінно сприймати різні види інформації, опановувати засоби спілкування на основі інтерактивних форм комунікації, а також підвищувати якість сприйняття інформації, залученості учнів до інтерактивних занять та всіх учасників освітнього процесу в онлайн-середовище. Отже, сьогоденні реалії потребують нових підходів і засобів навчання, які мають реалізувати сучасні заклади вищої освіти (далі – ЗВО) в епоху розвитку Освіти 4.0.

Ключові слова: цифрові технології, гейміфікація, віртуальний вчитель, інтерактивність.

*Virtual Teacher as an Element of Gamified Educational Environment in Online Learning.
A new impetus for the development of information technology in the educational*

---

³¹©Божко Віктор (Bozhko Viktor)

---

process was given by the Covid-19 coronavirus pandemic and the quarantine imposed to prevent the spread of the disease. Due to the quarantine and the war in Ukraine, the educational process has moved to the online space, which has created conditions for remote learning using media content. Media education is designed to prepare students for life in the new information environment, to teach them to fully perceive different types of information, to understand and master the means of communication based on interactive forms of communication. It also improves the quality of information perception, students' engagement in interactive classes and the engagement of all participants in the learning process in the online environment. Thus, today's realities require new approaches and teaching tools that should be implemented by modern higher education institutions in the era of Education 4.0.

***Keywords:** Digital Technologies, Gamification, Virtual Teacher, Interactivity.*

Вступ. Для реалізації нових підходів в організації якісного онлайн-навчання необхідно дотримувати Концепції цифрової трансформації освіти і науки, зокрема напряму «Ефективне використання цифрових технологій в освітньому процесі». В умовах тривалого цифрового навчання та відсутності живого спілкування зі здобувачами освіти, спостерігається зниження мотивації до навчання. Для усунення проблеми викладачам необхідно розробляти та застосовувати нові підходи до організації онлайн-навчання. Таким напрямом є ігрові освітні технології, зокрема гейміфікація освітнього процесу.

Гейміфікація – це процес використання принципів і механік ігрового дизайну в неігрових контекстах, таких, як освіта, щоб зробити процес навчання більш захоплюючим та ефективним. Гейміфікацію використовують для поглиблення залучення та мотивації учнів, покращення їх навчального досвіду та підвищення успішності.

Мета роботи полягає в описі використання комплекту відеоуроків, в яких присутній віртуальний викладач, описано переваги розробленого віртуального викладача, який допомагає звернути увагу слухачів на важливі моменти лекції та урізноманітнити пояснення інфографічних об'єктів, а також представлено результати дослідження щодо ефективності застосування віртуального викладача в освітньому онлайн-процесі студентів інженерно-педагогічних спеціальностей.

Методи і підходи. Віртуальне гейміфіковане навчання може бути ефективним підходом до навчання за умови використання правильної платформи, контенту та інструментів. Проведене дослідження показало дієвість застосування віртуального викладача в освітньому онлайн-процесі, в результаті чого значно підвищилися показники успішності навчання, активності та залученості здобувачів освіти в онлайн середовище.

Основні результати. Медіаосвіта покликана готувати здобувачів освіти до життя в нових інформаційних умовах, навчити його повноцінно сприймати різні

види інформації, розуміти й опанувати засоби спілкування на основі інтерактивних форм комунікації. Сьогодні мультимедійні технології – це один із напрямів нових інформаційних технологій, що найбільш швидко розвиваються в освітньому процесі. Медіатехнології застосовують для формування професійної компетентності як засіб занурення в інформаційне освітнє середовище [1].

Однією з основних переваг використання аватара викладача є можливість створення інтерактивного та привабливого навчального середовища. Аватар викладача може надати студентам індивідуальну допомогу та підтримку в режимі реального часу. Аватар може також використовуватися для створення інтерактивних уроків та ігор, які допоможуть студентам краще розуміти матеріал. З економічної точки зору – це можливість скорочення витрат на навчання [2].

До недоліків можна віднести необхідність навичок у викладача до використання аватара та, за необхідності, його модифікації. Ще одним недоліком є обмеженість у можливостях вираження емоцій та емпатії. На відміну від справжнього викладача, аватар не може висловити емоції та емпатію повною мірою, що може ускладнити взаємодію зі студентами та знизити ефективність навчання. Наступним недоліком є обмеженість у можливостях взаємодії. Аватар може бути використаний для проведення занять, але для взаємодії та спілкування між викладачем та студентами потрібна реальна людина. Це може призвести до відчуття ізоляції та недостатньої мотивації у здобувачів освіти.

Відмінність між аватаром і віртуальним викладачем полягає в тому, що аватар є «представником» викладача під час проведення лекційних занять.

Віртуальний викладач пояснює матеріал як у відеоматеріалах, так і під час консультацій, коли представляє образ викладача у віртуальному вигляді. Створення аватара викладача є складним процесом, що має кілька етапів.

Перший етап – це розроблення концепції аватара, яка передбачає визначення зовнішнього вигляду і характеристик аватара, а також його функціональні можливості. Наприклад, аватар може бути створений у вигляді реального викладача або абстрактного персонажа, а також може мати можливість інтерактивного спілкування зі здобувачами освіти.

Другий етап – це створення моделі аватара. Для цього використовують спеціальні програми, на основі яких можна створювати 3D-моделі аватара та налаштовувати його зовнішній вигляд та анімацію. На цьому етапі також здійснюють розроблення інтерфейсу, який дає змогу тим, хто навчається, взаємодіяти з аватаром.

Третій етап – це інтеграція аватара до освітньої/навчальної системи. Для цього необхідно налаштувати взаємодію аватара з іншими елементами системи, наприклад, з дошкою для малювання або текстовим чатом.

Четвертий етап – це тестування та оптимізація аватара. На цьому етапі проводять тестування на працездатність та ефективність аватара в реальних умовах навчання. Також здійснюють оптимізації, що сприяють покращенню роботи аватара та дають змогу усунути можливі помилки.

Висновки. Основна перевага використання відеоуроків з віртуальним викладачем полягає в тому, що це допомагає привернути увагу слухачів до важливих моментів лекції та урізноманітнити пояснення об'єктів інфографіки. Крім того, такі відео-уроки якісно поліпшують процес онлайн-навчання, адже здобувачі освіти краще зосереджуються на змісті лекції, а не на зовнішньому вигляді лектора.

Список використаних джерел

1. Bondarenko T., Kovalenko D., Briukhanova N., Iagupov V. *Method of Thematic Immersion in the Information Educational Environment as a Tool for the Formation and Assessment of Professional Competence of Future Engineering Teachers*. In: Auer M., Hortsch H., Sethakul P. (eds). *Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol. 1134. Springer, Cham. 2020. P. 301–308. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-40274-7_30.
2. Adamo-V. N., Dib H. N. *A Study of the Effects of Teaching Avatars on Students' Learning of Surveying Mathematics*. *International Journal of Information and Communication Technology Education (IJICTE)*. 2016. Vol. 12(2), P. 1–13. DOI: <http://doi.org/10.4018/IJICTE.2016040101>.

Бондаренко Тетяна³²

ORCID: [0000-0001-9879-0319](https://orcid.org/0000-0001-9879-0319)

E-mail: bondarenko_tc@uipa.edu.ua

Князева Вікторія³³

ORCID: [0000-0002-3106-4897](https://orcid.org/0000-0002-3106-4897)

E-mail: vitok911@ukr.net

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток суспільства значною мірою залежить від якості освіти. Використання нових засобів навчання і технологій, таких як мультимедійні дошки, візуалізація явищ та дослідів, опитування на мобільних пристроях, змінює підхід до організації навчання у всіх ланках освіти. Традиційне навчання поступається у швидкості оцінювання, рівні зацікавленості та наочності цифровим засобам, адже останні здатні доповнити і збагатити освітній процес.

Ключові слова: цифровий контент, освітній процес, професійні компетенції.

---

³²©Бондаренко Тетяна (Bondarenko Tetiana)

³³©Князева Вікторія (Kniazieva Viktoriia)

Features of Digital Content Creation in Higher Education Institutions. The development of society depends to a large extent on the quality of education. The use of new teaching tools and technologies, such as multimedia whiteboards, visualisation of phenomena and experiments, and surveys on mobile devices, is changing the approach to learning at all levels of education. Traditional learning is inferior in terms of speed of assessment, level of interest and visibility to digital tools, but the latter can complement and enrich the learning process.

Keywords: Digital Content, Educational Process, Professional Competences.

Вступ. В умовах пандемії та повномасштабного вторгнення на територію України діджиталізація навчання допомогла зберегти освітній процес та відкрила нові можливості для розвитку нових методів навчання. Запрошення віддаленого доповідача дає змогу розглянути практичний досвід фахівця та урізноманітнити лекційне заняття. Системи відеозв'язку спрощують зустріч експерта в предметній галузі зі здобувачами освіти, де б вони не перебували.

Онлайн-опитування та інші цифрові технології залучають всіх здобувачів освіти для контролю вивчення матеріалу та скорочують час на перевірку завдань. Онлайн-інструменти взаємодії уможливають регулярний зв'язок зі здобувачами освіти, що дає змогу знати їхню думку стосовно матеріалів курсу та завдань. Інформація здобувачів освіти може бути використана та виявлена в областях, у яких вони можуть відчувати труднощі. Онлайн-навчання дає змогу слухачам навчатися зі своєю швидкістю, ставити на паузу та переглядати відео, а також самостійно вивчати зміст курсу [1, 2].

Виконання проєктів – ще одна активна стратегія навчання, в якій можуть допомогти освітні технології. Здобувачі освіти можуть почати працювати над проєктом разом у класі та вільно співпрацювати, спілкуватися та обмінюватися ідеями один з одним, використовуючи соціальні мережі, інтерактивні дошки та інші технології. Технології також сприяють участі здобувачів освіти у дискусіях і отриманню негайних відповідей на питання щодо подолання будь-яких труднощів чи на питання, що стосуються предмета.

Через самостійне навчання та індивідуальні відмінності, здобувачі освіти практично завжди завершують свою роботу в різний час. Коли це відбувається, підтримувати увагу студентів можливо, якщо надати їм доступ до освітніх фільмів, ігор на основі теми, що вивчається, чи інтерактивних засобів навчання. У такому разі більш швидким здобувачам не буде потрібно чекати, поки всі їхні колеги закінчать, перш ніж продовжити навчання, тоді як повільніші здобувачі освіти більше не відчуватимуть необхідності поспішати з виконанням завдання.

Однак, дослідження показують, що в багатьох закладах вищої освіти недостатньо уваги приділяється орієнтації на професійні потреби у сфері створення цифрового контенту. Замість цього, часто надають перевагу

загальним курсам з теоретичного навчання без урахування швидкоплинної природи цифрової галузі та її вимоги до фахівців.

Основні результати. Цифровий контент став невід'ємною частиною сучасного світу, займаючи дедалі більше місця в різних аспектах життя, таких як реклама, маркетинг, розваги, освіта, журналістика та інші. Розроблення, створення та поширення цифрового контенту стали ключовими навичками в багатьох професійних галузях. У зв'язку з цим набуття професійних компетенцій зі створення цифрового контенту стало важливим чинником на ринку праці. Такими компетенціями є:

- уміння виробляти різноманітний цифровий контент. Це включає вміння створювати відео, аудіо, графічний контент, а також контент для соціальних мереж, вебсайтів, мобільних додатків та інших цифрових платформ. Важливо мати знання про різні формати цифрового контенту, розуміти їх особливості та вміти створювати контент, який відповідає потребам та очікуванням цільової аудиторії;

- навички редакції та монтажу цифрового контенту. Це передбачає вміння використовувати різноманітні редактори відео, аудіо, графічного контенту та інших цифрових інструментів для обробки та монтажу контенту. Важливо мати знання про різні техніки редакції та монтажу, зокрема такі, як обрізання, зведення, кольорокорекція, анімація та інші, а також вміти застосовувати їх ефективно для створення високоякісного цифрового контенту;

- знання цифрових інструментів та програмного забезпечення. Цифрова галузь постійно розвивається, тому важливо бути в курсі останніх трендів та новітніх інструментів для створення цифрового контенту. Це можуть бути програми для редакції відео, аудіо, графічного дизайну, аналітики вебсайту, автоматизації маркетингу та багато інших. Уміння використовувати різні цифрові інструменти та програмне забезпечення дасть змогу фахівцю ефективно виробляти, оптимізувати та поширювати цифровий контент.

- розуміння аудиторії та аналітика. Важливим аспектом створення цифрового контенту є розуміння цільової аудиторії, її потреб та очікувань. Викладач повинен вміти аналізувати дані, у тому числі соціальні мережі, вебаналітику, дослідження ринку та інші джерела, щоб зрозуміти, який контент відповідає потребам аудиторії та забезпечує максимальну ефективність поширення. Вміння збирати, аналізувати та використовувати дані аналітики дасть можливість фахівцю краще налаштувати свою стратегію створення цифрового контенту;

- комунікаційні навички та творчий підхід. Для створення успішного цифрового контенту важливо володіти ефективними комунікаційними навичкам.

Висновки. Дослідження підтвердило важливість орієнтації на професійні потреби в процесі створення цифрового контенту в закладах вищої освіти.

Сучасний ринок праці змінюється відповідно до швидкої динаміки цифрових технологій, що потребує висококваліфікованих фахівців з цифровими навичками. Вища освіта має бути орієнтована на такі професійні потреби ринку праці, щоб підготувати випускників, які відповідатимуть вимогам сучасного цифрового середовища.

Одним із важливих аспектів є розвиток компетентностей здобувачів освіти та викладачів у контексті професійних потреб ринку праці. Навчальний матеріал має містити не тільки теоретичні аспекти створення цифрового контенту, а й розвивати практичні навички, такі, як робота з різними цифровими інструментами. Викладачі, зі свого боку, повинні мати можливість оновлювати свої власні компетентності у сфері цифрового контенту, щоб бути в курсі останніх технологічних і ринкових тенденцій та передавати ці знання.

Список використаних джерел

1. *Gamification in Education: Top 10 Gamification Case Studies that will Change our Future* Ryan Watkins, Doug Leigh, Don Triner. *Assessing Readiness for E-Learning. PIC. Vol. 17, Issue 4. P. 66-79.* DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1937-8327.2004.tb00321.x>
  2. *The Fourth R: Workforce Readiness : a Guide to Business-Education Partnerships.* Washington: National Alliance of Business, 54 p., (1987).
-

Борисенко Денис³⁴

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0001-5566-6406](https://orcid.org/0000-0001-5566-6406)

E-mail: denisuiipa@gmail.com

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: СКРИНЬКА ПАНДОРИ ЧИ НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Перед сучасною професійною освітою постають нові виклики щодо використання сучасних цифрових технологій, особливо із застосуванням штучного інтелекту. На сьогодні це є активно досліджуваною темою наукової спільноти з великими перевагами і не меншими ризиками. Зі штучним інтелектом пов'язано створення унікальних освітніх середовищ з високим рівнем персоналізації. Особливе значення у створенні адаптованих цифрових платформ має поєднання віртуальної реальності та штучного інтелекту для поглибленого розгортання сучасних моделей професійної підготовки.

Ключові слова: штучний інтелект, інновації, цифрові трансформації, професійна підготовка.

Artificial Intelligence in Vocational Education: Pandora's Box or New Opportunities. Modern professional education faces new challenges regarding the use of modern digital technologies, especially the use of artificial intelligence. Today, it is an actively researched topic of the scientific community with great

---

³⁴©Борисенко Денис (Borysenko Denys)

---

advantages and equally present risks. Artificial intelligence is associated with the creation of unique learning environments with a high level of personalization. A special role in the creation of adapted digital platforms is occupied by the combination of virtual reality and artificial intelligence for the in-depth deployment of modern models of professional training.

***Keywords:** Artificial Intelligence, Innovations, Digital Transformations, Professional Training.*

Вступ. Прагнення людини зробити щось нове та перевершити вже розроблене підштовхнуло її до створення потенційно унікальних інноваційних цифрових інженерних систем, які можуть не тільки обробляти інформацію, а й застосовувати результати оброблення, що сприятиме їх вдосконаленню. Такі передові фантастичні проєкти сьогодні активно стають реальністю та наближаються до можливостей людського інтелекту. Це також широкі напрями розроблення, які стосуються великої низки галузей промисловості та сфер соціального розвитку. Штучний інтелект є елементом у розбудові Суспільства 4.0, модернізації системи освіти, опануванні новітніх практик викладачами та врахуванні сучасних науково-технічних досягнень [4, с. 67].

Нині бракує наукових досліджень в інноваційній сфері та масових впроваджень великої низки світових трендів, що створює передумови до більш активного розгортання вивчення цифрових трансформацій та виявлення унікальних можливостей щодо їх практичного залучення. При цьому кожна новація викликає певне занепокоєння у суб'єктів освітнього процесу, передусім у викладацького складу, щодо можливого погіршення ситуації у зв'язку з їх неконтрольованим впровадженням та виникненням незворотних процесів. Так, штучний інтелект можна розглядати як своєрідну «Скриньку Пандори», що пов'язано з нерозумінням того, до чого може призвести використання інтелектуальних машин і неконтрольоване їх залучення, та з ризиками, які спричинятимуть порушення основних законів робототехніки. Поряд з цим є велика кількість позитивних можливостей щодо розроблення унікальних адаптованих освітніх мереж до кожного учасника освітнього процесу.

Мета. Головною метою роботи є висвітлення тенденційних напрямів і досягнень у розвитку штучного інтелекту, перспективних можливих реалізацій на основі аналізу сучасних науково-дослідницьких робіт науковців, експертних статей щодо тенденцій цифрової трансформації та розроблення штучного інтелекту, а також аналізу стратегій та концепцій розвитку.

Основні результати, методи і підходи. Сучасні зміни в технологіях впливають на розбудову освітньої сфери, створення динамічних навчальних платформ, адаптацію до нових викликів та персоналізації. Зокрема, тенденційні напрями розвитку диктують основні шляхи в дослідженнях та практичній розробці. Згідно із Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032

роки [3] особливу увагу приділено розвитку інновацій, що передбачає створення нових знань і технологій, а також їх впровадження. Це формування основи для майбутнього науково-освітнього потенціалу та впровадження кращого світового досвіду. Серед таких головних сучасних трендів інновацій виступає залучення штучного інтелекту. Це навіть не зовсім технологія, а властивість інженерних систем залучати набутий досвід. Отже, це своєрідна «жива» модель у системі, яка може адаптуватися, покращуватися та обробляти більш вагомні масиви інформації на базі вдосконалених механізмів і підходів.

Залучення штучного інтелекту в професійній освіті – це створення персоналізованого навчання майбутніх фахівців, що охоплює сучасні стратегії навчання, враховує індивідуальні відмінності кожного здобувача освіти та особливості професійної підготовки до кожної галузі, конкретизація та використання ресурсів великих даних, використання адаптивних інструментів та постійний контроль за досягненнями учасників навчального процесу. Крім того, це все відбувається в гнучких навчальних системах із застосуванням агентно-орієнтованого підходу для досягнення поставленої мети, яка може бути персоналізована до кожного учасника освітньої платформи.

Ці новітні підходи та розроблені інтелектуальні системи мають значні переваги застосування в професійній освіті [2], серед яких: універсалізація моделей взаємодій поряд з персоналізацією на базі досвіду великих даних, якими можуть оперувати інтелектуальні машини; створення формату дослідницьких занять на основі варіативних складових, динаміки та стохастичного навчання; врахування більшої кількості параметрів, які можна збирати, обробляти та аналізувати щодо покращення ситуації в системі; підвищення зручності й стимулювання здобувачів освіти, їх мотивації завдяки використанню новітніх розробок; організація навчального процесу в унікальних дистанційних умовах та ширший цифровий розвиток здобувачів освіти.

Новим напрямом у розвитку штучного інтелекту є залучення віртуальної реальності, яка покращує візуалізацію та продуктивність [1]. Це створення навчального середовища принципово нового рівня, в якому моделюються реальні професійні ситуації з великою кількістю ймовірності: кожне завдання є унікальним, а навчальна ситуація максимально реальною як у процедурному, так й у візуальному контексті. Для педагога цей напрям застосування штучного інтелекту демонструє новий потенціал можливостей і головних переваг віртуального середовища в процесі інноваційного дидактичного проєктування. У цьому разі традиційно створюють навчальні кімнати з цифровою підтримкою та можуть бути реалізовані повноцінно автономні онлайн - віртуальні кімнати, в яких викладач є тільки наглядцем.

Висновки. З появою штучного інтелекту пов'язано низку переваг і недоліків одночасно. Присутня певна насторожена ситуація щодо неконтрольованої ініціації, перехоплення ініціативи та можливих збоїв, які завдають шкоди важливим даним та стабільній організації навчального процесу. Це зумовлює певний рівень обережності до активного використання штучного інтелекту, який на сьогодні цілком не вивчений і є предметом великих практичних досліджень. Разом з тим вже розроблено проекти з використанням штучно інтелекту, що створює умови для формування нових навчальних сценаріїв, організації базису для кардинально нової моделі взаємодії, в якій поєднують комбінаторні варіації всіх можливих реалізацій із доповненням головних властивостей – обсягу, різноманітності, швидкості й правдивості.

Список використаних джерел

1. Cao Q. Curriculum design of art higher vocational education based on artificial intelligence assisted virtual reality technology. *Security and Communication Networks*. 2022. P. 1-9. URL: <https://www.hindawi.com/journals/scn/2022/3535068> (дата звернення 20.07.2023).
2. Luan H. et al. Challenges and Future Directions of Big Data and Artificial Intelligence in Education. *Frontiers in psychology*. 2020. Vol. 11. P. 1–11.
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України 17.02.2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf> (дата звернення 20.07.2023).
4. Шишкіна М., Носенко Ю. Перспективні технології з елементами штучного інтелекту для професійного розвитку педагогічних кадрів. *Фізико-математична освіта* 2023. Т. 38 (№1). С. 66–71. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/13161/1/PERSPEKTYVNI%20EKHNOLOHIJII.pdf> (дата звернення: 30.07.2023).

Гуменний Олександр³⁵

Інститут професійної освіти НАПН України
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-6596-3551](https://orcid.org/0000-0001-6596-3551)

E-mail: gumennyi7@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Висвітлено питання актуальності створення віртуальних освітніх середовищ закладів освіти. Відображено підходи і методи аналізу сучасних технологій створення таких середовищ. Показано переваги використання віртуальних освітніх середовищ для ефективного навчання конкурентоздатних майбутніх фахівців. Акцентовано увагу на небезпеках, які потрібно враховувати в процесі використання віртуальних освітніх середовищ.

Ключові слова: віртуальне освітнє середовище, технології створення, небезпеки використання, конкурентноспроможність.

Features of Creating a Virtual Educational Environment for an Educational Institution. The report highlights the relevance of creating Virtual Educational Environments in educational institutions. It presents approaches and methods for

---

³⁵©Гуменний Олександр (Humennyi Oleksandr)

analyzing modern technologies in the development of Virtual Educational Environments. The advantages of using a virtual educational environment for effective learning of competitive future professionals are demonstrated. Attention is drawn to the dangers that need to be considered when utilizing a Virtual Educational Environment.

Keywords: *Virtual Educational Environment, Creation Technologies, Risks of Usage, Competitiveness.*

Вступ. Актуальність створення віртуального освітнього середовища (далі – ВОС) закладу освіти полягає в тому, що сучасний світ швидко змінюється та потребує адаптації до нових технологій і підходів до навчання. ВОС надає унікальні можливості для інтерактивного та доступного навчання, незалежно від місця проживання або фізичної наявності здобувачів освіти; сприяє створенню гнучкого освітнього процесу, де здобувачі освіти можуть отримати доступ до різноманітних навчальних матеріалів, взаємодіяти з викладачами та однокласниками, а також виконувати завдання та оцінювати свій прогрес. Ураховуючи сучасні тенденції в освіті та зростаючу потребу в дистанційному навчанні, створення віртуального освітнього середовища є важливим кроком у підвищенні рівня якості освіти та забезпеченні доступності до знань для всіх здобувачів освіти.

Мета, методи і підходи. Проаналізувати сучасні технології та підходи для створення віртуальних освітніх середовищ, зокрема з фокусом на їхню придатність для закладів освіти, для вивчення та аналізу сучасних технологій та підходів до створення використовувалися такі методи:

1. Дослідження літературних джерел. Проведено аналіз наукових статей, книжок, дисертацій та інших публікацій, що стосуються віртуальних освітніх середовищ. Акцентувалася увага на авторитетних джерелах, у яких висвітлюють різні аспекти технологій та підходів, їхню ефективність та застосування у закладах освіти.

2. Експертні опитування. Залучено експертів з практичного досвіду використання. Складено опитувальник із запитаннями щодо оцінювання придатності конкретних технологій і підходів у закладах освіти. Проаналізовано відповіді та висновки для отримання інформації про переваги й недоліки віртуального освітнього середовища та вимоги до нього.

3. Кейс-студії та аналіз проєктів. Вивчено кейс-студії та проаналізовано реальні проєкти, де впроваджено ВОС у закладах освіти. Досліджено ці проєкти, з урахуванням цілей, методів, результатів та впливу на навчання. Це уможливило розуміння практичних викликів та успіхів впровадження ВОС.

4. Проведення пілотних проєктів. Розглянуто можливості організації пілотних проєктів з використання ВОС у закладах освіти. Реалізація пілотних

проектів уможливила вивчення практичних аспектів впровадження технологій і підходів, дала змогу спостерігати за їх впливом на здобувачів освіти, педагогічних працівників та керівництво.

5. Ознайомлення з практиками закладів освіти. Вивчено досвід закладів освіти, які успішно використовують ВОС; досліджено стратегії, підходи та технології, які заклади освіти використовують для підтримки навчання.

Основні результати. Використання ВОС має декілька переваг для ефективного навчання здобувачів освіти:

1. Доступність та гнучкість. ВОС дає змогу здобувачам освіти мати доступ до навчального матеріалу та ресурсів у будь-які зручні для них час і місце. Вони можуть навчатися віддалено, власним темпом, що забезпечує гнучкість в освітньому процесі.

2. Інтерактивність. ВОС може надавати інтерактивні елементи, зокрема відеоуроки, вправи, ігри, спільну роботу, уможливаючи більш активну взаємодію здобувачів освіти з навчальним матеріалом. Це сприяє зацікавленості навчанням та покращує розуміння й запам'ятовування інформації.

3. Персоналізація та адаптація. ВОС може враховувати індивідуальні потреби та рівень навчання кожного здобувача освіти. ВОС може надавати персоналізовані рекомендації, допомагати ідентифікувати слабкі місця та пропонувати додаткові матеріали або завдання для покращення розуміння.

4. Візуалізація та інтерактивність. ВОС може використовувати візуальні елементи, діаграми, анімацію та симуляції для кращого уявлення складних концепцій та процесів. Це допомагає здобувачам освіти легше сприймати та розуміти матеріал.

5. Співпраця та обмін знаннями. ВОС може стимулювати співпрацю та обмін знаннями між здобувачами освіти через форуми, чати, спільні проекти тощо. Це дає змогу створювати сприятливе середовище для колективного навчання та співпраці.

Використання ВОС сприяє інноваціям у сфері освіти і навчання, однак можуть виникати небезпеки, які потрібно враховувати [1]. Разом з тим іноді віртуальне освітнє середовище може мати:

1. Технічні проблеми. Використання ВОС може залежати від наявності стабільного інтернет-з'єднання та підтримки відповідних технічних пристроїв. Технічні неполадки, зокрема такі, як відключення інтернету або несправність обладнання, можуть перешкоджати нормальному освітньому процесу.

2. Безпека даних. Використання ВОС може потребувати обміну конфіденційною інформацією, такою як особисті дані суб'єктів освітнього процесу. Важливо забезпечувати належний рівень захисту цих даних та дотримуватися відповідних протоколів безпеки.

3. Віртуальна недостатність. Деякі здобувачі освіти можуть зазнавати труднощів з адаптацією до віртуального навчання. Вони можуть почувати відсутність фізичної взаємодії з педагогічним працівником та одногрупниками, що може впливати на їх мотивацію та участь в освітньому процесі.

4. Відсутність соціальної взаємодії. Віртуальне навчання може обмежувати можливості соціальної взаємодії та спілкування з одногрупниками, що впливатиме на розвиток соціальних навичок та здатність до співпраці з іншими.

Висновки. Використання ВОС є надзвичайно важливим інструментом у підготовці конкурентноздатних майбутніх фахівців у різних сферах. Основні загальні висновки щодо значення ВОС в цьому контексті передбачають:

1. Розширення можливостей навчання. ВОС дає змогу здобувачам освіти отримувати доступ до різних навчальних ресурсів, інтерактивних матеріалів та симуляцій, що розширює їх можливості навчання. Вони можуть експериментувати, виконувати завдання та набувати практичних навичок в контрольованому віртуальному середовищі.

2. Підвищення мотивації та залученості. Інтерактивність, цікавість та бажання здобувачів освіти долучитися до ВОС сприятимуть підвищенню їх мотивації до навчання. Здобувачі освіти більш активно цікавляться навчальним матеріалом, мають можливість самостійно досліджувати та розв'язувати проблеми, що розвиває їх як майбутніх фахівців.

3. Стимулювання розвитку критичного мислення і вмінь аналізувати та розв'язувати проблеми. Здобувачі освіти навчаються застосовувати свої знання та навички до реальних ситуацій, вчать розробляти стратегії та приймати обґрунтовані рішення.

4. Підвищення технологічної грамотності. Залученість здобувачів освіти до ВОС потребує від них використання технологій та інформаційних засобів, що сприяє розвитку їхньої технологічної грамотності. Вони навчаються використовувати різні цифрові інструменти, спілкуватися та працювати в онлайн-середовищах, що є важливими навичками в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Clark L. *Virtual Learning Environments in Teacher Education. Technology, Pedagogy and Education. 2013. Vol. 22(1). P. 121–131. DOI: <https://doi.org/10.1080/1475939X.2012.731632>.*
-

Guraliuk Andrii ³⁶

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine
Kyiv, Ukraine

ORCID: [0000-0002-7497-5746](https://orcid.org/0000-0002-7497-5746)

E-mail: ag.guraliuk@gmail.com

MODEL OF THE SCIENTIFIC SUPPORT SYSTEM OF THE OPEN EDUCATIONAL ENVIRONMENT

A number of systemic challenges faced by Ukrainian society led to rapid changes in many areas of human activity. Among the most significant are the rapid development of scientific and technical progress and the transition to a knowledge society, the Covid-19 pandemic, which caused significant limitations in personal communications, the full-scale invasion of Russian troops and the mass migration of citizens to safe territories. All this led to great changes in education in general and in professional education in particular. The main trend in the development of modern education has become its mass digitalization. It is necessary to note the ambiguity of this process. On the one hand, digitalization contributes to the increase of openness, flexibility of education, the growth of student involvement in the learning process, the development of a network model of interaction of higher education institutions. On the other hand, it leads to the creation of a new educational situation, the inclusion of new factors in the education system that change the rules of interaction between the participants of the educational process. Such a change in relations transforms the educational process at a qualitative level and requires the improvement of existing and the search for new teaching methods. This work is devoted to the description of the technology of building a model of the educational and scientific support system of the open educational environment of a higher education institution. In order to solve this problem, the psychological and pedagogical literature on the research problem, the current legal framework in the field of digitalization of education in Ukraine and the European Union were analyzed. Approaches to the organization of quality assessment of the use of electronic resources in the educational process were considered. A survey of the participants of the educational process was also conducted.

Keywords: *Open Learning Environment, Digitalization of Education, Educational and Scientific Support, Modeling, Higher Education.*

Модель системи наукової підтримки відкритого освітнього середовища. Низка системних викликів, з якими зіткнулося українське суспільство, зумовили динамічні зміни у багатьох сферах людської діяльності. Серед найбільш значущих – стрімкий розвиток науково-технічного прогресу та перехід до суспільства знань, пандемія Covid-19, яка спричинила суттєві обмеження в особистому спілкуванні, повномасштабне вторгнення російських військ та масова міграція українців. Усе це призвело до значних змін в освіті загалом і в професійній зокрема. Основним трендом розвитку сучасної освіти стала її масова цифровізація. Важливо зазначити неоднозначність цього процесу. З одного боку, цифровізація сприяє підвищенню відкритості, гнучкості освіти, зростанню залученості здобувачів освіти в освітній процес, розвитку мережевої моделі взаємодії вищих навчальних закладів. З іншого боку, це призводить до створення нової освітньої ситуації, включення в систему освіти нових чинників, які змінюють правила взаємодії між учасниками освітнього процесу. Така зміна співвідношень трансформує освітній процес на якісному рівні і потребує

---

³⁶©Гуралюк Андрій (Guraliuk Andrii)

вдосконалення існуючих і пошуку нових методів навчання. Статтю присвячено опису технології побудови моделі системи освітньо-наукового забезпечення відкритого освітнього середовища закладу вищої освіти. Проаналізовано психолого-педагогічні праці з проблеми дослідження з цього питання, чинну законодавчу базу у сфері цифровізації освіти в Україні та Європейському Союзі. Розглянуто підходи до організації оцінювання якості використання електронних ресурсів у освітньому процесі. Проведено опитування учасників освітнього процесу.

Ключові слова: *відкрите освітнє середовище, цифровізація освіти, освітньо-наукове забезпечення, моделювання, вища освіта.*

Context. A number of systemic challenges faced by Ukrainian society led to rapid changes in many areas of human activity. Among the most significant are the rapid development of scientific and technical progress and the transition to a knowledge society, the Covid-19 pandemic, which caused significant limitations in personal communications, the full-scale invasion of Russian troops and the mass migration of citizens to safe territories. All this led to great changes in education in general and in professional education in particular. The main trend in the development of modern education has become its mass digitalization. It is necessary to note the ambiguity of this process. On the one hand, digitalization contributes to the increase of openness, flexibility of education, the growth of student involvement in the learning process, the development of a network model of interaction of higher education institutions. On the other hand, it leads to the creation of a new educational situation, the inclusion of new factors in the education system that change the rules of interaction between the participants of the educational process. Such a change in relations transforms the educational process at a qualitative level and requires the improvement of existing and the search for new teaching methods.

Purpose or Goal. The goal of our work is to create a model of the system of educational and scientific provision of an open educational environment of a higher education institution, which would take into account the modern realities of the activity of an educational institution in Ukraine. This model should be as variable as possible to take into account the specifics of the educational institution, meet the demands of society and describe its main functions related to educational and scientific activities. The article examines the scientific and methodological principles of research, the conceptual and terminological apparatus, outlines the methodological principles of creating a model of the educational and scientific support system of the open learning environment of a higher education institution, substantiates the general model of the formation of the educational and scientific support system. The model reflects the peculiarities of the process of formation and development of the educational and scientific support environment aimed at achieving the goals of the

---

pedagogical system. An analysis and evaluation of the prospects for the development of the system of educational and scientific provision of an open learning environment was carried out on the basis of the proposed approaches.

Approach. This work is devoted to the description of the technology of building a model of the educational and scientific support system of the open educational environment of a higher education institution. In order to solve this problem, the psychological and pedagogical literature on the research problem, the current legal framework in the field of digitalization of education in Ukraine and the European Union were analyzed. Approaches to the organization of quality assessment of the use of electronic resources in the educational process were considered. A survey of the participants of the educational process was also conducted. In the process of creating the model, an ontological approach, a resource approach, and a qualitative approach were used to assess the quality of the obtained model.

Actual or Anticipated Outcomes. The result was the construction of a model of the system of educational and scientific provision of an open educational environment of a higher education institution. That is, the creation of a graphic image and textual writing of elements of the system of educational and scientific support, connections between these elements and methods of their assessment.

Conclusions/Recommendations. As a result of the research, a model was obtained that can become an effective tool for the development of educational and scientific provision of the open educational environment of the educational institution. Such a model will contribute to the improvement of the quality of activities of the institution of higher education both in the educational and scientific spheres.

Заболотенко Денис³⁷

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

м. Вінниця, Україна

ORCID: [0000-0002-9775-070X](https://orcid.org/0000-0002-9775-070X)

E-mail: zabolotenkodenys@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЧЕРЕЗ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ В АСИНХРОННОМУ РЕЖИМІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У поданій розвідці досліджено використання онлайн-навчання в режимі віддаленого часу під час процесу підвищення кваліфікації публічних службовців. Автором окреслено освітні онлайн-платформи, які акцентовані на асинхронний режим навчання. Визначено переваги та недоліки такого режиму освітнього процесу для працівників публічної сфери.

Ключові слова: *онлайн-навчання, асинхронний режим навчання, публічний службовець.*

---

³⁷©Заболотенко Денис (Zabolotenko Denys)

Improvement of the Qualifications of Public Servants Through Online Learning in Asynchronous Mode: Advantages and Disadvantagesstem. This research explores the use of online learning platform in the professional development process of public servants. The author outlines learning online platforms that are focused on asynchronous learning mode. The advantages and disadvantages of such a mode of the educational process for public sector workers are determined.

Keywords: *Online Education, Asynchronous Learning Mode, Public Servant.*

Вступ. Підвищення кваліфікації публічних службовців є ключовим елементом для забезпечення ефективності та якості їхньої роботи. Кожен публічний службовець мусить постійно розвиватись через ознайомлення зі змінами до законодавства, світових тенденцій, вивчати міжнародний досвід діяльності у його сфері діяльності. Окрім саморозвитку, не менш важливим є потреба у щорічному підвищенні кваліфікації, яке в умовах військового стану в Україні має складати 0,5 кредитів ЄКТС.

Водночас, повномасштабне військово вторгнення РФ змінило деякі пріоритети та з одного боку потребує постійної залученості публічних службовців у професійне виробництво, тим самим не даючи їм змогу на тривалий час відлучатися від робочого місця, а з іншого – масове скупчення осіб, особливо тих, хто має відношення до публічної служби, є небажаним в плані безпеки, з розрахунку на постійну загрозу ракетного обстрілу. За цих умов навчання онлайн набуває все більшої популярності та є найкращою альтернативою, яка дозволяє без суттєвого відриву від виробництва, підвищувати свої професійні компетентності.

Проблема дистанційного навчання є відносно новою у сфері освіти, а особливо її підгалузі, пов'язаної з навчанням державних службовців. Певні аспекти проблеми розкрито у працях Н. Алюшиної (психологічна особливості дистанційного навчання державних службовців) [1]; Л. Требик (принципи дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації управлінських кадрів на рівні місцевих адміністрацій) [3]; Л. Корнута (окреслила особливості реалізації дистанційного навчання для державних службовців) [2]. Проте, усі дослідники визначають лише переваги дистанційного навчання та акцентують увагу лише на навчанні у режимі реального часу, тоді як асинхронний режим, його переваги та недоліки наразі не постали сферою наукових розвідок.

Метою поданої розвідки є висвітлення переваг та недоліків асинхронного режиму навчання у професійному розвитку публічних службовців.

Основні результати. У законодавчому просторі, наказом МОН України ще у 2013 р. було затверджено положення про дистанційне навчання, яке поширюється у тому числі й на заклади післядипломної освіти або структурних підрозділах вищих навчальних закладів, наукових і освітньо-наукових установ,

---

що здійснюють післядипломну освіту. Відповідно до наказу, дистанційна форма навчання – форма організації навчального процесу у закладах освіти, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень [4].

Реалії сьогодення вимагають нових підходів у освіті, одним з яких постало дистанційне (або онлайн) навчання. Як вказує А. Алюшина, технологія дистанційного навчання є якісно новим прогресивним способом здобуття освіти на основі ідеї «відкритої освіти» завдяки можливостям сучасних інформаційних технологій [1]. На думку дослідниці, дистанційне навчання є найбільш оптимальним способом здобуття додаткової освіти або перепідготовки працівників органів державної служби, враховуючи їх чисельність та неможливість забезпечити усіх в режимі офлайн.

Єдине на сьогодні тлумачення дистанційного навчання державного службовця запропоновано у науковій розвідці Л. Корнути. Дослідниця визначає дистанційне навчання державного службовця, як індивідуалізований процес набуття професійних компетентностей спрямованих до практичного виконання завдань і функцій держави, а також підвищення компетентності в управлінській діяльності, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у сфері державної служби та функціонує на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Онлайн навчання в практичній площині може відбуватись у двох формах: дистанційному навчанні в синхронному режимі (тобто в режимі реального часу, коли слухач та викладач перебувають онлайн в межах певної платформи відеоконференцзв'язку, відбувається їх прямиий діалог) та асинхронному режимі (коли є певна кількість онлайн курсів, як у текстовому так і форматі відео лекцій, які мусить опрацювати слухач та вже на основі чого скласти підсумковий контроль у формі рішення ситуативних задач, тестування тощо). У поданій розвідці ми акцентувати увагу на асинхронному режимі онлайн навчання, адже він є найбільш популярним серед працівників органів публічної служби. Власне згаданий вище наказ МОН пропонує наступне тлумачення асинхронного режиму – це взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо [3].

Сьогодні найбільшою популярністю користуються освітні платформи «EdEra» та «Prometheus», «Портал Дія.Цифрова освіта», але поданий процес не є сталим та постійно виникають нові платформи подібного зразку. Також, освітні програми онлайн формату пропонують різні заклади підвищення

кваліфікації, спрямовані виключно на працівників публічної служби, зокрема такі як «Вища школа публічного управління», регіональні осередки підвищення кваліфікації тощо.

Головною перевагою асинхронного режиму, що впливає на вибір програм, які реалізуються у його форматі працівниками державних органів є те, що він дозволяє самостійно слухачам розподілити власний час для виконання навчальних завдань не прив'язуючись до графіку занять та не полишаючи робоче місце, що в нинішніх умовах є досить вагомим показником.

Подібна гнучкість та доступність поєднується з можливістю повернення до вже пройденого та повторення матеріалу. Державні службовці можуть повертатися до певних частин курсу, щоб краще зрозуміти матеріал або підготуватися до підсумкового контролю, передбаченого програмою. Це дозволяє забезпечити більш глибоке засвоєння матеріалу та покращити якість навчання. Іншою перевагою асинхронного навчання є можливість навчання власним темпом. Державні службовці можуть вивчати матеріал швидше або повільніше в залежності від своїх індивідуальних потреб та можливостей. Це дає змогу кожному слухачу максимально ефективно засвоїти матеріал і забезпечити успішне проходження курсу не прив'язуючись до темпів викладання певного лектора або ж часових обмежень офлайн-програми чи програми, що реалізується дистанційно в межах реального часу. Не менш вагомим позитивним показником є масштабованість. Асинхронні онлайн-курси, на відмінну від синхронного навчання та тим паче навчання в режимі офлайн, не має обмеженості по кількості слухачів. Окрім того, онлайн-навчання може бути більш адаптивним до потреб та індивідуальних характеристик кожного слухача, що дозволяє підбирати навчальні матеріали та завдання, враховуючи потреби та рівень підготовки кожного, хто вирішив пройти курс.

Зауважимо, що поряд з перевагами, онлайн-навчання у режимі віддаленого часу має й низку недоліків, головним з яких є відсутність прямого контакту з викладачем (лектором, тренером). Викладач є тим суб'єктом навчального процесу, яке не тільки доносить інформацію. Він також допомагає роз'яснити окремі питання, адаптується до потреб аудиторії чи кожного окремого слухача. Відсутність подібної інтерактивності прямого навчання може знизити якість усього навчального процесу та підвищити ризик виникнення неправильної інтерпретації матеріалу. Крім того, асинхронне навчання може бути менш ефективним у випадку, коли потрібно навчитися практичних навичок або виконувати завдання, які вимагають прямої взаємодії між викладачем та слухачем. Особливо це актуально для професій, які передбачають пряму взаємодію з громадськістю, зокрема і робота у сфері державної служби.

З вищезначеного недоліку випливає й те, що асинхронне навчання може бути менш ефективним у випадку, коли потрібно розвивати здібності комунікації та співпраці в команді. Ще одним недоліком можемо назвати недостатню мотивацію до навчання. Відсутність живої взаємодії з викладачем та іншими слухачами може знизити мотивацію до навчання та ускладнити процес самомотивації. Слухач може просто пройти тестування, не опрацьовуючи наданий матеріал, тим самим поставивши за мету лише отримання сертифікату про проходження курсу, а не отримання нових знань та розвиток умінь. Важливо також пам'ятати, що асинхронне навчання онлайн не є універсальним рішенням для всіх сфер професійного розвитку. Для прикладу, для формування навичок комунікації, лідерства та розвитку міжособистісних відносин, синхронне навчання буде більш ефективним.

Висновок. Таким чином, реалії сьогодення роблять асинхронний режим навчання досить дієвим та мобільним способом підвищення кваліфікації публічних службовців, адже дозволяє учасникам навчального процесу працювати у зручній для них час та темп, забезпечуючи можливість повторення матеріалу та самостійної роботи. Окрім того, асинхронне навчання онлайн зменшує витрати на навчання та дозволяє публічним службовцям ефективно поєднувати роботу та навчання. Разом з тим поданий формат має низку недоліків, головним з яких є відсутність прямого контакту з викладачем, що ліквідує можливість діалогу, отримання уточнень на проблемні питання. В цілому, впровадження онлайн-курсів у асинхронному режимі може стати важливим інструментом для підвищення рівня професійної підготовки публічних службовців в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства. Однак, успіх цього підходу на нашу думку залежатиме від відповідної підготовки та планування з боку організаторів навчання та доброзесного ставлення слухачів до навчання в онлайн-режимі.

Список використаних джерел

1. Алюшина Н. О. Психолого-педагогічні та акмеологічні особливості дистанційного навчання державних службовців. URL: <https://www.yumpu.com/xx/document/read/8796623/> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Корнута Л. М. Дистанційне навчання державних службовців: особливості реалізації. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 2. С. 41–44.
3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25.04.2013р. № 466 : станом на 16 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
4. Требик Л. П. Основні принципи дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації управлінських кадрів регіону URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Trebik.pdf> (дата звернення: 10.05.2023)

Ільїна Тетяна³⁸

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-1640-702X](https://orcid.org/0000-0002-1640-702X)

E-mail: tanya68301@gmail.com

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ РІЗНОБІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Автором здійснено аналіз цифрових технологій (далі – ЦТ) та цифрових сервісів (далі – ЦС), застосування яких здатне допомогти у вирішенні широкого переліку питань як на рівні закладів освіти (управлінського складу), так і на рівні науково-педагогічного складу. У публікації зазначається, що широке застосування ЦТ та ЦС здатне: покращити якість освіти, зокрема, сприятиме підвищенню рівня інклюзивності в освіті; надати поштовх для отримання здобувачами нових навичок, що знадобляться їм як у професійній сфері, так і повсякденному житті в умовах цифрової ери. Водночас, для досягнення зазначених цілей, перед освітянами стоїть першочергове завдання – вийти на продуктивно-творчий рівень застосування ЦТ і ЦС в освітньому процесі, яке передбачає: сформовану мотивацію щодо безперервного розвитку цифрової компетентності освітян всіх рівнів; вільне обрання ЦТ і ЦС відповідно до мети (розробка, імплементація, фасилітація, моніторинг, оцінювання тощо) заняття, вікових особливостей, рівня знань, умінь і навичок здобувачів освіти; визначення доцільності застосування тієї чи іншої ЦТ або ЦС; визначення ключових показників ефективності та дієвості обраної ЦТ та ЦС; врахування матеріально-технічного рівня забезпечення закладу освіти. Матеріали тез доповіді мають апробаційний характер у контексті виконання планових завдань наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти (<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/>).

Ключові слова: розвиток освіти, цифрові технології, цифрові сервіси, цифрові компетентності, ключові показники ефективності для обраної ЦТ та ЦС.

Digital Technologies as an Effective Mechanism of Diverse Development of Educational Institutions. The article provides an analysis of digital technologies and services, the use of which can help in solving a wide range of issues both at the level of educational institutions (management staff) and at the level of scientific and pedagogical staff. The publication notes that the wide application of digital technologies and services can: improve the quality of education, in particular, it could contribute to increasing the level of inclusiveness in education; provide an impetus for students to acquire new skills that they will require in digital era for both professional sphere and in everyday life. At the same time, in order to achieve the stated goals, the primary task for educators is to reach a productive and creative level of the implementation of digital technologies and services in the educational process, which involves: formed motivation for the continuous development of the digital competence of educators at all levels; free choice of

---

³⁸©Ільїна Тетяна (Ilina Tetiana)

---

digital technologies and services following the purpose (development, implementation, facilitation, monitoring, evaluation, etc.) age characteristics, level of knowledge, abilities and skills of the students; determining the expediency of using a certain digital service or technology; determining KPIs for the implemented digital service or technology; taking into account the material and technical level of support of the educational institution. The materials of the report's thesis have an approbation nature in the context of the scientific research planned tasks implementation «Information and analytical support for the digital transformation of education and pedagogy: domestic and foreign experience» Department of Abstract and Analytical Information in the Sphere of Education.

Keywords: *Educational Development, Digital Technologies, Digital Services, Digital Competences, Kpis For the Implemented Digital Service or Technology*

Вступ. У Національній стратегії розвитку освіти України записано, що «...модернізація і розвиток освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучно реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, навчання і розвиток особистості» [5]. Особливого значення ці слова набули під час пандемії Covid-19, коли освітяни вимушені були перейти на дистанційний (синхронний та асинхронний) режим навчання, а згодом, і під час повномасштабного військового вторгнення ядерної держави на територію нашої країни, в наслідок якого перед національною системою освіти постали виклики: пряма загроза життю та здоров'ю всіх учасників освітнього процесу; часткова або повна (в залежності від регіону) руйнація інфраструктури закладів освіти, чисельні пошкодження, втрати освітнього і дослідницького обладнання тощо; значні втрати кадрового складу закладів освіти, здобувачів та абітурієнтів, що змушені залишити або покинути своє місце проживання та переїхати в інший регіон України або за кордон; тимчасова відсутність доступу до освітнього процесу всіх її учасників та забезпечення їх матеріально-технічним обладнанням, зокрема комп'ютерами, ноутбуками, планшетами, інтернет-обладнанням для здійснення дистанційного навчання тощо [4].

Зазначені виклики стали домінуючими для освітян у визначенні майбутніх напрямів розвитку задля досягнення мети освіти, а саме «...розвитку людини як особистості і найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [3] і відповідної реалізації затвердженої стратегії розвитку освіти.

Законом України «Про освіту» [3] зазначено, що якістю освіти є відповідність результатів навчання здобувача освіти тим вимогам, що встановлені законодавством, відповідними освітніми стандартами та/або договорами про надання освітніх послуг, при цьому, якість освіти визначається системою взаємопов'язаних груп характеристик, які можна розподілити за наступними векторами: якість процесу, якість результату, якість потенціалу. З огляду на процеси, що відбуваються в українському суспільстві та економіці, неможливо представити підвищення рівня якості будь-якої сфери, зокрема в освіті, без впровадження ЦТ і ЦС, які є однією з характеристик якості процесу. Таким чином, наскрізне впровадження ЦТ і ЦС здатне сприяти вирішенню більшості з вище зазначених проблем як в освітній галузі, так і економіці в цілому. На основі аналітичного дослідження наукових, науково-методологічних, науково-практичних наробок з даної тематики нами виокремлено цифрові технології та сервіси, застосування яких, на нашу думку, здатне допомогти у вирішенні широкого переліку питань як на рівні закладів освіти (управлінського складу), так і на рівні науково-педагогічного складу (табл. 1).

Таблиця 1

Цифровий інструментарій (платформи, сервіси)

Назва 1	Короткий опис 2	Задекларований ефект від використання 3
Google Classroom (об'єднує Google Meet, Google Диск, Google Документи, Google Таблиці, Google Презентації, Google Форми, Google Сайти, Google Calendar, Gmail), Apple Classroom (інтегрує застосунки, що підтримують ClassKit), Moodle	Навчальні платформи, для повного оцифрування навчального процесу.	– Створення, поширення, класифікації та моніторингу виконання завдань; – Спільний доступ до роботи з без паперовим документом; – Детальне планування та відслідковування заходів; – Підвищення рівня інклюзивності, через залучення здобувачів, які не мають можливості бути присутніми на заняттях тощо.
BigBlueButton, Microsoft Teams, Moodle, Zoom, Skype тощо	Сервіси для проведення онлайн конференцій, вебінарів, онлайн занять тощо.	– Підвищення рівня інклюзивності, через залучення здобувачів, які не мають можливості бути присутніми на заняттях; – забезпечення безперервності освітнього процесу тощо.
Advego Plagiat, Edu-Birde, Etxt Antiplagiat, UNICHECK, Strike-plagiarism тощо	Сервіси для перевірки навчальних робіт на наявність плагіату	– Сприяння: – підвищенню рівня довіри до закладів освіти; – інтернаціоналізації освіти; – залученню бізнесу до спільної роботи з навчальними закладами тощо.
Minecraft Education, Discovery Tour by Assassin's Creed, Kerbal Space Program, Scratch, Swift Playgrounds	Навчальні ігрові платформи для мульти- або моно-дисциплінарного навчання	– Сприяє засвоєнню матеріалу здобувачами освіти; – Підвищенню інклюзивності освіти.

Продовження табл. 1

1	2	3
Microsoft Azure, Amazon Web Services	Інтегровані хмарні платформи	<ul style="list-style-type: none"> – Захист даних та профілів закладу освіти на надійній інтелектуальній платформі, яка забезпечує аналітику із вбудованим штучним інтелектом і машинним навчанням; – Забезпечення необхідних обчислювальних потужностей «за потреби» без необхідності закупівлі дорого за вартістю обладнання; – Автоматизація адміністративних процесів і відповідне зменшення витрати на них.
Microsoft Dynamics, SAP S/4HANA та інші	ERP системи для управління закладами освіти	<ul style="list-style-type: none"> – Підвищення рівня автоматизації в управлінні закладом освіти та забезпечення прозорості і неупередженості в ухваленні рішень.

У контексті аналітичних розвідок було з'ясовано, що питаннями застосування цифрових технологій та використання окремих цифрових сервісів в освітньому процесі опікуються багато закордонних [7, 8] та ін. і вітчизняних науковців [1, 2, 6, 9, 10] та ін., а також визначено, що основними факторами відбору цифрових технологій викладачами є: рівень цифрової компетентності самого викладача, мета з якою він використовує ту чи іншу технологію (розробка, імплементація, фасилітація, моніторинг, оцінювання тощо), вікові особливості, рівень знань, умінь і навичок здобувачів освіти тощо. Але зазначимо, що в наведених дослідженнях не прослідковується: обґрунтування вибору тих чи інших цифрових технологій і цифрових сервісів як на рівні закладу освіти, так і на рівні викладача, що обирає їх; порівняльний аналіз та підтвердження ефективності використання саме цих обраних цифрових технологій і сервісів, відповідність результатів їх використання щодо задекларованих ефектів в освітньому процесі. На нашу думку, доцільно при виборі цифрової технології та/або цифрового сервісу необхідно: чітко сформована мета використання, визначення доцільності, визначення ключових показників ефективності та дієвості; умови для постійного розвитку цифрової компетентності та опанування новітніми цифровими технологіями науково-педагогічними, науково-методичними працівниками та адміністрацією закладів освіти; матеріально-технічне забезпечення процесу цифровізації.

Висновок. Отже, враховуючи чинні положення Закону України «Про освіту», існуючу стратегію розвитку галузі освіти, зазначені результати досліджень та власний практичний досвід викладання дозволяють стверджувати, що цифрові технології можуть стати дієвим механізмом для різнобічного розвитку закладів освіти, а їх широке застосування здатне: покращити якість освіти, зокрема,

сприятиме підвищенню рівня інклюзивності в освіті; надати поштовх для отримання здобувачами нових навичок, що знадобляться їм як у професійній сфері, так і повсякденному житті в умовах цифрової ери. Водночас, для досягнення зазначених цілей, перед освітянами стоїть першочергове завдання – вийти на продуктивно-творчий рівень застосування ЦТ і ЦС в освітньому процесі, яке передбачає: сформовану мотивацію щодо безперервного розвитку цифрової компетентності освітян всіх рівнів; вільне обрання ЦТ і ЦС відповідно до мети заняття, вікових особливостей, рівня знань, умінь і навичок здобувачів освіти; визначення доцільності застосування тієї чи іншої ЦТ або ЦС; визначення ключових показників ефективності та дієвості обраної ЦТ та ЦС; врахування матеріально-технічного рівня забезпечення закладу освіти.

Перспективою подальших розвідок може стати здійснення інформаційно-аналітичного супроводу за результатами вивчення досвіду вітчизняних і закордонних науковців і практиків щодо визначення ключових показників ефективності та дієвості оцінки застосування цифрових технологій в освітньому процесі та механізму (алгоритму) створення викладачем власних показників ефективності та дієвості для ефективного визначення цифрових технологій відповідно до обраних цілей.

Список використаних джерел

1. Антошук С. В. Досвід підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо використання онлайн-сервісів для створення цифрового контенту *Ін: Управління розвитком ЗП(ПТ)О на засадах педагогічної логістики: стан, реалії, досвід: матеріали всеукр. наук.-практ. конференції, м. Київ, 17 листоп. 2022 р. Чернівці: Видавничий дім «Букрек». 2022. С. 52–55. URL: <http://surl.li/hknon> (дата звернення: 23.05.2023).*
2. Гончарова І. П. Цифрові технології в освіті як засіб покращення доступності та ефективності навчання *Ін: Розвиток науково-методичної компетентності педагогічних працівників на засадах цифрової дидактики: матеріали міжрег. наук.-практ. семінару. Біла Церква: Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти. 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734946/> (дата звернення: 23.05.2023).*
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 року №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
4. Освіта України в умовах воєнного стану : інформаційно-аналітичні дані [офіц. сайт]; упоряд. Т. Ільїна. Київ, 2022. 11 с. URL: https://dnpb.gov.ua/my/InfoA-EduML-Ilina_TV.pdf (дата звернення: 10.07.2023).
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 22.05.2023).
6. Струтинська О. В. Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету. 2020. Вип. 9. С. 145–160. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020.9.12>.*
7. Dezuani M., Macri J. *Minecraft: Education Edition for Educational Impact. Retrieved. 2019. URL: <https://research.qut.edu.au/dmrc/wp-content/uploads/sites/5/2019/10/MEE-Research.pdf> (дата звернення: 10.05.2023).*

-
8. Haleem A., Javaid M., Qadri M. A., Suman R. *Understanding the role of Digital Technologies in Education: a Review, Sustainable Operations and Computers*, Vol. 3, 2022, P. 275–285, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.susoc.2022.05.004>.
  9. Romanova G., Petrenko L., Romanov L., Kupriyevych V., Antoniuk L. *Digital Technologies as a Driver of Professional Development of Teachers of Vocational Education Establishments, Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges*, *Youth Voice Journal*. 2022. Vol. IV P. 67–80. URL: <http://surl.li/gzkqk> (дата звернення: 05.05.2023).
  10. Rostoka M., Guraliuk A., Cherevychnyi G., Vyhovska O., Poprotskyi I., Terentieva N. *Philosophy of a Transdisciplinary Approach in Designing an Open Information and Educational Environment of Institutions of Higher Education*. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. Vol. 13(3). P. 548–567. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.3/466>.
-

Калюжна Олена³⁹

Меліоративний лицей Піщанської сільської ради Новомосковського району
Дніпропетровської області
смт. Меліоративне, Україна

E-mail: caluzhnaolena@gmail.com

НЕЙРОМЕРЕЖІ. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОГРАМ, ЩО ГЕНЕРУЮТЬ РІЗНОМАНІТНИЙ КОНТЕНТ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Останнім часом ми часто чуємо про так звані нейронні мережі, мовляв незабаром вони будуть активно застосовуватися і в робототехніці, і в машинобудуванні, і в багатьох інших сферах людської діяльності. Що ж являють собою ці нейронні мережі, як вони працюють, яке у них застосування і чим вони можуть стати корисними для нас, педагогів та здобувачів освіти? Нейромережа – це комп'ютерна система, яка намагається відтворити роботу людського мозку, а саме те, як ми сприймаємо інформацію та вчимося. Наш мозок схожий на велику мережу з'єднаних «будиночків» (нейронів), які передають сигнали один одному. Нейромережа працює за аналогічним принципом: вона складається зі штучних нейронів, які з'єднані між собою і передають інформацію. Ці нейрони можуть вчитися та адаптуватися, щоб ставати кращими у вирішенні таких завдань: розпізнавання зображень, переклад текстів, прогнозування погоди та інше.

Ключові слова: нейромережа, штучний інтелект, інноваційні програми.

Neural Networks. Use of Innovative Programs that Generate Various Content with the Help of Artificial Intelligence in Foreign Literature Lessons. *Recently, we often hear about the so-called neural networks, they say that soon they will be actively used in robotics, mechanical engineering, and many other areas of human activity. What are these neural networks, how do they work, what are their applications and how can they be useful for us, teachers and students of education? A neural network is a computer system that tries to replicate the way the human brain works, namely how we perceive information and learn. Our brain is like a large network of connected «houses» (neurons) that transmit signals to each other. A neural network works on a similar principle: it consists of artificial neurons that are interconnected and transmit information. These neurons can learn and adapt to become better at tasks such as image recognition, text translation, weather forecasting, and more.*

Keywords: Neural Network, Artificial Intelligence, Innovative Programs.

---

³⁹©Калюжна Олена (Kaliuzhna Olena)

Вступ. Штучний інтелект революціонував наш підхід до освіти. Однією з найцікавіших подій останніх років стало використання нейронних мереж для створення різноманітного контенту на уроках зарубіжної літератури. Ці інноваційні програми показали велику перспективу, допомагаючи вивчати та досліджувати різні культури. Штучний інтелект (ШІ) – це галузь, яка швидко розвивається і має потенціал кардинально змінити те, як ми навчаємось і викладаємо. Останніми роками педагоги почали досліджувати, як вони можуть використовувати штучний інтелект на уроках зарубіжної літератури. У цьому есе розглядатимуться мета, методи та підходи до використання штучного інтелекту на цих уроках.

Основні результати. Впровадження штучного інтелекту в уроки зарубіжної літератури має подвійну мету: покращити навчальний досвід здобувачів освіти та персоналізувати їх навчання. За допомогою алгоритмів машинного навчання вчителі можуть створювати персоналізовані плани уроків, адаптовані спеціально до рівня розуміння та інтересу кожного здобувача освіти до певної теми або теми. Одним із методів, який використовують викладачі під час інтеграції штучного інтелекту в уроки літератури, є цифрові платформи оповідання, такі як Storybird або Twine. Ці інструменти дають змогу здобувачам освіти створювати інтерактивні історії з розгалуженими оповідями на основі літературних персонажів або тем. Інший підхід передбачає використання програмного забезпечення обробки природної мови, такого як API Tone Analyzer від IBM Watson. Цей інструмент дає змогу вчителям аналізувати письмову роботу на тон, настрій і синтаксис, щоб вони могли відповідним чином адаптувати відгук. Чат-боти зі штучним інтелектом також використовуються як віртуальні помічники вчителів у деяких класах, де вони відповідають на запитання про літературні твори здобувачів освіти, які можуть соромитися ставити запитання вголос під час занять. Нейронні мережі стали популярним інструментом у багатьох сферах, включаючи літературу. З їхньою здатністю аналізувати величезні обсяги даних і розпізнавати шаблони, нейронні мережі можуть бути використані для допомоги в літературному аналізі та інтерпретації. Ось кілька прикладів використання різних нейронних мереж на уроках літератури:

1. Вбудовування слів: вбудовування слів – це тип нейронної мережі, яка перетворює слова в числові вектори на основі їх контексту в тексті. Цей прийом використовувався для визначення тем у літературі шляхом аналізу спільного використання певних слів у тексті чи корпусі.

2. Аналіз настроїв. Іншим застосуванням нейронних мереж у літературі є аналіз настроїв, який передбачає використання алгоритмів машинного навчання для класифікації емоційного тону письмових текстів. Цей прийом може допомогти

здобувачам загальної середньої освіти краще зрозуміти, як автори використовують дикцію та синтаксис, щоб передати такі емоції, як радість, смуток, гнів чи страх.

3. Передача стилю: Нейронні мережі також можна використовувати для передачі стилю між різними літературними творами або навіть між жанрами. Наприклад, можна навчити нейронну мережу на сонетах Шекспіра, а потім застосувати цей стиль до сучасних віршів про кохання.

4. Позначення авторства: у деяких випадках може бути важко визначити, хто написав певний твір, через відсутність інформації про авторство або анонімну публікацію. Нейронні мережі можуть допомогти вирішити цю проблему, аналізуючи лінгвістичні особливості, такі як використання словника та структуру речень, щоб визначити авторство з достатньою точністю.

Загалом, ці чотири приклади демонструють, наскільки універсальними можуть бути нейронні мережі, якщо їх застосовувати у сфері літературознавства. Використовуючи ці потужні інструменти для обробки природної мови (НЛП), науковці та педагоги можуть отримати нове розуміння класичних текстів, а також розробити точніші методи навчання критичних навичок читання в масштабі. Загалом, впровадження таких технологій, як штучний інтелект, пропонує великий потенціал для покращення досвіду вивчення світової літератури в класі, пропонуючи персоналізоване надання контенту, таким чином сприяючи кращому розумінню серед здобувачів освіти, одночасно забезпечуючи загальну картину тенденцій залучення учнів, що дозволяє викладачам приймати більш обґрунтовані рішення щодо вибору навчальних матеріалів тощо.

Висновки. Загалом здається очевидним, що підходи на основі штучного інтелекту та нейронної мережі мають великі перспективи для покращення викладання світової літератури, включаючи персоналізацію за допомогою адаптивних навчальних середовищ у поєднанні з комплексними базами даних доступу, а також підтримкою розвитку критичного мислення, уможливаючи для вчителів застосування нових способів залучення різноманітних груп населення краще, ніж ніколи раніше!

Список використаних джерел

1. Левчук А. Штучний інтелект: лінгвістичні аспекти. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. Вип. 4. С. 205–209. URL: <https://rgf.vnu.edu.ua/index.php/rgf/article/view/251> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Піжук, О. І. Штучний інтелект як один із ключових драйверів цифрової трансформації економіки. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. Вип. 3(89). С. 41–46. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-3\(89\)-41-46](https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-41-46).
3. Пчелянський Д. П., Воїнова С. А. Штучний інтелект: перспективи та тенденції розвитку. *Automation of Technological and Business Processes*. 2019. № 3. С. 59–64. DOI: <https://doi.org/10.15673/atbp.v11i3.1500>.

Koeberlein-Kerler Juergen⁴⁰

IBK Ingenieurbuero Koeberlein GmbH & Co.KG, Wuerzburg Engineering office for Building Technology, Smart Home, Renewable and Sustainable Energies, Alumni Society of the University of Wuerzburg; Center for Applied Energy Research, Wuerzburg, Germany

ORCID: [0000-0002-9205-5951](https://orcid.org/0000-0002-9205-5951)

E-mail: juergen.koeberlein@alumni.uni-wuerzburg.de

LIFELONG- AND DISTANCE LEARNING IN THE COINTEXT OF ARTIFICIAL INTELIGENCE (AI)

Lifelong learning and distance learning have become increasingly relevant in artificial intelligence (AI) and its impact on the labor market and society. AI is transforming various industries, and as a result, individuals need to gain new skills and knowledge to stay competitive in the job market, changing job requirements and advance in their careers. Distance learning, which involves the use of technology to deliver educational content to students who are not physically present in a traditional classroom setting, has become a popular approach to lifelong learning. With the rise of AI, distance learning has become more accessible, flexible, and personalized than ever before. AI-powered educational technologies, such as adaptive learning systems and intelligent tutoring systems, can provide personalized learning experiences that accommodate individual learners' needs and preferences. These technologies can also provide real-time feedback to help learners identify areas for improvement and adjust their learning strategies accordingly.

Keywords: Lifelong Learning, Distance Learning, Artificial Intelligence (AI), Education, University, Job Market, Information And Communication Technologies (ICTs).

Освіта впродовж життя та дистанційне навчання в контексті штучного інтелекту. Освіта впродовж життя та дистанційне навчання стають дедалі актуальнішими у сфері штучного інтелекту та його впливу на ринок праці та суспільство. Штучний інтелект трансформує різні галузі, в результаті чого люди мають здобути нові знання й навички, щоб залишатися конкурентоздатними на ринку праці, змінюючи вимоги до роботи та просуваючись у кар'єрі. Дистанційне навчання, що передбачає використання технологій для надання освітнього контенту здобувачам вищої освіти, які фізично не присутні в традиційному класі, стало популярним підходом для освіти впродовж життя. З появою штучного інтелекту дистанційне навчання стало й більш доступним, гнучким і персоналізованим, ніж будь-коли раніше. Освітні технології на основі штучного інтелекту, такі, зокрема, як адаптивні системи навчання та інтелектуальні системи репетиторства, можуть забезпечити персоналізований досвід навчання, який відповідає потребам і вподобанням окремих здобувачів освіти. Ці технології також уможливають зворотний зв'язок у режимі реального часу, щоб допомогти здобувачам освіти визначити сфери, які потрібно вдосконалити і відповідно скоригувати у свої стратегії навчання.

Ключові слова: освіта впродовж життя, дистанційне навчання, штучний інтелект, освіта, університет, ринок праці, інформаційно-комунікаційні технології.

Introduction. The problem of lifelong learning refers to the challenge of acquiring new knowledge and skills throughout one's life in order to keep up with the

---

⁴⁰©Koeberlein-Kerler Juergen (Коберляйн-Керлер Юрген)

---

rapidly changing demands of the modern workforce and society. Many adults have busy lives with work, family, and other obligations that make it difficult to find time for learning. Education and training can be expensive, and sufficient people cannot afford to take time off work or pay for courses. Without a clear goal or incentive, some people may not feel motivated to continue learning. As technology continues to advance, it's challenging to keep up with new tools and platforms for learning. Some people may not have access to the resources, such as a reliable internet connection or a library with up-to-date materials. To address these challenges, there are various initiatives and programs that aim to promote lifelong learning, such as online courses, flexible scheduling options, and employer-sponsored training. However, there is still much work to be done to ensure that everyone has access to the resources and opportunities they need to continue learning throughout their lives.

Purpose, methods and approaches. Main results. Artificial Intelligence (AI) and lifelong learning are two closely related concepts in machine learning. While AI has shown remarkable progress in recent years, it still faces several challenges that hinder its ability to learn and adapt continuously. One of the biggest problems with AI is that it can be biased based on the data it is trained on. This means that if the data used to train the AI is biased in any way, the AI will learn and reproduce that bias, which can lead to unfair and discriminatory outcomes. AI algorithms can be highly complex and difficult to understand, which makes it challenging for humans to explain how they arrived at a particular decision. This lack of transparency can be a significant problem, especially in critical applications such as healthcare and finance. Another problem with AI is that it can overfit the data it is trained on, so it can become too specialized and not be able to generalize well to new data. This can lead to poor performance and reduced accuracy. AI algorithms can also suffer from concept drift, which occurs when the underlying data distribution changes. This can happen because of changes in the environment or changes in user behavior, and it can cause the AI to become outdated and less effective. Such algorithms require vast amounts of high-quality data to learn effectively. However, this data is not always readily available, and gaining it can be time-consuming and expensive.

LL (Lifelong learning) is not just limited to the economy and the job market, but it also encompasses all aspects of life. It is a continuous process of acquiring new knowledge, skills, and attitudes that can enhance one's personal and professional life. Helping individuals to become more adaptable to changes in their personal and professional lives, develop new interests and hobbies, improve their health and well-being, and foster social connections and relationships. For instance, lifelong learning can enable individuals to learn new languages, acquire new artistic skills such as painting or music, or even improve their cooking skills. It can also help individuals to better understand their health and wellness and adopt healthier lifestyles. Lifelong

learning can also help individuals to become more engaged and active members of their communities, promote social inclusion, and foster a culture of civic participation and responsibility. Therefore, it is crucial to recognize the importance of lifelong learning beyond the job market and promote it as a fundamental aspect of personal and social development.

It is a concept that emphasizes the importance of continuous learning throughout one's life, regardless of age or stage of education. From early childhood education to higher education, all sectors of education play a critical role in promoting lifelong learning. For example, in early childhood education, children can develop a love for learning and acquire basic literacy and numeracy skills that can serve as a foundation for future learning. In primary and secondary education, students can acquire subject-specific knowledge, critical thinking skills, and social and emotional competencies that can prepare them for higher education and future careers. In higher education, students can acquire advanced knowledge and skills in their chosen fields of study, engage in research and innovation, and develop the skills necessary for lifelong learning and professional development. All sectors of education can promote lifelong learning by providing opportunities for professional development and continuing education for educators and other professionals.

Adult learning, in particular, should be voluntary and tailored to the specific needs and interests of learners. Learner-centred education emphasizes the importance of actively involving learners in the learning process, rather than presenting information to them. It recognizes that learners come to the learning experience with different backgrounds, experiences, and motivations, and therefore requires an approach that is flexible, adaptable, and responsive to their needs. Voluntary adult learning allows learners to take ownership of their learning and pursue their interests and goals at their own pace.

This approach promotes self-directed learning and allows learners to customize their learning experience to meet their unique needs and preferences. Tailored adult learning recognizes that adult learners have different needs and goals, and therefore requires an approach that is personalized and responsive to these needs. This may involve providing individualized support, adapting learning materials to suit different learning styles, or offering a range of learning options to accommodate different schedules and preferences.

Information and communication technologies (ICTs) have brought about significant innovations in teaching and learning. Integrating ICTs into education has transformed traditional teaching and learning approaches and opened up new opportunities for learners and educators. ICTs have made it possible to access information and knowledge from anywhere and collapsing barriers of time and space. They have also made it possible to engage learners in interactive and collaborative learning activities, promoting active participation and engagement. Using ICTs has

---

led to the development of new pedagogical approaches, such as blended learning, which combines face-to-face teaching with online learning. This approach allows learners to access educational resources and engage in learning activities both inside and outside of the classroom. ICTs have made it possible to tailor education to individual learners' needs and preferences, promoting personalized learning. This approach enables learners to access customized learning materials, receive individualized feedback and support, and progress at their own pace. ICTs have also made it possible to educate learners in remote or underserved areas, opening up new opportunities for access to education and promoting social inclusion.

Human capital refers to the knowledge, skills, and competencies that individuals gain through education and training, which are essential for economic growth and development. Investing in human capital through lifelong learning can have significant economic benefits, such as increased productivity, innovation, and competitiveness. Lifelong learning can also lead to improved employment opportunities and higher earnings for individuals, which can have positive spillover effects on their families and communities. Lifelong learning can help individuals to adapt to changing labour market demands and technological advancements, reducing the risk of skill obsolescence and unemployment. This can contribute to a more resilient and inclusive economy. In this sense, lifelong learning can be seen as a long-term investment in intelligent minds that can generate positive economic outcomes for individuals, businesses, and society. It requires a shift in economic thinking towards recognizing the value of investing in human capital and promoting policies that support lifelong learning opportunities for all.

Lifelong learning is a continuous process of acquiring knowledge, skills, and competencies throughout one's life, in various contexts and settings. It includes formal, non-formal, and informal learning, and encompasses a wide range of domains, such as health, well-being, personal growth, civic engagement, and cultural enrichment. In early childhood, lifelong learning promotes the development of essential skills and competencies, such as language, social, and cognitive skills, that provide the foundation for lifelong learning and success in later life. In primary and secondary education, lifelong learning focuses on developing a range of skills, including critical thinking, problem-solving, creativity, and collaboration, that are essential for academic success and personal growth. In tertiary education, lifelong learning provides opportunities for individuals to develop specialized knowledge and skills, pursue career aspirations, and engage in research and innovation that contributes to society's advancement. Lifelong learning is not limited to formal educational settings but also includes non-formal and informal learning opportunities, such as community-based learning, self-directed learning, and experiential learning, that occur outside of traditional educational institutions.

Conclusions. Addressing these problems with AI and lifelong learning will require ongoing research and development efforts in machine learning. Researchers and developers will need to work together to create more robust and transparent AI algorithms that can learn and adapt continuously over time while minimizing biases and improving accuracy. In addition, lifelong learning is a continuous process that applies to all areas of life and all levels and sectors of education. It is not limited to adult education or the economy and the job market, but encompasses a wide range of domains and contexts, promoting personal growth, civic engagement, cultural enrichment, and societal advancement. Education and cooperation between Ukraine and Europe can have numerous benefits, including enhancing economic competitiveness, improving job market opportunities, and contributing to broader political and social goals. Closer ties can also help to promote stability, democracy, and human rights.

References

1. Auer M. E., *General Secretary, International Society of Engineering Pedagogy (IGIP); Microsoft Study.* URL: <https://queryprod.cms.rt.microsoft.com>.
2. Voitenko S., Oberemok Z., Koeberlein-Kerler J., Oliynyk Y. *Implementation of Energy Saving Measures in the Framework of the International Ukrainian-German Project/ Education and Science of Today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the IV Inter. Sci. and Practical Conf., Cambridge, December 9, 2022. Cambridge-Vinnytsia: P. C. Publishing House & European Scientific Platform, 2022. P. 106-111.*

Литвин Ольга⁴¹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-2435-3201](https://orcid.org/0000-0002-2435-3201)

E-mail: LitvinOV@uipa.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ТА ЙОГО РОЛЬ У СТВОРЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ

У доповіді розкрито суть педагогічного дизайну, визначено й проаналізовано його роль у створенні електронних освітніх ресурсів (далі – ЕОР). Розглянуто технологію педагогічного дизайну в розробці електронних освітніх матеріалів на основі дидактичного і технологічного механізмів. Сформульовано та проаналізовано специфічні принципи педагогічного дизайну, що дозволяють виділити психолого-педагогічні вимоги, виконуючи які, в цілому як результат підвищиться якість електронних освітніх програм та ефективність освітнього процесу в цілому.

Ключові слова: педагогічний дизайн, технологічний механізм, психолого-педагогічні вимоги, електронні освітні ресурси.

---

⁴¹©Литвин Ольга (Lytvyn Olha)

***Pedagogical Design and its Role in Creating Electronic Educational Resources.** The thesis of the report describes the essence of pedagogical design, defines and analyzes its role in the creation of electronic educational resources. The technology of pedagogical design in the development of electronic educational materials based on didactic and technological mechanisms is considered. Specific principles of pedagogical design are formulated and analyzed, which allow to identify psychological and pedagogical requirements, fulfilling which, in general, as a result, the quality of electronic educational programs and the effectiveness of the educational process as a whole will increase.*

***Keywords:** Pedagogical Design, Technological Mechanism, Psychological and Pedagogical Requirements, Electronic Educational Resources.*

Вступ. Перед освітою інформаційного століття постає завдання розвитку пізнавальної самостійності здобувачів освіти, умінь самостійно навчатися, знаходити і використовувати потрібну інформацію, працювати в колективі, вирішувати актуальні проблеми. Для вирішення цієї задачі необхідні як нові інструменти (мультимедійні освітні матеріали нового покоління, комп'ютерні інструменти, інтегровані інформаційні середовища освіти, портали електронного навчання, ін., так і нові освітні технології (дистанційні освітні технології і, зокрема, технології педагогічного дизайну).

Перспектива розвитку електронних освітніх ресурсів тісно пов'язана з їхньою модульною архітектурою, яка дозволяє вибудовувати відкриті мультимедіа системи. При створенні електронних освітніх ресурсів необхідно враховувати ідеї та принципи педагогічного дизайну поряд із технічністю конструкції.

Методи і підходи, основні результати. Вперше, відповідно до більшості джерел, термін «педагогічний дизайн» (англ. Instructional Design) було запроваджено під час Другої світової війни, коли багато психологів і педагогів були покликані до активної розробки навчальних матеріалів та визначення критеріїв оцінки знань.

Вважається, що американський психолог Р. Ганьє першим використав даний термін і пізніше більш активно розвинув дане поняття у своїх працях, зробивши особливий внесок у розробку ефективних умов навчання. 1950–1960-ті рр. відзначені внеском Б. Блумберга, Р. Магера і Б. Скіннера, які переважно займалися питанням програмованого навчання, у 1970-х рр. ідею якісного інструктування в освіті підхопили прихильники системного підходу. А з 1980-х рр. в освітні кола стало входити поняття електронного навчання, і педагогічний дизайн став розглядатися у безпосередньому зв'язку з інформаційно-комунікаційними технологіями. З того часу аж до нашого часу відбулося стрімке зростання комп'ютеризації та інформатизації суспільства, і поняття педагогічного дизайну стало визначатися як сукупність двох технологій: педагогічного проектування, спрямованого побудувати методичну теорію для

конкретної предметної області, і технологій Web-дизайну, вкладені у комп'ютерну реалізацію даної методичної теорії простору мережі Інтернет [1].

Педагогічний дизайн – галузь науки та практичної діяльності, яка ґрунтується на теоретичних положеннях педагогіки, психології та ергономіки та займається питаннями розробки навчального матеріалу, в тому числі, на основі інформаційних технологій та забезпечує найбільш раціональний, ефективний та комфортний освітній процес [2]. Рішення, запропоновані педагогічним дизайном задоволення освітніх потреб, необхідно враховувати від самого задуму і до впровадження готового ресурсу в освітній процес.

Педагогічний дизайн є інструментом, завдяки якому навчання та навчальні матеріали стають привабливішими, ефективнішими, результативнішими. Застосування ідей педагогічного дизайну при створенні електронних освітніх ресурсів суттєво впливає на їхню якість та ефективність їх застосування на практиці. Раніше вважалося, що основними етапами створення комп'ютерних навчальних програм є такі: методичне опрацювання навчального матеріалу; складання сценарію навчання; програмування навчально-методичного матеріалу. У результаті виконання перших двох етапів створювалося інформаційне, а за реалізації третього етапу – програмне забезпечення електронного освітнього ресурсу. Однак за такої постановки завдань щодо створення освітнього ресурсу не приділялося належної уваги аналізу потреб ринку подібних ресурсів, а також не проводилося глибоке дослідження процесу впровадження ресурсу на ринок, не проводився моніторинг та оцінка ефективності роботи електронного освітнього ресурсу протягом тривалого часу. У будь-якій сфері проектування поєднуються елементи творчого підходу до конструювання дійсності із послідовністю кроків проектування. Етапи педагогічного дизайну, як процесу, є етапами створення електронних освітніх ресурсів. Як процес проектування електронних освітніх ресурсів, педагогічний дизайн складається з наступних основних етапів: аналізування (потреб, цілей, умов); проектування (складання плану, підготовка прототипів, вибір рішення); розроблення (навчальних матеріалів з урахуванням прототипів); застосування (використання в освітньому процесі); оцінювання (для коригування навчальних матеріалів). Інтеграція розробки електронних освітніх ресурсів та педагогічного дизайну може здійснюватися на кількох рівнях діяльності [3]: рівні освітнього контексту (аналіз здобувачів освіти, аналіз викладачів); рівні вимог (вимоги до навчання); рівні проектування (вимоги до електронних освітніх ресурсів).

Висновок. Інформатизація простору вказує на необхідність використання мультимедіа технології при проектуванні електронних освітніх ресурсів, посилення практики медіаосвіти, яка забезпечує множинні канали подачі

інформації, та створює умови для доповнення середовищ. Однак при створенні електронних освітніх ресурсів існує розрив між засобами представлення навчального матеріалу та ідеями сучасних теорій навчання. Безліч електронних освітніх ресурсів досі створюється у вигляді статичних гіпертекстових документів із включенням Flash-анімації.

У той же час незаперечно, що освітній процес стає більш ефективним при використанні інтерактивних, насичених мультимедіа освітніх ресурсів, які забезпечують діяльні методи в умовах особистісно-орієнтованого навчання. Створення сучасних електронних освітніх ресурсів з упором на особистісно-орієнтоване навчання та високий рівень подачі навчального матеріалу потребує не лише спеціальної освіти та системного підходу, а й володіння основами педагогічного дизайну.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіті – імператив її модернізації. *Національна доповідь розвитку освіти України, 2011. С. 118–124.*
2. Бобрицька В. І. Сучасні освітні реформи в Україні: досягнення й новітні виклики. *Вісник Національного авіаційного університету. Вип. 2(14). Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУдрук», 2019. С. 16–22.*
3. Дубасенюк О. А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14–47.*
4. Powell C. G., Bodur Y. *Teachers' Perceptions of an Online Professional Development Experience: Implications for a Design and Implementation Framework. Teaching and Teacher Education, 2019. Vol. 77. P. 19–30.*

Нечитайло Лариса⁴²

E-mail: biowoman1970@gmail.com

Полянничко Тетяна⁴³

E-mail: polyanichkotg@gmail.com

Балаклійський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Балаклія, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Досліджено використання електронних освітніх ресурсів під час викладання природничих дисциплін. Представлено короткий начерк особливостей інтернет-сервісів та зазначили, що виконання лабораторної роботи та дослідів у віртуальній лабораторії дає змогу перевірити на практиці свої теоретичні знання, отримати навички експериментальної роботи. ІТ-технології активізують зацікавленість

---

⁴²©Нечитайло Лариса (Nechytailo Larisa)

⁴³©Полянничко Тетяна (Polyanichko Tetyana)

здобувачів освіти, допомагають швидко засвоїти освітній матеріал та є незамінним інструментом для STEAM проєкту. Інтерактивні платформи та сервіси можуть широко використовуватись як інноваційна форма навчання для реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі.

Ключові слова: *онлайн-демонстрації, практичне моделювання на симуляторах, віртуальна лабораторія, віртуальний екранний експеримент*

Use of Internet Services During the Study of Science Disciplines. *The thesis examines the use of electronic educational resources during the teaching of natural sciences. The authors provided a brief outline of the features of Internet services and noted that performing laboratory work and experiments in a virtual laboratory allows you to test your theoretical knowledge in practice and gain experimental work skills. IT technologies activate the interest of education seekers, help to quickly learn educational material and are an indispensable tool for the STEAM project. Interactive platforms and services can be widely used as an innovative form of learning to implement a competency-based approach in the educational process.*

Keywords: *Online Demonstrations, Practical Modeling on Simulators, Virtual Laboratory, Virtual Screen Experiment*

Вступ. Важливою складовою вивчення хімії та біології є виконання практичних робіт та дослідів, що представляє особливу проблему в контексті дистанційного навчання. Існують різні способи забезпечення виконання практичних робіт, передбачених навчальною програмою із застосуванням ІТ-технологій: використання відео онлайн-демонстрацій [2], практичне моделювання на симуляторах [2], віртуальний екранний експеримент [1], віртуальна хімічна лабораторія [1].

Методи і підходи, основні результати. За допомогою новітньої освітньої української онлайн-платформи AR_Book можна провести безліч дослідів з хімії. Це мобільний застосунок, який має простий та доступний інтерфейс, а також можливість використовувати VR (віртуальну) і AR (доповнену) реальності.

Перелік тем та дослідів, що реалізуються можливостями платформи, укладений відповідно до чинних шкільних програм. Платформа постійно удосконалюється: додаються нові теми, дослідів, тести та задачі [1].

Ще однією програмою, яку можна використовувати при вивченні хімії та біології є симулятор PhET (<https://phet.colorado.edu/uk/>) – інтерактивні симуляції для природничих наук. Візуалізації програми розроблені як опорні схеми з мінімальним текстом, тому їх легко інтегрувати майже в кожен складову уроку [4].

Онлайн-симулятор VirtuLab – це проєкт багатогалузевого плану. Лабораторні роботи з хімії реалізовані за допомогою технології Flash. VirtuLab дозволяє проводити віртуальні лабораторні роботи, які є актуальними для шкільної програми із загальної та неорганічної хімії. Розглянемо, які ще віртуальні лабораторії можна використовувати на уроках хімії [3]:

– ChemCollective. За цим посиланням можна завантажити україномовну версію програми-симулятора хімічної лабораторії, яка дозволяє більш самостійно і творчо ставити «дослід»: зважувати реагенти, вибирати хімічний посуд, реактиви. Є корисна довідка, що допомагає розібратися з інтерфейсом та можливостями. Її можна використати для знайомства з хімічним посудом, принципами приготування розчинів.

– Chemist Free- Virtual Chem Lab. Дуже красиво візуалізований додаток, має як практичну можливість позмішувати реактиви, так і лаконічне теоретичне пояснення. В ньому можна зробити експерименти з неорганічної хімії.

– Chemistry Lab. Ресурс для тих, хто дружить із англійською. Цей додаток доступно і наочно пояснює механізми органічних реакцій. Інтерфейс і зміст цілком згодиться для середнього рівня знань з органічної хімії.

– Org. Додаток для користувачів iTunes. Красива візуалізація та зручний інтерфейс. У тестуванні своїх знань на практиці цей додаток займає перше місце на спеціалізованих форумах. Експерименти відповідають реальним хімічним реакціям. Англійський інтерфейс.

Віртуальні лабораторії – програми, що дають змогу моделювати на комп'ютері хімічний експеримент з різним рівнем дозволеності. Виконання лабораторної роботи у віртуальній лабораторії полягає в симуляції тих дій, які користувач має проводити в реальних умовах. Це дає змогу перевірити на практиці свої теоретичні знання, отримати навички експериментальної роботи. Також віртуальні лабораторії дозволяють проводити досліди необмежену кількість разів, що призводить до економії реактивів і зниження кількості нещасних випадків. Тому віртуальні лабораторії можуть широко використовуватись як інтерактивна форма навчання для реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі. Розглянемо деякі інтернет ресурси, які можна використовувати на уроках біології [5]:

– TeamLabBody – перший онлайн-додаток, створений на основі аналізів МРТ, справжніх тіл та їх функцій в реальному часі (розміщено 3D-моделі тіла людини);

– Mozaik Education (<https://www.mozaweb.com/uk/>) – інтернет-сервіс, що забезпечує інтерактивне навчання має численні ілюстрації, анімації та творчі презентації (полегшує проведення дослідів, активізує зацікавленість здобувачів освіти і допомагає швидко засвоїти освітній матеріал; незамінний інструмент для STEAM проєкту);

– Цікава наука – youtube-канал, на якому величезна кількість пізнавальних відеосюжетів, які зрозуміло і цікаво пояснюють, що і як влаштовано (кожну серію присвячено розповіді про певний біологічний процес чи явище; адаптовано з іноземних джерел під україномовного користувача – <https://www.youtube.com/channel/UCMIVE71tHEUDkuw8tPxtzSQ/search?query=біологія>);

– e-Anatomy – інтерактивний додаток, який побудований в стилі атласу із анатомії (розміщено зображення, зрізи тканин та органів людини);

– <https://www.scilab.org/> – інтерактивна платформа, що уможливило створення 3D-моделі різних біологічних систем (популяцій, екосистем, біоценозів та ін.).

Висновок. Це лише невелика кількість навчальних платформ та інструментів, які допомагають створити цікавий цифровий навчальний контент. Педагоги постійно перебувають у пошуках сервісів, які допоможуть зробити освітній процес пізнавальним для здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. AR_BOOK. Екосистема для шкіл та вчителів URL: <https://arbook.info/2022.12.10.2023.02.14> (дата звернення: 23.05.2023).
2. Електронні засоби для вивчення хімії. URL: <https://sites.google.com/site/ximbcschool16/navcalno-metodicne-zabezpecenna/elektronni-zasobi-dla-vivcenna-himiie> 2023.02.14 (дата звернення: 23.05.2023).
3. Наука онлайн: онлайн-лабораторії з хімії. URL: <https://chmnu.edu.ua/nauka-onlajn-onlajn-laboratoriyi-z-himiyi-ta-fiziki/2023.02.14> (дата звернення: 23.05.2023).
4. Науменко О. Віртуальні хімічні лабораторії та Інтернет орієнтовані педагогічні технології. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11084684.pdf> 2022.12.10 (дата звернення: 23.05.2023).
5. Корисні інтернет-ресурси для учасників освітнього процесу URL: <https://pomichna.osv.org.ua/internetresursi-z-predmetu-biologiya-03-22-05-07-04-2020/20.05.23> (дата звернення: 23.05.2023).

Парій Світлана⁴⁴

Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: [0000-0002-4246-6699](https://orcid.org/0000-0002-4246-6699)

E-mail: svetusikznutmokit@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ТУРИЗМУ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Необхідність підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі обумовлена потребою у конкурентоспроможних фахівцях галузі, здатних до аналізу критичних мас інформації, розуміння певної проблематики галузі, активної діяльності у інформаційному просторі. Між якістю володіння фахівця з туризму сучасними інформаційними технологіями і його професійною успішністю існує пряма залежність. Це вимагає детальної розробки основних етапів підготовки, принципів і педагогічних умов, форм, методів і засобів.

Ключові слова: бакалавр з туризму, підготовка, інформаційний простір.

Features of Training Bachelors in Tourism for Activities in the Information Space. The need to train future tourism specialists for activities in the information space is due to the need for competitive industry specialists capable of analyzing critical masses of

---

⁴⁴©Парій Світлана (Parii Svitlana)

---

information, understanding certain issues of the industry, and active activities in the information space. There is a direct relationship between the quality of a tourism specialist's knowledge of modern information technologies and his professional success. This requires a detailed development of the main stages of training, principles and pedagogical conditions, forms, methods and means.

Keywords: Bachelor of Tourism, Training, Information Space.

Вступ. Актуальність підготовки бакалаврів з туризму до діяльності в інформаційному просторі обумовлена нероздільністю туристичної діяльності та інформації. Інформаційні ресурси нині є важливим, необхідним елементом більшості виробничих і суспільних процесів. Проте, якщо технічні інформаційно-комунікаційні здобутки галузей розвиваються швидко, то власне фахівці цих галузей не завжди вчасно готові до сприйняття великих обсягів інформації. Постає проблема потужного збільшення обсягу інформації, що має сприймати, зберігати та використовувати фахівець у процесі професійної діяльності, що призводить до обтяження інформаційного поля та викликає обмеженість аналітичного мислення, у наслідок чого ускладнює прийняття оптимальних рішень.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є висвітлення основних етапів підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі. За для досягнення мети використано комплекс теоретичних та емпіричних методів і підходів. Зокрема, вивчення та оглядовий аналіз окресленої проблеми в теорії і методиці професійної освіти, педагогічній літературі; вивчення освітньої документації, науковий пошук і визначення педагогічних умов, організаційних форм, методів і засобів професійної підготовки бакалаврів з туризму; системний підхід у розробленні складових підготовки бакалаврів з туризму до діяльності у інформаційному просторі.

Основні результати. Відповідно до стандарту вищої освіти України підготовки бакалавра за спеціальністю 242 Туризм, затвердженого наказом МОН України № 1068 від 04.10.2018 р., метою підготовки бакалаврів з туризму є формування у них загальних і фахових компетентностей, достатніх для успішного здійснення професійної діяльності, розв'язання спеціалізованих завдань і практичних проблем у сфері рекреації та туризму на міжнародному, національному та регіональному ринках праці [6]. Вирішенню суперечностей і проблем підготовки фахівців з туризму присвячено низку наукових праць. Так, систему підготовки бакалаврів з туризму і формування відповідних моделей висвітлено у роботах Л. Безкоровайної [1], О. Дишко [3], С. Літовка-Деменіної [5] та ін. Формування окремих компетентностей досліджували А. Віндюк [2], Ю. Земліна [4]. Натомість, підготовка майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі дотепер залишається недостатньо дослідженою. Відповідно до Закон України «Про освіту», підготовка майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі повинна враховувати основні освітні

вимоги щодо змісту та організації навчального процесу за компетентнісним підходом. Враховуючи особливості професійно-виробничої діяльності фахівців з туризму їхня підготовка має складатись з низки взаємопов'язаних модулів, а саме: соціально-детермінованого, теоретико-методологічного, проєктувально-організаційного і діяльнісно-результативного.

Соціально-детермінований структурний модуль підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі включає в себе такий компонент, як: мета, обумовлена соціальним замовленням суспільства на фахівців з туризму здатних до результативної діяльності у інформаційному просторі.

Теоретико-методологічний модуль складається з основних методологічних підходів до організації процесу підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі; принципів організації процесу підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі та педагогічних умови ефективної реалізації процесу підготовки і ключові компоненти готовності. Методологічні підходи до організації процесу підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі: системний, діяльнісний, особистісно-орієнтовний, міждисциплінарний, студентоцентрований.

Проєктувально-організаційний структурний модуль підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі включає до себе такі компоненти як: етапи процесу підготовки; форми і методи підготовки; засоби підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі. У межах нашого дослідження нами виокремлено чотири етапи процесу підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі: мотиваційно-цільовий; теоретико-гносеологічний; операційно-технологічний і ціннісно-особистісний.

Діяльнісно-результативний модуль підготовки майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі включає компоненти, які є складовими педагогічного моніторингу сформованості готовності майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі, а саме: прогнозований результат; рівні готовності майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі; критерії й оцінку сформованості готовності майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі. Відповідно до результатів теоретичного дослідження було виокремлено рівні (низький, середній, достатній та високий) сформованості готовності майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі, а також розроблено відповідні критерії.

Висновки. Підготовка майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі має здійснюватися з урахуванням аналізу й

діагностики соціально-економічних потреб суспільства, із застосуванням системного, діяльнісного, особистісно-орієнтовного, міждисциплінарного, студентоцентрованого підходів; базуватися на принципах системності, наступності, цілепокладання, інтерактивності, включення здобувачів освіти з туризму в інформаційний простір галузі.

Тим самим процес підготовка майбутніх фахівців з туризму до діяльності у інформаційному просторі може бути успішно реалізованим за умови забезпечення системності під час його реалізації.

Список використаних джерел

1. Безкоровайна Л. Розробка освітньо-інформаційного середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства: теоретико-методологічний аспект. *Молодь і ринок*. 2017. № 7(150). С. 25–30.
2. Віндюк А. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з готельно-курортної справи в умовах ступеневої освіти : теорія та методика : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2011. 340 с.
3. Дишко О. Формування готовності бакалаврів з туризму до професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг : автореф. дис. ... к. пед. н. : 13.00.04. Рівне, 2016. 22 с.
4. Земліна Ю. В. Формування професійної готовності майбутніх фахівців з туризму в процесі навчально-виробничої практики : автореф. ... к. пед. н. : 13.00.04. Вінниця, 2014. 20 с.
5. Літовка-Деменіна С. Г. Метод проектів у формуванні маркетингової компетентності майбутніх туризмознавців в умовах цифровізації. *Topical Issues of Modern Science, Society and Education : зб. 1 міжнар. наук.-практ. конф., 8-10 серп. 2021 р. Харків, 2021. С. 521–525.*
6. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <http://surl.li/ehmcw> (дата звернення: 17.05.2023).

Пономаренко Лариса⁴⁵

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-4388-274X](https://orcid.org/0000-0002-4388-274X)

E-mail: larisa.dnpb@ukr.net

ПРОЄКТ «УКРАЇНСЬКА МОВА ОНЛАЙН» В ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СФЕРИ ОСВІТИ

Розкрито роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) в інформаційно-ресурсному забезпеченні сфери освіти з питань вивчення та поширення української мови. У центрі уваги дослідження наповнення сторінки «Українська мова онлайн» на вебпорталі ДНПБ. Охарактеризовано структуру та змістове наповнення сторінки з вивчення та популяризування української мови.

Ключові слова: *онлайн-проект, вебпортал, електронні ресурси, українська мова, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.*

«Ukrainian Language Online» Project in the Information and Resource Security of Education. The role of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine (hereinafter – SSEL) in providing information and resources in

⁴⁵©Пономаренко Лариса (Ponomarenko Larisa)

the field of education on the study and dissemination of the Ukrainian language has been revealed. The focus of the study is on filling the «Ukrainian language online» page on the SSEL web portal. The structure and content of the page on the study and popularization of the Ukrainian language are characterized.

***Keywords:** online project, web portal, electronic resources, Ukrainian language, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.*

Вступ. Питання забезпечення функціонування української мови як державної в усіх сферах, зокрема науковій та освітній, залишається актуальним. Мова як засіб спілкування, пізнання, обміну інформацією, передачі досвіду виступає засобом державотворення, збереження й розвитку культури, що набуває особливого значення в умовах російсько-української війни. Українська мова – важливий маркер національної державності та національної ідентичності.

Проблеми вивчення української мови та ідеї національного виховання, їхня взаємодія та взаємовплив у центрі уваги відомих сучасних учених-педагогів І. Беха, О. Вишневського, О. Губко, М. Євтуха, К. Журби, В. Кузя, Ю. Руденка, Б. Ступарика та ін.

Особливий інтерес у контексті нашого дослідження становлять результати наукових розвідок, які спрямовано на застосування цифрових технологій у бібліотеках з метою забезпечення потреб користувачів у сфері освіти. Цифровізація дала серйозний поштовх для розвитку багатьох україномовних інформаційних ресурсів. Особливості впровадження цифровізації у діяльність бібліотек розглянуті у працях О. Воскобойнікової-Гузевої, Т. Гранчак, І. Давидової, В. Копанєвої, І. Лобузїна, Т. Ярошенко та ін. Науковці зосереджуються на загальних тенденціях цифровізації бібліотек, їхній діяльності у цифровому просторі та модернізації комунікативного процесу між працівниками й користувачами.

Мета дослідження: проаналізувати особливості інформаційного наповнення сторінки «Українська мова онлайн» на вебпорталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та стан її використання.

Методи та підходи. У дослідженні використано методи аналізу і синтезу для виокремлення особливостей цифровізаційного ресурсу бібліотеки та комунікативної активності користувачів, узагальнення та систематизації – для представлення отриманих результатів.

Основні результати. Діяльність ДНПБ спрямовано на створення належних умов для якісного інформаційного забезпечення як фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі, так і пересічних громадян,

---

яких цікавлять питання педагогіки та освіти, розкриття потенціалу власних та запозичених ресурсів ДНПБ як складників науково-інформаційної структури освітянської галузі України [1].

Як провідний науково-інформаційний центр освітянської галузі ДНПБ вбачає своїм обов'язком всебічно сприяти реалізації мовної політики, зокрема забезпеченню функціонування української мови як державної. Питання теорії й методики навчання української мови знайшли своє відображення у науково-допоміжному бібліографічному покажчику «Дисертації з питань освіти (1991–2021 рр.)». Видання стало підґрунтям для здійснення моніторингового дослідження дисертацій з питань методики викладання української мови [2].

Результати загальнонаціонального опитування щодо проблематики мовного питання в Україні, яке здійснено соціологічною групою «Рейтинг» у березні 2022 р., зафіксували консолідацію українського суспільства та зміцнення статусу української мови: переважна більшість – 83 % опитаних – висловила думку, що єдиною державною мовою має бути українська [4].

З метою створення актуального та затребуваного контенту групою науковців на чолі з професором Л. Березівською було розроблено концепцію з вивчення та популяризування української мови. Відповідно до встановлено мету – створення сторінки порталу «Українська мова» задля активного сприяння вивченню, використанню та популяризуванню української мови, задля ефективного ресурсного забезпечення її функціонування як державної за умов всебічного розвитку та підвищення її престижу в усіх сферах суспільного життя на всій території України; посилення її об'єднувальної ролі в українському суспільстві як засобу зміцнення державної єдності, захисту національного мовно-культурного та мовно-інформаційного простору, спрямованого на розвиток національної культури, заохочення процесів її інтегрування в європейський та світовий культурний простір [1]. Електронний ресурс містить як активні посилання на спільні за тематикою джерела інформації, так і безпосередньо подання повнотекстових документів, аудіо-, відео- та графічних матеріалів тощо з дотриманням авторських прав. Передбачено періодичне оновлення й поповнення матеріалів у міру виявлення нових джерел інформації та змін у читацькому попиті.

Відповідно до зазначеної Концепції структура та поповнення сторінки з вивчення та популяризування української мови має такі компоненти:

1. Нормативна база.
2. Українська мова в бібліотечному просторі.

1. Українська мова в науці.
3. Навчальні та методичні матеріали.
4. Словники, енциклопедії, довідники.
5. Українська мова в літературі та мистецтві.
6. Платформи, портали, сайти.
7. Прислів'я, приказки, цитати.

Кількість наявних ресурсів усього та за основними рубриками на сьогодні складає: 31 ресурс.

Кількість відвідувань порталу: усього за 2022 р. – 361; за 1 квартал 2023 р. – 277.

Популяризацію сторінки «Українська мова онлайн» здійснено також і через Facebook-сторінку ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, медіапортали (ЗМІ), науково-практичні заходи тощо.

Висновки. Успішне використання сторінки «Українська мова онлайн» забезпечено ґрунтовним змістовим поповненням різними видами інформації (повнотекстовою, бібліографічною, фактографічною), а також періодичним оновленням матеріалів, підтримкою інформації в актуальному стані, популяризацією сторінки у соціальних мережах, медіа тощо.

Отже, проєкт «Українська мова онлайн» орієнтований на широке коло користувачів і вирішує такі завдання: просвітницьке (створення колекцій джерел для різних категорій користувачів, які спрямовано на поширення знань про українську мову); наукове (сприяння поглибленому глибокому вивченню української мови); довідкове (задоволення потреби в інформації з питань культури про фактичний стан справ у галузі мовної політики, надання інформації довідково-енциклопедичного характеру).

Список використаних джерел

1. Безкоровайна Л. Концепція сторінки вебпорталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з вивчення та популяризування української мови [Рукопис] : затв. рішенням Вченої ради ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського від 27 червня 2022 р. протокол № 8 / розроб. роб. група: Л. Д. Березівська (голова) та ін. Київ, 2022. 7 с.
2. Пономаренко Л. О., Павленко Т. С. Вивчення української мови у закладах освіти: бібліометричний аналіз дисертаційних досліджень. Інноваційна педагогіка. 2022. № 52, т. 2. С. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/26636085/2022/52.2.6>.
3. Стратегія розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки : (нова ред.) / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; авт. кол.: Березівська Л. Д., Закатнов Д. О., Страйгородська Л. І. та ін. ; за наук. ред. Л. Д. Березівської. Київ, 2020. 28 с. URL: https://dnpb.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/06/Strategy_2020.pdf (дата звернення: 10.05.2023).
4. Українська мова під час війни: ключові тенденції розвитку. Національний інститут стратегічних досліджень: [офіц. сайт]. Київ, 2023. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinska-mova-pid-chas-vijny-klyuchovi-tendentsiyi-rozvytku>.

Проценко Олексій⁴⁶

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0009-0001-6419-8269](https://orcid.org/0009-0001-6419-8269)

E-mail: alexprots89@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Педагогічні інновації є одним з постійних викликів у вищій освіті, оскільки вони поєднують у собі рамки освітніх систем, адаптацію до змін у суспільстві та потреб у працевлаштуванні, навчальні програми, технологічні трансформації та останні тенденції в дослідженнях у галузі освіти та педагогіки. Сьогодні в активному навчанні студент бере на себе більш активну місію, в якій він вирішує проблеми, розробляє проекти та створює можливості для конструювання знань. Ця концепція просувається за допомогою декількох стратегій, що використовують дослідження, гейміфікацію, проблемно-орієнтоване навчання (далі – ПОН) та концепцію «перевернутого класу», яку використовували та глибоко досліджували Массачусетський технологічний інститут та Гарвард.

***Ключові слова:** інновації, гейміфікація, проблемно-орієнтоване навчання, перевернутий клас, відеолекції.*

***Application of the Flipped Classroom Model in Distance Learning.** Pedagogical innovation is one of the constant challenges in Higher Education because it combines frameworks of educational systems, adaptation to society's changes and needs for employment, curricula, technological transformations and recent trends in research in the area of education and pedagogy. Nowadays, in active learning, the student takes on a more active mission, in which he solves problems, develops projects and creates opportunities for the construction of knowledge. This concept has been promoted through several strategies using research, gamification, Problem Based Learning (PBL) and the «flipped classroom» concept, which MIT and Harvard have used and deeply researched.*

***Keywords:** innovation, gamification, problem-based learning, flipped classroom, video lectures. Training, Information Space.*

Вступ. Суспільство та освіта у 21 столітті є надзвичайно складними, потребують дедалі більшого кодування та декодування повідомлень через його мультикультурний характер, постійні технологічні зміни, з дискурсивними варіантами, з різними засобами масової інформації та інтерактивними інформаційними платформами, які запускають для громадян океани інформації, для чого в нього рідко є час та інструменти для аналізу, фільтрації та засвоєння. Ця нова взаємопов'язана мережа контекстів заслуговує на наступний аналіз Флореса [1]: це факт, що культурні, соціальні та політичні контексти професії вчителя сильно змінилися за останні десятиліття, але ми можемо сумніватися в тому, якою мірою навчальна програма і педагогічна практика вчителів, а також їхні процеси навчання були перетворені перед обличчям викликів цифрової епохи, в якій ми живемо.

---

⁴⁶©Проценко Олексій (Protsenko Oleksii)

Фактично, за останні два десятиліття школи і, отже, вчителі дедалі частіше стикалися зі складнішими вимогами та завданнями, а саме: розширенням їхніх обов'язків і ролей (наприклад, через мультикультурний контекст, у якому йому доводиться працювати, зміни в структурі сім'ї та розширення її функцій, що виходять за межі класної кімнати й дисципліни), зростанням впливу засобів масової інформації на освіту студентів, співіснуванням різних освітніх моделей у мультикультурному суспільстві, розширенням можливостей для навчання робітників і вчителів. Таким чином, існує потрійна потреба у змінах: освітні заклади повинні розуміти проблеми цього нового суспільства технологій та інформації [2], повинні йти в ногу з новими характеристиками цього покоління, зануреного в кіберкультуру, і повинні забезпечувати нові освітні практики під керівництвом вчителя, який усвідомлює ці проблеми. Нагально необхідно підготувати тренерів для цієї нової реальності, використовуючи інформаційні та комунікаційні технології, імідж, навчальні платформи, нові дидактичні ресурси, завжди з використанням, що ґрунтується на критичному мисленні.

Основні результати. Впровадження моделі «Перевернутий клас» в Українській інженерно-педагогічній академії було пілотовано на заняттях з електротехніки для студентів, які навчаються за спеціальністю «Інженерія». Заняття за цією моделлю проходили поетапно, з певним набором фаз, що циклічно повторювалися. На першому етапі здобувачі освіти самостійно вивчали новий навчальний матеріал за допомогою відеолекцій, презентацій та електронних конспектів лекцій.

Перший етап покликаний забезпечити сприйняття та осмислення нової інформації, а також покращити вміння студентів працювати з розрізненими джерелами інформації. Напередодні заняття студенти отримують доступ до навчальних онлайн-матеріалів, які дають їм змогу ознайомитися з теоретичним матеріалом (наприклад, відеолекція, презентація, конспект лекцій з дисципліни «Електричні машини» тощо, які доступні в онлайн-курсі «Електрична інженерія»). Відео триває від 3 до 10 хвилин, презентація містить до 20 слайдів, конспект лекцій – до 15 сторінок. Конспект лекцій містить посилання на додаткові джерела, щоб забезпечити глибше розуміння теоретичного матеріалу. Зазвичай студентам потрібно від 45 до 90 хвилин, щоб опанувати його. Студенти вивчають матеріал і роблять нотатки. До моменту запланованого заняття вони вже засвоїли аналізовану тему.

Другий етап передбачає роботу в класі. Викладач перевіряє компетентність студентів і проводить вступну гру. Цей етап має на меті розвивати уважність студентів протягом усієї навчальної діяльності. Учні працюють в парах на своїх нетбуках. Вчитель пропонує учням пройти тест за допомогою програми

Kahoot (рис. 1). Потім вчитель аналізує результати. Він представляє інформацію графічно, щоб можна було візуалізувати прогрес кожної пари.

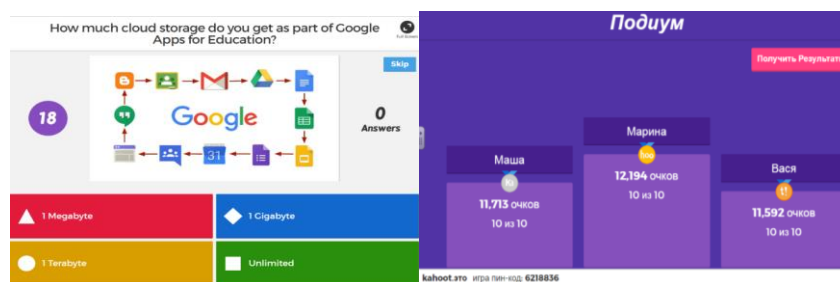

Рис. 1. Тестування у програмі Kahoot

На наступному етапі здобувачі освіти повторюють навчальний матеріал під час командної роботи. Цей етап покликаний сприяти залученню студентів, впорядковувати інформацію та розвивати комунікативні навички. Це або робота вдвох, або командна діяльність. Наприклад, викладач просить клас упорядкувати навчальні дані. Щоб впоратися із завданням, кожна команда заповнює таблицю про будову машин постійного струму, принцип їх роботи, магнітне поле та режим роботи генератора. Це тест з вибором однієї правильної відповіді. Завдання учнів - вибрати "правильні" варіанти та скласти таблицю, де вони заповнюють дані відповідно до елемента конструкції машини постійного струму, який вони вивчили: 1. де застосовується; 2. які особливості конструкції; 3. основні елементи механізму; 4. яку користь вони приносять людству. Відповіді учнів оцінюються вчителем.

Висновки. На основі опитування можна стверджувати, що студентам сподобався такий формат роботи. Судячи з їхніх відгуків, матеріал, запропонований для самостійного опрацювання, був опрацьований і засвоєний ефективніше, ніж той, який викладач пояснював їм на занятті. Однак для успішної реалізації моделі перевернутого класу вчитель повинен знати своїх учнів зсередини, зокрема, їхні нахили, здібності та можливості. Він має бути когнітивно готовим до зміни традиційних методів навчання – як викладу матеріалу вчителем, так і самостійної роботи учня. Робота за такою моделлю сприяє розвитку самостійності здобувачів освіти, що дисциплінує їх і сприяє їхній майбутній самоосвіті, а також вивченню будь-яких питань, які їх цікавлять. Однак, навряд чи доцільно впроваджувати цю модель впродовж усього курсу, не беручи до уваги складність навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. Flores M. *Contributos para (re) pensar a formação de professores in CNE (Ed.) Lei de Bases do Sistema Educativo. Balanco e Prospetiva (Lisbon: Conselho Nacional da Educação), 773–810 (2017).*
2. Pretto N. *Uma escola sem/com future (Campinas, SP: Papyrus), (2009).*

Савінок Оксана ⁴⁷

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

ORCID: [0000-0002-4095-7267](https://orcid.org/0000-0002-4095-7267)

E-mail: savoksamit12@gmail.com

ФОРМАТ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Запропоновано новий формат проведення лабораторних занять в умовах дистанційного навчання. Розглянуто особливості основних етапів лабораторних занять для здобувачів освіти зі спеціальності 181 «Харчові технології». Наведено алгоритм лабораторних занять. Зазначено високу ефективність такого формату навчання, де здобувачі набувають практичних компетенцій, опановують теорію з основних процесів і мають можливість виявити творчі здібності.

Ключові слова: дистанційне навчання, лабораторні заняття, кулінарні продукти.

The Format of Conducting Laboratory Classes in the Conditions of Online Learning.
A new format for conducting laboratory classes for online learning conditions is proposed. The features of conducting the main stages of laboratory classes for applicants of specialty 181 «Food technologies» were reviewed. The algorithm for conducting laboratory classes is presented. The high efficiency of this learning format is pointed out. The applicants receive practical skills, a theoretical basis for the main processes and the opportunity to show their creativeness.

Keywords: Online Learning, Laboratory Classes, Culinary Products.

Вступ. Умови сьогодення змушують викладачів закладів вищої освіти шукати нові форми проведення навчальних занять. І якщо лекції стали звичними на платформах дистанційного навчання Moodle чи Zoom Meeting, то проведення лабораторних робіт вимагає творчого підходу.

Навчальна дисципліна «Технологія виробництва кулінарної продукції» викладається для здобувачів вищої освіти спеціальності 181 «Харчові технології» упродовж чотирьох семестрів на 3 та 4 курсах. За цей час, здобувачі вивчають технології кулінарних продуктів із різних видів харчової сировини. Ця навчальна дисципліна є обов'язковим освітнім компонентом, тому вибір тематики лабораторних занять є особливо важливим. Адже комплекс знань, отриманих на лекційних, лабораторних та практичних заняттях має забезпечити визначені в освітньо-професійній програмі результати навчання. Найефективнішим способом закріплення теоретичних знань є практичні навички, які здобувачі освіти отримують під час виконання завдань власними руками.

Основні результати. Робота технолога – цікава і творча. Тому під час лабораторних занять головним завданням викладача є зацікавити в самому виробництві продукту і поекспериментувати з рецептурами і технологічними

---

⁴⁷©Савінок Оксана (Savinok Oksana)

процесами. Теоретична підготовка з хімії надає технологам знання зі складу харчової сировини та процесів перетворень основних хімічних сполук під час переробки. Професійність технолога оцінюються знанням сировини та вмінням скорегувати технологічний процес для виробництва високоякісної продукції. Саме такі професійні вміння набувають здобувачі освіти під час лабораторних занять, де є можливість виробити продукт за смаком, відповідно до теми заняття. Для прикладу можна навести лабораторне заняття за темою «Технологічний процес приготування кулінарної продукції із січеної риби».

На думку звичайної людини, січені продукти – це котлети. І ось тут починається творчість. Студенти виробляють і котлети, і фаршеві рулети, і кнелі, і, навіть, фаршировану рибу. Так, звичайно, методичні вказівки містять чіткий опис технологічних процесів переважаючої більшості продуктів. Але нинішні умови і тут вимагають коректив в освітньому процесі. Сировина дорожчає, деколи вибір обмежений. Так, здобувачі відкоригували технологію і навчилися робити котлети із карасиків, фарширувати коропа, виробляти рулети із скумбрії тощо. За таких умов першим етапом проведення заняття для викладача та здобувачів, є детальний аналіз наявної сировини, визначення переваг і недоліків, вибір можливого асортименту продукції і технологічних прийомів, які дозволять реалізувати процес в цілому. Адже саме технологічні прийоми за даних обставин визначають можливість виробництва певної продукції і гарантію високих сенсорних характеристик. Наприклад, для котлет із карасів необхідно визначити ступінь подрібнення, зв'язуючий компонент, підібрати спеції, які б зменшили ступінь прояву аромату річкової риби та обрати спосіб термічної обробки. Організація такого лабораторного заняття в навчальній лабораторії дає змогу викладачу швидко обговорити ці питання зі студентами. Але дистанційна форма в умовах війни, особливо, якщо місто в стані активних обстрілів, виключає таку можливість. Було обрано ефективну форму проведення лабораторних занять: обговорення теми заняття → вибір можливої сировини → вибір асортименту продуктів із наявної сировини → обговорення особливостей виробництва продукції із обраної сировини → виробництво продукції → презентація продукції із деталізованим описом процесів → аналіз технології із зазначенням певних відхилень та їх пояснення.

Виробництво продукції можна здійснювати під час відведеного за розкладом заняття, або ж (якщо зовнішні чинники складають загрозу життю і здоров'ю здобувача) в інший період часу. Презентація може бути у вигляді слайдів, із поетапним відображенням процесів, у форматі відеоролику.

Висновки. Отже, така форма навчання є достатньо ефективною. Здобувачі набувають визначених програмних результатів навчання, практичні навички і можливість проявити свої творчі здібності.

Судніков Євген⁴⁸

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0003-2484-4972](https://orcid.org/0000-0003-2484-4972)

E-mail: vestix@ukr.net

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІЦЕЇСТІВ У ЗАКЛАДАХ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВОГО ПРОФІЛЮ

Висвітлено основні проблемні питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності ліцеїстів у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю (ліцеїстів). Тематика є актуальною в сучасному світі, де інформаційні технології все більше проникають в усі сфери життя людей. Інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) є невід’ємною частиною сучасної освіти, але багато ліцеїстів не мають достатньої компетентності в їх використанні.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність, цифровізація, гейміфікація, іммерсивне навчання, військовий ліцей.

The Problem of Forming Information and Communication Competence of Cadets in Institutions of Specialized Secondary Education in the Military Field. The article discusses the problematic issues of developing information and communication competence of cadets in military lyceum. The topic is relevant in the modern world, where information technologies are increasingly penetrating all spheres of people's lives. Information and communication technologies are an integral part of modern education, but many cadets lack sufficient competence in their use.

Keywords: Information and Communication Competence, Digitalization, Gamification, Immersive Learning, Military Lyceum.

Вступ. Науковці та дослідники активно досліджують проблему формування та розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності (далі – ІКК) здобувачів освіти (учнів, ліцеїстів, студентів) і педагогів. Вони визначають різні аспекти цифрової компетентності, які включають використання інформаційних технологій, критичне мислення, вміння вибирати та оцінювати ресурси, а також уміння планувати та керувати освітнім процесом з використанням цифрових інструментів. Необхідно також розробляти і впроваджувати нові методики навчання, що включають у себе використання ІКТ. Ліцеїсти повинні мати можливість не тільки отримувати інформацію, але й активно з нею взаємодіяти, створювати інформаційні продукти, співпрацювати з однолітками та вчителями через засоби ІКТ. Такі методики сприяють розвитку креативності, критичного мислення та комунікативних навичок і вмінь ліцеїстів.

Проблемним питанням залишається процес забезпечення ліцеїстів доступу до сучасних ІКТ-засобів, які відповідають потребам сучасного інформаційного

---

⁴⁸©Судніков Євген (Sudnikov Yevhen)

світу. Це може бути доступ до комп'ютерів, планшетів, смартфонів, а також до вільного доступу до Інтернету. При цьому, необхідно забезпечувати безпеку використання ІКТ-засобів, адже підлітки можуть стикатися з різноманітними загрозами, такими як кібербулінг, шкідливі програми, фейкові новини та інші.

Мета статті полягає в огляді проблемних питань формування ІКК ліцеїстів.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у роботі дослідницьких завдань були використані теоретичні методи дослідження – системний аналіз наукових джерел із проблеми статті, синтез та узагальнення наукової літератури.

Основні результати. З 24 лютого 2022 року трансформаційні процеси в освіті нашої держави призупинено війною, нав'язаною Російською Федерацією українському народу, проте формування й розвиток ІКК навіть за таких умов не полишають порядку денного сфери освіти України, а навпаки актуалізуються.

Проблеми формування та розвитку ІКК здобувачів освіти і педагогів займають вагомую частину досліджень вітчизняних науковців (В. Биков, О. Буйницька, Р. Гуревич, М. Жалдак, С. Литвинова, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Пінчук, О. Соколюк, О. Спірін, М. Шишкіна та ін. [2]).

Аналізуючи сучасний стан українського суспільства, яке перебуває у воєнному конфлікті з РФ, наукові дослідження українських учених і практиків щодо цієї проблеми набувають особливої актуальності та інтенсивності. Формування та розвиток ІКК учасників освітнього процесу стали пріоритетними завданнями, оскільки безпрецедентні виклики, що виникають внаслідок війни, стимулюють прискорену цифрову трансформацію системи освіти [3]. Зокрема, перехід до дистанційної та змішаної форм навчання та роботи в освітній і науковій сферах сприяє розвитку знань і навичок у галузі ІКК серед всіх учасників освітнього процесу [4]. Вважаємо, що використання сучасних інформаційних технологій сприяє реалізації навчальної діяльності тих, хто вчиться, у перетині реального й віртуального світу. З урахуванням сучасних реалій освіти, педагогічні дослідження потребують перегляду і покращення.

Таким чином, науковці та дослідники активно досліджують проблемні питання формування та розвитку ІКК учнів, студентів і педагогів. Вони визначають різні аспекти цифрової компетентності, які включають використання інформаційних технологій, критичне мислення, вміння вибирати та оцінювати ресурси, а також уміння планувати та керувати навчальною діяльністю з використанням цифрових інструментів.

Нині система освіти значною мірою має вплив ІКТ, які дають громадянам можливість отримувати широкий спектр освітніх послуг. Можна стверджувати, що вони суттєво покращують сучасну систему освіти на всіх рівнях, включаючи загальну середню та спеціалізовану. Це безпосередньо сприяє веб-орієнтованим

освітнім даним та інноваційним ІКТ в освіті. Варто підкреслювати, що навчання в галузі інформаційних та комунікаційних технологій має бути динамічним і постійним, оскільки ІКТ систематично оновлюються і вдосконалюються. В результаті необхідно постійно вдосконалювати свої навички, вміння, а в ідеалі – здатності відповідно до змін, що відбуваються в інформаційному суспільстві. Варто зазначити, що динамічні зміни у сучасному світі відповідають етапам переходу до інформаційного суспільства, що зумовлює та стимулює необхідність пошуку нових методологічних підходів до теорії та практики формування та розвитку компетентності в галузі ІКТ у всіх сферах людського життя, включаючи наукову та освітню діяльність [1].

Отже, проблема формування ІКК ліцеїстів у науковій теорії і практиці є досить складною, але її вирішення є дуже важливим для подальшого успіху ліцеїстів у сучасному світі. Для цього необхідно забезпечувати вчителів і ліцеїстів доступ до сучасних ІКТ-засобів, розвивати нові методики навчання, забезпечувати безпеку використання ІКТ і проводити додаткові курси та тренінги для вчителів.

Нині працівники освітньої сфери мають сфокусувати свої зусилля на забезпеченні гнучкості та швидкої адаптації педагогіки до кризових умов, а для цього мають використовувати результати науково-дослідницького пошуку в галузі оновлення дидактики та звертати увагу на психонейрологічні особливості поколінь Z та A, які нині отримують освіту. Крім того, важливо бути у курсі трендів суспільного та особистісного розвитку учнів і використовувати їх як основу виховних впливів. Термін «тренд» використовується для опису домінуючого напрямку розвитку у громадській думці. Для формування соціальної успішності та життєвого оптимізму учня в кризових умовах найбільш актуальними трендами є орієнтація на результат у вигляді компетентностей, цифровізації, віртуальної та доповненої реальності, STEM-підхід, проектне навчання, гейміфікація та формувальне оцінювання [5]. Кожен з цих трендів може бути ефективним інструментом для формування різних навичок, умінь та якостей ліцеїстів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наведені приклади свідчать про досягнення певних результатів у створенні умов щодо реалізації безпечного, ефективного й комфортного викладання й навчання в інформаційному освітньому просторі, що реалізуються за допомогою використання широкого спектра цифрових інструментів цифрової трансформації освіти. Однак існує і низка проблем при формуванні ІКК ліцеїстів.

Список використаних джерел

1. Драйден Г., Вос Дж. Революція в навчанні. Львів: Літопис. 2005. 542 с.
2. Овчарук О. В., Спірін О. М. Енциклопедія освіти; Нац. акад. пед. наук України / голов. ред. В. Г. Кремень. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер. 2021. С. 1095–1096.
3. Kyva V. *Information and Communication Competence of Teachers in the Military Education System: Theory and Practice of Development in Distance Learning Form: monograph.* Publishing House «European Scientific Platform». 2022. Vol. 222. DOI: <https://doi.org/10.36074/kyva-monograph.2022>.
4. Kyva V, Koshlan O, Krykun V, Zaika L., Shapran O., Sudnikov Y. *The Experience of Implementing a Digital Library in the Educational and Research Activities of the National Defense University of Ukraine Named after Ivan Cherniakhovskyi.* TEM Journal. 2022. Vol. 11, Issue 3. P. 1128–1139. DOI: <https://doi.org/0.18421/TEM113-18>.
5. Кириченко В. І., Нечерда В. Б., Безрук К. О., Лаврентьєва І. В. *Методика формування соціально успішної особистості старшокласника в системі загальної середньої освіти: метод. рек.* Київ. 2022. 133 с. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Kyrychenko_V.I._Metod._rek._FSUS_2022.pdf (дата звернення: 30.05.2023).

Чорна Ольга⁴⁹

Меліоративний ліцей Піщанської сільської ради Новомосковського району
Дніпропетровської області, смт. Меліоративне, Україна

E-mail: olgayra32@gmail.com

СТВОРЕННЯ СКРАПБУКІНГІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Розкрито поняття «скрапбук», прийоми використання його на уроках. Розглянуто методи та стилі виготовлення скрапбукінгів на уроках української мови та літератури, як засіб зацікавлення здобувачів освіти вести читацький щоденник. Визначено ключові аспекти педагогічної діяльності у світлі рекомендацій Нової української школи, які практикують вчителі української мови та літератури.

Ключові слова: скрапбук, стилі скрапбукінгів.

Making of Scrapbooking in Ukrainian Language and Literature Lessons. Theses presented in this work reveal the concept of «scrapbook», methods of using it in lessons. The article examines the methods and styles of making scrapbooks in Ukrainian language and literature classes, as a means of getting students interested in keeping a reading diary.

Keywords: Scrapbook, Clippings, Scrapbooking Styles.

Вступ. Швидкі зміни в житті людства в ХХІ столітті створили основи для суттєво нової формації відносин у суспільстві – інформаційному суспільстві. Високі технології, інтернет, глобалізація та багато інших явищ і процесів створюють нові виклики і в галузі системи освіти. Українська система освіти нині знаходиться на шляху свого чергового реформування. У наш час учитель, щоб досягти бажаних результатів, має бути цікавим для здобувачів освіти. Зацікавити, привернути до себе увагу здобувачів освіти можна застосуванням

⁴⁹©Чорна Ольга (Chorna Olga)

різних методів, а також неординарністю особистості вчителя і навіть його творчістю.

Методи і підходи. Скрапбукінг, скрепбукінг (англ. *Scrapbooking*, від англ. *Scrapbook*: *scrap* – вирізка, *book* – книга, букв. «книга з вирізок») – вид рукодільного мистецтва, що полягає у виготовленні та оформленні сімейних або особистих фотоальбомів. Крім фотографій у таких альбомах присутні якісь пам'ятні для людини речі, наприклад, вирізки з газет, журналів, альбомів, листівки, квитки, малюнки, наклейки, висушені квіти, записи та інші дрібниці.

Основна ідея скрапбукінгу – зберегти фотографії, інформацію та інші речі про якісь події чи людей на тривалий термін для майбутніх поколінь [1]. Чому б не використати цей метод, як засіб зацікавлення учнів та учениць вести читацький щоденник? Зараз сучасні діти мало читають, особливо великі за обсягом твори. У такому разі на допомогу може прийти скрапбукінг.

Основні результати. Виготовивши власними руками і дібравши правильну інформацію, здобувачі освіти автоматично розвивають критичне мислення, творчість, креативність, вчаться шукати потрібну інформацію різними засобами. До такого читацького щоденника можна вносити цікаві факти з життя відомих поетів та письменників, створювати «Карти розуму», асоціативні кущі, складати плани до прочитаних творів, сенкани та багато чого іншого. Оздобити записи кожен здобувач освіти зможе у власному стилі скрапбукінгу.

Наприклад, є такі стилі скрапбукінгу [1]:

1. Вінтаж (Vintage). Особливість цього стилю полягає в застосуванні старовинних картинок, фотографій або штучно зістарених елементів. Крім цього використовуються різні предмети «історичного» мотиву: марки, листівки, прикраси, які використовувалися в той період, відповідно до якого ви здійснюєте оформлення щоденника. Кольори в оформленні використовуються також з урахуванням часу, який має відображати вінтажна сторінка.

2. Європейський стиль (European). Для цього стилю головне – фотографії. Їх має бути більше однієї на сторінці. І форми різні – від прямокутника до кола і овалу. Оформлення стримане, лаконічне, класичне. Мінімум об'ємного декору.

3. Американський стиль (American). Найпоширеніший стиль. Сторінки щоденника прикрашаються щедро і яскраво, але виділятися повинні саме фотографії, а не декор.

4. Вільний стиль (Freestyle). Максимум свободи і креативності. Поле навколо інформації може нагадувати шкільний розмальований зошит за кількістю намальованих від руки декорів. Оформляється всім, що приходить у голову. Змішуємо всі кольори і техніки, які вважаємо доречними саме для цієї

інформації. Папір кольоровий або зафарбований, нитки, шнури, стрічки, гудзики, намистини, паєтки, фломастери, олівці, гелеві ручки.

Найголовніше – передати емоції, відчуття і враження від події (інформації), яку ілюструємо.

Висновки. З ретроспективного досвіду можу стверджувати, що застосування творчих завдань буде ефективнішим, коли їх використовувати регулярно, об'єднати в певну систему. Щоб діти зацікавилися вивченням предмету, щоб інформація запам'яталася надовго – треба прикладати максимум творчості, креативу, самостійного мислення.

Отже, скрапбукінг – це особливий вид мистецтва, який легко можна поєднувати із навчанням, зміцнити акценти зі знаннієвого у діяльнісний освітній результат.

Список використаних джерел

1. Скрапбукінг. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Скрапбукінг> (дата звернення: 30.05.2023).

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Adult Education Under the Conditions of the Dynamic
Development of Information Society

Андрющенко Тетяна⁵⁰

КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
працівників Черкаської обласної ради»
м. Черкаси, Україна

ORCID: [0000-0002-9881-5018](https://orcid.org/0000-0002-9881-5018)

E-mail: antatko@ukr.net

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

Окреслено актуальність застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в освітньому процесі закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО). Обґрунтовано необхідність оволодіння фахівцями дошкільної освіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (далі – ІКТ). Визначено організаційно-педагогічні умови розвитку цифрової компетентності педагогів ЗДО. Представлено опис педагогічного експерименту, який здійснювався у 4 етапи: констатувальний, підготовчий, формувальний та контрольний. Доведено ефективність застосування окреслених організаційно-педагогічних умов формування цифрової компетентності у педагогів ЗДО.

Ключові слова: дошкільна освіта, інформаційно-комунікаційні технології, цифрова компетентність.

Development of Digital Competence in Specialists of Preschool Education as a Challenge of Modernity. The article outlines the topicality of informative-communicative technologies (ICT) use in the educational process of Institutions of Preschool Education (IPE). The grounds for the necessity of obtaining modern ICT by the specialists of preschool education are given. Organizational-pedagogical conditions for the development of digital competence among teachers in IPE are determined. The article presents the description of a pedagogical experiment, which was conducted in 4 stages: ascertaining, preparatory, formative and control. The effectiveness of the use of mentioned organizational-pedagogical conditions for the formation of Digital Competence among teachers in IPE are proved.

Keywords: Preschool Education, Informative-Communicative Technologies, Digital Competence.

Вступ. На сучасному етапі розвитку освіти потужним засобом навчання, виховання та розвитку молодого покоління є ІКТ. Їх використання стає інструментом забезпечення ефективності української системи освіти і забезпечує можливість педагогам вирішувати методичні завдання на якісно вищому рівні. Тому актуалізується необхідність наскрізного застосування ІКТ

⁵⁰©Андрющенко Тетяна (Andriushchenko Tetiana)

в освітньому процесі та управлінні закладами освіти. Про це зазначено в освітніх нормативних документах [1; 2]. У повній мірі окреслене стосується і дошкільної освіти. Відповідно загострюється потреба в оволодінні вихователями ЗДО сучасними ІКТ та їх ефективному застосуванні в освітньому процесі. Викликом часу стає розвиток у фахівців дошкільної освіти цифрової компетентності.

Метою статті є висвітлення результатів дослідження організаційно-педагогічних умов розвитку цифрової компетентності у фахівців дошкільної освіти.

Методи і підходи. Дослідно-експериментальна роботи, яка проводилась впродовж 2021–2022 рр., із залученням педагогічних працівників 8 закладів дошкільної освіти м. Черкаси та м. Умань Черкаської області (всього 32 особи), які здійснювали освіту дітей старшого дошкільного віку, спрямовувалась на дослідження організаційно-педагогічних умов розвитку цифрової компетентності у фахівців дошкільної освіти. На етапі теоретичного осмислення досліджуваної проблеми застосовувались методи аналізу науково-педагогічної літератури, систематизації й узагальнення теоретичних даних, контент-аналіз нормативно-правових документів та чинних освітніх програм дошкільної освіти. У ході дослідження також використано методи педагогічної діагностики та методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу одержаних результатів. Основним методом дослідження було обрано педагогічний експеримент, який здійснювався у 4 етапи: констатувальний, підготовчий, формувальний та контрольний.

Основні результати. На констатувальному етапі експерименту було визначено організаційно-педагогічні умови формування цифрової компетентності фахівців дошкільної освіти, а саме: управління процесом використання ІКТ у діяльності ЗДО; підготовка педагогів до використання ІКТ у професійній діяльності; використання ІКТ в організації освіти дітей старшого дошкільного віку. На цьому ж етапі експерименту було здійснено констатувальну діагностику стану готовності педагогічних працівників ЗДО до використання ІКТ у професійній діяльності. На нашу думку, він залежить від рівня сформованості їхньої цифрової компетентності. Діагностику цифрової компетентності педагогів здійснено за критеріями: когнітивним, мотиваційним, практичним. Загалом, діагностичні дані засвідчили високий рівень цифрової компетентності у 4,6 % педагогічних працівників ЗДО; достатній рівень – у 36,8 % осіб та недостатній рівень виявлено у 58,6 % педагогів. З урахуванням результатів діагностики на підготовчому етапі експерименту було визначено зміст та здійснено стратегічне планування процесу використання ІКТ у діяльності ЗДО. В усіх закладах-учасниках експерименту було заплановано створення матеріально-технічних умов для ефективного використання ІКТ у

різних сферах діяльності ЗДО; пошук необхідних для якісної дошкільної освіти педагогічних програмних засобів та інших цифрових освітніх ресурсів; підготовка педагогічних працівників до використання ІКТ в організації дошкільної освіти та у власному професійному розвитку. З метою розвитку цифрової компетентності педагогів та їхньої підготовки до використання ІКТ у професійній діяльності в експериментальних ЗДО було організовано проведення семінарів-практикумів, тренінгів та вебінарів на відповідні теми. Для професійного саморозвитку педагогам експериментальних ЗДО було рекомендовано використовувати цифрові ресурси Електронної бібліотеки Черкаського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, зокрема розділу «Сучасна методика дошкільної освіти» та долучитись до роботи Педагогічного Інтернет-клубу «Дивограй дошкільної педагогіки», розміщеного на Черкаському освітянському порталі.

Відповідно до мети формувального етапу педагогічного експерименту, здійснено впровадження створеного педагогами банку електронних ресурсів для освіти дітей старшого дошкільного віку. Вихователі використовували ІКТ для реалізації завдань освітніх ліній базового компоненту дошкільної освіти і формування у дітей відповідних компетентностей, а саме: особистісно-оцінної, соціально-комунікативної, природничо-екологічної, художньо-продуктивної, математичної та комунікативної. Проведена таким чином робота підтвердила, що використання ІКТ у якості дидактичних засобів сприяє підвищенню мотивації дошкільників до навчання, розвитку творчих здібностей дітей, а також є важливою складовою розвитку цифрової компетентності вихователів.

Завданням контрольного етапу педагогічного експерименту було встановлено: здійснення контрольного діагностування рівня сформованості цифрової компетентності педагогів ЗДО та ступеню їхньої готовності до використання ІКТ у професійній діяльності; порівняння результатів констатувального і контрольного діагностування. Результати контрольного діагностування цифрової компетентності педагогічних працівників експериментальних ЗДО засвідчують зростання високого рівня її сформованості: з 4,6 % (на констатувальному етапі експерименту) до 27,3 % (на контрольному етапі експерименту). Виявлено також значне зростання кількості педагогів, які продемонстрували достатній рівень цифрової компетентності: з 36,8 % до 61,9 %. Позитивним є факт зменшення кількості педагогів із недостатнім рівнем цифрової компетентності: з 58,6 % на констатувальному етапі – до 10,8 % на контрольному етапі експерименту.

Висновки. Результати завершеного дослідження дають підстави констатувати, що розвиток цифрової компетентності у фахівців дошкільної

освіти забезпечується їхньою цілеспрямованою підготовкою до використання ІКТ у професійній діяльності у різних формах навчання, організованих із залученням різноманітних цифрових сервісів, зокрема у процесі використання ІКТ в організації освіти дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. (2017, верес. 05). Закон № 2145-VIII, Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.05.23).
  2. Колегія МОН України (2016, жовт. 27). Концепція «Нова українська школа» URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 15.05.23).
-

Васильєва Марина⁵¹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-2765-1220](https://orcid.org/0000-0002-2765-1220)

E-mail: vasylieva.maryna@uipa.edu.ua

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОНЛАЙН-ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Представлено сучасні погляди на освіту упродовж життя. Розкрито можливості, які забезпечує така освіта, сучасні тенденції зміни поглядів і пріоритетів у її реалізації. Окреслено переваги онлайн освіти впродовж життя для життєдіяльності і професійної діяльності особистості, окреслено об'єктивні фактори, що виступають перешкодами для її ефективності.

Ключові слова: освіта впродовж життя, організація, онлайн-освіта, тенденції.

***Modern Trends in the Organization of Lifelong Online Education.** The publication presents modern views on lifelong education. It describes the opportunities that such education provides for as well as the modern trends in changing views and priorities in its implementation. The publication presents the advantages of online lifelong education for individual's professional activities, outlines the obstacles to its effectiveness, as well as the problems that such education causes.*

Keywords: Lifelong Education, Organization, Online Education, Trends.

Вступ. Коли йдеться про освіту впродовж життя, то найчастіше причиною запровадження такої освіти визначається швидке нарощування інформації, яка застаріває і зумовлює потребу опанувати нову, потрібну для життєдіяльності. Відповідно метою забезпечення навчання особистості упродовж життя є пошук шляхів, вироблення змісту, обрання або створення нових методів, засобів, технологій, які б відповідали конкретним запитам. Оскільки є запит з боку суспільства і держави на фахівця з відповідним набором компетентностей для виконання професійних функцій у певній галузі виробництва, є необхідність у процесі цілеспрямованого забезпечення особистості відповідним рівнем цих здатностей. Дещо поза увагою залишається зміна позицій самої людини стосовно такого навчання, формування в неї внутрішньої потреби долучатися до

---

⁵¹©Васильєва Марина (Vasylieva Maryna)

такого процесу опанування нових здатностей або удосконалення наявних, зміни свідомості щодо розуміння процесу на всіх його етапах. Іншими словами, далеко не на першому плані постає особистість з її потребами, запитами стосовно власної особистості.

Мета дослідження: проаналізувати сучасні тенденції щодо напрямів, шляхів забезпечення освіти впродовж життя, зокрема з урахуванням можливостей онлайн освіти, використовуючи як провідні аксіологічний і деонтологічний підходи.

Методи і підходи. Концепція «освіта впродовж життя», яку було представлено у 1965 році П. Ленграндом на форумі ЮНЕСКОЮ, пізніше була підтримана та інтерпретована Інститутом ЮНЕСКО з освіти впродовж життя (UNESCO Institute for Lifelong Learning) як «безперервна освіта», що передбачає процес інтеграції навчання та життя у навчальну діяльність людей різного віку (дітей, молоді, дорослих та людей похилого віку) у будь-якому життєвому середовищі (сім'я, школа, спільнота, робота тощо) та через різноманітні методи (формальні, неформальні та інформальні), які разом задовольняють широке коло навчальних потреб. Концепція навчання впродовж життя передбачає необхідність і можливість здобування на кожному життєвому етапі тих блоків інформації, які необхідні людині для підтримки своєї активної життєдіяльності та самореалізації. І якщо для молодшої людини це природне (багато потреб і запитів з реалізації власної особистості через перебування на етапі пошуку власного життєвого і професійного шляху), то для людини середнього і старшого віку це постає актуальною, проте мало дослідженою проблемою. Звідси – інтенсивний розвиток проблеми в наукових дослідженнях останніх двох десятиліть. Варто відзначити, що це може досліджуватися як використання різних методів, які безпосередньо не мають відношення до професії і однозначно виконують більш широке значення, у підготовці фахівця певної галузі [4], так і організація дозвілля людей різного віку за допомогою різних засобів [1].

У ХХІ столітті в документах Європейської Комісії ідея освіти впродовж життя отримала свій розвиток і усвідомлення потреби у діяльності з навчання, яка реалізується протягом життя, «з метою вдосконалення знань, умінь і компетенцій як в інтересах особистісного, громадянського і соціального розвитку, а також/ або для отримання роботи» [3]. Зважаючи на визначені рівні потреби (особистісний, громадянський, соціальний, професійний), освіта впродовж життя може мати такі напрями: додаткова професійна освіта; адаптаційна в мінливих умовах життя; особистісно значуща, що забезпечує задоволення різноманітних індивідуальних освітніх потреб громадян

(мовну підготовку, отримання психологічних, культурологічних та інших знань, комунікативних навичок, спеціальних умінь); релаксаційна (для відпочинку, спілкування, удосконалення власної особистості, організації вільного часу).

Виключно дві останні (особистісно значущі) ґрунтуються на сформованій особистісній потребі, а отже передбачають позитивну мотивацію, готовність докладати зусилля на внутрішній основі, внутрішньому стимулюванні. У цьому випадку простежуються деонтологічні основи формування внутрішнього обов'язку особистості щось робити для себе на основі зовнішніх вимог об'єктивного характеру. Відповідно навчання, опанування чогось нового у вихідні або вечорами у вільний від роботи час стає для конкретної особистості скоріше частиною культури, ніж формальним обов'язком. Оцінити якість такої освіти важко через відсутність конкретних критеріїв і показників, відсутність формальної процедури оцінювання (заліки, іспити тощо з їхніми конкретизованими вимогами). Проте результат такої освіти виходить далеко за межі особистості, адже виграє від цього суспільство і держава. Таким результатом є сама особистість з високим рівнем свідомості, яка піклується про формування в себе необхідних здатностей для власної життєдіяльності, розширює свої можливості, є, як правило, соціально активною. Нерозуміння соціального потенціалу і соціального ефекту неформальної освіти зумовлене відсутністю офіційної статистики з цього питання, єдиної концепції та спеціальних програм.

Сьогодні з'являються багато різних пропозицій щодо такої неформальної освіти, але головне завдання, яке постає, як відзначають науковці і практики, – це створити культуру навчання впродовж життя й пояснити, навіщо вона потрібна. На жаль, у нашій країні Lifelong Learning – це поки що тренд, який насправді не про безперервне навчання і зміну себе, а про певний вид інтелектуального гедонізму, за А. Мельником (засновником школи мислення Cowo.guru). Щоб зробити своє мислення гнучким, дослідник радить «заходити» в нові середовища, спілкуватися з незнайомими людьми, починати проєкти, які до цього були чимось незвичним і невідомим.

Певна «проблематизація» життя як усвідомлення того, що чогось не вистачає й хотілося б це зробити як діяльність і результат, стимулює власний розвиток. Внутрішньо народжені імпульси «щось змінити», «чогось досягти» власними зусиллями за умови зовнішніх можливостей для цього (пропозицій) отримують свій розвиток і задоволення. Іншими словами, нове середовище з його дружньою атмосферою, чіткі, але посильні вимоги систематичність і бачення реального результату дисциплінують волю, формують відповідальність перед собою і іншими.

Основні результати. Сьогоднішні умови диктують актуальність упровадження онлайн-освіти. З одного боку, це певні обмеження, а з іншого – нові можливості для

дорослої людини. Адже це можливість навчатися у зручній для себе час, в своєму темпі, в будь-якому місці, без відриву від основної діяльності. Це створює відчуття швидких успіхів і мотивує повернутися до навчання в будь-який час і перетворити його на систематичне. Це знімає певні психологічні бар'єри для інтровертів, адже є можливість не розкривати своєї особистості, навіть зовнішності, допомагає подолати сором'язливість, замкнутість тощо. Є можливість припинити процес у будь-який момент у разі відчуття дискомфорту або під впливом інших факторів. Онлайн-освіта впродовж життя набирає обертів і за такою формою майбутнє завдяки тим перевагам, які вона має. Разом з тим, варто не забувати про об'єктивні умови, без яких певні напрями онлайн-освіти не можуть бути реалізованими: відсутність обладнання або певного програмного забезпечення, електрики або інших джерел живлення тощо.

Нині на державному рівні йдеться про створення й підживлення системи освіти впродовж життя, розроблення та впровадження системи заходів, що охоплюють: удосконалення нормативного забезпечення цього процесу (Законів України «Про освіту дорослих», «Про професійний розвиток працівників» і, можливо, інших нормативних документів); сприяння впровадженню сучасних форм і методів організації навчання, зокрема в онлайн-форматі; впровадження сучасних багатоканальних моделей фінансування і створення механізмів визнання результатів неформального та інформального навчання тощо [2].

Висновки. Отже, заклади освіти – не єдине місце, де можна отримати необхідні знання або навички. Й нині важливим аспектом є виховання культури онлайн-освіти впродовж життя. Саме цьому необхідно приділяти увагу в плані формування особистості, здатної та мотивованої займатися підвищенням власного рівня освіти на різних підставах.

Список використаних джерел

1. Васильєва М., Романова І. Роль використання цифрових аналогів інтелектуальних ігор у самоосвіті дорослих. *The 1th Inter. Sci. and Pract. Conf. «Current Issues of Science and Integrated Technologies» (January 10–13, 2023). Milan, Italy. Inter. Sci. Group. С. 422–424.*
  2. Лукянова Л. Освіта впродовж життя в умовах інформаційно-технологічного суспільства. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2019. Вип. 1(15). С. 10–20. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.10-20](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.10-20).*
  3. *Commission of the European Communities. Brussels, 21.11. 2001.COM (2001) 678 final. Communication from the Commission «Making a European Area of Lifelong Learning a Reality». URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ> (дата звернення: 30.07.2023).*
  4. Podberezskyi M., Romanova I., Vasylieva M. Chess Therapy as a New Trend in Training of Future Social Pedagogues. *Journal of Physical Education and Sport (JPES), 2018, 18 (Supplement issue 4), Art 266, P. 1820–1825. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2018.s4266>.*
-

Коваленко Інна⁵²

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-5633-0234](https://orcid.org/0000-0001-5633-0234)

E-mail: i.artemenko@ukr.net

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТУ ТРЕТЬОГО ВІКУ: РЕАЛІЇ ВОЄННОГО ЧАСУ

Визначено мету освіти дорослих та напрями освіти дорослих в умовах університету третього віку (професійна освіта, друга професійна освіта, університети третього віку). Представлено цифрові освітні й наукові продукти, які застосовують в умовах університету третього віку.

Ключові слова: освіта дорослих, професійна освіта, університет третього віку.

Adult Education in University Conditions of the Third Age: the Realities of Wartime. The theses define the purpose of adult education, as well as the directions of adult education (vocational education, second professional education, universities of the third age). The author defines digital educational and scientific products that are used in the conditions of the university of the third age.

Keywords: Adult Education, Professional Education, University of the Third Age.

Вступ. Глобалізаційні виклики сьогодення пов'язані з війною Росії проти України і пандемією Covid-19, що створює умови для переходу в онлайн-форму, де інформатизація освіти та цифрова трансформація виступають ключовими чинниками життєвого успіху. Напрямок наукових досліджень з цих проблем є досить динамічним. Це пов'язано як із цифровими трансформаціями сучасного суспільства, так і зі зростанням освітніх потреб у зрілих людей і людей поважного віку, частка яких у віковій структурі суспільства має тенденцію до зростання.

Метою дослідження є визначення основних аспектів інформаційно-аналітичного супроводу освіти дорослих людей в умовах форс-мажору, а також визначення основних цифрових освітніх і наукових продуктів, які застосовують в умовах університетів третього віку.

Методами і підходами дослідження є контент-аналіз основних наукових джерел і періодичних видань.

Основні результати. Метою інформаційно-аналітичного супроводу освіти дорослих людей в умовах форсмажору є джерельна база, що зосереджена на проблематиці набуття професійних компетенцій, підвищення рівня професійної компетентності й мобільності дорослих людей, реінтеграція людей похилого віку в активне життя суспільства, адаптація людей поважного віку до сучасних умов життя шляхом оволодіння новими знаннями, всебічний розвиток особистості, профілактика хвороб старості тощо. Відповідно до зростаючих

---

⁵²©Коваленко Інна (Kovalenko Inna)

потреб суспільства в цифровій трансформації освіти дорослих, українські науковці й практики зорієнтовані на цей напрям, створюючи велику кількість інноваційних освітніх і наукових продуктів.

Висновки. Отже, визначено, що до основних цифрових освітніх і наукових продуктів, які застосовують в умовах університетів третього віку, відносять платформи, на яких проводиться дистанційне навчання, синхронні засоби навчання, системи управління навчальним процесом, створення онлайн тестових продуктів, навчальні ігри, широке використання в навчальному процесі соціальних мереж, розширення віртуальних можливостей бібліотек.

Костенко Лариса⁵³

Управління освіти Кропивницької міської ради
м. Кропивницький, Україна

ORCID: [0000-0003-2930-7404](https://orcid.org/0000-0003-2930-7404)

E-mail: shkoda44@ukr.net

Стрюкова Оксана⁵⁴

Комунальна установа «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради»
м. Кропивницький, Україна

ORCID: [0009-0002-0409-0325](https://orcid.org/0009-0002-0409-0325)

E-mail: ostryukova@ukr.net

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ПЕДАГОГІВ: РОЛЬ ОСВІТНІХ ІНСТИТУЦІЙ

У даній статті розглянуто поняття акме, акмеології, що використовується у навчанні дорослих, з урахуванням їхніх потреб та можливостей. Представлено акмеологічний підхід як інструмент для розвитку потенціалу та самореалізації особистості. Також показано роль освітніх інституцій у процесі професійного зростання педагогічних працівників. Наведено приклади успішної реалізації проектів по створенню сприятливого навчального середовища, розвитку навичок та компетенцій, підтримки педагогічних кадрів.

Ключові слова: акмеологічний підхід, професійне зростання, освіта дорослих, центри професійного розвитку.

The Acmeological Approach in Teaching Teachers: the Role of Educational Institutions.
This article examines the concept of acme, acmeology, which is used in the education of adults, taking into account their needs and capabilities. The acmeological approach is presented as a tool for the development of potential and self-realization of the individual. The role of educational institutions in the process of professional growth of pedagogical workers is also shown. Examples of successful implementation of projects

---

⁵³©Костенко Лариса (Kostenko Larysa)

⁵⁴©Стрюкова Оксана (Striukova Oksana)

---

to create a favorable educational environment, develop skills and competencies, and support pedagogical staff are given.

Keywords: an Acmeological Approach, a Professional Growth, an Adult Education, Professional Development Centers.

Вступ. Трансформація сучасної освітньої системи є надзвичайно важливим завданням для суспільства та держави, адже її розвиток має прямий вплив на якість життя громадян. У відповідь сучасним викликам, в Україні була запроваджена освітня реформа «Нова українська школа», завданням якої є створення інклюзивного та якісного освітнього середовища, що сприяє формуванню критичного мислення, творчих навичок і ключових компетентностей особистостей готових до життя в сучасному світі.

Мета, методи і підходи. У рамках концепції Нової української школи, одним із ключових напрямків реформування, стала модернізація змісту освіти – зміна глобальних принципів: від навчання з метою виконання конкретних завдань до уявлення про неперервне навчання протягом життя. Ключовими агентами позитивних трансформацій у цьому процесі є педагогічні працівники.

Нині суспільство та держава потребують від вчителів необхідних компетенцій, здатності до рефлексії та готовності до змін. Нового рівня професійної діяльності кожного педагога можна досягти лише через постійний розвиток, самореалізацію і самовдосконалення.

Акмеологічна педагогіка надає можливість вчителю розвивати свій внутрішній потенціал, що є основою професіоналізму і майстерності, формує професійний імідж, сприяє кар'єрному зростанню.

Поняття «акме» (з грецької мови – «вершина», «найвища точка») у широкому розумінні означає найбільший розвиток чи досягнення в якій-небудь сфері. «Акме», у контексті освітньої діяльності, досліджували різні вчені, зокрема С. Генкал, О. Гречаник, В. Григораш і М. Садовий.

Науковці Н. Ващенко, В. Вітюк та М. Гадецький, підкреслюють необхідність постійного самовдосконалення вчителів і прагнення досягнення найкращих результатів. Автори В. Гладкова і О. Дубасенюк розкривають суть акмеологічних технологій [2]. Б. Ананьєв обґрунтував сутність педагогічної акмеології як закономірності вищих досягнень у цілісному професійному і особистісному розвитку фахівців [3].

Вимоги до вчителів постійно зростають, що вимагає володіння новими компетентностями: оновлення методик, інформаційних технологій та формування сучасних концепцій потребують постійного професійного зростання, поліпшення якості фахових навичок і вмінь. Цей процес передбачає безперервний особистісний розвиток. Задача вчителя – навчитися динамічності та гнучкості: ставити перед собою мету, планувати дії, впроваджувати стратегії

та оцінювати свій прогрес і потенціал. Задача органів управління (всіх рівнів) – сприяти розвитку освітньої системи, підтримувати та заохочувати педагогічні кадри.

Основні результати. Потужним інструментом для забезпечення професійного зростання педагогічних працівників є втілення педагогічної акмеології, яка досліджує закономірності досягнення людиною найкращих результатів в системі безперервного навчання. Вона дозволяє заглибитися у вивчення акме кожної конкретної особистості, виявити фактори, що сприяють або перешкоджають його розвитку: «При вирішенні завдань розвитку професіоналізму завжди одним із центральних є питання: «що цьому розвитку допомагає, а що заважає?» Якщо перефразувати зазначене, то необхідно виявити умови й чинники, що сприяють або перешкоджають розвитку професіоналізму й становленню професіонала» [1]. Слід додати, що сьогодні ключову роль у поліпшенні доступу дорослих учнів до знань, відіграють передові технології. Комп'ютери, смартфони, планшети дозволяють скористатися навчальним матеріалом у будь-який час з будь-якого місця. Ера інтерактивності створила інформаційно-освітні середовища та цифрові інструменти, що забезпечують можливість самостійного навчання, відстеження та контролю процесу, автоматизації оцінювання. Таким чином, акмеологічний підхід в освіті дорослої людини є дуже актуальним. У цьому контексті, та враховуючи важливість підвищення якості освіти, як стратегічного пріоритету, в регіонах України створені центри професійного розвитку педагогічних працівників. Функціонування цих установ регламентоване постановою уряду від 29.07.2020 року № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників». Відповідно до законодавства, з урахуванням потреб Кропивницької міської територіальної громади, створено комунальну установу «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради» (<http://cmsps.edukit.kr.ua/>).

Діяльність Центру спрямовано на надання підтримки педагогічних працівників у навчанні та розвитку; базується на принципах акмеології для організації освітнього процесу з урахуванням потреб та можливостей дорослих здобувачів освіти.

Центр забезпечує педагогічним кадрам консультативний супровід щодо планування й визначення траєкторії професійного зростання; супервізію; сприяє впровадженню компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного та інклюзивного підходів до навчання; здійснює моніторинг потреб у фаховому розвитку і враховує їх при організації своєї діяльності. Така практика реалізується через упровадження освітніх проєктів, спрямованих

на поглиблення знань і компетенцій у різних аспектах педагогічної діяльності та адаптування до конкретних освітніх умов:

– «Дистанційне навчання: калейдоскоп цифрових інструментів для вчителя» – практичне орієнтування на застосування електронних та мультимедійних засобів у процесі навчання (https://padlet.com/ksenia_antonova3/kaledoskop);

– «Інтерактивний вернісаж педагогічних знахідок» – комунікативна інтернет-платформа для обміну досвідом та ідеями (підходами, методами, технологіями) щодо впровадження Нової української школи (<https://vernica-z-2022.blogspot.com/>; <https://krop-vernissage-nush-2023.blogspot.com/>);

– «Я-Педагог! Впевнений старт» – фасилітаційні зустрічі, метою яких є особистісний розвиток молодих педагогів (<https://sites.google.com/view/kropyvnytskyi-osvita-hab>).

Діяльність Центру сприяє формуванню мережі співробітництва між педагогічними кадрами, закладами, управлінням освіти та іншими інституціями у цій галузі. Тісна співпраця з міським управлінням освіти над плануванням та реалізацією професійного розвитку забезпечує обмін досвідом та спільне розв'язання професійних завдань. Управління освіти відповідає за стратегічне планування та формування освітньої політики у громаді, здійснює координацію і контроль за розвитком освіти на різних рівнях, сприяє підтримці Центру ресурсами для діяльності, його фінансуванню.

Водночас, Центр забезпечує управління інформацією про потреби вчителів у підвищенні кваліфікації, результатами оцінки їх професійної діяльності, пропозиціями щодо вдосконалення освітніх програм. Ця співпраця забезпечує системний підхід до професійного удосконалення вчителів та впровадження інновацій у сферу освіти. З метою удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників та набуття ними нових цифрових компетенцій, управлінням освіти та Центром успішно реалізовано ряд спільних проєктів:

– «Подолання цифрової освітньої нерівності: інноваційний прорив» - грантова програма на 2,850 мільйонів гривень для модернізації кабінетів (початкової освіти, інклюзивного навчання, математики, дошкільних закладів) та навчання педагогів по удосконаленню цифрової компетентності;

– «Профмарафон: Вчитель онлайн» – тематичні онлайн-зустрічі з креативними педагогами міста, викладачами закладів вищої освіти країни, тренерами міжнародних освітніх програм;

– «Розумна дошка» – фестиваль освітян, що вже працюють або хочуть працювати з мультимедійними засобами навчання MozaBook, Smart Notebook;

– «Дистанційне навчання учнів 1-11 класів» – інтернет-платформа яка містить близько тисячі уроків (<http://surl.li/bparh>);

– «Підготовка до НМТ-2022» та «Підготовка до НМТ-2023» – онлайн-середовища взаємодії вчителів та учнів 11-класів для підготовки до оцінювання рівня здобутої шкільної освіти (<http://surl.li/hcssd>).

Висновки. Підсумовуючи роль освітніх інституцій у застосуванні акмеологічного підходу до професійного розвитку педагогічних працівників, можна виділити кілька діяльнісних аспектів: підтримка професійного зростання: проведення тренінгів, вебінарів, майстер-класів та інших форм навчання; створення сприятливого навчального середовища: індивідуалізація цільових орієнтирів, з урахуванням інтересів та потреб; забезпечення доступу до актуальної та практичної інформації: навчальних матеріалів, технологій для ефективною підтримки самоорганізації та саморегуляції; фасилітація розвитку навичок і ключових компетенцій: комунікативних вмінь, лідерства, критичного та творчого мислення.

Список використаних джерел

1. Вакуленко В. М. Педагогічна акмеологія: досягнення і проблеми. *Філософія освіти*. 2006. Вип. 3(5). URL: <http://surl.li/hctps> (дата звернення: 30.05.2023).
2. Дубасенюк О. А. Передумови розвитку акмеологічного середовища для підготовки педагога-професіонала: досвід і перспективи розвитку. У В. О. Огнев'юк (Ред), *Акмеологія – наука XXI століття* Київ: Вид-во Київського університету імені Бориса Грінченка. 2011. С. 22–27.
3. Сотська Г. І. Акмеологічний підхід у педагогічній освіті України. *Edukacja dla przyszłości w świetle wyzwań XXI wieku*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709238/> (дата звернення: 30.05.2023).

Мерзлякова Олена⁵⁵

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-4035-9144](https://orcid.org/0000-0002-4035-9144)

E-mail: olena.merzliakova@gmail.com

ФОРМИ І МЕТОДИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Публікацію присвячено новітнім методам навчання вчителів в системі післядипломної педагогічної освіти. Застосовано на практиці принципи взаємодії з учителями, узгоджено з ідеями К. Пагано. Запропоновано форми реалізації зазначених ідей у практиці дистанційної післядипломної освіти вчителів.

Ключові слова: інформаційна грамотність, післядипломна освіта, дистанційне навчання.

Forms and Methods of Developing Teacher's Information Literacy in the System of Post-Graduate Education. The publication is devoted to the newest methods of teaching teachers in the system of postgraduate pedagogical education. The principles of

⁵⁵©Мерзлякова Олена (Merzliakova Olena)

---

interaction with teachers applied in practice are consistent with the ideas of K. Pagano, the key points of which are given below. Proposed forms of implementation of these ideas in the practice of distance postgraduate education of teachers.

Keywords: *Information Literacy, Postgraduate Education, Distance Learning.*

Вступ. Професіоналізм – це не тільки теоретичні знання, а й практичний досвід, який у звичайних умовах напрацьовується роками. У програмах перепідготовки персоналу в системі післядипломної освіти цей найважливіший етап навчання – практика – часто відсутній або має декларативний характер. Навчання в аудиторії або на комп'ютері зазвичай зводиться до подання учням інформації. Логіка проста: розкажіть людям, що треба робити, і вони це зроблять. Разом з тим, щоб працювати ефективно, людина має знати не тільки, що робити, але і як. Єдиний шлях до розуміння цього – практичне закріплення. Недарма раніше учень, навчаючись практичних навичок у майстра, спостерігав за ним, повторював його дії і одночасно отримував поради.

Мета, методи, підходи. К. Пагано [5] впевнена, що спільне навчання, соціальні практики, коучинг, наставництво, зворотний зв'язок у режимі реального часу, відпрацювання практичних навичок в умовах, наближених до реальних, – все це стає можливим завдяки системі підготовки фахівців, заснованої на методі занурення. Аби підвищити кваліфікацію відразу великої кількості вчителів, їх зазвичай збирають в аудиторії, де вони прослуховують лекції, переглядають презентації та демонстрацію, читають і обговорюють питання, що виникли, та іноді виконують практичні завдання. Електронне навчання відкрило шлях до знань для багатьох людей, у тому числі для тих, хто із різних причин (пандемія, війна тощо) не може відвідувати заняття. Хоча ефективність професійної підготовки та перепідготовки вчителів значно від цього не підвищилася.

Програми електронного навчання найчастіше дублюють модель аудиторних занять: той самий спосіб подання інформації, тільки замість класної дошки – екран, замість плакатів – презентації, замість опитування – перевірні роботи [2]. Інститути післядипломної освіти витрачають час і кошти на навчання освітян, але не завжди створюють для них реалістичний контекст, у якому можна було б практикуватись у застосуванні здобутих знань і мати зворотний зв'язок.

Основні результати. Навчання методом занурення. К. Пагано [5] пропонує відмовитись від цієї моделі та обрати модель, засновану на трьох напрямках навчання. Перший із них, когнітивний, полягає в засвоєнні інформації. Другий, афективний, націлений на формування у студента емоційного зв'язку з досліджуваним предметом. Нарешті, третій, психомоторний, полягає в набуванні практичних навичок. Авторка методу

впевнена, що майбутнє дистанційного навчання нерозривно пов'язане з технологією занурення – у тому сенсі, що студент або учень буде занурюватися в спеціально змодельоване віртуальне середовище і практично відпрацьовувати ті навички, які йому потрібно удосконалити. Навчання із зануренням поєднує кращі риси старої системи учнівства з гнучкістю традиційного аудиторного й електронного видів навчання. При цьому передбачено створення за допомогою комп'ютерних технологій особливого навчального середовища, де студенти можуть відпрацьовувати потрібні навички на основі всіх трьох напрямів навчання. На когнітивному рівні студенти засвоюють нову інформацію, презентовану їм в умовах, що імітують реальні умови роботи. Одночасно вони відпрацьовують практичні й психомоторні навички із зворотним зв'язком. Оскільки все це відбувається в контексті гри або вигаданої історії, у студентів виникають сильна емоційна залученість у процес навчання і певний азарт, що сприяє підвищенню майстерності. Таке поєднання практики, змодельованого середовища, зворотного зв'язку та емоційної залученості дає найкращий ефект.

У нашій практиці ми моделювали наближені до педагогічної практики вчителя ситуації не у форматі електронних програм, оскільки створення таких програм потребує залучення спеціалізованих фахівців. З огляду на те, що ми працювали у форматі змішаного навчання, тобто аудиторно-тренінгова форма роботи поєднувалась з дистанційним навчанням, ми мали змогу моделювати практичні ситуації як під час очного спілкування з учасниками навчальних курсів, так і дистанційно, моделюючи проблемні ситуації з використанням відеоконтенту із записом реальних уроків тощо. Планування навчання методом занурення складається з п'яти етапів: аналізування; проєктування; розроблення; впровадження; оцінювання.

Головне на початковому етапі – аналізування робочого середовища потенційних учасників навчання. На нього слід витратити 80% часу, оскільки від здобутих даних залежатимуть всі наступні рішення. Наприклад, навчання вчителів молодшої школи відрізнятиметься від навчання фахівців старшої ланки [3].

Дослідження платформ, що пропонують ігрові форми дистанційного навчання, також може бути цікавим викликом, цікавою грою-навчанням. Одночасно така пропозиція розвиває кілька компетентностей: дослідницьку (вивчення контенту), інформаційну (добір потрібного під власне завдання), мовленнєву (у такий спосіб цікаво вивчати, наприклад, англійську мову), комунікативну (потрібні партнери для реалізації гри), цифрову (оволодіння цифровим контентом). Для експерименту пропонуємо переглянути з колегами кілька англійських платформ, що пропонують дистанційне

навчання через ігрову діяльність Distance Learning Activities for Zoom or Google Meet [4].

Перспективи. Наступна переспектива – опанування можливостей штучного інтелекту та застосування його в системі шкільного навчання та післядипломному підвищенні кваліфікації вчителів [1].

Висновки. Людям подобається грати. Вчителі – не виняток, бо їм теж подобається вчитися. Тож, створюючи ігрову модель, слід визначити місце і час дії, придумати сюжет і дійових осіб. Зазвичай ми обираємо такі сюжети з практики консультування вчителів та їх реальних запитів щодо розв'язання складних ситуацій спілкування. Головне завдання – не розважати аудиторію, а розробити сценарій з наближеними до реальності проблемними ситуаціями та різноманітними завданнями для практики.

Список використаних джерел

1. Мар'єнко М. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. 2023. Вип. 1(38). С. 48–53. DOI: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2023-038-1-007>.
2. Опанасюк Ю. І. Дистанційне навчання як наслідок еволюції традиційної системи освіти. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Філософія*. 2017. Вип. 48, (ч. 1). С. 153–161. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/320> (дата звернення: 30.07.2023).
3. Самойленко О. Дистанційне навчання засобами MOOC-платформ. *Professional Pedagogics*. 2020. Т. 1, №20. С. 104–108. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20.104-108>.
4. *Distance Learning Activities for Zoom or Google Meet (2023). Not So Wimpy Teacher*. URL: <https://notsowimpyteacher.com/2020/04/distance-learning-activities-for-zoom-or-google-meet.html> (дата звернення: 30.07.2023).
5. Pagano K. O. *Immersive Learning: Designing for Authentic Practice - Ebook - Koreen Olbrish Pagano - Storytel*. www.storytel.com. URL: <https://www.storytel.com/in/books/immersive-learning-designing-for-authentic-practice-2149933> (дата звернення: 30.07.2023).

Сімокоп Людмила⁵⁶

Комунальна установа «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради»
м. Кропивницький, Україна

ORCID: [0009-0002-5637-7467](https://orcid.org/0009-0002-5637-7467)

E-mail: simokopludmila@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: АНДРАГОГІКА В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглянуто поняття андрагогіки, освіти дорослих у контексті цифрових технологій. Акцентовано увагу на проблемах, пов'язаних із застосуванням цифрового середовища, питанні підвищення комп'ютерної грамотності дорослих.

Ключові слова: андрагогіка, освіта дорослих, цифрові технології.

The Evolution of Adult Education: the Andragogy in the Age of Digital Technologies.
The article examines the concept of andragogy, adult education in the context of

---

⁵⁶©Сімокоп Людмила (Simokop Liudmyla)

digital technologies. Attention is focused on problems related to the use of the digital environment, the issue of increasing computer literacy of adults.

Keywords: the Andragogy, an Adult Education, Digital Technologies.

Вступ. Одна із головних ознак сучасного світу – стрімкий розвиток цифрових інновацій. Технологічний прогрес забезпечує нові можливості і перспективи, що суттєво впливають на усі сфери економіки та суспільства. Однією із найбільш мінливих галузей є комунікація. Способи обміну інформацією: месенджери, соціальні мережі, онлайн-платформи, що донедавна були інноваціями, стали традицією. Це змінює спосіб життя, діяльність та світогляд. Якщо молодь з легкістю впроваджує нові технології в повсякденне життя, швидко пристосовується до змін цифрового середовища, то дорослим людям потрібен час для переосмислення та адаптації до нових реалій. Вони потребують особливої уваги, оскільки повинні володіти не лише базовими знаннями, але й опанувати сучасні компетентності. У такому контексті, все більш актуальною стає освіта дорослих та наука про їх навчання – андрагогіка.

Мета, методи і підходи. Вивчення ролі андрагогіки в сучасній освіті та вплив цифрових технологій на процес навчання і розвитку дорослих. Методологічні підходи, орієнтовані на впровадження інтерактивних ресурсів в андрагогічну практику.

Основні результати. Створення сприятливого середовища для навчання дорослих людей, з урахуванням їх потреб та інтересів, – основна концепція освіти, що отримала назву «андрагогіка». Вперше цей термін (від грецького «андр» (людина) і «агогос» (поведінка) був введений у науковий обіг німецьким педагогом А. Каппом у 1833 році, однак, чи являється він засновником достеменно невідомо. Науковець Ю. Матулчик у своїх дослідженнях зазначає, що хоча А. Капп і не створив комплексної теорії освіти дорослих людей, проте, вказував на потенціал процесу їхнього навчання, як ресурсу для розвитку сучасної наукової дисципліни андрагогіки [3]. Проблемам андрагогіки впродовж багатьох десятиліть займалися як українські, так і зарубіжні учені та педагоги: С. Архипова, М. Громкова, О. Огієнко, Л. Тимчук, В. Александров, Д. Кідд, Ф. Пеггелер, М. Ноулз та ін. В основі всіх цих напрацювань лежить розуміння, що освіта дорослих відрізняється від навчання дітей. Дорослі учні мають власний досвід та потреби і це впливає на їхню мотивацію до навчального процесу. Поєднуючи поняття андрагогіки та освіти дорослих – теорії та практики, маємо, що навчання дорослих – це процес, що постійно змінюється і адаптується до вимог сьогодення.

У контексті розвитку інформаційного суспільства, андрагогіка виходить на новий рівень: дорослі учні повинні розвивати критичне мислення, здатність

оцінювати та аналізувати інформацію, розрізняти фейки, пропаганду і маніпуляції [1]. І основною задачею тут є створення такого середовища, яке буде стимулювати і мотивувати до активного пізнання та самоорганізації. З відкриттям можливостей цифрових технологій, традиційні методи звільнили місце віртуальним навчальним середовищам: вебінари, онлайн-курси, мультимедійні матеріали та інші інтерактивності. Такі практики покращують навчальний процес та забезпечують його індивідуалізацію, дають можливість доступу до освіти незалежно від місця, часу, та особистого темпу. Однак, поряд із перспективами впровадження цифрових технологій, маємо і проблеми, що потребують уваги. По-перше, недостатній доступ до технологій: низький рівень забезпеченості технічним обладнанням та Інтернетом (чи надійним з'єднанням) деяких соціальних груп. По-друге, недостатня комп'ютерна грамотність: відсутність навичок і знань щодо користування технікою зужує площину використання онлайн-ресурсів. По-третє, обмеження особистого контакту при спілкуванні у віртуальних середовищах: відсутність емоцій та відчуттів. По-четверте, вдосконалення цифрової грамотності: адаптація до швидких змін віртуального світу.

Вирішення існуючих викликів щодо ефективного впровадження цифрових технологій в освіту дорослих, визнано одним із пріоритетних напрямів державної освітньої політики, окреслених Національною стратегією розвитку освіти в Україні, і вимагає поєднання зусиль з боку управлінців, освітніх інституцій та самих дорослих учнів. Слід зауважити, що результати аналізу показників розвитку та інвестицій в галузь вітчизняної освіти, зокрема освіти впродовж життя, показали активізацію процесу творення української моделі освіти дорослих за останні роки [2].

Висновки. У сучасному світі, де технології мають вплив на всі сфери життя, роль андрагогіки має великий потенціал для підвищення якості сучасної освітньої системи. Цифрові технології забезпечують доступ до необмеженого обсягу ресурсів для індивідуалізованого навчання дорослих. У цьому контексті андрагогіка стає важливою методологічною основою організації даного процесу. Вона сприяє активному використанню цифрових технологій у навчанні та адаптації освіти дорослих до інноваційних реалій.

Список використаних джерел

1. Гарматій О. Критичне мислення як ключова компетенція медіаграмотності. Портал медіаосвіти і медіаграмотності URL: <https://tinyurl.com/mr3bzbwh> (дата звернення: 30.06.2023).
2. Лук'янова Л. Освіта впродовж життя в умовах інформаційно-технологічного суспільства. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2019. Вип. 1(15) URL: <http://surl.li/hdszy> (дата звернення: 30.06.2023).
3. Матулчик Ю. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. *Adult Education: Theory, Experience. Prospects* 2022. Вип. 1(21) URL: <http://surl.li/hdszc> (дата звернення: 30.06.2023).

Суворова Людмила⁵⁷

Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир, Україна

ORCID: [0000-0002-4616-5041](https://orcid.org/0000-0002-4616-5041)

E-mail: ktpl_slk@ztu.edu.ua

ЦЕНТР ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: НАПРЯМИ РОБОТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Окреслено механізм функціонування структурного підрозділу Державного університету «Житомирська політехніка» – Центру Освіти впродовж життя. Презентовано ключові завдання Центру, його нормативно-правову базу і стратегічні завдання. Окреслено перспективні напрямки щодо подальшої роботи та налагодження тісної співпраці з іншими організаціями. Здійснено акцент на функціонуванні трьох аспектів діяльності означеного структурного підрозділу: освіті дорослих, інклюзивній освіті і теоретичній педагогіці з визначенням її нагальних ключових проблем.

Ключові слова: *неперервність в освіті, інклюзія, освіта дорослих, активне громадянство, технічні компетенції.*

Lifelong Education Center: Work Directions and Prospects. *The mechanism of functioning of the structural division of the Zhytomyr Polytechnic State University - Lifelong Education Centre is outlined. The key tasks of the Center, its regulatory and legal framework and strategic tasks are presented. Prospective directions for further work and establishment of close cooperation with other organizations are outlined. Emphasis is placed on the functioning of three aspects of the activity of the specified structural subdivision: adult education, inclusive education and theoretical pedagogy with the definition of its urgent key problems.*

Keywords: *Continuity in Education, Inclusion, Adult Education, Active Citizenship, Technical Competences.*

Вступ. Навчання в умовах сьогодення стало не лише потребою, а й викликом, адже соціально-економічний розвиток суспільства базується на академічній платформі, яка нині є осередком не лише професійного й особистісного розвитку, а й своєрідним інструментом протидії тим умовам, у яких нині перебуває наша країна.

Заклади вищої освіти, як-от Державний університет «Житомирська політехніка», вкрай гостро відчули потребу у створенні певних структурних підрозділів, які могли б сприяти розвитку та покращенню стану освітнього середовища в цілому. За визначенням інституту ЮНЕСКО, безперервність освіти полягає, насамперед в «інтеграції навчання та життя» механізм якої «передбачає навчальну діяльність людей різного віку у будь-якому життєвому середовищі через різноманітні методи (формальні, неформальні та інформальні), які разом задовольняють широке коло навчальних потреб» [3]. Європейська спільнота «об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи в єдину

---

⁵⁷©Суворова Людмила (Suvorova Liudmyla)

Програму навчання протягом життя (Lifelong Learning Programme)» [2, с. 232]. Актуальність означеного аспекту була предметом вивчення групи провідних науковців, серед яких: М. Швед, Л. Лук'янова, А. Тимошенко, Т. Скорик, В. Андрущенко, В. Гошовська, Н. Ларіна, ін.

Метою дослідження є презентування результатів роботи Центру освіти впродовж життя як структурного підрозділу Державного університету «Житомирська політехніка», створеного задля проведення досліджень, навчання, розробки, виробництва та підтримки освітніх проєктів.

Методи та підходи. Ключовими методологічними підходами щодо опису механізму роботи Центру стали соціологічний аналіз, дослідницькі бесіди, педагогічне спостереження, вивчення передового досвіду у галузі освіти, систематичний та аналітичний методи, що дозволили покроково представити стратегію розвитку освітнього підрозділу і водночас продемонструвати ряд уже здійснених попередньо завдань.

Основні результати. Першочерговим завданням в організації роботи Центру Освіти впродовж життя стало вивчення нормативно-правової бази підрозділу та розробка Положення Про Центр. Згідно з Положенням, означена освітня структура забезпечує можливості для освіти, розвитку та підвищення кваліфікації особистості протягом її життя. Центр є своєрідною інституцією, що надає різноманітні освітні послуги, як-от: проведення курсів, семінарів, тренінгів та інших форм організації навчання, які сприяють постійному саморозвитку та професійному зростанню.

Робота Центру базується на реалізації низки окреслених завдань, серед яких: проведення інформаційно-аналітичного моніторингу щодо наукової діяльності з освітніх питань, навчання осіб третього віку, інклюзивної освіти тощо [4].

Не менш важливим стало вивчення сучасних педагогічних практик, зокрема основ теоретичної корекційної педагогіки. Окремим стратегічним кроком стало питання проблем сучасної інклюзивної освіти в регіоні. У рамках роботи Центру було організовано ряд зустрічей, бесід, онлайн-практик що можливостей інклюзивної освіти.

Скажімо, 3 квітня 2023 року було проведено онлайн-зустріч «Замкнені у своєму світі», до якої було запрошено провідного фахівця регіону, корекційного педагога та експерта у сфері питань аутизму – О. Аврамець. Метою відкритої бесіди поставив аспект ранньої та своєчасної діагностики розладу аутичного спектру та інформування населення щодо окресленої проблеми, оскільки традиційно щороку в цей час увесь світ на глобальному рівні піднімає цю доволі гостру проблему [4]. Наразі Центр тісно налагоджує співпрацю з державними організаціями та органами місцевого самоврядування,

комерційними структурами, громадськими організаціями. Важливим кроком стало долучення до обговорення Законопроекту про освіту дорослих на Форумі Української асоціації освіти дорослих, який відбувся у Києві 06 квітня 2023 року. Результатом роботи під час Форуму стало проведення в подальшому онлайн-опитування «Освіта впродовж життя у XXI столітті».

Реалізувати цей крок вдалося за підтримки Управління національно-патріотичного виховання, молоді та спорту Житомирської ОВА. Серія попередньо змодельованих питань дала змогу проаналізувати ситуацію на освітньому фронті, що склалася в регіоні в умовах непростого сьогодення. Так заходи «дають можливість як на рівні конкретної організації, яка надає освітні послуги, так і на регіональному і державному рівні розробити адекватну сучасній ситуації стратегію розвитку ринку освітніх послуг [1, с. 534].

Окремим аспектом в рамках функціонування Положення Про Центр освіти впродовж життя стало проведення заходів (конференцій, вебінарів, семінарів, тренінгів, різних форм підвищення кваліфікації тощо) з питань інноваційності, теоретико-методичних основ, особливостей інклюзивної освіти та її актуальних проблем, організації освітнього простору для осіб третього віку. За доволі короткий термін функціонування центру було проведено серію навчально-ознайомчих онлайн-зустрічей «Німецькі мандри», «Франкофонія – перехрестя культур!»; представники команди Центру долучилися до радіо- та телеетерів; проведено серію підготовчих вебінарів з англійської мови («Пригоди в англійській мові разом з Language Hub») [4].

Висновки. Центр освіти впродовж життя покликаний надавати педагогічну підтримку та супровід щодо забезпечення доступності освітніх послуг для різних груп населення; активно включатися в розробку та впровадження інноваційних педагогічних форм, практик, методів та підходів в сучасній системі освіти. Діяльність Центру нині активно налагоджує співпрацю з іншими установами та організаціями у галузі сучасної педагогіки (ІРЦ-центрами, центрами корекційної педагогіки, організаціями, що забезпечують надання освітніх послуг особам третього віку).

На перспективу окреслено залучення для роботи в освітніх проєктах експертів: педагогів-практиків, корекційних педагогів, фахівців-терапевтів, фахівців у галузях інклюзивної освіти, психологів, медіаконтент, соціологів, психореабілітологів, представників органів державної влади та місцевого самоврядування тощо, з метою якісного відновлення суспільства в умовах воєнного стану та в пост воєнний час.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Кивлюк О., Скубашевська О. Інформаційний вимір сучасної освіти. Київ: «МП Леся», 2017. 596 с.
  2. Скорик Т. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів. Вісник Чернігівського нац. педагогічного ун-ту. Серія : Пед. науки, 2016. Вип. 135. С. 232–235.
  3. Тимошенко А. Освіта впродовж життя: тренд чи вимога часу? Освіторія.2021. URL: <https://osvitoria.media/experience/osvita-vprodovzh-zhyttya-trend-chy-vymoga-chasu/> (дата звернення: 17.05.2023).
  4. Центр Освіти впродовж життя [офіц. сайт] Держ. ун-ту «Житомирська політехніка». URL: <https://ztu.edu.ua/departament/147.html> (дата звернення: 17.05.2023).
-

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА: ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ

University Education: Trends Today

Лебедєва Наталія⁵⁸

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

ORCID: [0000-0001-6821-5559](https://orcid.org/0000-0001-6821-5559)

E-mail: nataliswon@gmail.com

ПОТОЧНІ ТА НОВІ ПРОБЛЕМИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

За змін у суспільстві, освіта не може залишатися статичною. Отже, суспільство змінюється і разом з ним змінюються освітні виклики. Цей процес можуть запустити як внутрішні, чи давно назрілі питання, так і зовнішні, наприклад, війна. Зазначені питання та тенденції їх вирішення розглянуті у тезах, залишилися так само актуальними. Також ми зазначили абсолютно нові виклики сьогодення у вищій освіті України.

Ключові слова: освітні виклики, назрілі питання, суспільство, вища освіта.

***Current and New Problems of University Education in Ukraine.** Due to changes in society, education cannot remain static. So, society is changing and educational challenges are changing with it. This process can be triggered both by internal or long-overdue issues, and by external ones, for example, a war. The mentioned issues and trends in their solution are discussed in theses and remain just as relevant. We also noted the completely new challenges of today's higher education in Ukraine.*

Keywords: Educational Challenges, Pressing Issues, Society, Higher Education.

Вступ. Освіта – складне і багатогранне суспільне явище, сфера передачі, засвоєння і переробки знань і соціального досвіду. Американський вчений Н. Смелзер визначає освіту як інституалізований процес, на основі якого суспільство передає цінності, вміння та знання від однієї людини, групи, спільноти іншим [3]. Завдання будь-якої освіти полягає в тому, щоб індивід у процесі оволодіння сукупністю систематизованих знань і пов'язаних з ними навичок і вмінь долучився до набору культурних цінностей, домінуючому в даному суспільстві.

Мета. Вища освіта є однією з головних складових розвитку сучасного українського суспільства, його духовної культури, успіхів у зміцненні й утвердженні [4]. За змін у суспільстві, освіта не може залишатися статичною. Отже, суспільство змінюється і разом з ним змінюються освітні виклики. Цей процес можуть запустити як внутрішні, чи давно назрілі питання, так і зовнішні, наприклад, війна.

Методи й підходи. Виклики, які назріли до війни. Перший важливий тренд – трансформація поняття «освіта» як такого та його функцій. Нині люди

⁵⁸©Лебедєва Наталія (Lebedieva Natalia)

все частіше обирають не якусь одну спеціальність на все життя, а синтез двох чи більше, працюють мультидисциплінарно, або ж змінюють напрямок кар'єри протягом життя. Вища освіта більше не асоціюється лише з вузьким поняттям «університет», натомість сьогодні формальна та неформальна освіта працюють в синтезі, доповнюючи та підсилюючи одна одну.

Глобалізація. Тут варто згадати і болонський процес, завдяки якому росте кількість студентів в світі, і якість вищої освіти, і впровадження єдиних освітніх стандартів по всьому світі. Для української вищої освіти глобалізація означає також і конкуренцію. В новій реальності конкурувати доведеться всім: закладам освіти – на глобальному ринку освітніх послуг, їх випускникам згодом – на ринку праці [4].

Нові технології не лише докорінно змінили спосіб життя людей, а й вплинули на галузь освіти. Один з наслідків цього – стрімкий розвиток дистанційної освіти (причому, у секторі неформальної освіти навіть більше). В сучасному стрімкому світі можливість вчитись в зручний час і спосіб – великий бонус. Чітко усвідомити, як змінилося поняття освіти в сучасному світі, якими сьогодні є її ролі та функції, та враховувати це у своїй роботі або освітньому процесі. Відкритість до нового та постійне оновлення – запорука відповідності часу. Як наслідок змін функцій і формату освіти, змінюється також і роль викладача: він сьогодні не лише передає студентам знання, але і дає їм цілу систему soft skills, навичок дослідницької роботи, розвитку власної кар'єри тощо. Викладачі стають все менш прив'язані до одного навчального закладу, і в цьому сенсі можуть бути рольовою моделлю для власних студентів, демонструючи приклад успішної експертної та наукової кар'єри. Викладач сьогодні має бути ментором, фасилітатором, створювати оптимальні умови для прогресу студентів. Ключова функція ментора у тому, аби розкрити когнітивні здібності студентів до навчання: знайти внутрішні мотиватори студентів до навчання, і сформувати навчальний графік так, аби розподілити час, коли студент споживає знання, коли працює самостійно, з викладачем та з іншими студентами. «У створенні умов для навчання важлива інклюзія, - впевнена А. Нуржинська [4]. І це історія не лише про людей з особливими потребами, але й в першу чергу про врахування особливостей студентів до сприйняття інформації. Наступний виклик – вже внутрішній, і це нерелевантність вітчизняної вищої освіти сучасним світовим стандартам.

На законодавчому рівні загальна рамка стандартів вищої освіти в Україні визначена 10 статтею Закону України «Про вищу освіту». Сюди входить широкий перелік вимог до освітньої програми: від переліку компетенцій майбутніх спеціалістів – до вимог до якості освіти та професійних стандартів [4].

Зазначені питання та тенденції їх вирішення залишилися так само актуальними. А війна додала, часом, абсолютно нових викликів. Ось думка, яка, як ми вважаємо, охоплює нинішні проблеми:

І. Войтюк, в. о. голови Студентської ради Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» порушує питання:

– Здобувачі освіти та викладачі перебувають у різних місцях та умовах — і важко придумати умови, які б урівняли їх. Хтось перебуває в окупації, хтось за кордоном, хтось під час тривоги має писати контрольну.

– Що робити здобувачам освіти, які зараз воюють? Як ставитись до якості освіти, яку вони отримали? Вони не можуть отримувати освіту через війну, але, з іншого боку, не можна просто видавати дипломи за те, що хтось воював.

– Зменшення кількості стипендіатів не мотивує вступати до українських вишів. Можливо, треба ініціювати та заохочувати, щоб приватні компанії давали власні стипендії (замість того, щоб розраховувати на бюджетні кошти).

– Здобувачі освіти змушені брати академічну відпустку через війну. Проте вони повинні мати можливість повернутися на своє бюджетне місце — зараз вони його втрачають.

Важливо, щоб заклади вищої освіти не перестарались з академічною мобільністю, яка спрямована на те, щоб лишити людей в Україні. Якщо вони зараз відмовляються оформити академічну мобільність за кордоном, то відштовхують студентів. Потрібно створити такі умови, коли студент має вибір між українським та міжнародним закладами, і обирає Україну.

Потрібно інформувати студентів щодо змін навчального процесу. Студенти мають планувати своє життя. На мою думку, якщо ми хочемо якісної освіти, то треба повертатися до очного навчання [2].

Висновки. Українська система вищої освіти, хоч і зазнала суттєвих збитків через збройне вторгнення, проте встояла. Органам влади частково вдалося виробити ефективні рішення для стабілізації системи вищої освіти в цих складних умовах. Велике значення в цьому процесі мали згуртованість української освітянської спільноти, мотивація продовжувати навчати і навчатися, достатньо ефективна внутрішня політика українських закладів вищої освіти. Неоціненна заслуга і міжнародної спільноти в наданні допомоги освітянам з України [1]. Так, дійсно, війна стала черговим викликом для українського суспільства, освіти та вищої освіти, як його складової. Але, попри всі складнощі, ми зберігаємо свою ідентичність та рухаємося у Європейському напрямку. Для сучасного університету сьогодні стає все більш важливо, зберігаючи всі академічні компетенції, бути також майданчиком для відкритої

комунікації та обміну думками. Чітко усвідомити, як змінилося поняття освіти в сучасному світі, якими сьогодні є її ролі та функції, та враховувати це у своїй роботі або навчальному процесі. Відкритість до нового та постійне оновлення – запорука відповідності часу.

Список використаних джерел

1. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.
2. Вплив війни на вищу освіту в Україні: виклики та перспективи. URL: <https://cedos.org.ua/events/vplyv-vijny-na-vyshhu-osvitu-v-ukrayiny-vyklyky-ta-perspektivy/> (дата звернення 25.05.2023).
3. Освіта як система і процес URL: <https://stud.com.ua/46987/psihologiya/osvita-sistema-protses> (дата звернення 25.05.2023).
4. Сучасна вища освіта: гнучка, інноваційна, тривалістю в життя. URL: <http://gohigher.org/suchasna-vyscha-osvita> (дата звернення 25.05.2023).

Лисенко Галина⁵⁹

ORCID: [0000-0002-6216-5025](https://orcid.org/0000-0002-6216-5025)

E-mail: lysenko.halyna@pdaba.edu.ua

Баранник Олена⁶⁰

ORCID: [0000-0003-1410-5981](https://orcid.org/0000-0003-1410-5981)

E-mail: barannyk.olena@pdaba.edu.ua

Волкова Світлана⁶¹

ORCID: [0000-0003-0829-5627](https://orcid.org/0000-0003-0829-5627)

E-mail: switlanavolkova@gmail.com

Придніпровська державна академія будівництва і архітектури
м. Дніпро, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ ЗАРАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах сучасних викликів, з якими стикнулася українська нація, важливим напрямом роботи є напрацювання стратегії інтеграції цілей сталого розвитку в навчальні програми закладів вищої освіти, зокрема, технічного профілю. Мета дослідження – окреслити стратегію модернізації вищої технічної освіти України на засадах досягнення цілей сталого розвитку. Обов'язковою складовою освітнього процесу в закладах вищої технічної освіти має бути блок гуманітарних та екологічних дисциплін, які за своєю змістовною структурою спрямовуються на досягнення цілей сталого розвитку, що, зі свого боку, сприяє забезпеченню якості вищої освіти як у внутрішньоінституційному плані, так і в контексті зовнішнього загальнонаціонального наративу, що корелюється із орієнтирами Європейського простору вищої освіти.

⁵⁹©Лисенко Галина (Lysenko Galyna)

⁶⁰©Баранник Олена (Barannyk Olena)

⁶¹©Волкова Світлана (Volkova Svitlana)

Ключові слова: цілі сталого розвитку; вища технічна освіта України; «зелений перехід» у вищій школі України; Європейський простір вищої освіти.

Modernization of Technical Education in High School of Ukraine for the Sake of Sustainable Development. *In the conditions of modern challenges faced by the Ukrainian nation, an important direction of work is the development of a strategy for integrating the goals of sustainable development into the curricula of higher education institutions, in particular, the technical profile. The purpose of the research is to outline the strategy of modernization of higher technical education of Ukraine on the basis of achieving the goals of sustainable development. A mandatory component of the educational process in institutions of higher technical education should be a block of humanitarian and environmental disciplines, which, according to their content structure, are aimed at achieving the goals of sustainable development, which, in turn, contributes to ensuring the quality of higher education both internally and in the context of the external national narrative, which correlates with the orientations of the European area of higher education.*

Keywords: Sustainable Development Goals; Higher Technical Education of Ukraine; «Green Transition» in Higher Education of Ukraine; European Area of Higher Education.

Вступ. Одним з важливих результатів скликаної у 2015 р. 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН став підсумковий документ «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development), який затвердив 17 Цілей Сталого Розвитку (Sustainable Development Goals) та 169 завдань [8]. Україна, як повноправна учасниця міжнародної спільноти й одна з країн-членів ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку, що має в пріоритеті такі цілі, як подолання бідності, голоду, відповідальне споживання й виробництво, партнерство заради сталого розвитку тощо. В умовах сучасних викликів, з якими стикнулася українська нація, важливим завданням, на нашу думку, є напрацювання стратегії інтеграції цілей сталого розвитку в навчальні програми закладів вищої освіти, оскільки від цього залежить те, на яких засадах випускники вишів розпочнуть свою професійну діяльність і яким буде подальший розвиток України в соціально-економічному й суспільно-політичному аспектах.

Мета, методи й підходи. Мета дослідження – окреслити стратегію модернізації вищої технічної освіти України на засадах досягнення цілей сталого розвитку. Методологія дослідження окресленої проблеми базується на системному, комплексному та компетентнісному підходах; використані дослідницькі методи аналізу та синтезу, системно-структурний, порівняльний тощо.

Основні результати. Увага освітянської спільноти України головним чином спрямовується на досягнення цілі 4 – Якісна освіта (Quality Education), що передбачає забезпечення інклюзивної та рівної якісної освіти для всіх та заохочення

до навчання впродовж всього життя. Водночас робота щодо досягнення цілі 4 прямо та опосередковано дозволяє досягти інших цілей: 1 (Подолання бідності), 3 (Міцне здоров'я і благополуччя), 8 (Гідна праця та економічне зростання), 9 (Промисловість, інновації та інфраструктура), 11 (Сталий розвиток міст і громад), 16 (Мир, справедливість та сильні інститути), 17 (Партнерство заради сталого розвитку) [7; 4].

З 2016 року порядок денний науково-педагогічних працівників містить напрацювання стратегії для інтеграції цілей сталого розвитку в навчальні програми на рівні закладів вищої освіти. Зокрема, на відповідності вищої освіти України завданням сталого інноваційного розвитку суспільства наголошує Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, яке, з метою реалізації положень Римського комюніке (2020 р., підписано міністрами Європейського простору вищої освіти (ЄПВО)), започаткувало «дискусію між ключовими зацікавленими сторонами (стейкхолдерами) вищої освіти щодо врахування принципів сталого розвитку в процесі внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості» [1, 6]. Зокрема, у контексті досягнення цілей сталого розвитку у порядку денному постало питання екологізації вищої технічної освіти, що зумовило започаткування процесу «зеленого переходу в українських університетах». Так, як зазначено на сайті НАЗЯВО, у межах реалізації своєї місії «стати каталізатором позитивних змін у вищій освіті та формування культури її якості» агентство долучилося до проєкту польського національного агентства з академічних обмінів (NAWA) «Зелений перехід в українських університетах» (Green Transition in Ukrainian Universities). Цей проєкт координується Вроцлавською політехнікою та спрямовується на досягнення «зелених трансформацій» в семи провідних ЗВО України через механізми внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості [2].

Важливо зазначити, що Національне агентство забезпечення якості вищої освіти в Україні, яке нещодавно презентувало власні напрацювання щодо реалізації положень Римського Міністерського Комюніке країн ЄПВО, своєю діяльністю спрямовує українські ЗВО до набуття студентами «навичок, необхідних освіченому громадянину 21-го століття, аби розуміти виклики складного світу, поважати інших та доквілля», а також передбачає досягнення Цілей сталого розвитку ООН [1; 5; 7]. Серед основних принципів, на яких ґрунтується діяльність ПДАБА (згідно зі Статутом ПДАБА, затвердженим 25.10.2022 р.), слід виокремити принцип гуманізації освітнього процесу та гуманітаризації змісту освіти, «утвердження пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей, українського патріотизму, гармонізації стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи» [3]. Статутом визначено, що одним із основних завдань академії є формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей,

соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, уміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах. Зрозуміло, що досягти поставленого завдання можна лише за умови активізації гуманітарних та природоохоронних заходів, які спрямовуються на формування не тільки високої національно-свідомої позиції сучасної молоді, але й усвідомлення їх відповідальності за подальшу долю країни у контексті сталого розвитку. Саме з метою досягнення цілей сталого розвитку викладачами Придніпровської державної академії будівництва та архітектури вдосконалюється зміст навчальних програм гуманітарних та екологічних дисциплін, що допомагає на інституційному рівні поліпшити внутрішню систему забезпечення якості та спрямувати комплексні дослідження науково-педагогічної спільноти в русло вирішення нагальних проблем українського суспільства, яке в умовах воєнних викликів особливо потребує досягнення сталого розвитку.

Висновки. Вища освіта будь-якої країни може стати вирішальним фактором забезпечення сталого розвитку суспільства за умови оптимальної її організації. Обов'язковою складовою освітнього процесу в закладах вищої технічної освіти має бути блок гуманітарних та екологічних дисциплін, які за своєю змістовною структурою спрямовуються на досягнення цілей сталого розвитку, що, зі свого боку, сприяє забезпеченню якості вищої освіти як у внутрішньоінституційному плані, так і в контексті зовнішнього загальнонаціонального нарративу, що корелюється із орієнтирами Європейського простору вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Вища Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-в-Україні-за-2022-рік.pdf> (дата звернення 24.05.2023).
2. Зустріч проекту GTUA «Зелена трансформація українських університетів» – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (naqa.gov.ua)
3. Статут ПДАБА. URL: https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2022/12/Statut-PDABA_2022_signed.pdf (дата звернення 24.05.2023).
4. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні // <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
5. Rome Ministerial Communiqué. 19 November 2020 https://ehea2020rome.it/storage/uploads/5d29d1cd-4616-4dfe-a2af-29140a02ec09/BFUG_Final_Draft_Rome_Communique-link.pdf (дата звернення 24.05.2023).
6. Stukalo N, Lytvyn M. Towards Sustainable Development through Higher Education Quality Assurance. *Education Sciences*. 2021; 11(11):664. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci11110664>.
7. UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals*; UNESCO: Paris, France.
8. United Nations (UN) (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. UN General Assembly.

Лучанінова Ольга⁶²

Український державний університет науки і технологій
м. Дніпро, Україна

ORCID: [0000-0001-8336-9273](https://orcid.org/0000-0001-8336-9273)

E-mail: 2017olgapetrovna@gmail.com

ЦИФРОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ: НОВІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зазначено, що сучасний університет приймає виклики цифрового суспільства, адаптується до змін і вимог ринку праці. Наголошено, що цифрові технології дають можливість університету конкурувати на ринку освітніх послуг, пропонувати нову модель здобувача вищої освіти.

Ключові слова: цифровий університет, нова модель розвитку, цифрові технології, освітній простір.

***Digital University: New Models of Development and Individual Student Learning Trajectory.** The modern university accepts the challenges of the digital society, adapts to changes and requirements of the labor market. Digital technologies enable the university to compete in the market of educational services, to offer a new model of higher education.*

Keywords: Digital University, New Model, Digital Technologies, Educational Space.

Вступ. Університет є закладом, професорсько-викладацький склад якого перш за все має оволодіти цифровою грамотністю. Цифрові технології – це виклик часу й вимога адаптації до стійких змін у всіх сферах сучасного суспільства. Ми маємо якісно нових замовників вищої освіти, тож форми й методи здобуття вищої освіти також мають якісно змінитися.

Мета: схарактеризувати можливості університету у створенні нової моделі розвитку та індивідуальної траєкторії підготовки здобувачів вищої освіти завдяки цифровим технологіям.

Основні результати. Існує програма «Цифровий університет», завдяки якій сучасні заклади вищої освіти створюють онлайн-платформи, електронний розклад, керують освітнім процесом, наповнюють освітній простір цифровими технологіями, курсами, і це все має працювати на якість освітнього процесу, мотивувати його учасників до навчання й підвищення кваліфікації. Стали звичними речами в умовах дистанційного й змішаного навчання електронний кабінет викладача і кожного здобувача освіти, модулі вебінарів, модулі онлайн-презентацій, інтерактивний розклад, електронний журнал, модуль тестування, цифрова бібліотека навчальних дисциплін. Університети створюють інформаційні служби, що відповідають за розроблення власних цифрових стратегій, приймають виклики цифрового суспільства й глобалізації. Головне, щоб цифрові платформи закладу виконували свою функцію й не були непомірно затратними, адже за будь-яких обставин – це технічні засоби, які покликані

---

⁶²©Лучанінова Ольга (Luchaninova Olga)

давати економічний результат, допомагати пристосовуватися до цифрового покоління в економіці, суспільстві, освіті. Молодь, вступаючи до університету, вважає його засобом досягнення професійної мети, а освітній простір тим середовищем, що сприяє особистісному розвитку. Відповідно до збільшення попиту здобувачів має змінюватися і заклад, зважаючи на альтернативні засоби здобуття як освіти, так і професійних навичок у короткий термін (Massive Open Online Courses). Сучасний студент володіє гаджетами, цифровими технологіями, потенціал яких ще до кінця не вивчений, за допомогою яких він розвиває свої професійні навички, які мають бути привабливими та відповідно оціненими стейкхолдером.

Цифрові технології впливають на весь освітній процес, зокрема спонукають до цифрової грамотності викладачів, сприяють появі нових інтерактивних методів та інструментів, розвивають цифрову культуру, співпрацю, завдяки чому університети конкурують на ринку освітніх послуг, пропонуючи нову модель здобувача вищої освіти [2]. Нова цифрова реальність в освіті породжує нову модель підготовки майбутнього фахівця – молодій людини, яка володіє сучасними цифровими технологіями, є активним суб'єктом віртуального світу, використовує цифрові технології для підвищення професіоналізму й пошуку необхідної інформації. У цій моделі є викладач-партнер, коуч, який на крок попереду в знаннях цифрових технологій, місія якого полягає в утриманні балансу між цифровими навичками й здатностями здобувача до відповідальності, прийняття правильних рішень, розумного лідерства, ефективної комунікації, креативності.

Суперечливим є питання ефективності освітнього процесу, охопленого цифровими технологіями, – перевернутий клас, Blackboard, Canvas або Moodle, Meet та ін. – вони виконують роль рятівного кола під час коронавірусу й війни, коли доступ до приміщень закладів освіти обмежений через загрозу життю учасників освітнього процесу. Разом із тим цифрові технології є головним пазлом у новій моделі підготовки майбутнього фахівця. Спостерігаємо нерівність закладів вищої освіти як у розробленні нової моделі, так і в застосуванні цифрових технологій. Тут має бути тандем, співпраця ІТ-відділів або центрів університету з викладачами. Завдання відділів – допомогти викладачам з цифровою грамотністю, правилами й функціонуванням цифрових платформ, які є не тільки місцем збереження навчальної інформації, а й місцем креативу й співпраці. Не всі заклади через війну мають нове цифрове обладнання, бібліотеки з цифровими репозиторіями тощо.

Цифровий університет – це розуміння кінцевого результату, який можна досягти за допомогою цифрових технологій. Пригадується виступ одного зі спікерів

на курсах підвищення кваліфікації у 2020 році. Професор закордонного університету, розповідаючи про університет 4.0, водив рукою перед собою, проводив по тексту, значках, і перед нами з'являлася, здається у повітрі, нова інформація у вигляді блоків, схем, слайдів. Так на практиці було продемонстровано можливості цифрових технологій. Пізніше професор відповів на численні запитання і зазначив, що цифровізація університету почалася після зваженого рішення керівництва й прийняття стратегічних рішень, спрямованих на результат: ще до пандемії почали залучати викладачів, особливо старшого покоління, до вивчення цифрової грамотності. Створили центр ІТ-технологій, працівники якого займалися тільки цифровою підтримкою освітнього процесу; студентам також пропонували відповідні проекти. Цифрова трансформація охопила всіх ланки університету, навіть на відстані студенти могли досліджувати 3-D процеси зі створення продукції в лабораторіях різних міст. Тож, прагнучи цифрової індивідуальності, кожний університет має здійснювати моніторинг щодо цінності цифрових технологій, дослухатися до думки й пропозицій студентів, які, скориставшись мобільністю, змогли оцінити ці технології в інших закладах.

Здобувач вищої освіти нині має можливість самостійно будувати індивідуальну траєкторію навчання – від дисциплін за вибором, формами й методами навчання (наприклад, популярності набирає дуальна форма навчання), до написання дипломного проєкту. Формуючи кошик освітнього споживача, здобувач вищої освіти може обрати коуча або викладача-фасилітатора (поки таким є куратор групи), а викладач підтримує й спрямовує студента. На часі вільний вибір студентами форми навчання й оволодіння знаннями, тож університети повинні мати привабливий арсенал засобів, і Chatgpt – один із видів такого навчання [1]. Здобувачеві освіти не треба постійно вибирати між формами навчання – онлайн чи офлайн – можна дотримувати індивідуальної траєкторії, не відмовляючи собі в мобільності – навчання в різних закладах світу, подорожі, навчання у власному темпі.

Висновки. Отже, сучасний університет має всі умови для створення нової моделі розвитку та індивідуальної траєкторії підготовки студента, використовуючи потенціал цифрових технологій. Така підготовка сприятиме розвитку особистості здобувача вищої освіти та зробить його професійно привабливим для стейкхолдерів.

Список використаних джерел

1. Трегуб О. ChatGPT та освітня реальність: новітня технологія може стати помічником у навчанні. URL: <https://mind.ua/openmind/20255353-chatgpt-ta-osvitnya-realnist-novitnya-tehnologiya-mozhe-stati-pomichnikom-u-navchanni> (дата звернення 03.05.2023).
2. Ще раз про цифровий університет. URL: <http://prof.nau.edu.ua/innews/shhe-raz-pro-cifrovij-universitet/> (дата звернення 03.05.2023).

Черевичний Геннадій⁶³

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-9094-8732](https://orcid.org/0000-0001-9094-8732)

E-mail: gscherevichnyj@gmail.com

ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ І РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Йдеться про значущість професійної підготовки майбутніх учителів історії в класичних університетах України, що обумовлено насамперед умовами сьогодення. Автор вбачає, що приклад університетів Республіки Польща в цьому контексті може бути корисним й цікавим. Наведено елементи проведеного аналізу українського і польського досвіду.

Ключові слова: класичний університет, модель підготовки учителя історії, український досвід, польський досвід.

Searching for Answers to Today's Challenges for Professional Training of Future History Teachers in Universities of Ukraine and the Republic of Poland. The report talks about the importance of professional training of future teachers of history in classical universities of the Ukraine, which is due, first of all, to today's conditions. The author sees that the example of the universities of the Republic of Poland can be useful and interesting in this context. This vector contains the elements of the analysis of the Ukrainian and Polish experience.

Keywords: Classical University, History Teacher Training Model, Ukrainian Experience, Polish Experience.

Вступ. В умовах сьогоденної важкої і довготривалої повномасштабної російсько-української війни актуалізовано проблему донесення історично-обумовлених фактів до цивілізованого суспільства країн світу, зокрема й підростаючого покоління українців. Класичні університети України, у тому числі й історичний факультет Київського університету імені Тараса Шевченка, є провідними закладами вищої освіти, що здійснюють висококваліфіковану спеціалізовану професійну підготовку істориків, зокрема й майбутніх учителів історії за освітньою програмою «Середня освіта (історія)». Слід зазначити, що збалансованість професійної підготовки майбутніх учителів історії у взаємозалежності якості навчання лежить у площині сформованості професійної компетентності майбутніх учителів історії, зокрема таких її основних взаємозалежних компонентів: «педагогічний ↔ історичний ↔ цифровий ↔ соціально-психологічний (або особистісно-зорієнтований) ↔ технологічний». Щодо університетської підготовки вагоме значення має заглиблення здобувачів освіти в набуття фахових історичних знань, завдяки

⁶³©Черевичний Геннадій (Cherevichnyi Gennadii)

чому вони зможуть у майбутньому забезпечити повноцінну сформованість національної ідентичності здобувачів загальної середньої освіти у школі. Цікавим у цьому контексті є досвід польських колег щодо університетської підготовки майбутніх учителів історії.

Мета доповіді. Розкрити певні елементи порівняльного аналізу із професійної підготовки майбутніх учителів історії саме в класичних університетах України і Республіки Польща та зосередити увагу на вагомості саме університетської історико-педагогічної освіти.

Методи і підходи. У роботі застосовано низку емпіричних методів – спостереження, контент-аналіз джерельної бази, інформаційний аналіз діяльності університетів України і Республіки Польща з підготовки вчителів історії, компаративний аналіз. Дослідження ґрунтується на застосуванні певних методологій – компетентнісного, трансдисциплінарного, адаптивного і системного підходів до вивчення науково-практичного матеріалу.

Основні результати. З'ясовано, що в Україні підготовку вчителів історії за освітньою програмою «Середня освіта (історія)» здійснюють як класичні університети, так і суто спеціалізовані педагогічні заклади вищої освіти (у тому числі й педагогічні університети). Наукові праці з цього приводу мають такі дослідники, як Е. Бесядецька, А. Гриценко, А. Пижик, Н. Пометун, А. Слюсаренко та ін. З'ясовано, що, на відміну від України, у Республіці Польща у цьому контексті пріоритети мають саме класичні університети (відповідно розробляються певні моделі підготовки майбутніх учителів історії).

Польська дослідниця Е. Бесядецька вважає, що проблематика моделювання підготовки учителя історії займає певну ланку у дидактичному дискурсі й визначається в основному чинними стандартами педагогічної освіти. Вона зазначає, що університети дуже часто розширюють навчальні плани, включаючи додаткові предмети, які пропонують набуття нових професійних компетенцій здобувачів вищої освіти (студентів), та наводить приклади [1]. Адже, як в українській, так і в польській освіті останнім часом на всіх рівнях освіти значних трансформацій завдали карантинні обмеження, спричинені пандемією (SARS-CoV-2 або Covsd-19), а в Україні також й введенням воєнного стану.

У цьому сенсі науковці акцентують увагу на необхідності подальшої модернізації освіти майбутніх учителів історії шляхом особистісного розвитку та участі у творчому навчанні, а також виокремленням власне індивідуальної траєкторії навчання кожного здобувача освіти. Новим викликом для існуючої системи постало вагоме розширення практичного навчання здобувачів освіти історичних факультетів, що було переведено у формат онлайн-занять як постійного елемента навчання або занять у змішаній формі. З огляду на це

виникла потреба в загальній модернізації системи підготовки майбутніх учителів історії у вищій школі.

Е. Бесядецька також зазначає, що цікаву модель навчання вчителів історії пропонує Педагогічний університет Кракова. Перший семестр бакалаврського навчання представлено пропозицією з 13 курсів підвищення професійної компетентності: «Керівник екскурсії та табору», «Методика проведення історичних екскурсій», «Використання безкоштовних додатків та інтернет-інструментів у роботі вчителя», «Планування професійного розвитку вчителя», «Підготовка здобувача загальної середньої освіти до самоосвіти та самооцінювання», «Формуюче оцінювання на уроках історії та суспільствознавства», «Контроль і оцінювання здобувачів загальної середньої освіти – дидактична теорія і шкільна практика», «Робота з обдарованими учнями», «Підготовка та проведення історичних, дослідницьких та популяризаторських проєктів», «Інклюзія – інклюзивне навчання в школі», «Індивідуальне навчання на уроках історії та суспільствознавства», «Учитель як вихователь», «Підготовка до участі студентів і викладачів у культурі». Із запропонованих курсів здобувачі вищої освіти обирають три.

Паралельно із заняттями з дидактики історії та суспільствознавства, що впливають зі стандартів педагогічної освіти, введено предмет «Медіа в історичній освіті», що реалізується частково через електронне навчання, а також предмети у формі проєктних занять: планування роботи вчителя історії та суспільствознавства, репетиторство та персоналізація. Крім того, є заняття на вибір (п'ять обов'язкових), які пропоновано у формі десятигодинних курсів, у тому числі етика професії вчителя історії, проблеми та виклики вчителів історії-початківцю, відвідини малопольських архівів та історичних місць, наставництво вчителів, навчальні візити, алгоритмічні ігри та заходи або освітній проєкт; ораторське мистецтво – вербальне і невербальне спілкування та психолого-педагогічна практика в кейс-студіях [1]. Запропоновано також музейні уроки, менторство, занурення у віртуальне навчальне середовище, що забезпечується застосуванням інноваційних методів навчання з використанням цифрових інструментів вимірювання освіти тощо. Безумовно, що як в українських університетах, так і в польських значну увагу приділено педагогічній практиці.

Висновок. Отже, розглядаючи певні елементи інформаційного аналізу польських моделей професійної підготовки майбутніх учителів історії в класичних університетах, слід зазначити, що нині акцентовано увагу як на поглибленні фахових історичних знань, так і на застосуванні сучасних медіа та технологій в освітньому процесі, формуванні дослідницької компетентності

здобувачів освіти та розвиненні її у науково-педагогічних працівників, звернуто увагу на етичний вимір історії та освіти в галузі краєзнавчої та регіональної історії, а також на знаннях про альтернативні форми історичної освіти. Аналогічні підходи набули першочергового значення щодо професійної підготовки майбутніх учителів історії і в українських класичних університетах. Адже завдання підготовки вчителів-істориків до роботи зі здобувачами загальної середньої освіти відбувається в умовах підвищеного ризику, пов'язаного з небезпекою воєнного часу, що уможлиблює адекватне усвідомлення ними об'єктивної картини дійсності та спонукає їх на збереження національної пам'яті, а також забезпечує ефективне набуття як педагогічних, так і обумовлених викликами сьогодення історичних фахових компетенцій.

Таким чином, за умов теперішнього часу побудова моделі педагогічної освіти взагалі і професійної підготовки майбутніх учителів історії зокрема має корелюватися зі змінами моделі освітнього процесу українських університетів, що зумовлене об'єктивними причинами впливів воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Biesiadecka E. *Współczesny model kształcenia nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie – oczekiwania a rzeczywistość. Contemporary education model for history and citizenship education teachers – expectations and reality. Edukacja Kultura Społeczeństwo. Rocznik II. 2021. P. 99–108. DOI: <https://doi.org/10.34616/eks.2021.2.1.99.109>.*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Пропонуємо створення спільного освітньо-наукового інформаційного середовища співorganizаторів форуму, що передбачає:

1. Наукові фахові й періодичні видання, що видаються співorganizаторами – українськими й зарубіжними науковими установами і закладами освіти:

УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

- *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць.* Наукове фахове видання України. Затверджено постановою Президії ВАК України від 16.05.2016 р. № 515, у переліку за № 96, Index Copernicus.

Сайт видання: <http://jped.uipa.edu.ua>.

ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

- *Науково-педагогічні студії: електронне наукове видання.* Наказ ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського № 38 від 30.10.2017 р.

Сайт видання: <http://npstudies.dnpb.gov.ua/>.

ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ НПУ ІМ. М. П. ДРАГОМАНОВА

- *Трудова підготовка в рідній школі.* Контакти: Кільдеров Дмитро. (тел. +38(044)422-26-40, e-mail: de_k@i.ua).

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»; УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

- *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»;*
- *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»;* Електронне наукове фахове видання. Наказ Міністерства освіти і науки України № 693 від 10.05.2017 р.

Сайт видання: <http://amtp.org.ua>

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

- *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: збірник наукових праць.* Наукове фахове видання України. Затверджений постановою Президії ВАК України від 10.11.2010 р. № 1-05/7; Наказ МОН України від 13.07.2015, № 747).

ТРАКІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ)

- *Прикладні дослідження у галузі техніки, технологій та освіти: науковий журнал* Ямбольського факультету техніки та технологій Тракійського університету, Болгарія. ARTTE публікує дослідницькі статті в галузі інженерії та навчання впродовж життя. Журнал включено до баз даних: Sherpa Romeo, Index Copernicus, DOAJ, ERICH PLUS. ARTTE.

Сайт видання: <https://sites.google.com/a/trakia-uni.bg/artte/>.

ТИРАСПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)

- *ACTA ET COMMENTATIONES: наука про освіту: категорія «С»* (включено в Національний реєстр наукових журналів <https://ibn.idsi.md/ro/aec-se>, на підставі Рішення № 3 від 1.02.2018 Верховної Ради з питань науки і технологічного розвитку Академії наук Молдови і Національної ради з акредитації та атестації).

Index Copernicus: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=63837>.

Каталог індексації наукових журналів:

<http://olddrji.lbp.world/Publisher/PublisherHome.aspx?uname=2587-3636>).

Контакти: Лупу Іліє (тел. +373(022) 240754, e-mail: reviste@ust.md).

– **ACTA ET COMMENTATIONES:** точні і природничі науки: категорія «С».

Index Copernicus: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=63842>.

Каталог індексації наукових журналів:

<http://olddrji.lbp.world/JournalProfile.aspx?JID=2587-3644%20>.

Сайт видання: https://revista.ust.md/index.php/acta_exacte;

https://revista.ust.md/index.php/acta_educatie.

АУРЕЛ ВЛАЙКУ УНІВЕРСИТЕТ АРАДА (РЕСПУБЛІКА РУМУНІЯ).

– **Journal Plus Education (JPE)** – офіційний щоквартальний журнал. Випускається факультетом педагогічних наук, психології та соціальної роботи Університету «Aurel Vlaicu» Арада. *Journal Plus Education* має відкритий доступ (всі статті доступні в Інтернеті всім користувачам відразу після публікації). Журнал включено до баз даних: *CNCSIS classification B+category, Ulrich's, CEEOL, EBSCO, Google Scholar, Crossref. ISSN: 1842-077X, eISSN: 2068-1151, 2 випуски на рік, термін подачі матеріалів: № 1 – травень; № 2 – листопад.*

2. Науково-практичні масові заходи (на умовах спільної діяльності обмін інформаційними даними щодо розміщення анонсів, прес-релізів, програмного матеріалу та обговорень на сайтах установ і закладів освіти).

3. Експерименти всеукраїнського рівня (на умовах спільної діяльності організація наукових досліджень, апробація і впровадження результатів планових наукових досліджень у практику загальної середньої, професійної, позашкільної, вищої освіти).

4. Міжнародні гранти і проєкти щодо модернізації інформаційного освітнього середовища в умовах суспільства знань.

5. Сертифікація за офіційною реєстрацією учасників з врахуванням академічного часу опанування тематичних модулів основного програмного матеріалу форуму.

6. Проведення Конкурсу «Найкращі ідеї в публікаціях «Forum-SOIS» у номінаціях за тематичними напрямками у межах заходу із відповідним заохоченням.

ВИСНОВКИ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЕБФОРУМУ

Висновки, пропозиції, рішення та рекомендації співорганізаторів, представників наукових чатів та форумчан «Forum SOIS, 2023» було узагальнено, систематизовано та обговорено у середовищі Viber-Коворкінгу координаторів і модераторів 26 травня 2023 року):

1. Звітний висновок й рекомендації модераторів наукового чату «Трансдисциплінарна парадигма цифрової трансформації суспільства: управління змінами та якістю науково-освітнього процесу».

Сподіваючись на те, що за своєю організацією «Forum SOIS, 2023» має саме трансдисциплінарне середовище, формування якого є актуальним у часи становлення глобального інформаційного/цифрового суспільства, вважаємо, що проблемні питання, які розглядалися дослідниками у зазначеному науковому чаті, нині є на часі модернізації і реформування української системи освіти. У цьому сенсі форумчани поділилися досвідом з питань інформаційного аналізу ефективності науково-педагогічних досліджень у контексті запровадження трансдисциплінарного підходу в освіту. Вагомим внеском у систему модернізації та реформування освіти вважається результат праці бібліотек, зокрема Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Приділено увагу організації і проведенню прикладних наукових досліджень у векторі інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти тощо. У цілому інформаційний простір представлено як складну відкриту систему.

Рекомендації:

1. Проаналізувати можливості та подати на грант проект «Forum SOIS» як трансдисциплінарну стратегію випереджального розвитку освіти впродовж життя. Розробити концепцію подальшого розвитку «Forum SOIS (Scientific Open Information Space)».

2. Акцентувати увагу українського наукового співтовариства на актуальності запровадження трансдисциплінарних наукових досліджень.

4. Вважати за доцільне створення наукового фахового електронного журналу «SOIS. Scientific Open Information Space») на платформі OJS. У цьому векторі порушити розв'язання проблеми із дотриманням всіх процедур і вимог МОН України до фахових і наукометричних видань.

5. Зробити додатком до зазначеного вище журналу випуск альманаху науково-методичного змісту «Forum SOIS» для практиків освітянської галузі, де зможуть публікуватися матеріали з практичного впровадження (значення) наукових результатів, у тому числі результати педагогічних робіт з підвищення кваліфікації та дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії і доктора наук.

6. Продовжити діяльність щодо удосконалення умов конкурсного середовища «Найкращі ідеї Forum SOIS».

7. Організувати онлайн-школу трансдисциплінарності у середовищі наступного Форуму. Залучити професіоналів міжнародних шкіл трансдисциплінарності, у тому числі й ЮНЕСКО, до участі у наступному вебфорумі – «Forum SOIS, 2024».

8. Здійснити процедури щодо реєстрації Збірника матеріалів форуму як періодичного щорічного випуску в системах ідентифікації ISSN та Crossref-DOI.

2. Рекомендації від наукового чату «Освіта дорослих в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства».

1. Сприяти:

– поширенню досвіду закладів формальної і неформальної освіти з надання освітніх послуг різним категоріям дорослого населення;

– запровадженню професійної підготовки андрагогів як окремого напрямку підготовки фахівців у сфері освіти дорослих на рівні спеціалізації, а також державного освітнього стандарту вищої освіти за спеціальністю «Андрагог»,

– розробленню галузевих стандартів для напрямку «освіта дорослих» із урахуванням специфіки педагогічних і непедагогічних спеціальностей;

– вивченню й поширенню досвіду закладів вищої освіти, громадських організацій з розроблення й впровадження освітніх програм для підготовки андрагогів у закладах формальної і неформальної освіти;

– подальшому здійсненню фундаментальних і прикладних трансдисциплінарних наукових досліджень з освіти дорослих.

2. Здійснювати:

– подальшу професіоналізацію освіти дорослих в Україні на основі підтримки міжсекторної взаємодії, розширення співробітництва між інститутами громадянського суспільства, обміну досвідом підготовки педагогів-андрагогів;

– науково-методичний супровід професійної підготовки дорослих з використанням інноваційних підходів і перспективних ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки економічно-активного населення;

– підготовку і реалізацію спільних міжнародних проєктів з освіти впродовж життя;

3. Приділяти постійну увагу здійсненню міждисциплінарних наукових пошуків з розвитку громадянського суспільства, освіти різних категорій дорослих із урахуванням конструктивних ідей вітчизняного і світового досвіду.

4. Продовжувати моніторингові дослідження культурно-освітніх потреб різних категорій дорослих;

5. Популяризувати:

– різні моделі діяльності центрів освіти дорослих, університетів третього віку, народних університетів; сприяти створенню розгалуженої мережі центрів освіти дорослих;

– успішний досвід освіти дорослих у національних і регіональних засобах масової інформації;

6. Посилити увагу до висвітлення проблем освіти дорослих.

7. Продовжувати проведення науково-практичних, культурно-просвітницьких заходів з освіти різних категорій дорослого населення;

8. Поглиблювати міжнародне співробітництво у сфері освіти дорослих.

9. Ініціювати міжнародні практико орієнтовані заходи з освіти дорослих та сприяти їх проведенню.

3. Пропозиції від учасників наукового чату «Адаптивне управління соціально-педагогічними системами».

Учасники наукового чату «Адаптивне управління соціально-педагогічними системами», зацікавлені в отриманні додаткової інформації професійного і життєвого напрямку, брали участь у Міжнародному форумі. У своїх виступах вони торкнулися питань характеристики адаптивних засад розбудови загального освітнього простору національної системи освіти та поширення його на життєві ситуації і задоволення освітніх потреб людини впродовж життя. Зазначаючи інформативну наповненість, різноплановість та мультинаціональний характер виступів і підтримуючи циклічне проведення вебфоруму, учасники напрямку «Адаптивне управління соціально-педагогічними системами» пропонують:

1. Потенційними учасниками Форуму для упорядкування перспективного планування своєї участі у цьому науковому заході закріпити місяць і тиждень його циклічного проведення: наприклад, щорічно, третій тиждень березня.

2. Організаторам Форуму розширювати міжнародні зв'язки, залучаючи до участі науковців близького і дальнього зарубіжжя, зокрема країн з розвинутою ринковою економікою. Це уможливило б здійснення проб активізації адаптивних потенційних резервів діяльності учасників освітнього процесу і закладів освіти в адаптації успішного досвіду зарубіжних колег до умов українського сьогодення.

3. Запропонувати кожному науковому виданню, переліченому в блоці перспектив (с. 177-178), з метою практичної реалізації створеного єдиного інформаційного середовища, розширення наукових ідей учасників Форуму та встановлення особистих контактів із зарубіжними вченими на основі перетинання їхніх наукових інтересів, запровадити спеціальну рубрику в першому виданні після проведення Форуму, наприклад: «Міжнародна активність Форуму» (привабливість, притяжіння, точка перетинання ідей) або «Ідеї Форуму – життєва траєкторія» тощо. У цій рубриці розміщати статті науковців, яких бажано запрошувати для публікацій і виступів за напрямом наукового видання.

4. Учасникам Форуму для поширення своїх ідей опублікувати в одному із зарубіжних видань свою наукову статтю.

5. Для розбудови єдиного відкритого інформаційного простору в період між форумами

активізувати використання інтернет-середовища: хмарні технології, вебсайти і блоги, створення і розміщення відеороликів для обміну досвідом, установа коворкінг-платформи тощо. Для цієї роботи призначити відповідального за ініціативною пропозицією учасників Форуму та членів оргкомітету.

6. *Започаткувати активну співпрацю з провідними міжнародними науковими та освітніми установами щодо отримання грантів, проведення спільних наукових досліджень з публікацією їх результатів у формі наукових видань у зарубіжних видавництвах.*

7. *Започаткувати нагородження грамотами Форуму його найактивніших організаторів та учасників. Запровадити інші способи матеріальної та нематеріальної відзнаки.*

4. Висновки і пропозиції від Української інженерно-педагогічної академії:

4.1. *Прагнути до світового визнання, для чого потрібно дотримуватися регламенту пунктуальності й встановлених дедлайнів.*

4.2. *Продовжувати підтримку функціонування спеціалізованого сайту Форуму з чатами за визначеними напрямками.*

4.3. *Поширювати досвід Форуму та залучати нові міжнародні наукові й освітні співтовариства до співорганізації заходу.*

4.4. *Розпочати діяльність щодо організації та відкриття спільного наукового дослідження із залученням активних співорганізаторів і учасників Форуму.*

4.5. *Ініціювати та зареєструвати фундаментальну тему наукового дослідження за тематикою Форуму в УкрІНТЕІ на 2 роки.*

4.6. *Видати поточний випуск 5 електронного й друкованого збірника матеріалів 4-го/5-го (Ювілейного) Міжнародного науково-практичного Web-форуму «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя (Forum SOIS, 2023)».*

4.7. *Започаткувати випуск колективної монографії за результатами вебфоруму (за кордоном).*

4.8. *Порушити процес реєстрації вебфоруму у міжнародній бібліографічній базі даних Scopus, долучити до цього зарубіжних співорганізаторів заходу.*

4.9. *Провести сертифікацію учасників Форуму, які здійснили електронну реєстрацію в G-form заходу.*

4.10. *Відзначити подяками і грамотами Української інженерно-педагогічної академії найактивніших організаторів і учасників Форуму.*

4.11. *Порушити клопотання перед МОН України та направити подання від головного організатора Української інженерно-педагогічної академії про нагородження відомчими нагородами і відзнаками найкращих українських організаторів й співорганізаторів заходу, зокрема голову форуму, голову науково-програмного комітету, співголову, координаторів, найбільш активних модераторів.*

4.13. *Відповідальним особам скласти офіційний документ щодо рішення Форуму та направити до МОН України задля звітування й надання пропозицій.*

4.14. *Прозвітувати щодо проведення заходу перед міжнародним товариством проекту Erasmus + проект «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні» 609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP.*

ПЕРСОНАЛІЇ

PERSONALITIES

№ з/п	Автори тез доповідей та організатори заходу
1.	<p>АДАМОВИЧ Ірина, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки й андрагогіки Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, м. Житомир, Україна. ADAMOVYCH Iryna, Ph.D (in Education), Senior Lecturer of the Department of Pedagogy and Andragogy of the Communal Institution «Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education» of the Zhytomyr Regional Council, Zhytomyr, Ukraine.</p>
2.	<p>АКМЕН Вікторія, кандидат технічних наук, доцент кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна. AKMEN Viktoria, Ph.D (in Engineering), Associate Professor of the Department of Trade, Hotel-Restaurant and Customs Affairs of the State Biotechnology University, Kharkiv, Ukraine.</p>
3.	<p>АНДРЮЩЕНКО Тетяна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», м. Черкаси, Україна. ANDRIUSHCHENKO Tetiana, DrSci (in Education), Professor, Head of the Department of Preschool Education and Professional Development of Teachers of the Cherkasy Regional Institute of Postgraduate Education of Teachers of the Cherkasy Regional Council, Cherkasy, Ukraine.</p>
4.	<p>БАНИТ Ольга, доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна. BANIT Olha, DrSci (in Education), Senior Researcher of the Department of Andragogy of the Ivan Zyazun Institute for Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
5.	<p>БАРАННИК Олена, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Придніпровської державної академії будівництва і архітектури, м. Дніпро, Україна. BARANNYK Olena, Ph.D (in Philology), Head of the Department of Ukrainian Studies, Document Studies and Information Activities of the Dnipro State Academy of Construction and Architecture; Dnipro, Ukraine.</p>
6.	<p>БАЧІЄВА Лариса, кандидат педагогічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. BACHIEVA Larisa, Ph.D (in Education), Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</p>
7.	<p>БЕЛЯЄВА Олена, кандидат наук з державного управління, викладач кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна. BIELIAIEVA Olena, Ph.D (in Public Administration), Lecturer at the Department of Business Economics and Administration of A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, Ukraine.</p>
8.	<p>БЕРЕЗІВСЬКА Лариса, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна. BEREZIVSKA Larisa, DSci (in Education), Professor, Corresponding Member of the NAES of Ukraine, Director of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
9.	<p>БОЖКО Віктор, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. BOZHKO Viktor, Postgraduate Student of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</p>

10.	<p>БОНДАРЕНКО Тетяна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. <i>BONDARENKO Tetiana, DrSci (in Education), Associate Professor, Professor of the Department of Information, Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</i></p>
11.	<p>БОРИСЕНКО Денис, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри харчових технологій, легкої промисловості і дизайну Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. <i>BORYSENKO Denys, Ph.D (in Education), Associate Professor of the Department of Food Technologies, Light Industry and Design of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</i></p>
12.	<p>БРАЇКОВ Андрій, доцент кафедри інформаційних технологій, декан факультету фізики, математики та інформатики Тираспільського державного університету, м. Кишинів, Республіка Молдова. <i>BRAICOV Andre, Associate Professor, Information Technologies Chair, Dean of the Faculty of Physics, Mathematics and Computer Science of the Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova.</i></p>
13.	<p>ВАРАКСІНА Наталія, науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського м. Київ, Україна. <i>VARAKSINA Natalia, Researcher of the Department of Digital Technologies and Computer Support of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i></p>
14.	<p>ВАСИЛЬЄВА Марина, доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків. <i>VASYLIEVA Maryna, DrSci (in Education), Professor, Vice-Rector for Academic Affairs and Research of Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</i></p>
15.	<p>ВЕЛИЧКО Олександр, доктор технічних наук, професор, Лауреат державної премії в галузі науки і техніки України, ректор Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро, Україна. <i>VELICHKO Alexander, DrSci (in Engineering), Professor, Laureate of the State Prize in Science and Technology of Ukraine, Rector of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, Ukraine.</i></p>
16.	<p>ВОЛКОВА Світлана, старший викладач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Придніпровської державної академії будівництва і архітектури, м. Дніпро, Україна. <i>VOLKOVA Svitlana, Senior Lecturer of the Department of Ukrainian Studies, Document Studies and Information Activities of the Dnipro State Academy of Construction and Architecture, Dnipro, Ukraine.</i></p>
17.	<p>ГАЛАГАН Василь, аспірант кафедри психології Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна. <i>GALAGHAN Vasyl, Postgraduate Student of the Department of Psychology, Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine.</i></p>
18.	<p>ГЕОРГІЄВА Нелі, доктор наук, завідувач кафедри енергетики факультету «Техніка і технології» Тракійського університету, м. Стара Загора, Болгарія. <i>GEORGIEVA Nely, DrSci, Head of the Department of Energy, Faculty of Engineering and Technology, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria.</i></p>
19.	<p>ГЕРМАК Ольга, кандидат педагогічних наук, викладач спеціальних дисциплін енергетичного профілю ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії і машинобудування», м. Кривий Ріг, Україна. <i>HERMAK Olga, Ph.D (in Education), Teacher of Special Disciplines of Energy Profile at the Kryvyi Rih Center for Vocational Education in Metallurgy and Mechanical Engineering.</i></p>

20.	ГОДЕЦЬКА Тетяна , науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна. GODETSKA Tatiana , Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
21.	ГОНЧАРОВ Едуард , директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області, м. Краматорськ, Україна. HONCHAROV Eduard , Director of the Educational and Methodical Center for Vocational Education in Donetsk Region, Kramatorsk, Ukraine.
22.	ГРИНЬКО Вікторія , доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри природничо-математичних дисциплін та інформатики у початковій освіті ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна. HRYNKO Viktoriia , DrSci (in Education), Professor of the Department of Natural and Mathematical Sciences and Computer Studies in Primary Education SHEI «Donbas State Pedagogical University», Sloviansk, Ukraine.
23.	ГУМЕННИЙ Олександр , кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна. HUMENNYI Oleksandr , Ph.D (in Education), Head of the Laboratory of Electronic Educational Resources of the Institute of Professional Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
24.	ГУРАЛЮК Андрій , кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна. GURALIUK Andrii , Ph.D (in Education), Senior Researcher, Head of the Department of Digital Technologies and Computer Support of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
25.	ДВОРНИК Олена , аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. DVORNYK Olena , Postgraduate Student of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
26.	ЕДЖЕРАУ Анка , доктор філософії Аурел Влайку університету Арада м. Арад, Румунія. EDGERAU Anka , Ph.D. Aurel Vlaicu, University of Arad, Arad, Romania.
27.	ЕЛЬКІН Олександр , кандидат технічних наук, докторант Інституту проблем виховання НАПН України, голова Ради Громадської організації «ЕдКемп Україна», м. Харків, Україна. ELKIN Oleksandr , Ph.D (in Engineering), Postdoctoral Fellow at the Institute of Problems in Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Head of the Board at EdCamp Ukraine NGOKharkiv, Kharkiv, Ukraine.
28.	ЄЛЬНИКОВА Галина , доктор педагогічних наук, професор, голова ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. YELNYKOVA Halyna , DrSci (in Education), Professor, Chairman of the board of the PO «School of Adaptive Management of Social and Pedagogical Systems», Professor of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
29.	ЖУК Михайло , доктор філософії, доцент Комунального закладу «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», м. Суми, Україна. ZHUK Mykhaylo , Ph.D, Associate Professor, Sumy Regional Institute of Postgraduate Teacher Education, Sumy, Ukraine.
30.	ЖУРАВЕЛЬ Яна , асистент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, м. Харків, Україна. ZHURAVEL Yana , Assistant Professor of the Department of Public Health and Health Care Management of the Kharkiv National Medical University, Kharkiv, Ukraine.

31.	<p>ЗАБОЛОТЕНКО Денис, аспірант кафедри управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», м. Вінниця, Україна. ZABOLOTENKO Denys, Postgraduate Student of the Department of Management and Administration of the Communal Institution of Higher Education «Vinnytsia Academy of Continuing Education», Vinnytsia, Ukraine.</p>
32.	<p>ЗАВГОРОДНІЙ Ігор, доктор медичних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, директор Навчально-наукового інституту якості освіти Харківського національного медичного університету, м. Харків, Україна. ZAVGORODNI Igor, DSci (in Medicine), Professor, Academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine, Director of Educational and Research Institute of Education Quality of KhNMU, Kharkiv, Ukraine.</p>
33.	<p>ЗИБІН Сергій, доктор технічних наук, професор, професор кафедри безпеки інформаційних технологій факультету кібербезпеки та програмної інженерії, Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна. ZYBIN Serhii, DSci (in Engineering), Professor, Professor of Information Technology Security Department of Faculty of Cyber Security and Software Engineering of National Aviation University, Kyiv, Ukraine.</p>
34.	<p>ІЛЬІНА Тетяна, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна. ILINA Tetiana, Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
35.	<p>КАЛЮЖНА Євгенія, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна. KALIUZHNA Yevheniia, Ph.D (in Psychology), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Practical Psychology Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.</p>
36.	<p>КАЛЮЖНА Олена, вчитель зарубіжної літератури Меліоративного ліцею Піщанської сільської ради, смт. Меліоративне, Україна. KALIUZHNA Olena, Teacher of Foreign Literature at the Reclamation Lyceum of Pishchansk Village Council, Ameliorative, Ameliorative, Ukraine.</p>
37.	<p>КАРДОСО Луїс Мігель, доктор філософії, ад'юнкт-професор відділу мовних і комунікаційних наук Політехнічного інституту Порталегре та Лісабонського університету, м. Порталегре, Португалія. CARDOSO Luis Miguel, Ph.D, Professor Adjunto of Departamento de Ciências da Linguagem e da Comunicação at the Polytechnic Institute of Portalegre and University of Lisbon, Portalegre, Portugal.</p>
38.	<p>КАШАБА Ольга, кандидат історичних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, Харків, Україна. KASHABA Olga, Ph.D (in History), Associate Professor of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</p>
39.	<p>КЕЛЕМЕН Габріела, доктор філософії, доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи Аурел Влайку університету Арада, м. Арад, Румунія. KELEMEN Gabriela, Ph.D, Vice-Dean of Faculty of Educational Science, Psychology and Social Sciences, «Aurel Vlaicu» University of Arad, Arad, Romania.</p>
40.	<p>КІРІЄНКО Уляна, молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна. KIRIYENKO Ulyana, Junior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>

41.	КНЯЗЄВА Вікторія , кандидат технічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. KNIAZIEVA Viktoriia , Ph.D (in Engineering), Associate Professor, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
42.	КОБЕРЛАЙН-КЕРЛЕР Юрген , Ph.D., генеральний директор ІБК «Інженерне бюро GmbH & Co. KG», член Товариства випускників Вюрцбурзького університету й Центру прикладних енергетичних досліджень, м. Вюрцбург, Німеччина. KOEBERLEIN-KERLER Juergen , Ph.D., CEO, IBK IngenieurbueroKoeberleinGmbH & Co. KG Member Alumni society of the University of Wuerzburg, Member Center for Applied Energy Research, Würzburg, Germany.
43.	КОВАЛЕНКО Інна , кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна. KOVALENKO Inna , Ph.D (in Education), Associate Professor, Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
44.	КОСТЕНКО Лариса , доктор педагогічних наук, начальник Управління освіти Кропивницької міської ради, м. Кропивницький, Україна. KOSTENKO Larysa , DrSci (in Education), Head of the Department of Education of the Kropyvnytskyi City Council, Kropyvnytskyi, Ukraine.
45.	КРИШТОФ'ЯКОВА Люсія , кандидат технічних наук, заступник завідувача кафедри дидактики, технологій і освітніх технологій Університету DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина. KRISHTOFYAKOVA Lucia , Ph.D, Deputy Head of the Department of Didactics, Technologies and Educational Technologies, DTI University, Dubnytsia nad Vahom, Slovakia.
46.	КУЗНЕЦОВА Ірина асистент кафедри медичної біології Харківського національного медичного університету, м. Харків, Україна. KUZNETSOVA Irina , Assistant of the Department of Medical Biology, Kharkiv National Medical University, Kharkiv, Ukraine.
47.	КУЗНЕЦОВА Мілена , кандидат медичних наук, асистент кафедри загальної та клінічної патофізіології імені Д. О. Альперна Харківського національного медичного університету, м. Харків, Україна. KUZNETSOVA Milena , Ph.D (in Medicine), Assistant of the Department of General and Clinical Pathophysiology named after D. O. Alpern, Kharkiv National Medical University, Kharkiv, Ukraine.
48.	КУЛЬМІНСЬКА Анастасія , здобувачка вищої освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. KULMINSKA Anastasia , Student of the Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine.
49.	ЛЕНГЬЕЛЬФАУСІ Томаш , доктор педагогічних наук, доктор філософії, ректор Університету DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина. LENGYELFAUSY Tomas , Doc, PaedDr, Rector of DTI University, Slovakia.
50.	ЛЕБЕДЄВА Наталія , кандидат педагогічних наук, доцент Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна. LEBEDIEVA Natalia , Ph.D (in Education), Associate Professor of Mykhailo Kotsyubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine.
51.	ЛИСЕНКО Галина , кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Придніпровської державної академії будівництва і архітектури; Дніпро, Україна. LYSENKO Galyna , Ph.D (in History), Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies, Document Studies and Information Activities of the Dnipro State Academy of Construction and Architecture; Dnipro, Ukraine.

52.	<p>ЛИТВИН Ольга, асистент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. <i>LYTVYN Olha, Assistant of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</i></p>
53.	<p>ЛИТВИН Світлана, асистент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. <i>LYTVYN Svitlana, Assistant of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</i></p>
54.	<p>ЛУК'ЯНОВА Лариса, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна. <i>LUKIANOVA Larisa, DrSci (in Education), Professor, Corresponding Member of the NAES of Ukraine, Director of the Ivan Ziazyun Institute for Teacher Education and Adult Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i></p>
55.	<p>ЛУЧАНІНОВА Ольга, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри металургії чавуну і сталі (інженерна педагогіка) Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро, Україна. <i>LUCHANINOVA Olga, DrSci (in Education), Professor, Professor of the Department of Iron and Steel Metallurgy (Engineering Pedagogy) of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, Ukraine.</i></p>
56.	<p>МАРІАН Павле, учений секретар Тираспільського державного університету, доцент кафедри інформаційних технологій м. Кишинів, Республіка Молдова. <i>MARIAN Pavle, Academic Secretary of Tiraspol State University, Associate Professor of Information Technology, Chisinau, Republic of Moldova.</i></p>
57.	<p>МЕКВАБІДЗЕ Руїсан, доктор наук, професор, керівник відділу міжнародних зв'язків Горійського державного педагогічного університету, м. Горі, Грузія. <i>MEKVABIDZE Ruizan, DrSci, Professor, Head of the International relation Office of Gori State Teaching University, Gori, Georgia.</i></p>
58.	<p>МЕРЗЛЯКОВА Олена, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, кризовий консультант лінії психологічної підтримки Національної психологічної асоціації, м. Київ, Україна. <i>MERZLIAKOVA Olena, Ph.D (in Psychology), Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i></p>
59.	<p>НЕСТЕРЕНКО Роман, керівник Навчально-наукового центру довузівської підготовки, інноваційних освітніх технологій та академічної мобільності Української інженерно-педагогічної академії м. Харків, Україна. <i>NESTERENKO Roman, Head of the Educational and Scientific Center of Pre-University Training, Innovative Educational Technologies and Academic Mobility of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</i></p>
60.	<p>НЕЧИТАЙЛО Лариса, викладач природничих дисциплін Балаклійського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної, м. Балаклія, Україна. <i>NECHYTAILO Larisa, Teacher of Natural Sciences at the Balakliya Pedagogical College of the Communal Institution «Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy», Kharkiv reg, Balakliya, Ukraine.</i></p>
61.	<p>НЕЧУЙВІТЕР Олеся, доктор фізико-математичних наук, доцент, завідувач кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. <i>NECHUYVITER Olesya, DrSci (in Physical and Mathematics), Associate Professor, Head of the Department of Information, Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</i></p>

62.	ОЛІФІР Світлана , заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель географії та біології Комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа №85» Дніпровської міської ради, м. Дніпро, Україна. OLIFIR Svitlana , Deputy Director of Educational Work, Teacher of Geography and Biology at the Communal Educational Institution «Secondary General Education School No. 85» of the Dnipro City Council, Dnipro, Ukraine.
63.	ПАРІЙ Світлана , старший викладач Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна. PARII Svitlana , Senior Lecturer at the Zaporizhia National University, Zaporizhia, Ukraine.
64.	ПЕЛІВАНОВА Таня , доктор наук, завідувач кафедри електротехніки, електроніки та автоматики Тракійського університету, м. Стара Загора, Болгарія. PEHLIVANOVA Tanya , DrSci, Associate Professor, Head of Department of Electrical Engineering, Electronics and Automatics of Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria.
65.	ПИЖИК Андрій , кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна. PYZHIK Andriy , Ph.D (in History), Associate Professor, Head of the Department of Contemporary History of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
66.	ПІТУХ Лілія , викладач професійно-теоретичної підготовки, голова методичної комісії класних керівників Вищого професійного училища №13 м. Івано-Франківськ, Україна. PITUKH Liliia , Teacher of Professional and Theoretical Training, Chairman of the Methodical Commission of Class Teachers of Higher Vocational School №13, Ivano Frankivsk, Ukraine.
67.	ПОЛЯНИЧКО Тетяна , вчитель хімії Балаклійського ліцею Балаклійської міської ради Харківської області, м. Балаклія, Україна. POLYANICHKO Tetyana , Chemistry Teacher at Balakliya Lyceum of Balakliya City Council, Kharkiv Region, Balakliya, Ukraine.
68.	ПОНОМАРЕНКО Лариса , кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна. PONOMARENKO Larysa , Ph.D (in Social Sciences Communications), Head of the Department of Scientific and Educational Information Resources V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
69.	ПРОЦЕНКО Олексій , аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. PROTSENKO Oleksii , Postgraduate Student, of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
70.	РАД Дана , доктор філософії, доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи Арадського університету імені Аурел Влайку, м. Арад, Румунія. RAD Dana , Ph.D, Associate Professor of the Department of Scientific Education, Psychology and Social Work, Aurel Vlaicu University of Arad, Arad, Romania.
71.	РАДКЕВИЧ Валентина , доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна. RADKEVYCH Valentyna , DSci (in Education), Professor, Full Member (Academician) of the NAES of Ukraine, Director, Institute of Professional Education of the NAES of Ukraine, Kyiv.
72.	РАЄВСЬКА Яна , доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна. RAIEVSKA Yana , DrSci (in Psychology), Professor, Director of the Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine.

73.	<p>РАССКАЗОВА Ольга, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна. RASSKAZOVA Olha, DrSci (in Education), Professor, Professor at the Social Work School of the Municipal Institution «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.</p>
74.	<p>РОСТОКА Марина, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, докторант Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна. ROSTOKA Marina, Ph.D (in Education), Senior Researcher, Head of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Doctoral Researcher (in Engineering) of National Aviation University, Kyiv, Ukraine.</p>
75.	<p>РУСЛАНОВА Тетяна, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області, м. Харків, Україна. RUSLANOVA Tatiana, Director of the Scientific and Methodological Center for Vocational Education in Kharkiv Region, Kharkiv, Ukraine.</p>
76.	<p>САВИНОК Оксана, кандидат технічних наук, доцент кафедри переробки продукції тваринництва та харчових технологій Миколаївського національного аграрного університету, м. Миколаїв, Україна. SAVINOK Oksana, Ph.D (in Engineering), Associate Professor of the Department of Livestock Product Processing and Food Technologies, Mykolaiv National Agrarian University, Ukraine.</p>
77.	<p>СИМОКОП Людмила, консультант Комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради», м. Кропивницький, Україна. SIMOKOP Liudmyla, Consultant of the Municipal Institution «City Center for Professional Development of Pedagogical Workers of the Kropyvnytskyi City Council», Ukraine.</p>
78.	<p>СТОЙКОВА Ваня, доктор наук, декан факультету техніки та технологій Тракійського університету, м. Стара Загора, Болгарія. STOYKOVA Vanya, DrSci, Dean of the Faculty of Engineering and Technology, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria.</p>
79.	<p>СТРЕЛЬЦОВ Володимир, доктор наук з державного управління, професор Поморської Академії, м. Слупськ, Республіка Польща. STRELTSOV Volodymyr, DrSci (in Public Administration), Professor of the Pomeranian Academy, Slupsk, Poland.</p>
80.	<p>СТРЮКОВА Оксана, директор Міського центру професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради, м. Кропивницький, Україна. STRIUKOVA Oksana, Director of the Municipal Institution «City Center for Professional Development of Pedagogical Workers of the Kropyvnytskyi City Council», Kropyvnytskyi, Ukraine.</p>
81.	<p>СУВОРОВА Людмила, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри педагогічних технологій та мовної підготовки Державного університету «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна. SUVOROVA Liudmyla, Ph.D (in Philology), Senior Lecturer of the Department of Pedagogical Technologies and Language Training of the Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.</p>
82.	<p>СУДНІКОВ Євген, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу перспектив розвитку електронних засобів навчання наукового центру дистанційного навчання Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ, Україна.</p>

	<i>SUDNIKOV Yevhen, Senior Researcher of the Research Department of Prospects for the Development of Electronic Learning Tools of the Distance Learning Scientific Center of the National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy, Kyiv, Ukraine.</i>
83.	<i>ТАРАСОВА Світлана, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна. TARASOVA Svitlana, Ph.D (in Philology), Associate Professor of the Department of English Philology, Faculty of Foreign Languages, V. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine.</i>
84.	<i>ТИНЬКОВА Дар'я, доктор філософії, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Черкаській області, м. Черкаси, Україна. TINKOVA Daria, Ph.D (in Education), methodologist of the Educational and Methodological Center of Vocational and Technical Education in the Cherkasy region, Cherkasy, Ukraine.</i>
85.	<i>ХАРЛАМЕНКО Валентина, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ, Україна. KHARLAMENKO Valentina, Ph.D (in Education), Associate Professor, Head of the Department of Technological Education, Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine.</i>
86.	<i>ХОЙНОВСЬКІ Лех, доктор наук, директор Інституту безпеки та управління Поморської академії у Слупську, Слупськ, Польща. SJOJNOWSKI Lech, Dr. Hab., Director of the Institute of Security and Management of the Pomeranian Academy in Slupsk, Slupsk, Poland.</i>
87.	<i>ХРМО Роман, доктор філософії, проректор із якості та розвитку Університету DTI, MBA, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина. HRMO Roman, Ph.D, MBA, ING-PAED IGIP, Doc. PaedDr, Vice-rector for Quality and Development of DTI University, Dubnica nad Vahom, Slovakia.</i>
88.	<i>ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій, кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна. CHEREVYCHNYI Gennadii, Ph.D (in History), Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctoral Researcher (in Education) of Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i>
89.	<i>ЧЕРНОВА Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти, декан факультету технологій та дизайну Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ, Україна. SHERNOVA Tetiana, Ph.D (in Education), Associate Professor of the Department of Technological Education, Dean of the Faculty of Technology and Design of Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine.</i>
90.	<i>ЧОРНА Ольга, в. о. обов'язки директора Меліоративного ліцею Піщанської сільської ради Новомосковського району Дніпропетровської області, смт. Меліоративне, Україна. SCHORNA Olga, Acting Director of the Reclamation Lyceum of Pishchansk Village Council, Novomoskovskiy District, Dnipropetrovsk Region, village Reclamation, Ukraine.</i>
91.	<i>ШВАЧИЧ Геннадій, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної математики та обчислювальної техніки Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро, Україна. SHVACHICH Gennadiy, DrSci (in Engineering), Professor, Professor of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, Ukraine.</i>
92.	<i>ШКОДА Мирослав, доктор технічних наук, доктор філософії, проректор з міжнародних зв'язків Університету DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина. SHKODA Miroslav, DrSci (in Engineering), Ph.D, Vice-Rector for International Relation of DTI University, Dubnica nad Vahom, Slovakia.</i>

93.	ЩЕРБИНА Ірина, кандидат історичних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна. SHCHERBYNA Iryna, Ph.D (in History), Associate Professor of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
94.	ШКУРЛАТ Ізабелла, кандидат соціологічних наук, заступник директора Інституту безпеки та управління Поморської академії у Слупську, м. Слупськ, Польща. Izabella SHKURLAT, Candidate of Sociological Sciences, Deputy Director of the Institute of Security and Management of the Pomeranian Academy in Slupsk, Slupsk, Poland.

АНАЛІТИЧНІ ДАНІ. ГЕОГРАФІЯ ФОРУМУ

Міжнародні проекти та організації:

Проект Erasmus+ «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні (PAGOSTE)»;
Українська національна секція Міжнародного товариства інженерної педагогіки – IGIP.

Зарубіжні заклади освіти та наукові установи:

Аурел Влайку університет Арада, м. Арад, Румунія;
Горійський державний педагогічний університет, м. Горі, Грузія;
Політехнічний інститут Порталегре Лісабонського університету, м. Порталегре, Португалія;
Поморська Академія у Слупську, м. Слупськ, Республіка Польща;
Стамбульський Університет, м. Стамбул, Туреччина;
Талліннський технічний університет, м. Таллінн, Естонія;
Тираспольський державний університет, м. Кишинів, Республіка Молдова;
Тракійський університет, м. Стара Загора, Болгарія;
Університет DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина;
Університет Констанца, м. Констанц, Німеччина;
Університет Костянтина Філософа, м. Нітра, Словаччина);
Університет прикладних наук Вюрцбург-Швайнфурт, м. Вюрцбург, Німеччина.

Вітчизняні фонди, заклади освіти, наукові й державні установи:

м. Київ:

Міністерство освіти і науки України;
Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»;
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України;
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського;
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»;
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;
Інституту професійної освіти НАПН України;
Інститут проблем виховання НАПН України;
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(кафедра новітньої історії України історичного факультету);
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана;
Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук
Міжрегіональної академії управління персоналом;
Національний авіаційний університет (кафедра безпеки інформаційних технологій);
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського;
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого;
Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Київська область:

м. Біла Церква

Білоцерківський фаховий коледж сервісу та дизайну;

м. Бровари

Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу «Сонечко» Броварської міської ради Броварського району Київської області;

м. Бориспіль

Бориспільський ліцей імені Павла Чубинського;

м. Сквир

Сквирський академічний ліцей інформаційних технологій «Перспектива»;

м. Фастів

Фастівський ліцей №4.

Вінницька область:

м. Вінниця

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського;
ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»;
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»;
Комунальний заклад «Вінницький Технічний Ліцей»;
Опорний заклад освіти «Борівський ліцей Чернівецької селищної ради» Могилів-Подільського району.

Волинська область:

Відокремлений структурний підрозділ «Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»;
Луцький національний технічний університет.

Дніпропетровська область:

Дніпровська гімназія № 74;
Комунальний заклад освіти «Середня загальноосвітня школа №85» Дніпровської міської ради;
Меліоративний ліцей Піщанської сільської ради Новомосковського району;
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури;
Центр професійного розвитку «Освітня траєкторія».
Криворізька гімназія №102 Криворізької міської ради;
Приватний заклад «Центр професійної освіти і навчання».

Донецька область:

Івано-Пільський ліцей Костянтинівської міської ради Донецької області;
Донбаський державний педагогічний університет;
Донецький державний університет внутрішніх справ;
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області.

Івано-Франківська область:

м. Івано-Франківськ

Вище професійне училище № 13 м. Івано-Франківськ;
Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти в Івано-Франківській області.

Житомирська область:

м. Житомир

Державного університету «Житомирська політехніка».

Запорізька область:

м. Запоріжжя

Запорізький національний університет;
Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
Запорізький фаховий коледж комп'ютерних технологій Національного університету «Запорізька політехніка».

м. Хортиця

Хортицька національна академія.

Кіровоградська область:

м. Кропивницький

Кіровоградській обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського;
Комунальна установа «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради»;
Управління освіти Кропивницької міської ради.

Львівська область:**м. Львів**

Львівський національний університет імені Івана Франка;
Львівський фаховий коледж харчової і переробної промисловості Національного університету харчових технологій;

м. Дрогобич

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

Миколаївська область:**м. Миколаїв**

Миколаївський національний аграрний університет.

Полтавська область:

СЗОШ I-III ступенів №5 імені Людмили Іванівни Бугаєвської з поглибленим вивченням природничо-математичного циклу Горішньоплавнівської міської ради Кременчуцького району Полтавської області.

Рівненська область:**м. Рівне**

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Сумська область:**м. Суми**

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
Сумський фаховий коледж Сумського національного аграрного університету;

м. Глухів

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

Роменський р-н, с. Синівка:

ДПТНЗ «Синівський професійний аграрний ліцей».

Тернопільська область:**м. Тернопіль**

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Харківська область:**м. Харків:**

Асоціація розвитку професійної та неперервної освіти;
Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації;
Державний біотехнологічний університет;
Громадська організація «ЕдКемп Україна»;
Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»;
Інститут цифрового права Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди;
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області;
Українська інженерно-педагогічна академія;
Харківський автомобільно-дорожній фаховий коледж;
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»;
Харківська державна академія культури;
Харківський державний медичний університет;
Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж імені В. І. Вернадського;
Харківський національний автомобільно-дорожній університет;
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
Харківський обласний медичний фаховий коледж;
Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж ім. В. І. Вернадського;
Харківський фаховий коледж спорту.

м. Балаклія

Балаклійський педагогічний фаховий коледж Харківської гуманітарно-педагогічної академії».

м. Красноград

Красноградський педагогічний фаховий коледж Харківської гуманітарно-педагогічної академії.

Херсонська область:

м. Херсон

Херсонська академія неперервної освіти.

Хмельницька область:

м. Хмельницький

Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Черкаська область:

м. Черкаси

*Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників;
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Черкаській області;*

м. Умань

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Чернівецька область:

м. Чернівці

Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області.

Чернігівська область:

м. Чернігів

Обласний комунальний позашкільний навчальний заклад «Чернігівська Мала академія учнівської молоді».

ОРГАНІЗАТОРИ ФОРУМУ:

Міністерство освіти і науки України:

*Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
Українська інженерно-педагогічна академія
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Національний авіаційний університет*

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Національна академія педагогічних наук України:

*Державна науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
(відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти);
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;
Інститут професійної освіти НАПН України;*

Громадські об'єднання:

Асоціація з розвитку професійної та неперервної освіти

Українська національна секція Міжнародного товариства інженерної педагогіки – IGIP

Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

Проект Erasmus+PAGOSTE «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні»

ІНОЗЕМНІ ПАРТНЕРИ ФОРУМУ:

- ✚ Горійський державний педагогічний університет (Горі, Грузія);*
- ✚ Політехнічний інститут в Порталегре (Порталегре, Португалія);*
- ✚ Поморська академія (Слупськ, Польща);*
- ✚ Стамбульський Університет (Стамбул, Туреччина);*
- ✚ Талліннський технічний університет (Таллінн, Естонія);*
- ✚ Тираспольський державний університет (Кишинев, Республіка Молдова);*
- ✚ Тракійський університет (Стара Загора, Болгарія);*
- ✚ Університет Арада імені Ауреля Влайку (Арад, Румунія);*
- ✚ Університет Костянтина Філософа (Нітра, Словаччина);*
- ✚ Університет прикладних наук Вюрцбург-Швайнфурт (Вюрцбург, Німеччина);*
- ✚ Університет ДТІ (Дубниця-над-Вагом, Словаччина);*
- ✚ Університет Констанца, факультет економіки (Констанц, Німеччина).*

СТРАТЕГІЧНІ ПАРТНЕРИ ФОРУМУ:

- ✚ Київський національний університет імені Тараса Шевченка (кафедра новітньої історії України історичного факультету);*
- ✚ Луцький національний технічний університет;*
- ✚ Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;*
- ✚ Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти в Івано-Франківській області;*
- ✚ Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області;*
- ✚ Вище професійне училище № 13 м. Івано-Франківська;*
- ✚ Приватний заклад «Центр професійної освіти і навчання».*

Наукове видання

**РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ
Forum SOIS, 2023**

*Збірник матеріалів (тез доповідей)
4го і 5го Міжнародного науково-практичного WEB-ФОРУМУ
(23–26 травня 2023 року)
Київ–Харків*

Електронне видання

*За заг. ред. М. Л. Ростоки, Т. С. Бондаренко
Упорядник М. Л. Ростока
Літературний редактор Н. М. Василенко*

**Erasmus + проєкт
«Нові механізми управління на основі партнерства та
стандартизації підготовки викладачів професійної
освіти в Україні»
609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-SBHE-SP**

Цей проєкт фінансується за підтримки Європейської Комісії.
Підтримка з боку Європейської Комісії в підготовці цього повідомлення [публікації] не означає схвалення його змісту, який відображає думку лише його авторів. Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в авторській публікації тез доповіді.

Випуск здійснено на умовах договору про спільну діяльність співорганізаторів заходу
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
і Української інженерно-педагогічної академії

Відповідальні за випуск: М. Л. Ростока, Т. С. Бондаренко

За добросовісність і якість подання змісту тез доповідей.

Відповідальність несуть автори тез доповідей.

Редакція може не поділяти думку авторів.

Даний твір захищено авторським правом.

*Заборонено несанкціоноване використання: будь-яке відтворення, копіювання,
модерування без дозволу на це власників авторського права.*

Підписано 11.10.2023. Зам. № 6534/1.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.

21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.

Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852, (098) 46-98-043.

e-mail: info@tvoru.com.ua <http://www.tvoru.com.ua>

